

Gavrilo Vučković of Galaksija

«Kentaur» Naučna fantastika

Kliford D. Simak: DRUGO DETINJSTVO

Nije se umiralo.

Nije bilo normalnog načina da se umre.

Živeli ste bezbrižno i nehajno koliko god ste to mogli i nadali se da ćete imati sreće i slučajno poginuti.

Nastavljali ste da živite i postajali umorni od življenja.

"Gospode, kako čovek može da se umori od života!" reče Endru Jang.

Džon Rigs, predsednik komisije za besmrtnost, pročisti grlo.

"Vama je jasno", reče on Jangu, "da ova molba predstavlja krajnje neregularan način za skretanje naše pažnje."

Dohvatio je svežanj papira sa stola i brzo ih prelistao.

"Nema presedana", dodao je.

"Nadao sam se da ću ja napraviti presedan", reče Endru Jang.

Komesar Stenford primeti: "Moram priznati da ste ubedljivo objasnili vaš slučaj, praoče Jang. Međutim, morate shvatiti da ova komisija nema nikakvu jurisdikciju nad životom neke osobe, sem da svakome obezbedi sve dobrobiti besmrtnosti: otkloni bilo kakve nastranosti koje mogu da iskrсну."

"Potpuno sam svestan toga", uzvratila Jang, "i čini mi se da je moj slučaj jedna od nastranosti koje ste pomenuli."

Stajao je ćutke, posmatrajući lica članova komisije. Oni se plaše, mislio je. Svaki od njih. Plaše se dana kada će morati da se suoče sa stvari s kojom sam ja sada suočen. Tražili su neko rešenje, ali nema nikakvog rešenja, sem ovog žalosno prostog rešenja, brutalno fundamentalnog rešenja koje sam im ja dao.

"Moj zahtev je jednostavan", nastavio je mirno. "Tražio sam dozvolu da završim svoj život. A kako je samoubistvo učinjeno psihološki nemogućim, tražio sam da ova komisija naimenuje jedan odbor od najbližih prijatelja koji bi obavio neophodne i pomalo neprijatne pripreme skopčane sa prestankom mog života."

"Ako bismo to učinili", reče Rigs, "uništiti bismo sve što imamo. Nema vrednosti život koji traje samo pet hiljada godina. Ne više nego život od samo stotinu godina. Ako Čovek treba da bude besmrtan, on mora biti istinski besmrtan. On ne sme da pravi

kompromise."

"A ipak", reče Jang, "moji prijatelji su otišli."

Mahnuo je prema papirima koje je Rigs držao u svojim rukama.

"Naveo sam ih tu. Njihova imena, a i to kada su, gde su i kako su umrli. Bacite pogled na njih. Više od dve stotine imena. Ljudi iz moje generacije i generacija koje su došle neposredno iza nje. Njihova imena i fotokopije njihovih smrtovnica."

Položio je obe šake na sto sa opruženim dlanovima i oslonio težinu tela na ruke.

"Pogledajte kako su umrli", rekao je. "Kod svakoga od njih nasilna smrt odigrala je svoju ulogu. Neki su terali svoja vozila suviše brzo i više nego verovatno, veoma neoprezno. Jedan je pao sa litice kad se nagnuo da uzbere cvet koji je rastao na njenom rubu. Slučaj namerno pogrešne procene, po mome mišljenju. Jedan se opio do besvesti, ušao u kupatilo da se okupa i preminuo u kadi. Utopio se..."

"Praoče Jang", prekide ga Rigs oštro, "vi svakako ne mislite time reći da su ti ljudi bili samoubice."

"Ne", uzvratila Endru Jang gorko. "Mi smo samoubistvo ukinuli pre tri hiljade godina, izbacili ga potpuno iz ljudske svesti. Kako su onda mogli da se ubiju?"

Stenford reče, netremice gledajući Janga: "Čini mi se, ser, da ste vi bili u odboru koji je rešio taj problem."

Endru Jang klimnu glavom. - Bilo je to posle prvog talasa samoubistava. Sećam se svega sasvim dobro. Uzelo nam je godine rada. Morali smo da izmenimo ljudska gledanja na stvari, da preinačimo izvesne vidove ljudske prirode. Morali smo da poboljšamo ljudsko rasuđivanje vaspitanjem i propagandom i da usadimo jednu novu garnituru moralnih kriterijuma. Mislim da smo dobro obavili taj posao. Možda čak suviše dobro. Danas čovek o namernom samoubistvu ne može da misli više nego što bi mogao da misli o zbacivanju naše vlade. Sama ideja, sama reč je odbojna. Dug put može da se prevali, gospodo, za tri hiljade godina.

Nagnuo se preko stola i kucnuo u svežanj papira mršavim, krutim prstom.

"Oni se nisu ubili", rekao je. "Nisu izvršili samoubistvo. Njima

naprosto nije više bilo stalo ni do čega. Bili su umorni od života... baš kao što sam i ja umoran od života. Živeli su nesmotreno u svakom pogledu. Možda je u njima uvek tinjala tajna nada da će se utopiti dok budu pijani ili da će njihova kola naleteti na neko drvo ili..."

Uspravio se i zagledao u njih.

"Gospodo", rekao je, "meni je 5786 godina. Rođen sam u Lankasteru, Mejn, na planeti Zemlji, 21. septembra 1968. Služio sam dobro čovečanstvu u toku ovih pedeset sedam stoleća. Moj dosje je tu da se uverite. Odbori, komisije, zakonodavna tela, diplomatske misije. Niko ne može kazati da sam izbegavao svoje dužnosti. Tvrdim da sam platio svaki dug koji dugujem čovečanstvu... čak i dobronameran dug za šansu na besmrtnost."

"Mi želimo", reče Rigs, "da još jednom razmislite."

"Ja sam usamljen čovek", uzvratila Jang. "Usamljen i umoran. Nemam prijatelja. Nema više ničega što bi moglo da me zainteresuje. Nadam se da ću vas ubediti da preuzmete na sebe jurisdikciju u slučajevima kao što je moj. Jednog dana možda ćete pronaći rešenje za problem, ali dok to vreme ne stigne, ja od vas tražim, u ime milosrđa, da nam date počinak od života."

"Problem kako ga mi vidimo", reče Rigs, "je u tome da pronađemo neki način za brisanje mentalne perspektive. Kad čovek živi pedeset vekova kao što ste vi živeli, ser, on ima suviše dugu memoriju. A memorija umanjuje značaj sadašnjih vrednosti i šansi za budućnost."

"Znam", reče Jang. "Sećam se da smo govorili o tome u onim ranim danima. Bio je to jedan od problema koje smo uočili kad je besmrtnost postala prvi put praktično ostvarljiva. Ali uvek smo smatrali da će se memorija izbrisati sama po sebi, da mozak može da prima samo određenu količinu uspomena, a kad se prepuni njima, onda odbacuje one stare. Ali nije išlo tako."

Plahovito je zamahnuo rukama. "Gospodo, ja mogu da se prisetim mog detinjstva mnogo življe nego bilo čega što se desilo juče."

"Uspomene bivaju pokopane", reče Rigs. "U starim danima, kad ljudi nisu živeli više od stotinu godina, smatralo se da su pokopane uspomene ujedno i zaboravljene. Život, govorio je Čovek sebi, jeste proces zaboravljanja. Zato se nije odveć ni zabrinjavao zbog uspomena kad je postao besmrtan. Mislio je da će ih zaboraviti."

"Trebalo je da zna da neće tako biti", reče Jang. "Ja mogu da se

setim mog oca, i sećam ga se mnogo prisnije nego što ću se sećati vas, gospodo, kad napustim ovu prostoriju... Sećam se mog oca kako mi je pričao da se, u svojim starijim godinama, mogao prisetiti mnogih trenutaka iz detinjstva koji su bili zaboravljeni tokom njegovih mlađih godina. Već i to je bilo dovoljno da nam posluži kao upozorenje. Mozak sahranjuje duboko samo svežija sećanja. Ona ostaju tako pokopana i ne isplivavaju na površinu svesti zato što još nisu sortirana ili orijentisana ili međusobno usklađena ili ma šta to već mozak s njima radio. Ali kad su jednom sva lepo poređana i klasifikovana, ona u trenu iskaču na površinu."

Rigs klimnu glavom u znak saglasnosti.

"U knjigovodstvu mozga postoji izlišna stavka mnogih minulih godina. Ali mi ćemo vremenom i to savladati."

"Pokušali smo", reče Stenford. "Pokušali smo sa dirigovanjem ljudske prirode, istim onim metodom koji se pokazao efikasan kod samoubistva. Ali ovde to nije išlo. Jer čovekov život je baziran na sećanjima. Postoje izvesna bazična sećanja koja moraju da ostanu netaknuta. A pri dirigovanju ljudske prirode ne možete da budete selektivni. Ne možete sačuvati strukturalna sećanja, a odbaciti ono što je sporedno. Tako naprosto nije išlo."

"Postojala je jedna mašina koja je to mogla", primeti Rigs. "Ona je brisala sva sećanja. Nije mi potpuno jasno kako je funkcionisala, ali svoj posao je obavljala dobro. Suviše dobro. Ispražnjavala je mozak tako temeljito da je ličio na neku praznu sobu. Ništa nije ostavljala. Uništavala je sva sećanja, ne pružajući nikakvu mogućnost da se izgradi jedna nova garnitura. Čovek je ulazio u nju kao ljudsko biće, a izlazio kao biljka."

"Privremena obamrlost bila bi rešenje", reče Stenford. "Kad bismo samo imali tako nešto. Jednostavno, odložite čoveka u stranu dok ne pronađete odgovor, a onda ga ponovo oživite i preusmerite."

"Bilo kako bilo", reče Jang, "ja bih voleo da najozbiljnije razmotrite moju molbu. Ne osećam se dovoljno dorastao za čekanje dok pronađete rešenje."

"Tražite od nas da legalizujemo smrt", primeti Rigs oporim glasom.

Jang klimnu glavom. "Ukoliko želite da se tako izrazite. Tražim to u ime najobičnije pristojnosti."

Komesar Stenford reče: "Teško bi nam palo da vas izgubimo,

praoče."

Jang uzdahnu. "Opet taj prokleti stav. Da besmrtnost iskupljuje sve dugove. Da je čovek, postavši besmrtan, primio punu kompenzaciju za sve ono što bi mogao pretrpeti. Ja sam živeo duže nego što bi moglo da se očekuje od ijednog čoveka a ipak mi je uskraćeno dostojanstvo starosti. Čovek ima mali broj želja i brzo ih zadovolji, ali se od njega svejedno očekuje da nastavi življenje sa željama koje su spaljene i razvejane u pepeo. On stiže do tačke kad više ništa nema vrednosti... čak do tačke kad i njegove lične vrednosti nisu ništa drugo do najobičnije utvare. Gospodo, bilo je jedno vreme kad ja nisam mogao ubiti drugog čoveka... bukvalno nisam mogao prisiliti sebe da ubijem drugog čoveka... ali danas bih to mogao bez ikakvog razmišljanja. Razočaranje i cinizam uvukli su se u mene i ja više nemam savesti."

"Postoje kompenzacije", reče Rigs. "Vaša porodica..."

"Oni su mi se popeli na vrh glave", reče Jang sa zgađenošću. "Hiljade i hiljade mladih zvekana koji me oslovljavaju titulama praotac i predak i dolaze kod mene po savete kojih se nikada ne pridržavaju. Ne znam baš ništa o njima, a moram ih slušati dok detaljno objašnjavaju svoje srodničke veze sa mnom, toliko zamršene i trivijalne da osetim želju da im se nasmejem u lice. Sve je to novo za njih, a tako staro, tako vraški i proketo staro za mene."

"Praoče Jang", reče Stenford, "vi ste gledali Čoveka kako se širi sa Zemlje do dalekih zvezdanih sistema. Videli ste ekspanziju ljudske rase sa jedne planete do više hiljada drugih planeta. Sudelovali ste u svemu tome. Zar nema izvesne satisfakcije..."

"Govorite u apstrakcijama", preseče ga Jang. "Ono što mene interesuje, to sam ja lično... izvesna specifična masa protoplazme uobličene u dvonožnu formu i opremljene oznakom Endru Jang. Bio sam nesebičan čitavog svog života. Tražio sam malo za sebe. Sada sam sasvim i potpuno sebičan i tražim da se ova stvar tretira kao lični problem, a ne kao neka apstrakcija rase."

"Priznali vi ili ne", reče Stenford, "to je nešto više od ličnog problema. To je problem koji jednog dana mora da bude rešen radi spasa rase."

"Ja baš i pokušavam da vas u to ubedim", odseče Jang. "To je

problem s kojim vi morate da se suočite. Jednog dana ćete ga rešiti, ali dok to ne učinite morate da pomognete onima koji su već suočeni s nerešenim problemom."

"Sačekajte još malo", predloži predsednik Rigs. "Ko zna? Možda već danas, sutra..."

"Ili kroz milion godina", uzvratila Jang sa gorčinom, a onda se okrete i pođe napolje, visok muškarac krepkog izgleda, čiji je korak sada bio brz od gneva, mada je inače bio spor od umora i očajanja.

Postojala je još jedna šansa, razume se.

Ali bilo je malo nade.

Kako čovek može da se vrati unazad gotovo šest hiljada godina i da uhvati u zamku ono što nikad nije razumeo.

A ipak se Endru Jang toga sećao. Sećao se tako jasno kao da je to bilo nešto što se desilo izjutra tog istog dana.

Bilo je to nešto blistavo, nešto sjajno, jedna sreća potpuno nova i sveža kao lastino krilo u aprilskom jutru, ili stidljivi šumski cvet posle iznenadne kiše.

Bio je još dečak i video je lastu i nije imao reči da opiše ono što je osećao, ali uzdigao je svoje majušne prste i pokazivao njima i uobličavao usta da zaguguče.

Nekada, razmišljao je, držao sam to svojim rođenim prstima i nisam još imao iskustva da znam šta je, ni kakvo je njegovo značenje. A sada znam značenje, samo što mi je ono izmaklo - izmaklo onog dana kad sam počeo da mislim kao ljudsko biće. Prva zrela misao odgurnula ga je sasvim malo, sledeća ga je odgurnula još dalje, sve dok najzad nije sasvim nestalo, a ja nisam znao čak ni to da je nestalo.

Sedeo je u naslonjači na popločanom dvorištu i osećao sunce koje je padalo na njega, probijajući se kroz grane drveća okićenog prvim prolećnim lišćem.

Nešto drugo, mislio je Endru Jang. Nešto što nije bilo ljudsko - još ne. Jedna majušna životinja koja je imala mnogo pravaca na izboru, mnogo puteva kojima bi mogla da pođe. A ja sam, dabome, izabrao pogrešan put. Izabrao sam ljudski put. Ali postojao je i drugi put. Mora da je postojao, znam to. Jedan čarobni put - ili put patuljaka, ili možda čak i put malih šumskih vila. To sada zvuči budalasto i

detinjasto, ali nije uvek bilo tako.

Ja sam izabrao ljudski put zato što su me naveli na njega. Bio sam gurnut i nateran, kao ovca koju sateruju u stado.

Odrastao sam i izgubio stvar koju sam posedovao.

Sedeo je i naprezao mozak, pokušavajući da analizira šta je to što traži, ali nije bilo imena za tako nešto. Sem sreće. A sreća je jedno stanje bića, a ne stvar koja bi se ponovo zadobila i stisnula.

Ali mogao je da se priseti kako to izgleda. Očiju otvorenih u sadašnjosti, mogao se prisetiti vedrine tog dana u prošlosti, njegove sveže umivene dobrote, čudesnih boja, svetlijih od svih koje je otada video - kao da je to bila prva sekunda posle Stvaranja a svet još bleštavo nov.

Stvar je bila u tom novom, razume se. Novom za jedno dete. Ali ni to nije objašnjavalo sve. Nije objašnjavalo bezmernu sposobnost da se sagleda i spozna i sa verom prihvati lepota jednog čistog, novog sveta. Nije objašnjavalo gotovo neljudsko ushićenje od spoznaje da postoje boje da se vide, i mirisi da se udišu, i meka zelena trava da se dodirne.

Ja sam lud, reče Endru Jang sebi. Lud, ili na putu da poludim. Ali ako ludilo može da me vrati ka razumevanju čudne percepcije koju sam imao dok sam bio dete a zatim je izgubio, onda ću prihvatiti ludilo.

Zavalio se u naslonjači i pustio da mu se oči zaklope a duh odluta unatrag.

Čučao je u jednom uglu vrta a lišće je polako sletalo sa orahovih stabala, kao kiša zlatne boje šafrana. Dohvatio je jedan list a on iskliznu iz njegovih prstiju, jer su mu ruke još bile punašne i ne baš sigurne u hvatanju. Ali pokušao je ponovo i zgrabio ga za peteljku svojom bucmaštom šakom i video da to nije naprosto parčence žutila, već tanano, sa mnogo sitnih žilica. Kad ga je podigao prema suncu imao je utisak da gotovo može da vidi kroz njega, jer je zlatna pređa bila tako fina.

Čučao je sa listom čvrsto stegnutim u šaci i za trenutak je vladala tišina koja ga je učinila nepomičnim. Onda je čuo kako mrazom otkaćeno lišće šušti svuda oko njega, šušti dok pada, govoreći malim šapatom dok je jedrilo dole niz vazduh da bi našlo sebi postelju

pored svojih zlaćanih drugova.

Tog trenutka je znao da je jedno sa lišćem i šapatom koji je ono činilo, jedno sa zlatom i jesenjim sunčevim sjajem i dalekom plavičastom maglom nad brežuljkom tamo iza jabukovog voćnjaka... Nečija noga zastruga po kamenu iza njega i njegove oči se otvoriše i zlatno lišće nestade.

"Žao mi je ako sam vas uznemirio, praoče", reče čovek. "Imao sam s vama zakazan sastanak u ovo vreme, ali ne bih vas uznemirio da sam znao."

Jang je prekorno zurio u njega, ne odgovarajući ništa.

"Ja sam vaš rođak", reče čovek.

"Nisam ni sumnjao u to", uzvratu Endru Jang. "Galaksija je načičkana mojim potomcima."

Čovek je bio veoma ponizan.

"Svakako, vi mora da ste ponekad kivni na nas. Ali mi se ponosimo vama, ser. Gotovo bih mogao reći da vas obožavamo. Nijedna druga porodica..."

"Znam", prekide ga Endru Jang. "Nijedna druga porodica nema fosil tako star kao što sam ja."

"Ni tako mudar", reče čovek.

Endru Jang zagundā: "Prestani sa tim besmislicama. Da čujemo šta imaš da kažeš, pa da završimo s tim."

Tehničar je bio pogružen i zabrinut i istinski zbunjen. Ali stajao je pun poštovanja, jer se uvek stoji sa poštovanjem pred jednim praocem, pa ma ko on bio. Danas je bilo još sasvim malo onih koji su se rodili u smrtnom svetu.

To, doduše, nije značilo da je Endru Jang izgledao star. Izgledao je kao i svi drugi odrasli muškarci - fina i naočita figura od dvadeset i nekoliko godina.

Tehničar se smeteno vrpeljio.

"Ali, ser, ovo... ovo..."

"Meda", reče Jang.

"Da, naravno. Jedna izumrla zemaljska podvrsta životinja."

"To je igračka", uzvratu Jang. "Jedna veoma drevna igračka. Sva deca su ih koristila pre pet hiljada godina. Odnosila ih sa sobom u krevet."

Tehničar se strese. "Žalosna navika. Primitivna."

"Zavisi od tačke gledišta", reče Jang. "Ja sam spavao s njima mnogo puta. Ima u tome silne utehe, možeš mi verovati."

Tehničar je shvatio da nema svrhe raspravljati. Najbolje da napravi tu stvar i skine je s vrata.

"Mogu da vam načinim fini model, ser", rekao je ipak, trudeći se da u glas unese bar malo oduševljenja. "Ugrađiću reaktivni mehanizam, tako da može da daje jednostavne odgovore na izvesna ključna pitanja i, dabome, udesiću ga tako da može hodati, bilo na dve noge ili četiri..."

"Ne", reče Endru Jang.

Tehničar je izgledao iznenađen i pozleđen. "Ne?"

"Ne", ponovi Endru Jang. "Ne želim da bude usavršen. Želim da to bude jedan priprost primerak tobože pravog. Nije ni čudo što današnja deca nemaju mašte. Moderne igračke zabavljaju ih svim mogućim trikovima, koji mladima ne ostavljaju nimalo mesta za maštovitost. Oni lično verovatno ne bi mogli izmisliti raznorazne majstorije koje te nove igračke čine. Ugrađeni refleksni mehanizmi, tobožnja svest i slične mehaničke trivijalnosti..."

"Vi naprosto želite ispunjenu tkaninu", reče tehničar tužno, "sa prišivenim rukama i nogama?"

"Baš to", potvrdi Jang.

"Jeste li sigurni, ser, da to treba da bude od tkanine? Mogao bih da načinim nešto lepše od plastike."

"Tkanina", insistirao je Jang odlučno, "i to obavezno takva da grebe."

"Da grebe, ser?"

"Naravno. Znaš na šta mislim. Čekinjasta. Tako da grebe kad se protrlja lice o nju."

"Ali, niko ko je pri zdravoj pameti ne bi trljao svoje lice..."

"Ja bih", reče Endru Jang. "Imam istinsku nameru da to učinim."

"Kako god želite, ser", uzvratila tehničar, najzad pobeđen.

"Kad to završiš", reče Jang, "imam u planu i neke druge stvari."

"Druge stvari?" Tehničar se unezvereno osvrte oko sebe, kao da potraži šansu za bekstvo.

"Jednu visoku stolicu", reče Jang. "I jedan dečji krevetac. I jednog psa od vune. I dugmad."

"Dugmad?" upita tehničar. "Šta su dugmad?"

"Objasniću ti", reče Jang veselo. "Sve je veoma jednostavno."

Kad je Endru Jang ušao u Prostoriju, činilo se da su Rigs i Stenford znali da će on doći i da su ga očekivali.

Nije gubio vreme na preliminarije i formalnosti.

Oni znaju, govorio je sebi. Oni znaju, ili su bar naslutili. Motriće na mene. Još od onog časa kad sam podneo molbu oni su motrili na mene, pitajući se kakve su moje misli pokušavajući da odgonetnu kakav će biti moj sledeći korak. Oni znaju za svaki pokret koji sam načinio, znaju za igračke i nameštaj i sve ostale stvari. I nije potrebno da im kažem šta imam u planu.

"Potrebna mi je izvesna pomoć", rekao je, a oni klimnuše ozbiljno glavama, kao da su shvatili da mu je potrebna pomoć.

"Želim da izgradim kuću", objasnio je. "Veliku kuću. Mnogo veću od obične kuće."

"Napravićemo planove za vas", reče Rigs. "Ima li još nešto što vi..."

"Kuću", produži Jang, "oko četiri do pet puta veću od obične kuće. Četiri ili pet puta u odnosu na uobičajene razmere, hoću da kažem. Vrata dvadeset pet do trideset stopa visoka i sve ostalo u proporciji."

"Blizu drugih kuća, ili izdvojenu?" upita Stenford.

"Izdvojenu", reče Jang.

"Pobrinućemo se za to", obeća Rigs. "Prepustite pitanje kuće nama."

Jang je stajao jedan dug trenutak gledajući njih dvojicu. Onda je rekao: "Zahvaljujem vam, gospodo. Zahvaljujem vam na vašoj predusretljivosti i vašem razumevanju. Ali iznad svega zahvaljujem vam što mi ne postavljate nikakva pitanja."

Okrenuo se polako i izašao iz prostorije, a oni su sedeli u tišini nekoliko minuta posle njegovog odlaska.

Najzad, Stenford predloži zaključak: "To će morati da bude prebivalište koje bi se dopalo jednom dečaku. Šuma da po njoj trči i jedna rečica za pecanje i poljana na kojoj može da pušta svoje zmajeve. Šta bi još moglo da bude?"

"Već je poručio dečji nameštaj i igračke", reče Rigs. "Stvari od pre pet hiljada godina. Ona vrsta stvari kakve je koristio dok je još bio dete. Ali u razmerama za odraslu osobu."

"A sada", reče Stenford, "želi da mu se izgradi kuća istih proporcija. Kuća koja će učiniti da on misli, ili mu bar pomoći da veruje da je još

dete. Ali, hoće li to uspeti, Rigse? Njegovo telo se neće promeniti. On nije kadar da ga promeni. To će biti samo u njegovom duhu."

"Iluzija", izjavi Rigs. "Iluzija veličine u odnosu na njega samog. Jednom detetu koje puzi po podu vrata su visoka dvadeset pet do trideset stopa, relativno. Razume se, dete to ne zna. Ali Endru Jang zna. Ja ne vidim kako će on to prevladati."

"U početku", reče Stenford, "on će znati da je to iluzija, ali, posle izvesnog vremena, zar ne postoji neka mogućnost da to postane stvarnost, bar što se njega tiče? Eto zašto mu je potrebna naša pomoć. Tako da kuća ne bude čvrsto usađena u njegovu memoriju kao nešto što je naprosto izvan proporcija... tako da ona neprimetno pređe iz iluzije u stvarnost, bez suviše velikog napora."

"Moramo da čutimo o ovome." Rigs ozbiljno klimnu glavom. "Ne sme da bude nikakvog mešanja sa strane. To je nešto što mora da uradi on sam... isključivo on sam. Naša pomoć u pogledu kuće mora da bude pomoć nevidljivog, ćutljivog posrednika. Kao patuljci, mislim da je upotrebio baš taj izraz, mi moramo da pomažemo a da nikad ne budemo viđeni. Bilo čije uplitanje sa strane samo bi unelo neskladnu notu i razorilo iluziju, a ona je sve sa čime on može da računa. Iluzija čista i jednostavna."

"Drugi su pokušavali", primeti Stenford, ponovo pesimističan. "Mnogi drugi. Napravama i mašinama..."

"Niko to nije pokušao uzdajući se isključivo u moć duha", reče Rigs. "U голу rešenost da izbriše pet hiljada godina memorije."

"To će biti njegov kamen spoticanja", reče Stenford. "Stara, mrtva sećanja su baš ono što on mora da pobedi. Mora da ih se otarasi... ne samo da ih zakopa, nego da ih se otarasi, potpuno i zauvek."

"On mora da učini više od toga", reče Rigs. "Mora da zameni svoja sećanja poimanjem sveta kakvo je imao dok je još bio dete. Njegov um mora da bude ispran, osvežen, potpuno očišćen i blistav i obnovljen... spreman da živi novih pet hiljada godina."

Dva čoveka su sedela gledajući jedan drugoga i svaki je u očima onog drugog video jednu jedinu misao - doći će dan kada će se i oni, svaki od njih ponaosob, suočiti sa problemom sa kojima se Endru Jang suočavao.

"Moramo da pomognemo", reče Rigs, "na sve moguće načine, i moramo da nastavimo prismotru i moramo biti spremni... ali Endru

Jang ne sme znati da mu pomažemo ili da ga držimo na oku. Moramo da predvidimo materijale i oruđa i sve ostalo što bi mu moglo biti potrebno."

Stenford je zaustio da nešto kaže a onda se pokolebao, kao da traži prikladne reči.

"Da?" reče Rigs. "Šta je to?"

"Kasnije", uspeo je Stenford da kaže, "mnogo kasnije, već pred sam kraj, moraćemo da se pobrinemo za izvestan faktor. Za nešto što će mu biti najviše potrebno, za nešto o čemu on ne može da razmisli, čak ni unapred. Sve ostalo može da bude pripremanje pozornice i on može mirno da ide u susret trenutku kad to postaje stvarnost. Sve ostalo može da bude tobožnje, ali jedna stvar mora da deluje kao prava - ili će se čitav napor završiti kao žalostan promašaj."

Rigs klimnu glavom. "Naravno. To je nešto što ćemo morati pažljivo da izvedemo."

"Ukoliko možemo", reče Stenford.

Žuto dugme ovo ovde a crveno tamo preko a zeleno se ne slaže, zato ću ga baciti na pod i samo iz čiste šale staviću ovo ružičasto u usta i neko će me zateći s njim, pa će onda oni napraviti gužvu zato što će se uplašiti da ga ne progutam.

A ne postoji ništa, apsolutno ništa, što volim više od jedne propisne gužve. Naročito kad do nje dođe zbog mene.

"Ug", reče Endru Jang i proguta dugme.

Sedeo je kruto i uspravno na prekomerno visokoj stolici a onda, u gnevu, zgrabio nesrazmerno veliku limenu kutiju i sa svom njenom dugmadi tresnuo je o pod.

Za trenutak je imao osećaj da će zaplakati u totalnoj frustraciji a onda se osećanje stida uvuče u njega.

Velika beba, rekao je sebi.

Lud je što sedi na prekomerno visokoj stolici, igrajući se dugmetima i oponašajući govor bebe i pokušavajući da prisili svoj um, formiran tokom pet hiljada godina života, da se uklopi u misaone tokove jednog malog deteta.

Polako je gurnuo na pod praznu kutiju sa pregradicama i oprezno se spustio niz stolicu visoku dvanaest stopa.

Prostorija ga je progutala, tavanica se nadvila visoko iznad njega. Susedi, govorio je sebi, bez sumnje misle da je lud, mada mu to niko od njih nije rekao. Kad je već reč o tome, on već dugo nije video nijednog od svojih suseda.

Jedna sumnja se uvuče u njegov um. Možda oni znaju šta on radi, možda mu se namerno sklanjaju s puta, da ga ne bi zbunili.

Baš to bi, razume se, oni učinili, da su saznali šta smeru. Ali on je očekivao... on je očekivao... onog čoveka, kako mu beše ime?... iz komisije kako li se zvala ta komisija? Pa, u svakom slučaju, očekivao je jednog čoveka čijeg se imena ne može setiti iz komisije čijeg se naziva ne može setiti da dođe i počne njuškati okolo, pitajući se šta li on to smeru, nudeći mu svoju pomoć i pokvarivši tako čitavu zamisao, sve što je on planirao.

Ne mogu da se setim, žalio se samome sebi. Ne mogu da se setim imena čoveka čije sam ime znao sve do koliko juče. Niti imena komisije koju sam znao isto tako dobro kao što znam svoje ime. Postajem zaboravan. Postajem potpuno detinjast.

Detinjast?

Detinjast!

Detinjast i zaboravan.

Blagi bože, pomisli Endru Jang, pa to je baš ono što želim.

Na rukama i nogama bauljao je okolo, skupljao dugmad i stavljao ih u džep. Onda se, sa limenom kutijom ispod ruke, uspentrao uz visoku stolicu, smestio se udobno na njoj i počeo da sortira dugmad u kutiju.

Ovo zeleno ovamo u ovu pregradicu a žuto... uups, eno ga, odlete na pod! A crveno ovde zajedno sa plavim a ovo... a ovo... kakve li je boje ovo? Boja? Šta je to?

Šta je šta?

Šta...

"Skoro će vreme", reče Stenford, "a mi smo spremni, spremni koliko to uopšte možemo da budemo. Umešaćemo se kad bude pravi trenutak, ali ne smemo da se umešamo prerano. Bolje je malo zakasniti, nego malo preuraniti. Imamo sve stvari koje su nam potrebne. Specijalne pelene po meri i..."

"Dobri bože", uzviknu Rigs, "to neće valjda ići tako daleko, Hoće li?"

"Treba", reče Stenford. "Treba da ide čak i dalje da bi funkcionisalo kako valja. On se juče izgubio. Jedan od naših ljudi ga je pronašao i odveo kući. Nije imao ni najmanjeg pojma gde se nalazi i prilično se uplašio i malo je plakao. Brbljao je pticama i cveću i insistirao da naš čovek ostane i igra se s njim."

Rigs se tiho zakikota. "Je li ovaj to učinio?"

"Oh, naravno. Vratio se natrag kao isprebijan."

"Hrana?" upita Rigs. "Čime se hrani?"

"Pobrinuli smo se da izvesna zaliha hrane, kolačići i slično, bude ostavljena na jednoj niskoj polici, tako da on može da dosegne do nje. Jedan od robota redovno mu kuva neka hranljiva jela i ostavlja tamo gde on može da ih nađe. Moramo biti obazrivi. Ne smemo previše da se uplićemo. Ne smemo da mu se naturamo. Imam utisak da je on gotovo već dospelo do stvarne prekretnice. Ne smemo dozvoliti sebi da pokvarimo stvari sada kad je on već stigao ovako daleko."

"Da li je android spreman?"

"Upravo ga završavaju."

"A ostali učesnici igre?"

"Spremni. Oni su bili manji problem."

"Nema ništa više šta možemo da učinimo?"

"Ništa", reče Stenford. "Samo čekati, to je sve. Jang je doveo sebe ovako daleko zahvaljujući isključivo snazi svoje volje. Ta volja je sada nestala. On ne može svesno prisiliti sebe da se vrati još dalje unazad. Sada je više dete nego odrasla osoba. Postigao je jedan regresivni zamah, i jedino pitanje je da li je taj zamah dovoljan da ga odnese sasvim unazad do istinskog najranijeg detinjstva."

"Mora li to ići tako daleko unazad?" Rigs je izgledao nesrećan, očigledno razmišljajući o svojoj sopstvenoj budućnosti.

"Ili do kraja, ili naprosto ne bi koristilo", reče Stenford autoritativno.

"On mora da dobije jedan apsolutno nov start. Ili do kraja, ili ništa."

"A ako se zaglavi negde na pola puta? Upola dete, upola čovek, šta onda?"

"To je nešto o čemu ne želim da mislim", reče Stenford.

Izgubio je svog najomiljenijeg među i otišao da ga traži u sutonu punom neuhvatljivih svitaca i sve tiših šumova sveta koji se spremao

na noćni počinak. Trava je bila natopljena rosom i on je osećao kako mu vlaga prodire kroz cipele dok je išao od žbunja do ograde pa do leja cveća, tražeći nestalu igračku.

Bilo je neophodno, govorio je sebi, da pronađe lepog malog medvedića, jer je to bio onaj koji je spavao s njim i jer je znao da će meda, ako ga ne pronađe, provesti usamljenu i neutešnu noć. Ali ni u jednom trenutku nije priznavao, čak ni u svojim najskrivenijim mislima, da je zapravo medved njemu potreban, a ne on medvedu.

Jedan šišmiš suknu u niskom letu, i opazivši za tren to šuštavo čudovište, grumen tame u sve gušćem sutonu, on se šćućuri nisko uz tle, tražeći zaštitu od iznenadnog užasa koji je iskrnuo iz tame. Zvuci strave pulsirali su u njegovom grlu i sada mu je veliki tamni vrt izgledao kao neko nepoznato mesto, puno vrebajućih senki koje su ga čekale u zasedi.

Ostao je šćućuren uz tle i pokušavao da odbije od sebe taj tuđinski strah koji je mumlao iza svakog grma i režao u svakom mračnom uglu. Ali čak i dok ga je strah preplavljivao, postojao je jedan skriveni kutak u njegovom razumu, koji je znao da nema razloga za strah. Bilo je to kao da se ta zona njegovog mozga još uvek bori protiv ostataka njega, kao da taj mali sektor ćelija zna da šišmiš nije drugo do jedan leteći slepi miš, da senke u vrtu nisu drugo do odsustvo svetlosti.

Znao je da postoji jedan razlog zašto ne treba da se plaši - jak razlog rođen iz izvesnog iskustva koje nije više imao. A činilo se neverovatnim da bi on mogao imati takvo iskustvo, jer bio je star tek dve godine.

Pokušao je da to kaže - dve godine star.

Nešto nije bilo u redu s njegovim jezikom, nešto u vezi s načinom na koji su njegove usne odbijale da uobliče reči koje je hteo da kaže.

Pokušao je da definiše reči, pokušao da kaže sebi šta je podrazumevao pod tim dve godine star i za trenutak se činilo da zna njihovo značenje a onda mu je ono pobeglo.

Šišmiš je ponovo naišao i on se šćućuri sasvim uz tlo, podrhtavajući dok se saginjao. Podigao je plašljivo oči, bacajući pogled amo i tamo, a onda je uglom oka nazro obrise kuće, i to je bilo mesto koje je znao kao svoje utočište. "Kuća", rekao je, i reč je bila pogrešna,

ne reč sama po sebi, već način na koji ju je on izgovorio.

Potrčao je na drhtavim nesigurnim nogama i velika vrata ocrtale se pred njim, sa kvakom suviše visokom da bi je mogao dohvatiti. Ali postojao je drugi prolaz, mala vrata na okretanje ugrađena u velika vrata, ona vrsta vrata kakva se prave za mačke i pse a ponekad i za malu decu. Projurio je kroz njih i osetio sigurnost i utehu kuće oko sebe. Sigurnost i utehu - i usamljenost.

Pronašao je svog drugog po omiljenosti medu, podigao ga i privio uz grudi, jecajući uz njegova čekinja leđa u silnom olakšanju od straha.

Nešto je pogrešno, mislio je. Nešto strašno pogrešno. Nešto je onako kako ne bi trebalo da bude. Nije to vrt, ili tamno žbunje, ili leteća krilata prilika koja je došla iz noći. To je nešto drugo, nešto odsutno, nešto što bi trebalo da bude ovde a nije.

Privijajući uz sebe medu, sedeo je ukočeno i očajnički pokušavao da natera svoj duh da mu kaže šta to nije u redu. Postojao je jedan odgovor, bio je siguran u to. Postojao je negde odgovor, bio je siguran u to. Postojao je negde odgovor: bilo je jedno vreme kad ga je znao. Bilo je jedno vreme kad je raspoznavao potrebu koju je sada osećao i nije postojao nikakav način da se ona nadomesti nečim drugim - a sada nije mogao čak ni da raspozna potrebu; mogao je da je oseća, ali ne i da je raspozna.

Prigrlio je još jače medu i zgurio se u tami, posmatrajući mesečev zrak koji je došao kroz prozor, visoko iznad njegove glave, i ucrtao na podu jedan kvadrat svetlosti.

Fasciniran, posmatrao je mesečev zrak i odjednom njegov strah iščeze. Ispustio je medu i počeo da puze na rukama i kolenima, prikradajući se mesečevom zraku. Zrak nije pokušavao da pobegne i on dosegnu njegovu ivicu i zagnjuri svoje ruke u njega i nasmeja se od razdraganosti kad su mu ruke postale obojene svetlošću koja je dolazila kroz prozor.

Digao je lice gore prema tami i opazio beli globus Meseca, kako ga gleda, kako ga posmatra. Činilo se da mu je Mesec namignuo, i on se ushićeno nasmeja.

Jedna vrata škripnuše iza njega otvarajući se i on se nespretno okrete.

Neko je stajao u vratima gotovo sasvim ih ispunjavajući - jedna lepa

osoba koja mu se osmehivala. Čak i u tami mogao je da oseti ljupkost njenog osmeha, krasotu njene zlatne kose.

"Vreme je da večeraš, Endi", reče žena. "Da večeraš i okupaš se, a onda u krevet."

Endru Jang poskoči radosno na obe noge, ispruženih ruku - srećan i uzbuđen i zadovoljan.

"Mamice!" povikao je. "Mamice... mesec!"

Okrenuo se oko sebe sa ispruženim prstom i žena pređe brzo preko prostorije, kleknu i obavi ruke oko njega, privijajući ga čvrsto uz sebe. Obraza priljubljenog uz njen, zagledao se netremice u mesec, i bila je to divna stvar, sjajna i zlatna stvar, jedno čudo koje je blistalo novošću i svežinom.

Napolju na ulici Stenford i Rigs su stajali, gledajući golemu kuću koja se uzdizala visoko iznad drveća.

"Ona je sada unutra", reče Stenford. "Sve je mirno, prema tome izgleda da je sve u redu."

Rigs reče: "On je plakao u vrtu. Trčao je prestravljen prema kući. Prestao je da plače otprilike u vreme kad je ona ušla unutra."

Stenford klimnu glavom. "Plašio sam se da smo odlagali suviše dugo, ali ne vidim kako smo mogli da to ranije uradimo. Svako mešanje sa strane moglo je da poremeti ono što je on pokušavao da učini. Morao je da oseti stvarnu potrebu za njom. E pa, sada je to u redu. Usklađivanje vremena bilo je uglavnom savršeno."

"Jeste li sigurni, Stenforde?"

"Siguran? Naravno da sam siguran. Napravili smo ženu-androida i istrenirali je. Usadili smo dubok materinski instinkt u njenu ličnost. Ona zna šta treba da radi. Ona je gotovo kao ljudsko biće. Ona je najbolje što smo mogli načiniti slično ljudskoj majci visokoj osamnaest stopa. Mi ne znamo kako je izgledala Jangova majka, ali svi su izgledi da to ni on sam ne zna. Tokom mnogih minulih godina njegova memorija je nju idealizovala. A baš to smo mi uradili. Načinili smo jednu idealnu majku."

"Kad bi to samo išlo", reče Rigs.

"Idi će", izjavi Stenford samopouzvano. "Idi će, uprkos nedostacima koje možemo otkriti kroz eksperimente i lutanja. On se borio potpuno sam čitavo vreme. Sada može prestati da se bori i da prenese na

drugog odgovornost. To je dovoljno da ga prebaci preko poslednjeg brežuljka, da ga smesti, sigurno i bezbedno, u drugo detinjstvo koje on mora da ima. Sada može da se sklopča, zadovoljan. Postoji neko ko će da ga pazi i misli za njega i vodi brigu o njemu. On će se verovatno vratiti natrag još malčice... malčice bliže kolevcu. A to je dobro, jer što dalje ide, sve veći broj sećanja biva izbrisan."

"A onda?" upita Rigs zabrinuto.

"Onda može nastaviti ponovo da raste."

Stajali su i posmatrali, ćuteći.

U ogromnoj kući svetlost se upalila u kuhinji i prozori se ozariše prisnim sjajem domaćeg ognjišta.

I ja ću, razmišljao je Stenford. I ja ću, jednog dana. Jang je ukazao na rešenje; obasjao je put. Pokazao nam je, svima nama silnim milijardama, ovde na Zemlji i po čitavoj Galaksiji, način na koji to može da se učini. Doći će i drugi, a oni će dobiti još veću pomoć. Onda ćemo znati kako da to obavimo bolje.

Sada imamo na čemu da radimo.

Još hiljadu godina otprilike, razmišljao je, pa ću se i ja vratiti. Natrag ka kolevcu i snovima detinjstva i bezbednoj zaštiti u naručju jedne majke.

Nije ga to ni najmanje plašilo.

Rej Rasel: SOBA

Krejn se probudio sa pesmom Šumićeve zubne paste koja mu je prolazila kroz glavu. Šumić, pomisli on, mora da je zakupio od Spavkovića termin za prokletu noć. Namrštio se prema Spavkovićevom zvučniku u zidu pored uzglavlja. Zatim se zagledao u tavanicu: bila je još prazna. Mora da je prilično rano, pomisli on. Kad je Kafićeva reklamna poruka počela polako da se ocrtava na tavanici, on skrenu pogled i izvuče se iz kreveta. Izbegavao je da gleda u ispisane poruke na krevetskim čaršavima, jastučnicama, čebadima, kućnom mantilu i unutrašnjem delu đona svojih papuča. Kad su mu stopala dodirnula pod, TV aparat se uključio. On će se isključiti, automatski, u deset uveče. Krejn je imao punu slobodu da menja kanale, ali u tome nije video nikakvu svrhu.

U kupatilu je upalio svetlost, i istog časa TV audio poče da mu svira. Ugasio je svetlost i obavio u tami svoj prvi jutarnji ritual. Ali svetlost mu je bila potrebna da bi se obrijao, i on je ponovo upali, a istog trenu i audio produži svoj program. Dok se brijao, u ogledalu su svake tri sekunde bleskali kratki reklamni fleševi Kafićevog konkurenta Čajića. Nekoliko trenutaka kasnije čitao je oglase za 'Sada', blag, superefikasan purgativ, i 'Stop', sedativ sa ukusom burbona, koji su bili odštampani alternativno s jedne i druge strane peškira u kupatilu.

Dok se oblačio, zazvonio je telefon. Pustio ga je da zvoni. Znao je šta će čuti, ako podigne slušalicu: "Dobro jutro! Jeste li već uzeli vaše Krakerune? Pune proteina i..." Ili, možda: "Zašto čekate regrutovanje? Prijavite se sada u vojnu službu po vašem izboru i zaradite novac na sledećim povlasticama koje imaju dobrovoljci..." Ili: "Patite li od naglih promena vremena? Srčana oboljenja ubijaju četvoricu od petorice! Prvi simptomi su..."

S druge strane, to bi mogao da bude i neki važan lični poziv. Podigao je slušalicu i rekao halo.

"Halo vi tamo", odgovorio je jedan prigušen, laskav ženski glas.

"Bob?"

"Da."

"Bob Krejn?"

"Da, ko je to?"

"Zovem se Džudi. Ja vas znam, ali vi ne znate mene. Da li ste se u poslednje vreme osećali tromi, kao da..."

On spusti slušalicu. Sad mu je bilo svega dosta. Prišao je pisaćem stolu i iz fioke izvukao zgužvan komadić papira. Na njemu je bila ispisana jedna adresa. Sve do sada se kolebao da li da krene tim putokazom. Ali ovoga jutra se osetio pun odlučnosti. Napustio je stan i pozvao taksi.

Na poledini vozačevog sedišta odmah se aktivirao TV ekran, tako da je mogao da vidi reportažu o Sladićevom voćnom soku za doručak. On otvori novine koje je tu ostavio poslednji putnik. Preleteo je ovlašnim pogledom preko Seksićevih četvorbojnih oglasa sa njihovim prikrivenim homoseksualnim, sadističkim, mazohističkim, rodoskrvnim i autoerotskim simbolima i pokušao da se koncentriše na jedan izveštaj o novom vladinom programu rešavanja stambenih problema, ali njegovi pokušaji da ignoriše oglase Svežićevog deodoransa, štampane žuto na belo između redova, ostali su bezuspešni. Najzad kola stigoše do svog odredišta. Krejn isplati vozača novčanicom na čijoj se prednjoj strani nalazila slika Abrahama Linkolna a na drugoj slika jedne gole žene koja se pere Glatkićevim sapunom. Ušao je u jednu već prilično oronulu drvenu kuću, pronašao prava vrata i pritisnuo dugme. Mogao je da čuje kako unutra u stanu odjekuje zvuk staromodnog zvonca, a ne reklamna melodija Jedimesića ili Mlazoletića ili Penušavićeve kole. Nada ga je ispunila.

Jedna aljkava žena otvori vrata, zagleda se u njega sumnjičavo i upita: "Da?"

"Ja... uh... gospođa Ferman? Čuo sam za vaše ime preko jednog prijatelja... znate ga, Bil Sivers? Rečeno mi je da vi", njegov glas postade tih, "iznajmljujete sobe."

"Gubite se odavde! Hoćete li da me uvalite u neprilike? Ja sam privatno lice, čestita..."

"Ja ću... ja ću platiti. Imam dobro zaposlenje. Ja..."

"Koliko?"

"Dve stotine? To je dvaput više nego što plaćam vladinom stambenom projektu."

"Uđite." Kad se našao u stanu, žena zaključa vrata, namače rezu i

pričvrsti lanac. Zatim reče: "Jedna soba. Toalet i tuš tamo u dnu hodnika, delite ih sa još dvojicom drugih. Sami iznosite svoje đubre. Sami nabavljate ogrev preko zime. Ako želite toplu vodu, to će vas koštati još pedeset. Nema kuvanja u sobama. Nema primanja gostiju. Kirija tri meseca unapred, i to u gotovini."

"Uzimam", reče Krejn brzo, a zatim dodade: "Smem li da isključim televizor?"

"Nema nikakvog televizora. Ni telefona."

"Oh, nema Spavkovićeovog uređaja pored kreveta? Ni reklamnih fleševa u ogledalu? Ni Projektovih oglasa na tavanici i zidovima? ... Nema ničega od tih stvari."

Krejn se osmehnu i odbroja kiriju u ženinu prijavu ruku. "Kada mogu da se uselim?"

Ona sleže ramenima: "Kad god želite. Evo, ovde je ključ. Četvrti sprat, sa pročelja. A nema ni lifta."

Krejn je napušta, i dalje se osmehujući, čvrsto stežući ključ u ruci.

Gospođa Ferman podiže telefonsku slušalicu i okrete jedan broj. "Halo", rekla je. "Fermanova izveštava. Imamo jednog novog, muškarca, oko trideset godina."

"Odlično, hvala vam", uzvratila glas sa drugog kraja žice. "Počnite odmah lečenje, doktorko Ferman."

Robert Blok: ČASNA REČ

U 2:27 popodne, Homer Gans, blagajnik, ušao je u kancelariju svog poslodavca, predsednika Prve nacionalne banke.

"Imam nešto da vam kažem", promrmljao je. "Reč je o rezervnom fondu. Uzeo sam iz njega četrdeset hiljada dolara."

"Vi ste šta?"

"Proneverio sam novac iz rezervnog fonda", reče Homer. "Činio sam to već godinama, ali niko me nikada nije uhvatio. Nešto od tog novca otišlo je na konjske trke, a veći deo na plaćanje rente jednoj osobi. Sigurno vam nikada ne bi palo na pamet dok me gledate da ja, pored žene, izdržavam i jednu plavušu. Ali to samo znači da ne znate kako izgleda bračni život."

Predsednik se namršti. "Oh, da, znam", odgovorio je, uzdahnuvši duboko. "U stvari, i ja izdržavam jednu plavušu. Mada, istini za volju, ona nije prirodna plavuša."

Homer je malo oklevao, a onda i sam uzdahnu: "Istini za volju, ni moja nije."

Između 2:28 i 2:43 desio se čitav niz stvari. Jedan uzoran sinovac rekao je svom bogatom i starom stricu neka se tornja do đavola i prestane da se meša u njegov život. Jedan isto tako uzoran suprug rekao je svojoj ženi da već godinama mrzi i nju i njihovu decu i da je često pozeleo da svi budu mrtvi! Jedan ugledni prodavac cipela rekao je ženskoj mušteriji neka se jednom već okane pokušaja da navuče na noge cipele ispod svog broja i neka nabavi sebi negde dva čamca na vesla. U jednoj od ambasada neki strani diplomata koji je došao u posetu zastao je usred laskave zdravice i iznenada izručio sadržaj svoje čaše na ćelavu glavu američkog ambasadora.

I...

"Grom i pakao!" urlao je Voli Tibets, šef deska 'Dejli ekspresa'. "Zar je ceo svet pošizio?"

Reporter Džoe Seterli sleže ramenima.

"Za devet godina otkako radim u ovom listu, još nikada nisam izdao naređenje: 'Zaustavite mašine!'" produži Tibets da praska. "U ovom času držimo u pripremi nove ploče - i držaćemo ih u pripremi sve dok ne saznamo šta se to zapravo zbiva. Imamo složenog materijala za

najmanje deset naslovnih strana, ali ništa od svega toga nema baš nikakvog smisla."

"Na primer?" Seterli je mirno gledao svoga šefa.

"Biraj šta više voliš. Naš prvi senator upravo je dao izjavu da podnosi ostavku - kaže da nije dorastao svom poslu. Onaj radnički lider koji je sagradio novu veliku zgradu uprave sindikata u gornjem delu grada otišao je tamo i izvršio samoubistvo. Policijske stanice ne mogu da se odbrane od ljudi koji dolaze i priznaju sve, od ubistva do krađe klikera. A ako misliš da je to interesantno, trebalo bi da čuješ šta se zbiva dole u oglasnom odeljenju. Klijenti otkazuju aranžmane kao da su poludeli. Tri najveća preprodavca polovnih kola u gradu upravo su povukla svoje oglase."

Džoe Seterli zevnu: "Šta li se to dešava?"

"Od tebe baš i tražim da saznaš šta se zbiva." Voli Tibets ustade. "Idi i nađi nekoga ko bi dao izjavu. Pokušaj na Univerzitetu. Raspitaj se u odeljenju za nauku."

Seterli klimnu glavom i uputi se niz stepenice prema svojim kolima. Činilo se da je došlo do zastoja saobraćaja u čitavom gradu, a nešto se dešavalo i sa pešacima. Neki od njih su trčali, a drugi su koračali kao ošamućeni ili naprosto mirno stajali nasred pločnika. Lica su izgubila svoju uobičajenu masku krutosti. Neki ljudi su se smejali, a drugi plakali. Preko na travi u krugu univerziteta veći broj parova ležao je u prisnom zagrljaju, ne obazirući se na druge parove koji su se besomučno tukli. Džoe Seterli zatrepta ugledavši taj prizor i produži vožnju.

U 3:02 skrenuo je kola prema upravnoj zgradi. Jedan krupan čovek stajao je na krivini i izvodio mali ples od nestrpljenja. Ličio je na nekoga ko ili čeka taksi, ili mora u toalet, ali hitno.

"Izvinite", reče Seterli. "Da li je kancelarija dekana Hensona u ovoj zgradi?"

"Ja sam Henson", odseče krupni čovek.

"Zovem se Seterli, iz 'Dejli ekspresa'..."

"Blagi bože, zar oni već znaju?"

"Znaju šta?"

"Nije važno." Dekan Henson odmahnu glavom. "Ne mogu sada da razgovaram s vama. Moram pronaći neki taksi. Čini mi se da nikada neću ni stići do aerodroma."

"Odlazite iz grada?"

"Ne. Moram da se dočepam doktora Lavenkvista. On je zakuvao sve ovo..."

Saterli otvori vrata kola. "Uđite. Ja ću vas odbaciti do aerodroma. Možemo uz put da razgovaramo."

Sa zapada je dunuo vetar i sunce je iščezlo šćućurivši se iza jednog oblaka.

"Sprema se oluja", promrmlja dekan Henson. "Ona prokleta budala bolje bi učinila da se spusti pre nego što udari nevreme."

"Lavenkvist", reče Seterli. "Nije li on upravnik Dentističke škole?"

"Tako je", uzdahnu Henson. "Gadno je već i to što imamo muke sa ludim naučnicima, ali jedan ljudi dentista..."

"Šta je učinio?"

"Zakupio je jedan avion danas popodne, isključivo za sebe, i digao se njime iznad grada. Posuo je čitav grad onim svojim gasom." Henson uzdahnu. "Ne razumem se ništa u nauku. Ja sam samo jedan siroti dekan Univerziteta, i moj posao se svodi na to da izvlačim novac od bogatih studenata. Ali, koliko sam razabrao, Lavenkvist je petljao nešto sa hemijskim anestheticima. Smučkao je jednu novu kombinaciju - natrijum pentotal, natrijuma amital - samo mnogo jaču i koncentrisaniju."

"Zar to nije ono što se koristi u psihoterapiji, za narkopsihozu?" upita Seterli. "Ono što nazivaju serumom istine?"

"Ovo nije serum. Ovo je gas."

"Kako vi kažete", složi se Seterli. "Znači, on je čekao da osvane vedar dan, bez vetra, i uzleteo je avionom da zapraši grad koncentrisanim gasom istine. Je li to činjenica?"

"Naravno da jeste", uzvratu Henson. "Znate i sami da ne mogu da vas lažem." On ponovo uzdahnu. "Niko više ne može da laže. Očigledno, gas je toliko moćan da deluje ako ga samo malčice ušmrknete. Oni iz psihijatrijskog odeljenja napričali su mi svašta o oslobađanju od inhibicija i prevazilaženju super-ega, a ako čovek pokuša nešto da im odgovori, oni naprosto spuste slušalicu. Ali bitno u svemu tome je da gas deluje. Svi koji su napolju, svi koji drže otvorene prozore ili imaju erkondišne u stanu, svi su oni zakačeni. Gotovo čitav grad. Oni ne mogu više da lažu. Čak i ne žele da lažu."

"Divno!" uzviknu Seterli, podigavši pogled prema sve gušćim olujnim

oblacima.

"Mislite? Ja nisam tako siguran. Kad priča dospe u novine, čitava škola će izaći na ružan glas. Nisam smeo ovo ni da vam kažem, ali ne mogu da se obuzdam. Naprosto, osećam potrebu da u svakom pogledu budem otvoren. Baš to sam i rekao mojoj sekretarici, pre nego što mi je opalila šamar..."

Seterli skrenu kola na aerodrom.

"Je li ono tamo gore vaš čovek?" Pokazivao je rukom naviše, prema jednom malom avionu, koji se nakrenuo na bok između oblaka, zahvaćen iznenadnom olujom.

"Da", viknu Henson. "Pokušava da zauzme položaj za spuštanje, čini mi se. Ali vetar je suviše jak..."

Iznenadni blesak munje zapara nebo. Avion se zaklatio i počeo da propada u dubinu.

Seterli dade pun gas i potera kola prema poljani. U daljini je zavijala jedna sirena. Kroz kišu koja se spustila mogao je da vidi avion kako se sunovraćuje u ludoj spirali.

Voli Tibets se zavalio unatrag i odgurnuo svoju stolicu od radnog stola.

"Eto kako se desilo", govorio je Seterli. "Jadni čovek bio je mrtav još pre nego što su ga izvukli iz olupine. Ali našli su rezervoare sa gasom i opremu. Poneo je i papire sa sobom, i ja sam ubedio Hensona da mi ih preda; bio je toliko ošamućen da nije ni pokušao da prigovori. Sada možemo priču da potkrepimo dokazom. Imam uzorke formule koju je otkrio. Pretpostavljam da ćemo podatke o drogi ustupiti i radio-stanicama."

Tibets odmahnu glavom.

"Ne. Odlučio sam da glatko odbijem sva propitkivanja."

"Ali, priča..."

"Neće biti nikakve priče. Sada se i tako sve završilo. Zar nisi primetio kako su se ljudi promenili posle one oluje? Vetar je očigledno oduvao gas dalje. Svi su ponovo normalni. Većina njih već je ubedila sebe da se ništa nije ni desilo."

"Ali, mi znamo da se desilo! I šta ćemo sa svim onim pričama za naslovnu stranu koje ste dobili danas popodne?"

"Odbačene su. Otkako je naišla oluja, stalno smo dobijali opozive i

odustajanja. Ispada da senator uopšte ne podnosi ostavku - već se kandiduje za guvernera. Onaj momak iz radničkog sindikata sasvim slučajno je ustrelio sebe. Policija ne može da pronađe nikoga ko bi potpisao svoje priznanje. Oglašivači nam šalju nove verzije svojih oglasa. Pazi šta ti kažem, do sutra ujutro čitav grad će zaboraviti da se ma šta desilo... oni će sami hteti da zaborave. Niko ne može da se suoči sa istinom i da ostane duševno zdrav."

"Strašno je tako rezonovati", reče Seterli. "Doktor Lavenkvist je bio veliki čovek. Znao je da njegov pronalazak može da dejstvuje - ne samo ovde, već svugde. Posle ove probne vožnje nameravao je da nadleti avionom Vašington, Moskvu i sve druge prestonice sveta. Zato što ovaj gas istine može da izmeni svet. Zar to ne shvatate?"

"Naravno da shvatam. Ali, svet ne treba da bude izmenjen."

"Zašto ne?" Seterli uspravi ramena. "Čujte, ja sam razmislio o svemu. Imam formulu. Mogao bih nastaviti tamo gde je Lavenkvist stao. Uštedeo sam nešto novca. Mogao bih da unajmim pilote i avione. Zar vam se ne čini da je svetu potrebna jedna doza istine?"

"Ne. Video si šta se desilo danas, u sasvim malim razmerama."

"Da. Kriminalci su priznali, varalice su se reformisale, ljudi su prestali da lažu jedni druge. Zar je to rđavo?"

"Što se tiče kriminalaca, nije. Ali za prosečna ljudska bića to bi mogla da bude strašna stvar. Ti ne uviđaš šta bi se desilo kad bi lekar saopštio svome pacijentu da umire od raka, kad bi žena rekla svome mužu da on zapravo nije otac njihovog sina. Svako ima svoje tajne, ili bezmalo svako. Bolje je ne znati punu istinu - o drugima, ili o sebi."

"Ali, gledajte šta se dešava u današnjem svetu."

"Gledam. To mi je posao - da sedim za ovim stolom i posmatram kako se svet okreće. Ponekad je to okretanje vrtoglavo, ali se bar nastavlja. Zato što i ljudi nastavljaju svoje bitisanje. A njima su potrebne laži da bi im pomogle. Laži o apstraktnoj pravdi, i romantičnoj ljubavi koja večno traje. Vera da pravičnost uvek trijumfuje. Možda je čak i naša koncepcija demokratije jedna laž. A ipak, mi negujemo te laži i činimo sve što je u našoj moći da od njih živimo. I možda, malo po malo, naša vera pomaže da te stvari postaju istinite. To je spor proces, ali čini se da deluje na duge staze. Životinje ne lažu, to znaš. Samo ljudska bića umeju da se pretvaraju,

da tobože veruju, da obmanjuju sebe i druge. Ali ona zato i jesu ljudska bića."

"Možda je tako", reče Seterli. "Ipak, porazmislite o povoljnoj prilici koju ja imam. Mogao bih čak i ratove da ukinem."

"Možda. Vojni i politički lideri verovatno bi u svetlu istine sagledali svoje motive i promenili se - privremeno."

"Mogli bismo nastaviti sa zaprašivanjem", uzviknu Seterli sa oduševljenjem. "Ima i drugih čestitih ljudi. Pronaći ćemo novčana sredstva, načiniti od ovoga dugoročni projekat. I, ko zna? Možda će, posle nekoliko doza, promena postati stalna. Zar ne shvatate? Mogli bismo da ukinemo rat!"

"Shvatam", uzvratu Tibets. "Ti bi mogao da ukineš rat između nacija. I da, umesto toga, izazoveš stotine miliona individualnih ratova. Ratova koji bi se vodili u ljudskim umovima i u ljudskim srcima. Došlo bi do talasa ludila, talasa samoubistava, talasa ubistava. Došlo bi do prave poplave istine koja bi potopila dom, porodicu, čitavu društvenu strukturu."

"Shvatam da je rizično. Ali, pomislite šta bismo sve mogli da dobijemo."

Tibets položi ruku na rame mlađeg čoveka. "Želim da zaboraviš čitavu ovu stvar", rekao je ozbiljno. "Nemoj da praviš plan o proizvodnji tog gasa i njegovom prosipanju iznad Kapitola i Kremlja. Ne čini to, za dobro svih nas."

Seterli je ćutao, zagledan napolje u noć. Tamo negde u daljini zapiskao je prodorno mlazni avion.

"Ti si čestit čovek", reče Tibets. "Jedan od malobrojnih. To mi je jasno, i divim ti se zbog toga. Ali moraš da budeš realističan i da gledaš na stvari onako kako ih ja gledam. Sve što želim od tebe jeste da mi sada obećaš da nećeš pokušati nikakvu ludost. Pusti da svet ostane ovakav kakav je." Zastao je za trenutak. "Hoćeš li mi dati tvoju časnu reč?"

Seterli je oklevao. On je bio čestit čovek, shvatao je to, i zato mu je trebalo dosta vremena da odgovori. A onda: "Obećavam", sлага Seterli.

Edmond Hamilton: MRTVA PLANETA

U prvi mah se činilo da taj mali svet nije toliko odbojan. Izgledao je mračan, sleđen i beživotan, ali nije bilo nikakvog nagoveštaja šta se krije na njemu. Jedino pitanje koje nas je tada interesovalo bilo je da li ćemo umreti kad naš osakaćeni brod tresne o njega.

Tarn je sedeo za komandnim pultom. Sva trojica smo navukli naša astronautska odela, u nadi da će nas spasti ako udar bude gadan. U glomaznim metalnim odelima izgledali smo kao tri smešna, debela robota, kao tri metalna globusa sa pripojenim mehaničkim rukama i nogama.

"Samo da nam se to ovde nije desilo!" čuo se Drilov potišteni glas iz interfona. "Ovde, u najpustošnijem i najnepoznatijem delu čitave galaksije!"

"Sreća je, što smo se našli na domaku jednog zvezdanog sistema kad su nas generatori izneverili", promrmljao sam.

"Sreća, Orok?" ponovi Dril sa gorčinom. "Sreća što ćemo odložiti naš kraj za nekoliko dana agonije? To je sve čemu možemo da se nadamo na onome."

Sistem koji se video delovao je obeshrabrujuće havarisanim istraživačima zvezda. Ovde, u tankom regionu na samoj ivici galaksije, on se koncentrisao oko jednog sunca, koje je bilo tamnocrvene boje, staro, umiruće.

Šest svetova okretalo se oko tinjajuće zvezde. Padali smo prema najunutrašnjoj od šest planeta, računajući da je i mogućnost života na njoj najveća. Ali sada smo jasno videli da tu ne može postojati nikakav život. Bila je to jedna kugla bez vazdušnog omotača, obložena večnim snegom i ledom.

Ostalih pet planeta ulivalo je još manju nadu. Ali mi sada i tako nismo više mogli da menjamo kurs. Bilo je samo pitanje da li će dva prenapregnuta generatora, koja su još funkcionisala, biti kadra da proizvedu dovoljno energije za usporavanje brzine spuštanja i tako nas spasu od totalne propasti.

Smrt je bila blizu, i mi smo to znali, ali smo ipak ostali pribrani. Ne zato što smo bili heroji. Ali pripadali smo Zvezdanoj službi, a otkako Zvezdana služba stiće svoju slavu, njeni članovi uvek stoje u senci

smrti i vremenom se naviknu na nju.

Mnogi iz Zvezdane službe umrli su izvršavajući ogromni beskonačni zadatak kartografisanja galaksije. Od malih istraživačkih brodova kao što je naš, koji su odlazili da prave mape perifernih, zabačenih zvezda, samo se dve trećine ili čak i manje vraćalo natrag. Ostali su stradali u nesrećama - nesrećama poput ove koja je zadesila nas kada smo preopteretili naše generatore u pokušaju da se što brže izvučemo iz jedne mase međuzvezdanih otpadaka.

Do nas je dopro Tarnov mirni glas:

"Uskoro ćemo stići do nje. Pokušaću da se spustim na rep, ali šanse su male. Bolje da se privežete."

Koristeći nespretno metalne ruke naših odela, privezali smo se za elastične stolice-amortizere, koje će nam možda pružiti šansu da preživimo.

Dril je zurio u sve veći beli globus ispod nas.

"Izgleda da je na nekim mestima dubok sneg. Tamo bi bilo malo mekše."

"Da", uzvratila Tarn mirno. "Ali naš brod bi ostao pokopan u tom snegu. Na ledu će moći da se vidi čak i ako bude razbijen. Kad dođe drugi brod, oni će nas pronaći i naše mape neće biti izgubljene."

Njegove reči za trenutak su me ispunile tolikim ponosom na Zvezdanu službu da sam gotovo sa prezirom gledao u oči opasnosti koja se ustremila na nas.

Upravo ta čudesna srčanost učinila je od Službe ono što je bila i omogućila našoj rasi da iz svog malog sveta prodre u najudaljenije kutke galaksije. Pojedini istraživači mogli su da umru, ali pobedonosni pohod Službe na svemir i dalje će se nastaviti.

"Evo, tu smo", promrmlja Dril, zureći napred.

Sleđena bela površina puste planete jurila nam je u susret košmarnom brzinom. Napregnuto sam čekao da Tarn stupi u akciju.

On je odlagao do poslednjeg trenutka. Onda je povukao ručicu pogona, i dva preostala generatora proradiše uz moćnu tutnjavu.

Nisu mogli da izdrže tu preopterećenost duže od nekoliko trenutaka pre nego što su se i sami ugasili. Ali to je bilo dovoljno Tarnu da izokrene padajući brod i iskoristi izduvne vibracije kao kočnicu.

Prizemljenje na rep više je stvar sreće nego umešnosti. Razum nije u stanju da proceni beskrajno male razlike koje znače spasenje ili

smrt. Upotrebite malčice prejaku potisnu silu, i naći ćete se odbačeni daleko od vašeg cilja. Upotrebite malčice preslabu - i razbiće se u paramparčad.

Tarn je imao sreće. Ili možda to i nije bila toliko sreća, koliko pilotski instinkt. U svakom slučaju, sve je za čas bilo završeno. Brod je padao, generatori su cvileli, usledio je snažan, tresak, a zatim tišina. Brod je porebarke ležao na ledu. Njegov zadnji deo bio je zgnječen i na jednom mestu provaljen, tako da je vazduh izvetrio iz njega, mada to nama u našim odelima nije smetalo. Sem toga, kao što se moglo i očekivati, poslednja dva generatora bila su istrošena od prevelike napregnutosti pri ublažavanju našeg pada.

"Uspeli smo!" Dril poskoči iz očajanja u nadu. "Uopšte nisam verovao da imamo realnu šansu. Tarne, ti si as svih pilota."

Ali Tarn kao da je i sam odbojivao reakciju od napetosti. Oslobodio se spona kao što smo to i mi učinili i ustao - glomazna prilika u svom loptastom odelu - a onda se zagledao kroz okrugle kvarcne prozore.

"Izvukli smo žive glave za trenutak", promrmljao je. "Ali u gadnom smo škripcu."

Istinitost te tvrdnje usecala nam se u svest dok smo gledali napolje zajedno s njim. Mala planeta na ivici galaksije bila je jedna od najpustošnijih koje sam ikada video. Nije bilo ničega sem leda i tame i hladnoće.

Led se prostirao u svim pravcima, talasasta bela ravnica. Nije bilo vazduha - duboki nanosi snega koje smo videli bez sumnje su predstavljali sleđeni vazduh. Iznad zamrznute ravnice nadnosilo se tamno nebo, čije su dve trećine bile crna praznina. Na nižoj trećini bleštalo je veliko jato galaktičkih zvezda, čija je granična predstraža bio ovaj sistem.

"Naši generatori su ispražnjeni, a nemamo dovoljno pogonske legure da namotamo nove kalemove na njih", reče Tarn, pokazujući rukom.

"Mali radio-odašiljač ne bi mogao da savlada ni deseti deo razdaljine do naše kuće. A i rezerve vazduha brzo će se istrošiti."

"Naša jedina šansa", produži on odlučno, "jeste da na ovoj planeti pronađemo dovoljno tantala i terbijuma i ostalih metala koji su nam potrebni, pa da onda napravimo pogonsku leguru i namotamo nove kalemove. Drile, donesi radio-sondu."

Radio-sonda je bila instrument koji smo tokom naših kartografisanja

zvezda koristili za istraživanje resursa metala na nepoznatim planetama. Ova sjajna sprava, koja je radila na principu projektovanja širokih snopova vibracija, mogla je da odredi ne samo prisustvo bilo kog željenog elementa, već i njegovu tačnu poziciju.

Dril je izvadio kompaktni instrument i podesio njegove frekvencije na pet-šest retkih metala koji su nam bili potrebni. Onda smo sačekali dok je on usmeravao cevi projektora duž njihovih kvadranata, pažljivo motreći na skazaljke.

"Imamo neverovatnu sreću!" uzviknuo je najzad. "Sonda pokazuje prisustvo terbijuma, tantala i ostalih potrebnih metala u znatnim količinama. Nalaze se odmah ispod leda, i to nedaleko odavde!"

"Zvuči gotovo suviše lepo da bi bilo istinito", rekoh začuđeno. "Ti metali se nikada ne nalaze svi zajedno."

Tarn je brzo načinio plan.

"Napravićemo grube sanke, na kojima ćemo moći da vučemo pomoćni agregat i veliki laserski rezač za rasecanje leda. Sem toga, moraćemo da uzmemo kablove i čekrk za dizalicu."

Uskoro smo sve to pripremili i krenuli preko leda vukući naše improvizovane sanke i pozamašan teret opreme na njima.

Sleđeni svet, koji se prostirao ispod neba zagledanog u prazninu vangalaktičkog prostora, delovao je deprimirajuće. I ranije smo sretali čudne svetove, ali ovaj je bio najturobniji od svih na koje smo ikada kročili.

Ono zvezdano jato koje je sačinjavalo našu galaksiju potonulo je iza horizonta, tako da je sada postalo još mračnije. Naše kriptonske lampe prosecale su belu stazu kroz sumornu tamu dok smo s naporom napredovali, jer su se metalna stopala naših teških odela klizala po ledu.

Dril je često zastajao da izvrši nove provere sa radio-sondom. Najzad, posle nekoliko časova napornog napredovanja, on diže pogled sa instrumenta i daje brz znak.

"Ovde je pozicija", izjavi on. "Naslage metala koji su nam potrebni leže stotinak stopa ispod nas."

Nije izgledalo ohrabrujuće. Stajali smo na jednom niskom brežuljku od leda, a to nije bila vrsta topografije gde bi se moglo očekivati da ćete naići na naslage tih metala.

Ali nismo se upuštali u raspravu o Drilovom nalazištu. Svukli smo sa

sanki pomoćni agregat, stavili u pokret njegovu malu atomsku turbinu i utakli sprovodnike u veliki laserski projektor, koji smo skinuli sa pramca našeg broda.

Tarn je baratao laserom veštinom jednog eksperta. Ubrzo je ovaj prosekao jedan šaht promera deset stopa u tvrdom ledu. Probio se do dubine od stotinu stopa kao nož kroz sir, a onda je odjednom odskočio, sipajući varnice i plamen. Tarn brzo isključi struju.

"Izgleda da smo stigli do stene koja sadrži metale", rekao je.

Drilov glas odavao je zbunjenost.

"Prema očitavanju sonde, naslage metala trebalo bi da se nalaze sedamdeset ili osamdeset stopa dublje."

"Sići ćemo dole i videti", izjavi Tarn. "Pomozite mi da namestim čekrk."

Poneli smo sa sobom teške grede i ubrzo napravili od njih masivni tronožac iznad šahta. Jaki kablovi prolazili su kroz koloture koji su visili sa tog tronošca i slobodnim krajem bili pričvršćeni za veliku metalnu kofu u kojoj je trebalo da se spuštamo, izvlačeći polako kabl kroz kolotur.

U stvari, trebalo je da se samo dvojica od nas spuste dole. Međutim, ispostavilo se da niko ne želi da čeka sam gore na mračnom ledu, a isto tako nijedan od nas nije želeo da se sam spusti u šaht. I tako smo se sva trojica ugurala u veliku kofu.

"Ponašamo se kao deca, a ne kao prekaljeni istraživači zvezda", zagunđa Tarn. "Napraviću za naše psihologe pribeležku o štetnim posledicama koje izazivaju ovi svetovi na ivici galaksije."

"Jeste li poneli vaše blastere?" upita Dril iznenada.

Imali smo ih, sva trojica. U stvari, nismo ni znali zašto. Neka mračna strepnja navela nas je da se naoružamo, mada nije bilo logične potrebe za tim.

"Krenimo", reče Tarn. "Orok, prihvati kabl i pomози mi da ga izvlačim."

Postupio sam po njegovom uputstvu i tako smo počeli da se spuštamo niz šaht u ledu. Jedina svetlost bila je kriptomaska lampa čije je zrake Dril usmerio naniže.

Spustili smo se stotinu stopa, a onda sva trojica uzviknuli od iznenađenja. Jer, sada smo mogli da vidimo kakve je vrste bila prepreka na koju je naišao naš laser. Ovde, pod ledom, nalazio se

debeli sloj prozirnog metala i laserski zraci progoreli su kroz njega svoj put.

Ispod progorele rupe u tom metalnom sloju nalazilo se - ništa. Samo prazan prostor, nekakva ogromna šupljina tu ispod leda.

Tarnov glas je podrhtavao od uzbuđenja.

"Već sam počeo sumnjati da je u pitanju ovako nešto. Pogledajte tamo dole! Kriptonski zraci, usmereni u prazninu ispod nas, otkrili su prizor koji nas je zapanjio.

Ovde, ispod leda, nalazio se jedan grad. Bila je to velika metropola belih kamenih zdanja nejasno osvetljenih našom malom lampom. A čitav taj grad bio je zaštićen ogromnom kupolom od prozirnog metala, koja je odolevala teretu leda što se vekovima gomilao na njoj.

Naš laser je rasekao led a zatim i samu kupolu", govorio je Tarn uzbuđeno. "Ovaj mrtvi grad možda već stolecima leži skriven ovde."

Mrtvi grad? Da, bio je mrtav. Nismo mogli da uočimo nikakav trag života na mutnim ulicama dok smo se spuštali prema njemu.

Bele avenije, nejasne fasade, galerije i šiljasti tornjevi metropole bili su ćutljivi i prazni. Ovde nije bilo vazduha. Nije moglo da bude ni stanovnika.

Naša kofa tresnula je dole o ulicu. Pričvrstili smo kablove, ispenitali se napolje i tako stajali, tupo se osvrćući oko sebe. Onda smo istovremeno uzviknuli od iznenađenja.

Dešavala se jedna neverovatna stvar. Oko nas počela je da se rađa svetlost. Najpre polako, kao prvi rumeni sjaj zore, a onda prerastajući u meki sjaj koji je okupao čitav golemi grad.

"Grad nije mrtav!" uzviknu Dril. "Ta svetlost..."

"Automatski releji mogli su da aktiviraju svetlost", reče Tarn. "Taj narod imao je veliku nauku, dovoljno veliku za tako nešto."

"Meni se to ne sviđa", promrmlja Dril. "Imam osećaj da je ovo mesto ukleto."

I ja sam imao taj isti osećaj. Obično nisam podložan tuđinskim uticajima. Ako ste podložni, Zvezdana služba vas ne prima u svoje redove. Ali neka mračna, teška slutnja, za kakvu nikada ranije nisam znao, sada je pritiskala moj duh. Duboko u mojoj svesti komešala se mutna spoznaja da užas obitava u ovom nemom gradu ispod leda.

"Došli smo ovamo po metal, i uzećemo ga", reče Tarn odlučnim

glasom. "Svetlost nam neće naškoditi, samo će nam pomoći."

Dril je namestio radio-sondu i počeo pažljivo da prati skazaljke. One su jasno pokazivale da se naslage metala koji su nam bili potrebni nalaze negde na pola puta kroz grad ispred nas.

Tamo se uzdizala jedna impozantna građevina - ogromno zdanje čija je kupola gotovo dodirivala svod. Odlučili smo da nam ono bude cilj i krenuli.

Metalni đonovi naših astronautskih odela odzvanjali su po glatkom pločniku. Mora da smo predstavljali čudan prizor nas trojica u grotesknim metalnim oklopima dok smo nezgrapno koračali kroz sablasno osvetljenu metropolu tišine i smrti.

"Ovaj grad je zbilja star", reče Tarn dubokim glasom. "Jeste li приметili da zgrade imaju krovove? To znači da su starije nego što..."

"Tarn! Orok!" viknu Dril iznenada, hitro se okrenuvši i posegavši za svojim laserskim pištoljem.

Istog časa i sami smo ugledali čudovište. Jurilo je prema nama iz jedne sporedne ulice, koju smo upravo prošli.

Ne znam kako da ga opišem. Nije ličilo ni na kakav normalan oblik života. Bila je to nekakva kovitlava nakaza od crnog mesa koja se protejskom brzinom menjala iz jednog odvratnog oblika u drugi dok je plovila prema nama.

Strava i mržnja koje su nas zahvatile nisu bile potrebne da nam kažu da je to stvorenje neprijateljski nastrojeno. Istovremeno smo opalili iz naših blastera.

Stvorenje je ustuknulo sa neverovatnom brzinom i munjevitim pokretom iščezlo između dve zgrade. Potrčali smo napred. Ali ono se izgubilo.

"Tako mi svih đavola kosmosa!" opsova Dril, očigledno duboko potresen. "Šta je to bilo?"

I Tarn je izgledao zapanjen kao i nas dvojica.

"Ne znam. Bilo je živo, videli ste. A njegov brzi uzmak kad smo opalili odaje inteligenciju i moć odlučivanja."

"Običan život ne bi mogao da egzistira u ovom hladnom vakuumu", reko.

"Verovatno ima i drugih oblika života sem onih koje mi znamo", promrmlja Tarn. "Ipak, takva stvorenja sigurno ne bi sagradila grad kao što je ovaj..."

"Eno još jednog!" prekidoh ga, uspaničeno pokazujući rukom.

Drugo od crnih čudovišta približavalo se kao neki ogroman, košmaran crv. Ali još dok smo podizali naše pištolje, ono se hitro izgubilo.

"Moramo produžiti napred", izjavi Tarn, mada je i njegov glas bio pomalo nesiguran. "Metali koji su nam potrebni nalaze se u onoj velikoj kuli ili negde blizu nje, i ako ih se ne domognemo naprosto ćemo umreti gore na ledu."

"Možda postoje i ružnije smrti od smrzavanja na ledu", primeti Dril suvo. Ipak, pošao je s nama.

Naše napredovanje kroz blistave ulice tog veličanstvenog belog grada pretvaralo se u sve veći užas.

Crna čudovišta kao da su preplavila čitavu mrtvu metropolu. Opazili smo i otvorili vatru na još desetak njih. Onda smo prestali sa pucnjavom, jer je izgledalo da nismo kadri da ih pogodimo.

Nisu prilazili suviše blizu da nas napadnu; pre je izgledalo da žele samo da nas prate i posmatraju. Bilo ih je sve više i sve su strašnije izgledala sa svakim korakom koji smo činili prema kuli.

Još mučniji od samih tih neobjašnjivih stvorenja bili su talasi strave i jeze koji su se sada obrušavali na naš um. Spomenuo sam već onu moru koja nas je zahvatila otkako smo ušli u grad. Sada je ona iz trenutka u trenutak postajala sve gora.

"Očigledno je da smo izloženi psihološkoj agresiji neke neprijateljske sile", promrmlja Tarn. "I čini se da do toga dolazi zato što se približavamo onoj kuli."

"Ovaj sistem nalazi se na ivici galaksije", podsetio sam ga. "Ko zna kakva su se sve stvorenja mogla prikristi iz svemirskih dubina i nastaniti u ovom mrtvom gradu."

Verujem da bismo se u tom trenutku okrenuli i odustali da nas Tarn nije umirio jednom primedbom.

"Ma kakva da je sila koja toliko uporno nastoji da nas vrati natrag, ona to čini zato što nas se plaši! Iz toga proizlazi da ćemo pri susretu s njom imati u najmanju ruku podjednake šanse."

Približavali smo se širokom stepeništu koje je vodilo prema zasvođenom ulazu u veliku kulu. Sada smo se kretali kao ošamućeni, smlavljeni groznim psihičkim pritiskom koji je brzo slamao našu hrabrost.

Onda je došao vrhunac. Veličanstvena vrata kule polako su se otvorila. Iz unutrašnjosti zgrade isteturala se i izgegala nekakva stvar čiji nas je izgled prosto sledio na mestu.

"To ne potiče iz bilo kog dela naše galaksije!" uzviknu Dril hrapavim glasom.

Bila je crna, kolosalne mase, i oblika koji je razdirao mozak užasom. Izgledala je kao nekakva monstruoza žaba što čuču, sa ljigavim telom iz koga su štrčali zdepasti crni udovi, za koje se ne bi moglo reći ni da su pipci ni ruke.

Njena tri oka bila su tri proreza hladne zelene vatre koja su nas posmatrala sa hipnotičkim intenzitetom. Ispod tog odvratnog lica bez brade njene kese za disanje nadimale su se i splašnjavale bolno dok se gegalo niz stepenice prema nama.

Naši zraci su mahnito šibali po tom fantazmagoričnom užasu, ali očigledno bez ikakvog efekta. Čudovište je nastavilo da se valja niz stepenište. I, što je najsablasnije od svega, njegovi obrisi su na suptilno odvratni način sugerisali da je ono roditelj svih malih čudovišta koja su se jatila u gradu iza nas.

Dril je ispustio krik i okrenuo se da beži, a ja sam se zateturao za njim. Ali zaustavio nas je Tarnov oštar uzvik.

"Čekajte! Pogledajte tu stvar! Ona diše!"

Za trenutak nismo mogli da ga shvatimo. Onda sam, kao kroz maglu, shvatio. Stvar je očigledno disala. Međutim, tu nije bilo nikakvog vazduha!

Tarn je iznenada zakoračio napred. Bio je to najhrabriji gest jednog pripadnika Zvezdane službe koji sam ikada video. Koračao je pravo prema glomaznom, ljigavom čudovištu.

A onda, odjednom, kad je stigao do nje, džinovska crna nakaza je iščezla. Nestala je kao slika sa isključenog televizora. Istog časa nestalo je i ono jato crnih strašila u gradu iza nas.

"Znači, ovo nije bilo stvarno!" uzviknu Dril.

"Bila je to samo projekcija jedne hipnotičke iluzije", izjavi Tarn. "Kao i one ostale koje smo videli tamo nazad. Shvatio sam da je stvaranje nerealno kad sam video kako diše, ovde gde nema vazduha."

"Znači li to", rekoh polako, "da se ono što je projektovano te hipnotičke napade nalazi u ovoj zgradi?"

"Da, a u njoj su i metali koji su nam potrebni", potvrdi Tarn. "Sada

ćemo ući unutra." Oni talasi strave koji su nam neprekidno zapljuskivali svest postajali su sve snažniji dok smo se peli uz stepenice. Imao sam osećaj da mi ludilo vrišti u mozgu dok smo otvarali visoka vrata.

A onda, kad smo kročili u ogromno, blistavo belo predvorje zgrade, sav taj strašni mentalni pritisak odjednom je nestao.

Naši uskomešani umovi bili su oslobođeni te more po prvi put od kako smo ušli u ovaj mrtvi grad. Bio je to osećaj sličan onome kad iz nekog od velikih i mračnih galaktičkih oblaka ponovo izbijete u čisti svemir.

"Slušajte", reče Tarn šapatom. "Čujem..."

I ja sam čuo. Bolje rečeno, mi u stvari nismo čuli. Jer, to nije bio zvuk, već mentalni talasi koji su do naših mozgova donosili senzaciju zvuka.

Bila je to muzika što smo čuli. Daleka i nejasna u početku, a onda sve bliža i jača, da bi ubrzo nabujala u jedan silni krešendo raspevanih instrumenata i glasova.

Bila je to čudna muzika i nije ličila ni na jednu koju smo bilo kada ranije čuli.

Ali plenila je neodoljivom snagom naše duše, dok se njena čudesna melodija sve jače i jače orila.

Bilo je u toj gromkoj ariji titanske borbe, i nade, i očajanja jedne rase. Stajali smo nepomično i bez daha dok smo slušali tu božansku simfoniju slave i poraza.

"Oni dolaze", reče Tarn prigušenim glasom, gledajući preko ogromne bele dvorane.

Ugledao sam ih. Ali, za čudo, sada se više nisam plašio, mada je to neosporno bila najčudnija stvar koja nam se do tada desila.

Tamo, iz suprotnog kraja džinovske prostorije, prema nama je polako marširala duga povorka figura. Bila su to bića ovog odavno izumrlog sveta, bića iz prošlosti. Nisu izgledali kao mi, mada su bili dvonošci i, po svojoj telesnoj građi, imali izvesnu opštu sličnost sa nama. Ne bih umeo detaljnije da ih opišem, izgledali su nam tako čudni.

Kad je muzika nabujala do svog finalnog krešenda a zatim utihnula, marširajuće figure su se zaustavile nedaleko od nas, gledajući prema nama. Predvodnik, očigledno njihov vođa, tada je progovorio i do naše svesti dopro je njegov glas.

"Ma ko da ste, ne morate ničega više da se plašite", rekao je. "U ovom gradu nema života. Sva stvorenja koja ste videli, sva čudovišta koja su vas napala, pa čak i mi sami koji vam se sada obraćamo - svi smo mi samo fantomi duha projektovanog preko telepatskih ploča koje su podešene tako da počnu funkcionisati automatski čim neko uđe u ovaj grad."

"I mislio sam da je tako", šapnu Tarn. "Oni ne mogu da budu ništa drugo."

Vođa tuđinaca nastavio je da govori.

"Mi smo narod koji je iščezao odavno, mereno vašim merilima. Ponikli smo na ovoj planeti", on tu navede jedno čudno, teško izgovorljivo ime, "u dalekoj vašoj prošlosti. Uzdigli smo se do snage i mudrosti a zatim i do silne slave. Naša nauka omogućila nam je da se otisnemo do drugih svetova, do drugih zvezda, i da postepeno istražimo i kolonizujemo najveći deo galaksije.

Ali onda je došla nesreća. Iz bezdana vangalaktičkog prostora stigli su zavojevači do te mere drukčiji od nas da nipošto nisu mogli da žive u prijateljstvu s nama. Došlo je do neizbežnog rata, u kome smo mi nastojali da sačuvamo našu galaksiju, a oni da je pokore.

To nisu bila stvorenja od materije. Bila su to bića načinjena od fotona, čestica energije - munjevito brzi oblaci sa neshvatljivom moći međusobne saradnje i gotovo neograničenom aktivnošću. Proterivali su nas sa jedne zvezde na drugu, uništili nas na hiljadu svetova.

Najzad smo bili sabijeni u ovaj zvezdani sistem našeg prvobitnog porekla, našu poslednju citadelu. Da je bilo nade za budućnost fotonske rase, da su to bila stvorenja kadra da stvore jednu buduću civilizaciju, mi bismo se pomirili sa porazom i tako abdicirali u njihovu korist. Ali ograničenost njihove inteligencije činila je nemogućim tako nešto. Oni nikada ne bi uspeli da se uzdignu do nivoa civilizacije, niti bi dozvolili bilo kojoj drugoj rasi u galaksiji da to učini.

I tako smo odlučili da ih uništimo, pre no što i sami iščeznemo. Oni su bili stvorenja sile, i mogli su da budu uništeni jedino silom. Preobratali smo naše sunce u jedan džinovski generator, nateravši nekoliko naših planeta i meseca da se sudare s njim i izazovu kataklizmu koju smo želeli. Iz našeg sunčanog generatora briznuo je kolosalan mlaz energije koji je zbrisao i uništio fotonsku rasu u jednom kosmičkom izlivu energije.

On je, dabome, uništio i nas koji smo još bili preostali. Ali mi smo pre toga već izgradili ovaj pokopani grad i u njemu skupili sve plodove naše nauke i mudrosti, da bismo ih tako sačuvali za buduća vremena. Jednoga dana novi oblici života u galaksiji uzdići će se do stepena civilizacije, jednog dana istraživači sa drugih zvezda doći će ovamo. Ako nisu dovoljno inteligentni da korisno upotrebe sredstva moći koja smo ovde prikupili, naši telepatski napadi nateraće ih da u strahu pobjegnu. Ali ako su dovoljno inteligentni da razaberu putokaze koje im ostavljamo, onda će shvatiti da je sve samo jedna hipnotička iluzija i nastaviće da se probijaju prema ovoj tvrđavi naših tajni.

Vi, koji me slušate, učinili ste baš to. I zato, ma ko da ste i ma kojoj budućoj rasi pripadali, mi vam zaveštavamo našu mudrost i našu moć. U ovoj zgradi, i u ostalima širom čitavog grada, naći ćete sve što smo ostavili iza sebe. Upotrebite to mudro, za dobro galaksije i svih njenih rasa. A sada, od nas iz prošlosti vama u budućnosti zbogom."

Figure koje su stajale pred nama iščezoše. Nas trojica opet smo bili sami u tihoj, blistavo beloj zgradi.

"Tako mi svemira, kakva sjajna rasa mora da su bili!" reče Tarn zadivljeno. "Stvoriti sve to, žrtvovati sebe da se uništi pretnja koja bi zauvek urnisala galaksiju, i uz to smoći snage da se sve ono šta su postigli preda budućnosti...!"

"Hajde da vidimo možemo li naći metale", poče Dril da preklinje drhtavim glasom. "Sve što sada želim jeste da se izvučem odavde i potegnem dobar gutljaj sankue."

Našli smo više metala nego što nam je bilo potrebno. U tom čudesnom skladištu jedne tuđinske nauke našli smo mnoštvo generatora daleko superiornijeg tipa od naših, i koji su se mogli lako ugraditi u naš osakaćeni brod.

Neću da pričam o svemu ostalom što smo pronašli. Zvezdana služba već pažljivo ispituje to ogromno blago drevne nauke, i u dogledno vreme njeni će nalazi biti saopšteni čitavoj galaksiji.

Zahtevalo je dosta napora da odnesemo generatore gore do našeg broda, ali kad je to bilo obavljeno, samo instaliranje prošlo je bez nekih teškoća. A kad smo zakrpili i onu rupu na zadnjem delu trupa, bili smo spremni za odlazak.

Čim se naš brod probio kroz večnu polutamu te ledom obavijene planete i sunuo pored njenog tinjavog, umirućeg sunca, Dril je dohvatio bocu sankue.

"Skinimo ove proklete oklope, a onda ću ja potegnuti najduži gutljaj koji sam ikada potegao!" zavetovao se svečanim glasom.

Najzad smo se oslobodili teških svemirskih odela. Bilo je čudesno olakšanje izvući se iz njih, raširiti naša zgrčena krila i zagladiti naše izgužvano perje.

Izmenjali smo poglede, nas tri visoka čoveka-ptice sa Rigela, dok nam je Dril dodavao čaše sa rumenom sankuom. Na Tarnovom kljunastom licu i u njegovim sivim očima bio je jedan izraz koji mi je govorio da sva trojica mislimo na istu stvar.

On podiže čašu koju je držao u svojim kandžama.

"Za veliku mrtvu rasu kojoj naša galaksija duguje sve!" rekao je.

"Pijmo u slavu njihovog sveta, po imenu koje su mu oni sami dali. Pijmo u slavu Zemlje."

Mek Reynolds i Frederik Braun: MRAČNI INTERMECO

Oči šerifa Bena Renda bile su ozbiljne. Rekao je: "U redu, mladiću. Izgleda da si nervozan; to je prirodno. Ali ako je tvoja priča istinita, ne brini. Ni zbog čega ne brini. Sve će biti u redu, mladiću."

"Bilo je to pre tri sata, šerife", reče Elenbi. "Žalim što mi je trebalo toliko vremena da stignem u grad i što sam morao da vas probudim. Ali seka je neko vreme bila histerična. Morao sam pokušati da je umirim, a posle sam imao muke i sa paljenjem one krtije od kola."

"Ne mari ništa što si me probudio, mladiću. Ja kao šerif radim non-stop. Uostalom, nije ni kasno; slučajno sam se večeras vratio kući ranije. A sad dozvoli da razbistrimo neke stvari. Kažeš da se zoveš Lu Elenbi. To je uvaženo ime u ovom kraju, Elenbi. Jesi li rođak Rensa Elenbija, koji je držao bakalnicu preko u Kupervilu? Išao sam u školu sa Rensom... A sad da pređemo na tog čovku koji je rekao da dolazi iz budućnosti..."

Prezidor Odseka za istorijska istraživanja bio je skeptičan do poslednjeg časa. Dokazivao je: "Ja i dalje smatram da je projekat neizvodljiv. Postoje u tome neki paradoksi koji predstavljaju nepremostive..."

Doktor Meti, čuveni fizičar, prekide ga učtivo: "Ser, vi bez sumnje znate šta je dihotomija?"

Prezidor nije znao i zato je ćutao, dajući tim na znanje da očekuje objašnjenje.

"Zenon je postavio pitanje dihotomije. On je bio grčki filozof i živeo je oko pet stotina godina pre onog drevnog proroka čiji su dan rođenja primitivci koristili da bi njime obeležili početak svog kalendara. Dihotomija tvrdi da je nemoguće prevaliti bilo koju datu razdaljinu. Dokaz: najpre mora da se pređe polovina razdaljine, zatim polovina preostale razdaljine, zatim opet polovina od onoga šta preostane, i tako dalje. Iz toga proizlazi da uvek ostaje jedan deo razdaljine koji treba prevaliti, i zato je kretanje nemoguće."

"Nema tu analogije", usprotivi se prezidor. "Pre svega, vaš Grk je polazio od pretpostavke da svaka celina sastavljena od bezbrojnih

delova mora, samim time, da bude beskrajna, ali mi znamo da beskonačan zbir elemenata sačinjava jednu konačnu celinu. Sem toga..."

Meti se blago osmehnu i podiže ruku. "Molim vas, ser, nemojte pogrešno da me shvatite. Ja ne poričem da mi danas shvatamo Zenonov paradoks. Ali, verujte mi, u toku mnogih stoleća najbolji umovi koje je dala ljudska rasa nisu mogli to da objasne."

Prezidor reče taktično: "Ja vas ne shvatam, doktore Meti. Molim vas da mi oprostite zbog moje neupućenosti. Kakve veze ima ta Zenonova dihotomija sa vašom nameravanom ekspedicijom u prošlost?"

"Samo sam povukao jednu paralelu, ser. Zenon je postavio taj paradoks dokazujući da je nemoguće prevaliti bilo koju razdaljinu, a naši drevni preci nisu bili kadri da ga objasne. Ali, da li ih je to sprečilo da prevaljuju razdaljine? Očigledno nije. Danas, moji asistenti i ja izmislili smo jedan metod da pošaljemo ovog našeg mladog prijatelja, Džena Obrina, u daleku prošlost. Paradoks se odmah nameće - pretpostavimo da on ubije nekog starog pretka ili da na drugi način izmeni istoriju? Ja ne tvrdim da sam kadar da objasnim kako se taj očigledni paradoks može prevladati u putovanju kroz vreme; znam jedino da putovanje kroz vreme jeste moguće. Nema sumnje, umovi bolji od mene rešiće jednog dana paradoks, ali dok se to ne desi mi ćemo nastaviti da koristimo putovanje kroz vreme, pa bilo to paradoksalno ili ne."

Džen Obrin je sedeo, nervozno miran, slušajući uvažene starešine. Sada je kašljucnuo i rekao: "Mislim da je došao čas za eksperimentat."

Slegnuvši ramenima, prezidor je dao na znanje da se i dalje ne slaže, ali nije nastavio raspravu. Sumnjičavo je odmerio opremu koja se nalazila u uglu laboratorije.

Meti baci brz pogled prema uređaju za putovanje kroz vreme, a onda žurno počeo da daje poslednja uputstva svome studentu.

"Dogovorili smo se o svemu još ranije, Džene, ali da sumiram - ti treba da se pojaviš u sredini takozvanog Dvadesetog veka; gde zapravo, to ne znamo. Jezik će biti amer-engleski, kojeg si ti temeljito proučio; u tom pogledu imaćeš malo poteškoća. Pojavićeš se u Sjedinjenim Državama Severne Amerike, jednoj od drevnih

nacija - kako su ih nazivali - politička podela čija nam svrha nije sasvim jasna. Jedan od ciljeva tvoje ekspedicije sastojće se u tome da ustanoviš zašto je ljudska rasa u to vreme bila rascepkana u čitav niz država, umesto da ima samo jednu vladu. Moraćeš da se prilagodiš uslovima koje zatekneš, Džene. Naše istorije su toliko nejasne da ti možemo pružiti samo veoma oskudne informacije o tome šta treba da očekuješ."

Prezidor se umeša: "Ja sam krajnje pesimističan u tom pogledu, Obrine, ali vi ste se javili dobrovoljno i zato nemam prava da se mešam. Vaš najvažniji zadatak je da ostavite poruku koja će stići do nas; ukoliko uspete, doći će do novih pokušaja da se istraže i drugi periodi istorije. Ukoliko omanete..."

"On neće omanuti", reče Meti.

Prezidor odmahnu glavom i stegnu Obrinovu ruku u znak pozdrava. Džen Obrin pristupi uređaju i pope se na malu platformu. Pomalo očajnički zgrabio je metalne ručice na tabli sa instrumentima, skrivajući što je bolje mogao zebnju koja ga je zahvatila.

Šerif reče: "Dakle, taj čova... kažeš kako ti je rekao da dolazi iz budućnosti?"

Lu Elenbi klimnu glavom. "Otprilike četiri hiljade godina ispred nas. Rekao je da se vratio iz godine trideset dve stotine ili tako nekako, ali da je to oko četiri hiljade godina računajući od sada unapred; oni su u međuvremenu promenili numerički sistem."

"A ti nisi pomislio da je to bilo najobičnije buncanje, mladiću? Sudeći po tome kako govoriš, imam utisak da si mu poverovao."

Elenbi ovlaži usne. "Da, izgleda da sam mu poverovao", reče tvrdoglavo. "Bilo je nečeg u vezi s njim; bio je drukčiji. Ne mislim fizički, to jest, kao da nije rođen u ovom vremenu, ali bilo je tu... nešto drukčije. Kao da, ovaj, kao da je bio u slozi sa samim sobom; ostavljao je utisak da su takvi i svi ostali tamo odakle je on došao. A bio je bistar, bistar kao lasica. I ne bi se moglo reći da je bio lud."

"Šta je tražio ovde kod nas iz prošlosti, mladiću?" Šerifov glas bio je blago zajedljiv.

"Bio je... neka vrsta učenjaka. Čini se, po onome šta je rekao, da su učenjaci gotovo svi oni koji žive u njegovom vremenu. Rešili su sve probleme proizvodnje i raspodele, niko ne mora da se brine za svoju

sigurnost; u stvari, čini se kao da oni ne brinu ni o jednoj od stvari o kojima mi sada brinemo." U glasu Lu Elenbija bila je jedna nota setne zamišljenosti. Uzdahnuo je duboko i nastavio: "Vratio se unatrag da istražuje naše vreme. Oni ne znaju mnogo o tome, čini se. Nešto se desilo u međuvremenu - postojao je jedan gadan period od nekoliko stotina godina - i većina knjiga i izveštaja bila je izgubljena. Oni su imali neke, ali to je bilo premalo. Zato nisu ni znali mnogo o nama i hteli su da upotpune ono šta nisu znali."

"I ti si poverovao u sve to, mladiću? Da li je imao neki dokaz?"

Bio je to opasan trenutak; onaj koji je sadržavao najveći rizik. Jer, oni nisu znali kako je, zapravo, izgledalo zemljište pre četrdeset vekova, ni da li je tu bilo drveća ili zgrada. Ako bi se pojavio na pogrešnom mestu, to bi moglo da znači momentalnu smrt.

Džen Obrin je imao sreću; nije tresnuo ni o šta. U stvari, ispalo je sasvim obrnuto. Iskrsnuo je u vazduhu na deset stopa iznad jedne preorane njive. Pad je bio dosta gadan, ali zaštitila ga je meka zemlja; činilo se da je uganuo jedan članak, ali ne suviše opasno. Uspravio se bolno na noge i osvrnuo oko sebe.

Već i samo prisustvo njive bilo mu je dovoljan dokaz da se Metijev postupak pokazao bar delimično uspešan. Našao se u prošlosti daleko ispred svog vremena. Poljoprivreda je još bila neophodna komponenta ljudske privrede, ukazujući jasno da je u pitanju jedna civilizacija znatno starija od njegove.

Otprilike pola milje dalje nalazilo se jedno gusto pošumljeno područje; ne park, pa čak ni planski podignuta šuma koja bi predstavljala obitavalište divljači, kao u njegovo doba. Nasumce izrasla šuma - gotovo neverovatno. Ali, na kraju krajeva, on se mora navići na neverovatno; od svih istorijskih razdoblja, ovo je bilo najmanje poznato. Mnogo toga će biti čudno.

Desno od njega, nekoliko stotina jardi dalje, nalazila se jedna drvena zgrada. Bilo je to, bez sumnje, ljudsko stanište, uprkos svom primitivnom izgledu. Ne bi vredelo zaobići ga; kontakt sa ljudskim sabratom i tako mora da bude uspostavljen. Odšepao je nespretno u susret svom sastanku sa Dvadesetim vekom.

Devojka očigledno nije primetila njegov iznenadni dolazak, ali u vreme kad se on pojavio u dvorištu seoske kuće već je izašla da ga

pozdravi.

Njena haljina bila je iz drugog doba, jer u njegovom vremenu odeća ženskog dela rase nije imala svrhu da primamljuje muškarce. Njena je, međutim, bila svetla i ukusno obojena i isticala je mladalačke konture njenog tela. Ali nije ga samo haljina začudila. Bilo je malo boje i na njenim usnama, i njemu odjednom postade jasno da to nije prirodna boja. Čitao je kako su te primitivne žene premazivale svoja lica raznim vrstama boja - i iz nekih razloga, sada dok je to gledao, nije osećao odbojnost.

Ona se osmehnu, a crvenilo njenih usana samo je pojačalo belinu zuba. Zatim reče: "Bilo bi lakše doći ovamo putem, umesto preko polja. Njene oči su ga premeravale, i da je nekim slučajem imao više iskustva, mogao bi u njima pročitati zainteresovanost."

Rekao je, pažljivo sričući reči: "Bojim se da nisam dovoljno upoznat sa vašim poljoprivrednim metodima. Nadam se da nisam nepopravljivo oštetio produkte vaših gradinarskih napora."

Suzan Elenbi zatrepta očima. "Gospode", rekla je blago, sa diskretnim prizvukom smeha u glasu, "neko se izražava kao da je možda progutao rečnik." Odjednom, njene oči se raširiše kad je primetila kako on udobnije namešta svoje levo stopalo. "Hej, pa vi ste se ozledili. Odmah ulazite u kuću i pustite me da vidim mogu li tu nešto da pomognem. Hej..."

Pošao je tiho za njom, čujuć samo upola njene reči. Nešto - nešto fenomenalno - rađalo se u Dženu Obrinu, utičući čudno a ipak prijatno na njegov metabolizam.

Sada mu je bilo jasno šta su Meti i prezidor podrazumevali pod paradoksom.

Šerif reče: "Dakle, ti si bio odsutan kad je on stigao u tvoju kuću... ma kako da je stigao tamo."

Lu Elenbi klimnu glavom. "Da, bilo je to pre tri dana. Nalazio sam se u Majamiju, gde sam koristio moj dvonedeljni odmor. Seka i ja smo svake godine odlazili nedelju ili dve na letovanje, ali uvek u različito vreme, delimično i zato što smatramo da je dobra ideja da se malo odvojimo jedno od drugog, bar za neko vreme."

"Svakako dobra ideja, mladiću. Ali tvoja seka... ona je verovala u priču o tome otkuda je on došao?"

"Da. A imala je i dokaz, šerife. Voleo bih da sam i ja lično to video. Polje na koje se spustio bilo je upravo uzorano. Pošto mu je namestila članak, bila je dovoljno radoznala, posle onoga šta joj je on ispričao, da pođe tragovima njegovih stopa preko zemljišta do mesta gde su oni počinjali. A završavali su se, ili, bolje rečeno, počinjali tačno na sredini njive, gde je ostalo jedno uočljivo udubljenje, baš kao da je tamo pao."

"Mladiću, možda se spustio iz nekog aviona, pomoću padobrana. Jesi li pomislio na to?"

"Pomislio sam na to, a i seka je. Ona kaže da bi se, u slučaju da je zaista tako, morao izvesti zaključak da je on progutao padobran. Mogla je da prati otiske njegovih stopala čitavim putem - iznosilo je to svega nekoliko stotina jardi i nije bilo nijednog mesta gde bi on mogao da sakrije ili zakopa padobran."

"Kažeš da su se odmah zatim venčali?" reče šerif.

"Posle dva dana. Ja sam bio uzeo kola, pa je seka upregla konje i odvezla se s njim u grad - on nije znao kako se teraju konji - i onda su se tamo venčali."

"Jesi li video venčanicu, mladiću? Jesi li siguran da su se oni stvarno..."

Lu Elenbi ga pogleda, usne mu malo pobeleše, i šerif dodade žurno: "U redu je, mladiću. Nisam mislio ništa ružno. Smiri se, mladiću."

Suzan je poslala svome bratu telegram u kome mu je javila sve o tome, ali on je u međuvremenu promenio hotel, pa mu telegram nije mogao biti uručen. Prvi put je saznao za venčanje tek kad se vratio na farmu, gotovo nedelju dana kasnije.

Bio je iznenađen, razume se, ali Džon O'Brajen - Suzan mu je donekle promenila ime izgledao je dosta prijatan. A bio je i zgodan, mada malčice čudan, i činilo se da su on i Suzan ludo zaljubljeni jedno u drugo.

Naravno, nije imao nikakvog novca - objasnio je da ga u njegovo vreme nisu više upotrebljavali - ali bio je dobar radnik, nimalo mek. Nije bilo nikakvog razloga za pretpostavku da se neće snaći.

Njih troje su napravili okvirni plan da Suzan i Džon ostanu na farmi sve dok se Džon malo ne svikne na svoj novi život. On se nadao da će posle toga smisliti neki način za zarađivanje novca - veoma

optimistički je gledao na svoje sposobnosti u tom smislu - i provodiće vreme u putovanju, vodeći Suzan sa sobom. Nema sumnje, na taj način će uspeti da upozna sadašnjost.

Važna stvar, najbitnija stvar, bila je da se smisli neki plan za slanje poruke doktoru Mehiju i prezidoru. Ako je ovakvu vrstu istraživanja trebalo nastaviti, sve je zavisilo od njega.

Objasnio je Suzani i Luu da je ovo bilo jednosmerno putovanje. Da je njegova oprema dejstvovala samo u jednom pravcu, da se moglo putovati samo u prošlost, ali ne i u budućnost. On je bio dobrovoljni izgnanik, osuđen da ostatak svog života provede u ovoj eri. Ideja je bila u tome da on, pošto ostane u ovom veku dovoljno dugo da ga temeljito opiše, napravi svoj izveštaj i stavi ga u jednu kutiju specijalno načinjenu da potraje četrdeset vekova, a onda je pohrani tamo gde će moći da bude iskopana - na jednom mestu koje je određeno u budućnosti. Imao je tačnu geografsku lokaciju tog mesta. Bio je veoma uzbuđen kad su mu pričali o kapsulama vremena koje su bile zakopane na drugim mestima. Znao je da one nikada nisu bile iskopane i planirao je da to uključi u svoj izveštaj, kako bi ljudi budućnosti mogli da ih nađu.

Večeri su provodili u dugim razgovorima. Džen je pričao o svome vremenu i svemu onome što je znao o stolecima koja su mu prethodila. O dugoj borbi za uspon i čovekovim poredama na području nauke, medicine i međuljudskih odnosa. A oni su njemu pričali o svome svetu, opisujući običaje i načine života koji su njemu izgledali tako jedinstveni.

Lu u početku nije bio naročito srećan zbog ove naprasne ženidbe, ali je zatekao sebe kako se sve više zagrejava za Džena. Sve dok...

Šerif reče: "I on ti sve do večeras nije ispričao šta je zapravo bio?"

"Tako je."

"Tvoja sestra ga je čula kako to govori? Ona će potvrditi tvoju izjavu?"

"Ja... ja mislim da hoće. Sada je uzrujana, kao što sam rekao, sva nekako histerična. Vrišti da će napustiti mene i farmu. Ali čula ga je da to govori, šerife. Mora da je imao veliki uticaj na nju, inače se ne bi ponašala ovako kako se ponaša."

"Nije da sumnjam u tvoju reč, mladiću, da se stvar tako desila, ali

bilo bi bolje da ga je i ona čula. Kako je došlo do toga?"

"Postavljao sam mu neka pitanja o stvarima iz njegovog vremena, i malo kasnije zapitao sam ga kako oni izlaze na kraj sa rasnim problemom; on je izgledao zbunjen, a onda je rekao kako se seća nečega o rasama iz istorije koju je proučavao, ali da kod njih nije više bilo nikakvih rasa.

Rekao je da su do njegovog vremena - računajući od završetka nekakvog rata, zaboravio sam kako se zvao - sve rase bile stopljene u jednu. Da su se beli i žuti najvećim delom međusobno poubijali i da je Afrika neko vreme dominirala svetom pa da su zatim sve rase počele da se stapaju u jednu putem kolonizacije i mešoviti brakova i da je do njegovog vremena taj proces bio završen. Ja sam samo zurio u njega, a onda sam ga upitao: 'Hoćeš da kažeš da u tebi ima crnačke krvi?' na šta je on odgovorio, kao da to savršeno ništa ne znači: 'Najmanje jedna četvrtina.'

"Pa, mladiću, učinio si tačno ono šta si morao da učiniš", reče šerif ozbiljno, "u to nema nikakve sumnje."

"Sve mi je bilo crveno pred očima. On se oženio mojom sekam; spavao je s njom. Bio sam tako ludački besan da se ne sećam čak ni kako sam pograbio pištolj."

"Pa, ne zabrinjavaj se zbog toga, mladiću. Postupio si ispravno."

"Ali, osećam se vraški gadno zbog toga. On ništa nije znao."

"E, to je stvar za diskusiju, mladiću. Možda si ti progutao malo previše tog njegovog blebetanja. Dolaženje iz budućnosti - huh! Te crnje će izmisliti najprokletije trikove, samo da se nekako proture kao beli. Kakvu vrstu dokaza za njegovu priču predstavlja ono udubljenje na njivi? Koještarije, mladiću. Nema nikoga ko dolazi iz budućnosti, ili odlazi tamo. Možda naprosto da prećutimo čitavu stvar, tako da niko nikad ne sazna o tome. Biće to kao da se ništa nije ni desilo."

Rodžer Di: NEPOŽELJNI STANAR

Desilo se to neposredno pre nego što je dostigao nultu tačku, tu ničiju zemlju u svemiru gde su se oslabljena gravitaciona polja dveju planeta susretala i potirala.

Mejnard je svoju pažnju podjednako posvećivao prozirnom mehuru u kome je bilo smešteno Majncovo klatno, i prednjem i zadnjem otvoru ugrađenim u čeličnu oplatu kontrolne kabine. Osluškivao je kritički ravnomerno kuckanje gajgerovih brojača i tiho zujanje prečišćavača vazduha; uprkos svom bestežinskom stanju i totalnom odsustvu ravnoteže bio je potpuno miran.

Ali duboko u sebi, ispod svoje istrenirane mirnoće, Mejnard je osećao sve veći trijumf, jedno slavodobitno likovanje, potpuno nezavisno od naučnog ponosa. Osećanje da je pionir, avangarda jednog osvajačkog naroda, ushićavalo ga je i potenciralo oduševljenje u njemu kada je okrenuo oči prema prednjem otvoru gde je visio Mars, okrugao i crvenkast - pegavi, enigmatični disk pun obećanja.

Zemlja je visila u stražnjem otvoru iza i ispod njega, jedan nežan smaragdni polumesec u svojoj prvoj tankoj četvrti. Jedan topao zeleni srp koji je bio dom, nedozreo mlad svet, nestrpljiv da se probije kroz crni prazni prostor i zadovolji svoju silnu radoznalost u pogledu svojih kosmičkih suseda.

Bio je pri kraju drugog dana putovanja i savladao je otprilike polovinu razdaljine koju je trebalo da prevali. Atomske mlaznice odavno su prestale da rade, u trenutku kad je postignuta brzina neophodna da se izbegne dejstvo gravitacije, i ponovo će proraditi tek kad budu potrebne da uspore njegovo približavanje. Središna tačka se nalazila neposredno pred njim; kroz svega nekoliko trenutaka on će napustiti polje Zemljine privlačnosti i otpočeti slobodan pad u zonu crvene planete.

Posmatrao je kobaltnu kuglu Majncovog klatna kako podrhtava na svom tankom kvarcnom končiću sa prvim daškom oslobađanja od Zemljine gravitacije, kad je strah naišao.

Užas ga je pogodio odjednom, galvanski, ispraznivši iz njega sav razum i sva osećanja. Kontrolna kabina okretala se vrtoglavo pred

njegovim očima, a bezdana panika koja je pograbila njegov um bila je neka monstruoza stvar što je pokuljala iz nepojamnih dubina podsvesti. Sav se sledio, gotovo ne dišući, kao čovek paralizovan moćnim električnim šokom.

Nije to bio strah od smrti. Nije to bio čak ni njegov sopstveni strah. Bila je to slepa panika. Nečega u njemu o čijem postojanju nikada nije ni slutio, Nečega što je vrištalo bezglasno u besmislenoj manijačkoj stravi i borilo se da oslobodi Sebe od njega.

Bio je razdiran tom borbom za jedan beskrajni trenutak, a onda se sve završilo. Osetio je kako se Ono iskobeljalo iz spona njegovog duha, kao ludak koji se grčevitim uvijanjem izvukao iz ludačke košulje, a zatim počelo da pada natrag prema Zemlji, sve dalje od njega. Mogao je da oseti sasvim jasno kad se Ono jednom našlo van njega - neka zlobna, neshvatljiva Stvar koja je brzo tonula natrag ka smaragdnom srpu Zemlje.

Za trenutak je sedeo ošamućen, dok se dah ponovo vraćao u njegova pluća a čelikom obložena kabina postajala stabilna pred njegovim ukočenim pogledom. A kad je Ono nestalo u daljini i kad nije više osećao mahnitanje Njegovog terora, preplavilo ga je osećanje brze, neograničene slobode, kakvu doživljava neki vatreni ždrebac kad se, neočekivano, oslobodi svog jahača.

On je još bio Robert Mejnard, ali s jednom razlikom.

Bio je slobodan.

Osećanje apsolutne slobode zgranulo ga je. Prvi put u svome životu posedovao je potpuno sebe samoga, bez sumnje ili bez rezerve, bio kompletno, ničim pomućeno biće. Mogao je da oseti kako mu se svest i dalje širi, dosežući u svaki skroviti kutak njegovog uma i preuzimajući kontrolu nad funkcijama o čijem postojanju nikada ranije nije ni sanjao.

Nametala mu se jedna analogija u savršenoj egzaktnosti detalja: on je bio sličan nekom čoveku koji se budi iz maglovitog sveta sna i odjednom ustanovljava da je ono što mu se pre činilo kao jedna mala soba u stvari golema, prostrana kuća. Bilo je i drugih prostorija sem one skućene odaje u kojoj je on obitavao čitavog svog života - prostorija u kojima je sve do maločas stanovalo Nešto drugo, ali koje su ležale otvorene i spremne za njegovu sopstvenu upotrebu sada kada je njihov Stanar otišao. Do maločas, njegov ego je zauzimao

samo jednu bednu desetinu njegovog mozga; sa odlaskom Onog, on je postao sopstvenik čitavog svog uma.

A isto tako iznenada kao i spoznaja šta se dešavalo s njim i zašto, njegova neverovatno povećana inteligencija sredila je sve detalje tih zbivanja u jasnu i preglednu sliku.

On je služio kao domaćin jednoj parazitskoj inteligenciji čitavog svog života, a da ni sam toga nije bio svestan. Kretao se po Njenim diktatima, sprovodio svoju sopstvenu volju samo kad je Ono spavalo ili bilo umorno ili rasejano, nikad ne uspevajući potpuno u nekom svom nastojanju zato što je Ono imalo kontrolu i moralo da bude slušano. I dok je sada istraživao ispražnjene prostorije svog upravo oslobođenog uma, njemu postade jasno da je Ono bilo samo jedno od mnogih, da su svi Zemljani imali Stanare kao što je Ono - nedokučiva parazitska bića koja su kontrolisala ljudsku životnu snagu i održavala se zahvaljujući njoj.

Mislio je: Nije ni čudo što na Zemlji imamo ratove! Nismo uspeli da stvorimo zajednički temelj za sporazum zato što se nalazimo pod Njihovom prinudom. Oni znaju kakve su naše inherentne sposobnosti i huškaju nas jedne na druge, da ne bismo upoznali i uništili Njih. Sve što je Čovek ostvario, uspeo je da ostvari uprkos Njima.

Pogledao je novim očima instrumentsku tablu ispod prednjeg otvora i začudio se jednostavnosti mašina koje je kontrolisala. On je, prvenstveno, bio astrofizičar i posedovao je veoma skromno znanje o atomskoj propulziji; sada mu je svaka njena funkcija bila jasna već na prvi pogled. Eksperimenta radi nacrtao je grafikon putanje koju je napravio kroz svemir i u minut tačno izračunao koliko će još vremena proći pre no što kočće mlaznice počnu usporavati njegovu brzinu radi pristajanja.

Digao je pogled prema prednjem prozoru gde je visio crvenkasti disk Marsa, ocrtan prema crnoj, somotnoj pozadini svemira, kao neki crveni dragulj koji je mutno blistao među nasumce rasutim manjim dijamantima, prizivajući ga u neograničena obećanja budućnosti.

Neko vreme sedeo je sasvim mirno na tapaciranom komandnom kauču, misleći napregnuto, okušavajući novu moć svog uma, kao da proverava savitljivost jednog novog uda čijeg je postojanja upravo postao svestan.

Njegov prvi zaključak bio je neizbežan: Stanar ga je napustio zato što nije mogao da egzistira van Zemljine gravitacije. Bio je prinuđen da izađe iz njega ili da ugine, i sa Njegovim odlaskom on je postao prvi stvarno slobodan čovek.

Oni nisu bili nepobedivi. Nisu bili čak ni naročito inteligentni, uprkos svom daru parazitske kontrole, inače bi njegov sopstveni Stanar shvatio u kakvoj se opasnosti nalazi. Činjenica da su oni bili bića zavisna od gravitacije otkrila mu je prvu ranjivu pukotinu u Njihovom oklopu, Ahilovu petu koja je obećavala konačno spasenje za ljude. A sigurno postoje i drugi načini za oslobođenje od Njih, i na njemu je sada, kao na prvom slobodnom čoveku, ležala odgovornost da se pobrine da i drugi pripadnici njegove vrste postanu slobodni kao što je on bio.

Zamišljao je harmoničnu integraciju jedne Zemlje naseljene slobodnim ljudima i jasno video visine do kojih bi se ljudi mogli vinuti, neometani od strane svojih Stanara. Njegove sopstvene mogućnosti, sada dok ih je sumirao, zaprepašćivale su ga svojim obimom. Nije bilo nikakvih limita onome šta je mogao da učini nikakvih granica znanju koje je mogao da akumulira i upotrebi.

Eto šta stvarno znači biti Čovek. Mogu da oslobodim svet. Kao Mojsije, mogu da izvedem svoj narod iz ropstva.

Misao mu je ozarila lice, ispunila ga žarom anticipiranog trijumfa. Sve je bilo tako jednostavno, sada kada je postao slobodan...

Kroz nekoliko časova on će se spustiti na Mars i tamo za svega par minuta instalirati svetlosni odašiljač da se javi naučnoj fondaciji koja ga je i poslala u svemir. Neće moći da kaže istinu svojoj sabraći, zato što su ona još bila u ropstvu, a njihovi Stanari ne smeju da budu upozoreni; ali moći će da izmisli neku prihvatljivu priču o silnim bogatstvima na Marsu, priču koja će dati povoda drugim i većim trgovačkim ekspedicijama da jatimice krenu za njim. Uz pomoć ostalih slobodnih ljudi moći će da osnuje jednu novu civilizaciju na Crvenoj planeti, da pronade načine kojima će preneti bitku natrag na Zemlju i potpuno iskoreniti Stanare. Biće potrebno dosta vremena za to, ali na kraju će ljudi biti slobodni.

Majncova centrifuga polako se zaklatila, i sa pomeranjem njene kobaltne kugle Mejnard je osetio da prelazi iz Zemljinog u Marsovo polje gravitacije. Osetio je prvi majušni trzaj težine i postepeno

vraćanje ravnoteže dok mu se telo prilagođavalo sve većoj sili nove gravitacije.

Sa povratkom ravnoteže odjednom mu postade jasno da leži naglavce i zato se okrenuo prema kontrolnoj tabli da izvrši potrebnu korekciju. Kabina se ispravila, rotirajući polako sve dok crvenkasti, sve krupniji disk Marsa nije došao u položaj ispred i ispod prednjeg otvora. Majncovo klatno prestalo je da oscilira, mala kobaltna kugla visila je kruto na kraju zategnutog kvarcnog vlakna.

Sada se već uveliko nalazio unutar Marsovog gravitacionog polja. Napravio je brz proračun (za koji bi mu ranije bili potrebni časovi mučnog naprezanja) i ustanovio da će tačno kroz deset časova prvi put aktivirati prednje mlaznice radi kočenja. Njegov mali brod lagano će produžiti u blago zakrivljenoj spirali, izbegavajući čudno raspoređene orbite dva majušna meseca, a onda će, kad za svega nekoliko minuta odredi pravi kurs, biti spreman za spuštanje.

Sa uzbuđenjem je posmatrao kako crveni disk Marsa sve brže izrasta u pegavi globus, pomalo već zamućen na svojim ivicama zbog refrakcije atmosfere. Tamo dole, na mrtvom tlu tog drevnog sveta, on će instalirati opremu i poslati svoju trijumfalnu poruku Zemlji, tu fabuloznu likujuću laž koja će navesti ostale ljude da masovno krenu ka Crvenoj planeti.

Slobodni ljudi! Supermeni, bolje rečeno, u jednom novom, slobodnom svetu. A tada ništa neće biti nemoguće!

Kasnije, dezaktivirao je prednje mlaznice za kočenje i osetio kako se meki sunderasti madrac sedišta pod njim polako odiže usled sve veće brzine broda. Sada je već uveliko bio u silaznoj spirali, gutajući nekoliko tričavih hiljada milja koje su ležale između njega i blistave budućnosti.

Legao je natrag na kauč, osmehujući se, dok mu je mozak bio zauzet porukom koju će odaslati na Zemlju, i planiranjem kampanje koju će organizovati. Godine će proći pre nego što ljudi uspeju da se potpuno oslobode svojih Stanara, možda i više decenija, ali vreme nije važno. Bio je to u suštini jednostavan zadatak, zato što će on i oni koji dođu posle njega biti slobodni od Njihove prinude - ničim pomućeni, nesputani supermeni, za koje vreme ne znači ništa.

Krajnji ishod može da bude samo pobeda...

Nešto je oštro udarilo o njegovu novu svest, nekakav jezivi pipak

inteligencije koja oprezno opipava svoj put. Osmeh se sledi na njegovom licu i on se kruto uspravi na sedištu, sav ošamućen neočekivanom stravom od onoga šta mu se sada dešavalo. Onda opipavanje prestade, a gladna Inteligencija izvan njega pokulja u njegov mozak kao dim u praznu prostoriju, neodoljivo gušeći njegov slabašan pokušaj da pruži otpor.

Ustao je i prišao prednjem otvoru, zureći tupo u sve bližu peščanu pustoš dole ispod njega i pokušavajući da se priseti kakva li je ono veličanstvena stvar bila o kojoj je do maločas razmišljao. Ili je to, možda, bio samo san? Negde u najudaljenijim uglovima njegove otupele svesti oformila se jedna misao i isplovila kao mehurić do površina njegove svesti; a onda je baš kao mehurić prsnula, i njeno značenje bilo je izgubljeno za njega.

Stanari su postojali na Zemlji, govorila je ona. Zašto ne bi postojali i na Marsu?

Alan Neizon: NARAPOJA

"Ne znam zapravo kako da vam to objasnim, doktore", otpoče mladi čovek. Prešao je rukom preko svoje glatke crne kose koja se presijavala kao gramofonska ploča i zatrepao detinje plavim očima. "Izgleda mi da je u pitanju suprotnost kompleksa proganjanja."

Doktor Menli Dž. Diparčer bio je onizak, ozbiljan čovek koji se trudio da nikada ne ispoljava iznenađenje. "Suprotnost kompleksa proganjanja?" rekao je, dozvolivši jednoj svojoj obrvi da se uzdigne. "Kako to mislite... suprotnost kompleksa proganjanja, gospodine Mekfarlejne?"

"Pa, pre svega, stalno mi se čini da ja nekoga pratim." Mekfarlejnj je sedeo udobno zavaljen u velikoj fotelji, prekrštenih ruku, blaženo rumenih obraza - slika i prilika zdravlja i spokojsva.

Doktor Diparčer se nelagodno promeškolji. "Hteli ste da kažete kako neko prati vas, zar ne?" ispravio je svog klijenta.

"Ne, nije tako! Hoću da kažem da ja, dok koračam ulicom, odjednom imam taj osećaj da se neko nalazi ispred mene. Neko za kim jurim. Neko koga pratim. Ponekad čak počinjem da trčim, ne bih li ga sustigao! Naravno - tamo nikoga nema. Sve je to neugodno. Vraški neugodno. A i mrzi me da trčim."

Doktor Diparčer se poigravao olovkom. "Shvatam. Postoji li još nešto?"

"Da, postoji. Stalno imam taj osećaj da ljudi... da ljudi... ovaj, sve je to stvarno vrlo šašavo..."

"Samo hrabro napred", zaprede doktor Diparčer. "Slobodno mi sve kažite."

"Pa, eto, stalno imam taj čudni osećaj da ljudi kuju zaveru da mi čine dobro. Da pokušavaju biti blagonakloni i ljubazni prema meni. Ne znam tačno ko su oni, ni zašto su toliko ljubazni, ali... sve je to vrlo fantastično, zar ne?"

Bio je to dug i naporan dan za doktora Diparčera. Iz nekih razloga nije osećao želju da sazna i za druge pacijentove simptome. Ostatak časa proveo je raspitujući se o realnijim biografskim činjenicama. Saznao je da Mekfarlejnj ima trideset dve godine; da je srećno oženjen; da je imao zdravo, normalno detinjstvo; da ima pristojno

zaposlenje kao stručnjak za opravku radio-aparata; da nema nikakvih fizičkih tegoba; nikakvih ružnih snova; da ne pije; da mu se roditelji nisu svađali; da nema finansijskih briga. Ništa.

"Dakle, da se vidimo u četvrtak, u deset?" osmehnuo se, ispraćajući Mekfarlejna.

U deset minuta do deset sledećeg četvrtka doktor Diparčer je pogledao u svoju knjigu zakazanih sastanaka i namrštio se. Pa, možda se neće ni pojaviti. To se vrlo često dešavalo. Istinski se nadao da će ovo biti jedan od takvih slučajeva. Suprotnost kompleksa proganjanja! Iluzije o dobročiniteljstvu! Zaista, taj čovek mora da je...

Žurno se trgnuo. Umalo nije rekao lud. U tom trenutku oglasilo se zvonce; Mekfarlejn se pojavio i sa osmehom prodrmao njegovu ruku.

"Dakle, da čujemo?" Srdačnost doktora Diparčera izgledala je pomalo usiljena. "Ima li novih momenata?"

"Izgleda mi da se moje stanje pogoršava", reče Mekfarlejn sav blistajući. "Hoću da kažem, ona stvar da pratim nekoga. Da, gospodine. Juče mora da sam prepešačio pet milja!"

Doktor Diparčer se spusti na stolicu iza pisaćeg stola.

"Pa, ovaj, kako bi bilo da mi ispričate više o tome. Sve o tome. Bilo šta što vam padne na pamet."

Mekfarlejn se namršti.

"Kako to mislite, doktore... bilo šta što mi padne na pamet?"

"Naprosto naklapajte... o bilo čemu... o svemu što vam prolazi kroz glavu."

"Nisam siguran da vas razumem. Da li biste mi mogli pokazati šta time mislite, doktore? Naprosto kao neku vrstu ilustracije?"

Doktor je dozvolio sebi da se malo zakikoće.

"Oh, to je vrlo jednostavno... Pa, eto... baš u ovom trenutku ja razmišljam o tome kako sam jednom ukrao nešto novca iz tašne moje majke... a sada razmišljam o mojoj ženi, pitajući se šta da joj kupim za godišnjicu našeg braka." Doktor diže pogled pun nade. "Vidite? Naprosto ovako nešto."

"Naprosto tako nešto? Ja ipak ne razumem sasvim dobro." Ali Mekfarlejnovu lice nije bilo zbunjeno; bilo je radoznalo. "Možete li mi dati još nekoliko takvih ilustracija? Veoma su interesantne."

Doktor je zatekao sebe kako priča o nepovezanim, upola zaboravljenim stvarima iz svog života. Mekfarlejn je sedeo sa neobično zadovoljnim izrazom lica.

Pri kraju časa, doktor Diparčer je izgledao sasvim iscrpljen. Glas mu je bio hrapav; okovratnik i mašna iskrivljeni.

"...i tako, moja žena... ona me je potpuno potčinila... a ja sam oduvek bio veoma osetljiv zato što su mi oči pomalo razroke... nikada neću zaboraviti... ono vreme u sobici na tavanu, sa devojčicom preko puta ulice... imao sam samo jedanaest godina, mislim..." Sa snebivanjem je začutao, protrljao oči i bacio pogled na časovnik.

"Osećam se mnogo bolje", čuo je Mekfarlejna kako govori. "Da se vidimo ponovo u utorak, u deset?"

Sledećeg utorka u deset, doktor Diparčer je bio pun odlučnosti.

"Neće više biti nikakvih besmislica kao na seansi prošlog četvrtka", uveravao je sebe, mada zapravo nije ni imao razloga za zabrinutost. Mekfarlejn je bio nekako čudno ćutljiv i duhom odsutan. Doneo je jednu veliku kutiju od kartona, koju je pažljivo spustio na pod pre nego što se smestio na kožnoj fotelji. Doktor ga je podstakao na razgovor sa nekoliko preliminarnih pitanja.

"Bojim se da počinju da me muče halucinacije, doktore", reče Mekfarlejn najzad.

Doktor Diparčer u mislima protrlja ruke. Sada je ponovo bio na starom, dobro poznatom terenu. Osetio se mnogo bolje.

"Aha, halucinacije!"

"Bolje rečeno, to zapravo nisu halucinacije, doktore. Moglo bi se reći da su one suprotnost halucinacija."

Doktor Diparčer se ukoči za trenutak. Osmeh iščeze s njegovog lica. Mekfarlejn produži:

"Prošle noći, na primer, doktore, imao sam gadan košmar. Sanjao sam kako se jedna velika ružna ptica smestila na mom kratkotalasnom radiju, čekajući da se probudim. Bilo je to jedno odvratno stvorenje - sa debelim, zdepastim telom i ogromnim kljunom, koji se povijao naviše, kao neki srp. Krvlju podlivene oči, sa kesicama ispod njih. I uši, doktore. Uši! Jeste li ikada čuli za neku pticu sa ušima? Sasvim majušne, klempave uši, otprilike kao u španskog kokera. E pa, probudio sam se dok mi je srce tuklo, i šta

mislite? Tamo, na radio-aparatu, stvarno se nalazila jedna ružna debela ptica sa ušima."

Doktor Diparčer ponovo živahnu. Veoma jednostavan slučaj brkanja realnog sa nerealnim. Tradicionalno. Gotovo klasično.

"Jedna stvarna ptica na vašem radio-aparatu?" upitao je blago. "Sa krvlju podlivenim očima?"

"Da", uzvratu Mekfarlejn. "Znam da to zvuči blesavo. Znam da je teško poverovati."

"Oh, uopšte ne. Uopšte ne. Takav tip vizuelnih aberacija je dosta obična pojava." Doktor se osmehnu tešiteljski. "Ništa što bi..."

Mekfarlejn ga prekide sagnuvši se i podigavši kutiju na sto. "Vi me ne razumete, doktore", rekao je. "Hajde. Otvorite je."

Doktor se za trenutak zagleda u Mekfarlejna, a zatim u smeđu kutiju, koja je bila izbušena na više mesta rupama za protok vazduha i uvezana jakim kanapom. Nervoznim pokretom rasekao je kanap i posuvratio dva gornja poklopca. Sagnuo se i zagledao u kutiju - a onda huknuo od zapanjenosti. Kesaste, krvlju podlivene oči zurile su mrgodno u njega. Klempave uši. Nagore posuvraćen kljun. Jedna ptica sramotne rugobe.

"Zove se Lafajet", reče Mekfarlejn, ubacivši nekoliko mrvica hleba u kutiju, koje je ptica hitro progutala uz bučno, odvratno mljackanje. "Brzo se dopadne čoveku, zar ne?"

Kad se Mekfarlejn izgubio sa svojom halucinacijom, doktor je sedeo neko vreme, zanet u misli. Osećao se pomalo ošamućen i ispražnjene glave, kao da je upravo izronio na svetlost posle vožnje kroz neki tunel strave i užasa.

Možda zaista prisustvujem rađanju jedne potpuno nove psihoze, govorio je sebi. Čudne se stvari dešavaju u ovom današnjem svetu. Video je sebe kako pred Kongresom američkih psihijatara čita monografiju: 'Rađanje jedne nove psihoze'. Taj novi poremećaj očigledno je imao simptome suprotne onima kod paranoje - i zato će ga nazvati 'narapoja'. Pun nade, doktor Diparčer je predvideo i mogućnost da će neki od njegovih kolega insistirati da se nova psihoza nazove prema njenom otkrovitelju: 'Diparčeromanija'. Postaće slavan; njegovo ime pridodato Frojdovom. Onda ga pogodi jedna mučna misao. Šta ako je taj Mekfarlejn simulant! Varalica!

Tako mu svega na svetu, on će to saznati! Hitro je pozvonio po svoju sekretaricu, gospođicu Armstrong, i naložio joj da otkaže sve sastanke za ostatak tog dana. Onda je zgrabio šešir i izleteo iz zgrade.

Tri dana kasnije, u kancelariji doktora Diparčera zazvonio je telefon. Gospođica Armstrong diže slušalicu. Javljala se gospođa Diparčer. "Ne, on nije ovde", reče gospođica Armstrong. "U stvari, nije dolazio ovamo već tri dana, sem što je navraćao na kratko da uzme svoju poštu."

"Ne znam šta se dešava s tim čovekom", vajkala se gospođa Diparčer uznemirenim glasom. "Odlazi iz kuće usred noći. Vraća se potpuno iscrpljen. Da li možda znate šta to zapisuje u onaj svoj mali notes?"

"Iskreno govoreći, zabrinuta sam za njega", uzvratila gospođica Armstrong. "Tako je razdražljiv. I u tako strašnoj žurbi čitavo vreme."

"Nešto ste ufitiljili, doktore", reče Mekfarlejn na sledećoj seansi, nedelju dana kasnije. Bilo je to prvi put posle toliko dana da je doktor sedeo na svojoj stolici iza pisaćeg stola. Noge su ga bolele. Ispod stola je krišom izuo obe cipele, da malo olakša pritisak na stopalima punim plikova.

"Ništa ne brinite za mene", obrecnu se on. "A kako ste vi?" Doktorovi prsti su se grčili od napetosti. Bio je mnogo mršaviji, a lice mu je postalo bledo i izmučeno.

"Mislim da se moje stanje popravlja", izjavi Mekfarlejn. "U poslednje vreme imam osećaj da neko prati mene."

"Koješta!" graknu doktor Diparčer razdražljivo. "To je samo vaša uobrazilja." Zaškiljio je očima i zagledao se u Mekfarlejna. Kad bi samo mogao biti siguran da Mekfarlejn ne simulira. Ali do sada ništa nije ukazivalo da je tako. Na kraju krajeva, njegov iznenadni nagon na ulicama da sustigne nekoga izgledao je savršeno autentičan. Mekfarlejn bi podigao glavu, korak bi mu postao brži - i već bi odmaglio. Pa, moraću naprosto da ga posmatram još neko vreme, reče doktor sebi. Zatvorio je za trenutak oči, prisećajući se svih svojih aktivnosti tokom protekle sedmice: dugih, zamornih jurnjava kroz čitav grad, tokom kojih umalo nije izgubio Mekfarlejna jedno desetak puta; dugih, dugih čekanja pred restoranima, sve dok

Mekfarlejn najzad ne bi izašao. Da, moraću nastaviti dok ne prikupim sve činjenice, mislio je. Ipak, zabrinjavalo ga je pomalo što je naglo gubio na težini, a i to što su mu odnedavno u ušima počeli odjekivati oni čudni zvuci...

Kad je čas istekao, Mekfarlejn se na vrhovima prstiju iskrao iz kabineta. Doktor Diparčer je bučno hrkao.

Na dan njegove sledeće seanse sa doktorom, Mekfarlejna je na vratima sačekala gospođica Armstrong. "Doktor nije ovde", izvestila ga je. "Uzeo je odsustvo od tri meseca... a možda i godinu dana."

"Oh, žao mi je što to čujem", reče Mekfarlejn. "A i izgledao mi je sav nekako skljojkan. Gde je, na odmoru?"

"Pa, u stvari, on je u Marvud sanatorijumu."

Neki čudan, zagonetan izraz odjednom se razli Mekfarlejnovim licem i on se na trenutak zagleda nekud pred sebe u prostor. Zatim se osmehnu sekretarici.

"Upravo sam imao jedno veoma čudno osećanje", rekao je. "Odjednom se osećam kao da sam potpuno izlečen. Da, baš tako, odjednom. Od trenutka kad ste mi rekli ono o doktoru Diparčeru."

Lekari u sanatorijumu imali su dosta posla oko doktora Diparčera.

"Naprosto nam pričajte sve što god vam padne na um", insistirali su. Oči doktora Diparčera bile su staklaste; izgledao je veoma uzbuđen.

"Moram da ga pratim, kažem vam! Ne smem ga pustiti da mi izmakne iz vida. Ni za trenutak. On ima jednu pticu sa podbulim očima i klempavim ušima."

"Vrlo interesantno. Sve je to vrlo interesantno!" Lekari su se međusobno zgleđavali i učešnjački klimali glavama.

"Nešto potpuno novo!"

"Dosta slično kompleksu proganjanja... zar ne?... samo u suprotnom smislu!"

"Izgleda da pati od iluzije da prati nekoga. Zapanjujuće, zar ne?"

"Verovatno je u pitanju rađanje jedne potpuno nove psihoze. Predlažem da ga posmatramo veoma pažljivo."

I, eto, baš u tom trenutku je jedan od lekara otišao toliko daleko da sugeriše kako bi doktoru Diparčeru trebalo dozvoliti da se slobodno kreće po gradu - razume se, pod pažljivom prismotrom naizmenično

biranog lekarskog osoblja tako da svi njegovi postupci budu precizno zabeleženi...

Mek Reynolds: PUTNIK KROZ VREME

"Čujte,", reče putnik kroz vreme prvom pešaku koji je naišao, "ja sam iz dvadesetog veka. Imam samo petnaest minuta, a onda ću se vratiti natrag. Pretpostavljam da bi bilo previše očekivati od vas da me shvatite, eh?"

"Naravno da vas shvatam."

"Hej! Pa vi odlično govorite engleski. Otkuda to?"

"Mi ga nazivamo amer-engleskim. A ja sam, slučajno, izučavalac mrtvih jezika."

"Sjajno! Ali, čujte, ja imam svega nekoliko minuta. Pređimo na stvar."

"Da pređemo na stvar?"

"Da, da. Zar ne shvatate? Ja sam putnik kroz vreme. Oni su me izabrali za putovanje u budućnost. Ja sam važna ličnost."

"Ummm, da. Samo, morate shvatiti da putnici kroz vreme stalno vraćaju kod nas ovih dana."

"Čujte, vaša izjava me zapanjuje, ali sada naprosto nemam vremena da dublje ulazim u to, shvatate? Pređimo na stvar."

"Vrlo dobro. Šta imate?"

"Kako to mislite... šta imam?"

Drugi uzdahnu. "Zar vam se ne čini da biste morali pokušati da nabavite neki dokaz da ste bili u budućnosti? Upozoravam vas, međutim, da vam paradoksi skopčani sa putovanjem kroz vreme onemogućuju da ponesete natrag sa sobom bilo kakvo znanje koje bi moglo da izmeni prošlost. Prilikom povratka, vaš mozak neće pamtiti ništa od ovoga šta se ovde desilo." Putnik kroz vreme zatrepča očima. "Oh?"

"Apsolutno. Ipak, ja ću biti srećan da sklopim posao sa vama."

"Čujte, bojim se da vas nikako ne razumem. Kako to mislite - posao?"

"Spreman sam da trampim nešto iz mog veka za nešto iz vašeg, mada, otvoreno govoreći, u vašem dobu ima malo toga što bi za nas bilo od nekog drugog sem čisto istorijskog interesa." U pešakovim očima pojavi se neki sjaj. On kašljucnu. "Ipak, ovde kod sebe imam jedan atomski džepni nož. Izlišno je da naglašavam kakva sve on preimućstva ima nad noževima iz vašeg doba."

"U redu. Preostaje mi samo još deset minuta, ali vidim da ste u pravu. Moram imati neki dokaz da sam bio ovde."

"Moj nož će biti dobar za tu svrhu", klimnu pešak glavom.

"Da, da. Čujte, pomalo sam zbunjen, čini mi se. Oni su me izabrali za ovaj posao u poslednjem trenutku... nisu želeli da rizikuju nekog od onih svojih učenih profesora, shvatate? Ovo je najšašaviji nož koji sam ikada video, i zato mi dozvolite da ga ponesem kao dokaz."

"Samo trenutak, prijatelju. Zašto da vam dam moj nož? Šta možete da mi ponudite u zamenu?"

"Ali, ja sam iz dvadesetog veka."

"Ummm. A ja sam iz tridesetog."

Putnik kroz vreme gledao ga je jedan dug trenutak. Onda najzad reče: "Čujte, drugar, ja nemam mnogo vremena. Eto, na primer, moj časovnik..."

"Ummm. I šta još?"

"Pa, moj novac, evo ovaj."

"On je interesantan samo za nekog numizmatičara."

"Čujte, ja moram imati neki dokaz da sam bio u tridesetom veku."

"Naravno. Ali posao je posao, kako to kaže poslovice."

"Vraški bih voleo da imam neki revolver."

"Ja nemam potrebe za revolverom u ovom veku", reče pešak cifrasto.

"Vi ne, ali ja imam", zamuca putnik kroz vreme. "Čujte, drugar, moje vreme će za koju sekundu isteći. Šta želite? Vidite i sami šta imam na sebi - odeću, novčanik, malo novca, alku za ključeve, cipele."

"Ja sam voljan da trgujem, ali vaše stvari su od male vrednosti. Da bar imate neki umetnički predmet... jednog originalnog Al Kepa, ili nešto slično."

Glas putnika kroz vreme bio je sada plačljiv.

"Zar ličim na nekoga ko vuče sa sobom predmete od umetničke vrednosti? Čujte, daću vam sve što imam sem mojih gaća za taj šašavi nož."

"Oh, vi želite da zadržite vaše gaće, a? Šta to pokušavate, da me anglirate?... Ili, možda, vaš period vremenski prethodi tom terminu?"

"Angli... šta? Ne razumem vas."

"Oh, ja sam prilično dobar etimolog..."

"To je zbilja gadno, ali..."

"Uopšte nije gadno, to je fascinantna hobi", reče pešak. "A sad da se vratimo na frazu da me anglirate. Izraz 'anglo' prvi put je ušao u popularnu primenu tokom perioda 1850-1950. godine. Odnosi se na osobe iz istočnog dela Sjedinjenih Država, uglavnom engleskog porekla, koje su došle u Novi Meksiko i Arizonu ubrzo nakon što je to područje bilo oslobođeno - verujem da je to bio izraz koji se koristio u ono vreme - od Meksika. Španci i Indijanci su te istočnjake znali kao Anglose."

Putnik kroz vreme reče pun očajanja: "Čujte, drugar, mi se udaljavamo sve više i više od..."

"Prateći unazad poreklo fraze, nailazimo na još dva sporedna traga. To nas odvodi do činjenice da su ti Anglosi postali najbogatiji biznismeni dvadesetog veka... Toliko bogati da su uskoro zavladao svetom pomoću svojih dolara."

"U redu, u redu. Znam sve o tome. Ja lično nikada nisam imao dovoljno dolara da bih vladao bilo kim, ali..."

"Vrlo dobro, stvar je u tome što su Anglosi postali finansijski čarobnjaci, najbistriji trgovci, najoštroumniji prodavci, najsposobniji biznismeni."

Putnik kroz vreme baci brz očajnički pogled na svoj časovnik. "Samo tri..."

"Treći faktor je onaj koji je uzet iz još udaljenije prošlosti. Neko vreme postojala je jedna rasna manjina, koju su mnogi Anglosi gledali s potcenjivanjem, zvana Džoosi. Termin je bio korišćen tokom mnogih godina, u smislu džoirati te - što će reći, sniziti cenu. Kad su Anglosi preuzeli monetarnu dominaciju, izraz je evoluirao od džoirati te u anglirati te; i tako je stigao sve do naših dana, mada ni Anglosi ni Džoosi ne postoje više kao zasebne grupacije."

Putnik kroz vreme je zurio u njega. "I ja neću moći odneti natrag sa sobom sećanje na tu priču, eh? A mene je jedan momak nazivao imenom Levi." Bacio je još jedan brz pogled na svoj časovnik i zaječao: "Brzo!" rekao je. "Zaključimo posao; dajem sve što imam za taj atomski nož!"

Razmena je obavljena. Građanin iz tridesetog veka je ostao na svome mestu, sa plenom u rukama, i posmatrao kako građanin iz dvadesetog veka, potpuno nag i samo sa nožem koji je stezao čvrsto i srećno u ruci, polako iščezava sa vidika.

Nož je za trenutak lebdeo u vazduhu, a onda je pao na tlo u trenutku kad je putnik kroz vreme potpuno iščezao.

Građanin iz tridesetog veka se saže, dohvati nož i ćušnu ga natrag u svoj džep. "Ovaj je još naivniji od ostalih", promrmljao je. "Mora da je bio jedan od prvih koje su poslali. Pretpostavljam da se oni nikada neće pomiriti sa paradoksima. Očigledno, čovek može da nosi stvari unapred u vreme, jer je to prirodni tok dimenzije; ali ne može poneti ništa, pa čak ni memoriju, unatrag, protiv matice vremena."

Nastavio je svoj put prema kući.

Margaret, sa rukama podbočenim o kukove, dočekala ga je na vratima.

"Gde si se zadržao tako dugo, do kerta?" obrecnula se ljutito.

"Oh, dušo, ne moraš da psuješ", reče on. "Sreo sam još jednog putnika kroz vreme dok sam se vraćao kući."

"Nisi valjda..."

"Naravno da jesam, a zašto i ne bih? Da nisam ja, to bi učinio neko drugi."

"Ali, već si zakrčio ostavu tim..."

"Čuj, Marget, ne gledaj tako na stvari. Jednog od ovih dana, neki muzej ili kolekcionar će..."

Ona zagunđa skeptično a onda se okrete i uđe natrag u kuću.

Robert M. Lipsit i Tomas Rodžers: MAJSTOR REŽIJE

Svakog dana strahujem da bi sve to moglo iznova da počne. Onako kao što je bilo prvi put, kada me je telefonom pozvao moj stari prijatelj Dž. Edgar Huver iz Vašingtona. On bi tada postao ljubazniji nego inače, a to je uvek rđav znak.

"Kako si, Čarlse?" verovatno bi me upitao. Njegov glas bi odavao da je nešto u toku. Nešto za mene.

"Dobro, Edgare", odgovorio bih mu oprezno.

"Čarlse, video sam tvoj poslednji film 'Krvoprolíće na Tvin Batu'. Bio si još jednom izvrstan."

"Da, pobio sam čitavu gomilu Indijanaca", rekao bih na to.

"Zaista", potvrdio bi on. "A ja rado gledam kad Crvenokošci zagrizu ledinu." Ali onda bi mu glas odjednom postao hladan kao led.

"Govorićemo o tome sutra, ovde, u Vašingtonu."

Kad bih samo pomislio na to, oblivao me je hladan znoj. Pri tom ne bih smeo ni sa kim o tome govoriti, jer ovde, u Holivudu, niko nije imao pojma da ja potajno šurujem sa Huverom i F.B.I. Ja sam jedini čovek na svetu koji može da identifikuje čudovište - majstora maske i najboljeg režisera koji je ikada postojao.

Redman!

Već i samo ime naterivalo me je da se stresem od jeze.

Počelo je to pre tri godine, dok sam u Holivudu bio jedan od onih bezbrojnih statista koji iskrsavaju u jatima i isto tako bez ikakvog traga iščezavaju. Džoel Mekri ustrelio me je u jednom vesternu, a Randolf Skot me je tako gadno premlatio da više nisam znao gde su mi kosti. Publika je držala mnogo do takvih prizora.

Nisam zarađivao mnogo, ali sam kao i svi ostali ljudi posedovao televizor. On mi je uveče predstavljao nadoknadu za sumorne časove dana. Naročito ponedeljkom u devet časova, kada su kao krv crvena slova najavljivala vestern seriju 'Masakr', koju je režirao Redman.

Bogo moj, ala su to bili filmovi! Već nedeljama su važili kao bestseleri u šou biznisu. Ceo svet ih je gledao. Značajno je bilo to da su Indijanci uvek pobeđivali. Većina filmova počinjala je scenama

upadanja belih ljudi na teritoriju Crvenokožaca i raznih nedela koja su oni tamo činili. Ali onda bi se Indijanci okupili i zaklinjali da će se osvetiti. To su i činili, ali kako! Sa tomahavcima i noževima obrušavali su se na belce i klali ih. Krv je tekla u potocima. Pojedine scene bile su napravljene tako realistički, da smo mi u Holivudu naprosto zeleneli od zavisti. Taj Redman raspolagao je čitavom serijom tehničkih trikova. A kad bi na kraju filma pobedonosni Indijanci nestali na horizontu pod zracima zalazećeg sunca, u prednjem planu ekrana ležali su leševi belaca, grozno unakaženi i skalpirani. Jeziv prizor za ljude sa slabim živcima. Čak ni saznanje da je sve to bilo samo jedan dobro napravljen film nije predstavljalo nikakvu utehu.

Nikome nije bilo poznato ko je zapravo taj Redman. Svi novinski izveštači pokušavali su da ga intervjuišu, ali nikome to nije pošlo za rukom. 'Tajm' je doneo jedan uvodnik, ali izdavač se ogradio da su posredi samo glasine. Shodno tom izveštaju, Redman je svojevremeno pohađao jednu indijansku školu u Dartmoutu. Sem toga, procurilo je da je filmsku seriju finansirala jedna petrolejska firma Navahosa. Ovaj podatak naročito me je interesovao, jer i mojim žilama teče povelika količina indijanske krvi. I tako sam mome poslovnom agentu stavio u zadatak da me nekako poveže sa Redmanom i udesi da nastupim u njegovim filmovima.

Kad je i deveti nastavak serije bio prikazan na malom ekranu, dobio sam poziv. Trebalo je da sledećeg dana sednem u autobus i uputim se na jedno pomalo neodređeno opisano mesto.

Pedeset ljudi, sve samih statista, našlo se sledećeg jutra pred jednim čovekom širokih ramena, tamne kose i odevenim u sivo odelo.

"Čarls Henesi", predstavio sam se kad je došao red na mene.

Čovek me je pažljivo odmerio. Duboko usađene bore u njegovoj koži razvukoše se u osmeh.

"Vi imate u sebi krvi Zunija, zar ne?"

"Da, gospodine", priznadoh. Učinio sam to pomalo zabrinuto, jer mi je moj agent dao na znanje da je jednom Indijancu teško da dobije ulogu Indijanca u filmovima. Čovek u sivom odelu prelistavao je moje papire.

"Kako to da nijednom niste likvidirali Randolfa Skota?" upitao me je.

"Zašto je on uvek ubijao Indijance?"

"Beli čovek imati jaču medicinu", iscerio sam se. A šta sam drugo i mogao da kažem.

"Mi ćemo se dobro slagati", klimnuo je on glavom i otišao.

Popeo sam se u autobus i namignuo jednom poznaniku, s kojim sam u filmu 'Skalpirani uvojak' umro herojskom smrću. Onda sam seo i pokušao da zaspim. Dvanaest časova sanjao sam o mojoj velikoj šansi, o dugim kolonama kola koja su zasuta paljbom i zapaljena, o zasedama Sijuksa i Apača i krvavim prepadima.

Kad sam se probudio i provirio kroz prozor, ugledao sam jednu meni dobro poznatu i praznim pivskim konzervama prekrivenu ulicu, koja je vodila pravo prema rezervatu Zuni Indijanaca. Pravo u moj zavičaj.

Onda se autobus najzad zaustavio u jednom nepreglednom kraju. Već i sada sve je izgledalo prilično autentično, uključujući i Indijance, koji su se sjatili oko autobusa. Bili su naoružani i ispustili su trijumfalni ratni poklič kad su nas ugledali. Zaista, čak i bez kamera to je bio upečatljiv prizor.

Nas statiste odveli su u jednu oronulu zgradu nekadašnje trgovačke postaje. U smiraj dana pošlo mi je za rukom da se iskradem u obližnje žbunje, jer sam se uželeo da posle dužeg odsustvovanja malo pogledam svoj zavičaj. Ipak, stigao sam da vidim kako su vrata na staroj zgradi zabravljena, a ispred njih postavljena straža. Izgledalo je da taj Redman ima neke svoje specifične metode.

Lunjao sam kroz okolinu i najzad izbio na ivicu jedne velike čistine. Čitavo pleme se tu okupilo i čučalo oko logorske vatre. Pogledi crvenokožaca bili su usredsređeni na jednog čoveka širokih ramena u sivom odelu, koji je sedeo na konju. Imao je ukras od perja na glavi i mokasine. Bio je to čovek koji je sa mnom razgovarao pre polaska na put.

"Došao sam k vama, hrabri Zuni", govorio je on podigavši obe ruke uvis, "preko surove pustinje i preko visokih bregova, da vas povedem u osvetu i pobedu. Dosta ste dugo slušali lažljivi jezik belog oca u Vašingtonu, dosta se dugo on vama podrugivao. Uzeo vam je zemlju i stada, slomio vaša koplja i strele. Načinio je od vas žene."

Indijanci grunuše u zaglušujuću dernjavu i zamahaše svojim

tomahavcima. Čovek na konju daje im znak da začute.

"Svuda u ovoj zemlji podsmehuju se Indijancima. Bledoliki sede u svojim zamračenim sobama i gledaju kako vaša braća bivaju ubijana. Oni uzimaju jednu gadnu medicinu, koja se zove 'televizija'. Na osvetljenim staklima vidi se kako vi umirete. Pitam vas, jeste li vi plašljive žene, ili ratnici?"

"Mi smo ratnici!" povikaše Crvenokošci oduševljeno.

"Želite li da proterate belce iz vaše zemlje?"

"Da, to hoćemo!"

Čovek širokih ramena odjednom se osvrnu oko sebe i reče:

"Mi smo uhvatili jednog špijuna u plavom koporanu. Ovamo s njim!"

Dvojica odrpanih Indijanaca izvukoše jednog mladog čoveka iz grmlja i baciše ga na čistinu. Poznavao sam ga. Učestvovali smo zajedno kao statisti u filmu 'Gnevna tvrđava'. Imao je na sebi uniformu pripadnika konjice iz 1880. godine.

"On mora umreti!" zapovedi čovek na konju.

Nikada u mome životu nisam video nešto tako grozno. Tek što se jadni momak uspravio, strele i tomahavci poleteše na njega. On se još osmehivao, jer je očigledno smatrao da je sve ovo samo jedna proba ili šala. Jedna ratna sekira razmrskala mu je lobanju i on pade na kolena. Bio je mrtav pre nego što je čovek na konju ponovo počeo da govori:

"Već sutra, junački Zuni, vi ćete proterati belog čoveka iz vašeg kraja. Nećete moći da izbrojite sve sveže skalpove koji će visiti o vašim pojasevima." Napravio je kraću pauzu, a zatim dodao:

"Ja, Redman, govorio sam."

To je, dakle, Redman, mislio sam zapanjeno, dok su Crvenokošci počeli da stavljaju na sebe ratničke boje. Oprezno sam pokušao da se povučem iz žbunja. Međutim, nisam obratio dovoljnu pažnju na moju okolinu i odjednom sam dobio snažan udarac po glavi od koga sam pao kao pokošen i izgubio svest.

Kad sam došao k sebi, ležao sam u uglu jednog velikog šatora. Ruke i noge bile su mi vezane konopcima. Svuda okolo stajale su kamere i reflektori. Kablovi su se vukli po tlu. Redman je stajao usred tog krša i razgovarao sa šestoricom belih ljudi, koje nikada

ranije nisam video.

"Vi ste ih stvarno pogubili", govorio je jedan od njih Redmanu.

"Dobro sam ih gađao", isceri se Redman. Oni više nikada neće igrati.

"Vaša plemenska braća zahtevaju osvetu, gazda. Ne znam da li ćemo moći čitave noći da ih obuzdavamo."

"Drago mi je što to čujem, Irving. A sada razdeli rakiju i pobrini se da budu pijani. Tako će do svanuća imati čime da se pozabave. Šta je sa statistima?"

"Oni i dalje nemaju pojma, gazda", reče drugi čovek i osmehnu se zlobno. Imao je tvrdo, ispijeno lice. "Svi oni veruju da je nastupila njihova velika šansa pred televizijskim kamerama. U izvesnom smislu oni su u pravu. Sada su u šupi i primaju svoje kostime. Sjajni tipovi, gazda. Vi za to zaista imate dobro oko."

"Najnoviji test je pokazao da nam u tom pogledu nema premca", reče Redman zadovoljno. "A sad se dogovorimo o poslednjim pojedinostima." Seo je na jednu stolicu na čijem je naslonu bilo ispisano 'Šef'. "Leni i ja posmatramo scenu sa brežuljka iznad reke. Kamera broj jedan takođe će biti postavljena na tom brežuljku. Jasno? Kamera dva stoji na džipu, da bi bila pokretna i mogla da snima u krupnom planu. Tri ručne kamere raspoređene su po okolini, jer čovek nikad ne zna gde će se ukazati najbolje prilike za blic-snimke. Da li je i to jasno?"

"Jasno, gazda."

"Zuni su nestrpljivi i žedni krvi. Mislim da ćemo pustiti konjicu da otpočne napad preko reke. To će dovesti do masakra kakav još nikada nismo doživeli. A pogotovo ne naši gledaoci."

"Pasji sine!" procedio sam kroz zube.

Redman se okrenuo na svojoj stolici i ugledao me kako ležim u uglu.

"Otkuda se ovaj stvorio ovde?"

Onaj sa tvrdim licem sleže ramenima.

"Žao mi je, gazda, ali to se nije moglo izbeći. Uхватili smo ga dok se okolo motao. Leni ga je mlatnuo po glavi."

Redman me je sažaljivo posmatrao.

"Nemate sreće, Henesi. Brzopleto ste upropastili najveću šansu u vašem životu. Mogli ste pristojno da umrete pred našim kamerama i milioni ljudi bi vam se divili. Odabrao sam vas da predvodite napad

konjice. Jedan Indijanac bi vas ustrelio."

Napolju ispred šatora začuli su se koraci.

"Hajde, ljudi. Pobrinite se za Indijance", reče Redman. "Ja imam još jedan dogovor sa ratnim savetom."

Stavio je brzo ukras na glavu i navukao mokasine. Trenutak kasnije, kad su u sobu ušle stare poglavice, on im se obrati:

"Hoću da govorim s vama, jer vi ste najmudriji od mudrih." Stare poglavice klimnuše glavama. "Srce mi je teško, jer moram da govorim o novcu. Navahosi i Apači doneli su mi zlato. Zar Zuni hoće da ih svet prezire?"

"Ti ćeš imati tvoje zlato", reče jedan od poglavica.

"Još nešto. Sutra će dole kod reke poginuti mnogi bledoliki. Oni moraju da budu pokopani."

"Mi, Zuni, pokopaćemo ih."

"I još nešto." Redman pokaza rukom na mene. "On je zločinac i mora da umre. Da li preuzimate to na sebe?"

"Mi ćemo mu oči izgoreti, da više ne vidi", obeća jedan od starih heroja. "Iščupaćemo mu jezik, da više ne bi mogao da laže."

"Čekajte!" Drugi poglavica diže ruku, nakon što me je pažljivo osmotrio. "On nije zločinac, jer je sin 'Natovarene kobile' i unuk 'Nasmejanog konja', koji je zauzimao uvaženo mesto u ratnom savetu pre nego što je pozvan u večna lovišta. U žilama zarobljenika teče krv Zunija."

Redman protrlja nos.

"A ko je bio njegov otac?"

"Henesi, trgovac. Varao nas je sa tegovima manje težine, zaveo 'Natovarenu kobilu' i odveo je sa sobom."

"Znači, i on je isto tako rđav i mora umreti."

"On će umreti", obećашe petorica poglavica i napustiše šator.

Upiljio sam se u Radmana.

"Vi, đavole, vi, sotonu! Zakon će vas pronaći, pa makar morao da vas juri do na kraj sveta!"

Pokušavao sam da podražavam naglasak Džefa Čendlera u filmu 'Tomahavk'.

Redman je imao za mene samo sažaljiv osmeh.

"Naravno da će me juriti, ali pitanje je da li će me ikada uhvatiti. Stari Redman uspevao je uvek da im umakne za dužinu nosa." Razvukao

je usne u prezriv osmeh. "Ja sam još kao dete upoznao grubi realizam - u Ist Sajdu, da budem precizniji. Ja sam izmislio pravi realizam. Sada sam na putu da napravim najveći film mog života. Gospodari sveta igraju glavnu ulogu."

"Vi ste ljudi", rekao sam, želeći da dobijem na vremenu.

"Počeo sam pre gotovo dvadeset pet godina" produžio je on, ne obazirući se na moju upadicu.

"Bilo je vrlo upečatljivo. Imao sam kod sebe jednu malu kameru dok sam se vozio na Lejkerst, da snimim spuštanje jednog cepelina. 'Hindenburg' sećaš li se? Sigurno si verovao da je to bio nesrećan slučaj, a?"

Sklopio je oči i nastavio da priča. Glas mu je bio tako tih da sam ga jedva razumeo.

"Dž. Gasman donosi: 'POŽAR!' Želiš li da čuješ još neki naslov iz moje produkcije? U redu. Teksas Siti, 1947. Tada sam već imao veću kameru, od šesnaest milimetara. V. V. Tajerman donosi: 'EKSPLOZIJU!' Jedan od mojih najlepših filmova snimio sam sa palube ribarskog broda. S. S. Voterman prezentira vam: 'SUDAR!'"
Ispljuvavao sam reči kroz zube, kao što je to činio Robert Montgomery:

"Prokleti, podmukli pacove!"

Redman se ponašao kao da ništa nije čuo.

"Sada su Indijanci na redu. Serija sjajno prolazi, za to sam se ja pobrinuo. Oni će me saletati da pravim sve nove i nove filmove. Tvrde i realističke filmove. Rentabilne filmove."

Tog trenutka pala mi je na um jedna ideja. U stvari, ona je poticala od Džona Vejna, i to iz njegovog filma 'Krvavo pero'.

"Kakav peh", rekao sam Redmanu. "Samo vi i ja znamo čitavu priču. Ali ako se vama nešto desi, ko će tada nastaviti Redman-storiju? Bila bi još jedna lepa uloga za Kerol Najš, i još jedna za..."

Oh, pogodio sam ga tačno u osetljivo mesto. Promrmljao je nešto sebi u bradu i iščezao iz šatora. Mene je ostavio da ležim.

Neki od događaja koji su se odigrali sledećeg dana mogli su kasnije da se vide na ekranu. Pokolj koji su izvršili Zuni uzbudio je filmske statističare, a bitka kod reke bila je tako krvava i jeziva da su osiguravajuća društva htela da povećaju svoje premije. Pri tome niko

nije slutio da je tekla prava krv, a ne sok od paradajza. Kad bi koplje prodrlo kroz telo nekog konjanika, onda to nije bio trik-snimak, već pravi. Ili jezovita scena skalpiranja...

Niko, razume se, nije video kako su Indijanci pokopali pedeset statista iz Holivuda, niti kako je Redman seo u svoj avion i odleteo u pravcu Litl Big Horna, gde se takođe nalaze rezervati.

Crveni heroji izveli su sledeće noći svoj veliki ples pobeđe, zaboravivši potpuno na mene. Pitao sam se šta bi Džems Stjuart uradio na mome mestu, i baš tada čuo nečije tihe korake. Bila je to jedna devojka sa tamnom kosom, jedna prava Indijanka. Izvadila je nož i presekla moje veze.

"Zašto to činiš?" upitao sam je.

"Medicina belog čoveka mnogo jača", glasio je njen odgovor.

Bekstvo je uspelo, iako sam čitav put do Galupa prevalio peške. Pozvao sam telefonom Vašington i zahtevao da govorim sa Edgarom Huverom.

Ostatak priče leži u zaključanim fiokama i čuva se kao tajna. Huver je poleteo sa nekoliko helikoptera prema Litl Big Hornu i umešao se u upravo započetu bitku. Ovoga puta izgubili su Indijanci. U izveštaju se tvrdilo da je Redman odbacio svoj ukras sa glave i pod izgovorom da je pripadnik F.B.I. uhapsio šest ljudi pre nego što je iščezao.

Kasnije je u Vašingtonu došlo do jedne konferencije, na kojoj smo Huver, šef FBI, nadležni funkcioneri za pitanja Indijanaca i ja uzeli učešća.

Huver je predložio da uhapsimo sve Indijance. Niko se nije saglasio s njim, jer svi su želeli da izbegnu paniku. Direktori televizije imali su svoje posebne razloge da zataškaju stvari. Ako bi se ikada obelodanilo da su filmovi prikazivali stvarnost, u šta bi onda još čovečanstvo moglo da veruje? Užasna predstava!

I tako je sve ostalo tajna. Huver je uhapsio sve učesnike konferencije, samo je mene pustio da pobegnem. Ja sam bio jedina osoba koja je mogla da identifikuje Redmana. Da bi me stalno držao pod prismotrom i pratio šta radim, preporučio me je nekolicini svojih prijatelja u Holivudu, dao mi novo ime i pobrinuo se za to da postanem poznata zvezda.

"Nikada ne smemo zaboraviti", rekao mi je Huver tada na rastanku "da niko više nije siguran za svoj život sve dok ne uhvatimo tu

satanu. On je bez sumnje pravi majstor prerusavanja."

To je, dakle, bilo pre tri godine. Od tada sam samo još jedanput razgovarao sa Huverom. U međuvremenu, javnost je uvek iznova zahtevala da se serija 'Masakr' još jednom ponovi. Umesto toga, televizija je stalno davala gangsterske filmove. Pozvao sam telefonom Huvera i preporučio mu da malo povede računa o tome. Meni su ti filmovi izgledali vraški realistični. Naročito onaj u kome jedan čovek iz FBI sam samcat ubija pola tuceta gangstera. Huver se na to samo naljutio i prekinuo vezu.

S vremena na vreme sastajem se u Holivudu s jednim agentom FBI. Huver ga šalje. On me obaveštava o situaciji. Na primer, da postoji neki producent, R. R. Lejvmen, koji je snimio divan dokumentarni film o zemljotresu u Maroku 1960. godine. Ili izvesni K. K. Vitmen, koji je 1962. na severu zemlje snimio zimske oluje.

Ali, šta me se sve to tiče? Ja već imam pune ruke posla. Sada ću učestvovati u jednom filmu ministarstva odbrane. Producent Dž. S. Everimen, uz put rečeno meni nepoznat, snima jedan film, utopijski intoniran, o Bombi. U tu svrhu angažovao je bezmalo sve poznate zvezde, uz visoke honorare, razume se. Mi igramo uloge ljudi čiji će život biti okončan eksplozijom bombe. Šef kaže da će to biti jedan krajnje realističan film, jedan od onih koji pobuđuju pažnju. Jedan monstruozan prizor, kako on kaže. Razgovarao sam s njim preko telefona o tome. On je veoma samopouzdan.

Kaže kako svet tako nešto još nikada nije video i kako će film, da doslovno ponovim njegove reči, biti 'poslednji'.

E pa, mogu vam reći da me to istinski uzbuđuje.

Frederik Braun: ORUŽJE

Prostorija je bila tiha u polutami rane večeri. Dr Džejmz Grejem, ključni naučnik jednog veoma važnog projekta, sedeo je u svojoj omiljenoj fotelji, razmišljajući. Bilo je toliko tiho da je mogao čuti okretanje stranica u susednoj prostoriji dok je njegov sin prelistavao neku slikovnicu.

Često je Grejem najbolje radio, najkreativnije razmišljao baš pod ovakvim okolnostima, sedeći sam u neosvetljenoj prostoriji svog stana nakon redovnog dnevnog posla. Ali večeras mu mozak nije radio konstruktivno. Uglavnom je razmišljao o svom mentalno zaostalom sinu - svom jedinom sinu - u susednoj prostoriji. Misli su mu bile pune ljubavi, a ne gorkog bola koji je osetio pre više godina kada je prvi put saznao za stanje svog sina. Dečak je bio srećan; zar to nije bilo najvažnija stvar? Sem toga, kolikom je broju ljudi sudbina dodelila dete koje će uvek ostati dete, i koje nikada neće odrasti da ih napusti? Naravno, bilo je to čisto racionalno umovanje, ali čega ima pogrešnog u takvom umovanju kad...

Oglasilo se zvonce na vratima.

Grejem ustade i upali svetlost u sada već gotovo mračnoj prostoriji pre nego što je prošao kroz hodnik do vrata. Nije bio ljut zbog uznemiravanja; večeras, u ovom trenutku, gotovo svako narušavanje njegovih misli bilo je dobrodošlo.

Otvorio je vrata. Jedan neznanac stajao je tamo; rekao je: "Doktor Grejem? Ja se zovem Nimand; voleo bih da porazgovaram s vama. Mogu li da uđem za trenutak?"

Grejem ga je odmeravao. Bio je to čovek omanjeg rasta, neupadljive spoljašnjosti, očigledno bezopasan - verovatno neki novinar ili agent osiguravajućeg društva.

Ali nije bilo važno ko je i šta je. Grejem je zatekao sebe kako govori: "Naravno. Uđite, gospodine Nimande." Nekoliko minuta konverzacije, rezonovao je, moglo bi da mi skrene misli na drugu stranu i razbistri duh.

"Sedite", rekao je, kad su ušli u sobu za dnevni boravak. "Jeste li za neko piće?"

Nimand reče: "Ne, hvala." Seo je u fotelju; Grejem se smestio na

sofi.

Mali čovek ispreplete svoje prste i naže se napred. "Doktore Grejeme, vi ste čovek čije naučno delo, više nego delo bilo kog drugog čoveka, može da okonča šansu ljudske rase na opstanak."

Neki ludak, pomisli Grejem. Suviše kasno shvatio je da je trebalo da upita čoveka čime se bavi pre nego što ga je pustio u stan. Biće to neprijatan razgovor - nije voleo da bude grub, ali samo je grubost bila efikasna.

"Doktore Grejeme, oružje na kome radite..."

Posetilac zastade i okrenu glavu kad su se vrata koja su vodila u susednu prostoriju otvorila i ušao jedan dečak od petnaestak godina. Dečak nije opazio Nimanda; pritrčao je Grejemu.

"Tata, hoćeš li mi sada čitati?" Dečak od petnaest godina nasmejao se umilnim smehom deteta od četiri godine.

Grejem obgrli jednom rukom dečaka. Pogledao je svog posetioca, pitajući se da li je ovaj znao kako stoje stvari sa dečakom. Po odsustvu iznenađenja na Nimandovom licu, zaključio je da ovaj sve zna.

"Hari..." Grejemov glas bio je topao od ljubavi. "Tata je zauzet. Samo za kratko vreme. Vрати se u tvoju sobu; ja ću uskoro doći da ti čitam."

"Malo pile?' Čitaćeš mi 'Malo pile'?"

"Ako želiš. A sada trči. Čekaj. Hari, ovo je gospodin Nimand."

Dečak se stidljivo osmehnu posetiocu. Nimand reče: "Zdravo, Hari", i uzvрати mu osmeh, ispruživši ruku. Posmatrajući ih, Grejem je sada bio siguran da Nimand zna: osmeh i gest bili su primereni dečakovom mentalnom dobu, a ne fizičkom.

Dečak prihvati Nimandovu ruku. Za trenutak je izgledalo da će se popeti na Nimandovo krilo, i Grejem ga blago povuče natrag. Zatim reče: "Idi sada u tvoju sobu, Hari."

Dečak je odskakutao u svoju spavaću sobu, ne zatvorivši vrata iza sebe.

Nimandov pogled se susrete sa Grejemovim. "Sviđa mi se", rekao je, sa očiglednom iskrenošću. Zatim dodade: "Nadam se da će ono šta ćete mu čitati uvek biti istinito."

Grejem ga nije razumeo. Nimand reče: "'Malo pile', hoću da kažem. To je lepa priča... ali neka 'Malo pile' ne bude nikada u pravu što se tiče neba koje se stropoštava."

Grejemu se Nimand naprečac dopao kad je video da ovaj pokazuje simpatiju prema dečaku. Sada se prisetio da mora brzo okončati razgovor. Ustao je, dajući time na znanje gostu da je vreme da ode. Rekao je: "Bojim se da samo traćite vaše i moje vreme, gospodine Nimande. Znam sve argumente; sve šta možete da mi kažete čuo sam već hiljadu puta. Možda ima istine u onome u šta vi verujete, ali to se mene ne tiče. Ja sam naučnik, i samo naučnik. Da, svima je poznato da radim na izradi jednog oružja... jednog, moglo bi se reći, konačnog oružja. Ali, što se tiče mene lično, to je samo sporedni produkt činjenice da ja unapređujem nauku. Razmislio sam temeljito o svemu i zaključio da je to jedina stvar do koje mi je stalo."

"Ali, doktore Grejeme, da li je čovečanstvo spremno za jedno konačno oružje?"

Grejem se namršti. "Izneo sam vam moju tačku gledišta, gospodine Nimande."

Nimand polako ustade sa fotelje. "Vrlo dobro, ako ne želite da diskutujete o tome, ja neću više ništa kazati." Prešao je rukom preko čela. "Sada odlazim, doktore Grejeme. Pitam se ipak... da li bih mogao da se predomislim u pogledu pića koje ste mi ponudili?"

Grejemova zlovolja iščeze. "Naravno", odgovorio je. "Hoće li vam viski i voda biti po volji?"

"Odlično."

Grejem se izvinio i otišao u kuhinju. Dohvatio je bocu od brušenog stakla sa viskijem, krčag sa vodom, kockice leda, čaše.

Kad se vratio u salon, Nimand je upravo izlazio iz dečakove spavaće sobe. Čuo je Nimanda kako govori: "Laku noć, Hari", i Harijev razdragan odgovor: "Laku noć, gospodine Nimande."

Grejem je pripremio piće. Nešto kasnije, Nimand je odbio da popije još jedan viski i spremio se da pođe. Nimand reče: "Uzeo sam sebi slobodu da donesem jedan mali poklon za vašeg sina, doktore. Dao sam mu ga dok ste vi otišli po naše piće. Nadam se da ćete mi oprostiti."

"Naravno. Hvala vam. Laku noć."

Grejem zatvori ulazna vrata, a zatim prođe kroz sobu za dnevni boravak u Harijevu sobu. "Evo me, Hari. Sada ću ti čitati..."

Znoj mu je odjednom oblio čelo, ali je prisilio svoje lice i glas da budu mirni dok je prilazio krevetu. "Mogu li da vidim to, Hari?" Kad je

prihvatio oružje, ruke su mu se tresle dok ga je razgledao.
Mislio je: Samo bi ludak mogao dati napunjen revolver jednom idiotu.

Robert F. Jang: GODINE

Stigavši u studentski grad, starac je zastao. Bilo je jesenje doba. Oštar vetar duvao je sa zapada. Njihao je mrtvo lišće koje je u dronjcima visilo sa grana univerzitetskih brestova i javorova. Povijao je mrtvu travu i zviždao kroz ogolelo šiblje. Sneg će uskoro doći i stara godina će da prođe a nova da nastupi.

Starac je drhtao, ali ne zato što mu je bilo hladno. Univerzitetske zgrade u pozadini zastrašivale su ga. Užasavao se studenata koji su šetali alejom - dugokosih, nehajno odevenih mladića, dugokosih devojaka u farmerkama i platnenim kombinezonima. Ali prisilio je sebe da produži napred i usredsređivao je svoje staračke oči na lica devojaka. Dao je svu svoju životnu ušteđevinu da obavi ovo putovanje i bio je rešen da se ne vrati praznih ruku.

Činilo se da ga niko od studenata ne primećuje. Bilo je to kao da on uopšte i ne postoji (u izvesnom smislu i nije, prisetio se). Uvek iznova morao je da se skloni sa staze, kako bi izbegao sudar s njima. Ali bio je već naviknut na takvu ravnodušnost. Mladi svake generacije uvek su arogantni i samoživi. Bilo je sasvim prirodno da se tako ponašaju. Svet je bio njihova prćija, i oni su to znali.

Starac je počeo da gubi ponešto od svog straha. Univerzitetske zgrade delovale su daleko manje zastrašujuće nego što ih je pamćenje odslikavalo. I najbolje pamćenje bilo je slab slikar. Preterivalo je, preuveličavalo. Dodavalo je detalje koji uopšte nisu postojali, izostavljalo druge koji jesu. A trebalo je još nešto imati u vidu. Nikada niste mogli da vidite nešto po drugi put na potpuno isti način na koji ste to videli prvi put, zato što je onaj vaš deo koji je interpretirao prvobitnu impresiju zauvek bio mrtav.

Starac je žudno zurio u lica devojaka koje su šetale, tražeći Elizabetino. Jer samo njeno lice želeo je da vidi. Želeo je da ponese mladalačku blistavost tog lica natrag sa sobom, da bi mu poslednje godine života bile manje turobne - da bi ponešto od osamljenosti koja ga je ophvala nakon smrti njegove žene bilo oterano. Makar samo za jedno kratko vreme. Ali i to kratko vreme bilo bi dovoljno.

Kad je najzad pronašao njeno lice bio je dirnut do srži. Tako mlado, mislio je. Tako očaravajuće lepo. Iznenadilo ga je što je uspeo tako

lako da ga prepozna. Možda pamćenje i nije tako loš slikar kao što je on mislio. Srce mu je zalupalo a grlo se steglo. Klasična reakcija, samo u njegovom slučaju hiljadostruko umnožena. Vid mu se zamaglio. Osećao je da teško gleda Elizabet...

Ona je koračala pored jednog visokog mladića, razgovarajući s njim i mašući svojim knjigama. Ali starac nije gledao njenog pratioca. Trenutak je bio suviše dragocen da bi ga traćio. Sem toga, plašio se da gleda. Godine...

Mladi par je prišao bliže, smejući se i razgovarajući, prisan i bezbedan u oazi svoje mladosti. Elizabet nije nosila šešir, ni maramu. Njena crveno-zlatna kosa poigravala je na vetru, slivala se u nemirnim talasima niz blage obale njenih detinjastih obraza. Usne su joj bile jesenji list koji počiva blago na ljupkom pejzažu njenog lica. Oči su joj bile odsjaji letnjeg neba. Imala je na sebi bezobličan sivi džemper i izbledele farmerke. Njene duge i vitke noge bile su skrivene od sunca. Ali pamćenje ga je dobro služilo.

Sada je plakao. Nepostiđeno, onako kako pijanci plaču. Elizabet! Elizabet, moja draga, moja mila...

Devojka ga nije čak ni opazila sve dok se ona i njen pratilac nisu gotovo poravnali s njim. Onda kao da je osetila njegov pogled i zagledala se u njegove oči. Zastala je a lice joj je postalo belo. Njen pratilac je zastao pored nje. I starac je zastao.

Boja se vratila u Elizabetine obraze. Gnušanje je zamračilo njene azurne oči. Usne su joj se stanjile. "Kako se usuđuješ da me gledaš tako, besramni starče!"

I njen pratilac bio je revoltiran. Ljutito se uneo starcu u lice. "Trebalo bi da ti razbijem nos!"

Starac je bio užasnut. Zaboga, oni me mrze, mislio je. Gledaju me kao da sam gubavac. Nisam očekivao od njih da me prepoznaju... nisam to ni želeo. Ali ovo - blagi bože, ne!

Pokušao je da govori, ali nije imalo šta da se kaže. Stajao je nemo, zureći u mladićevo čudno i poznato lice.

"Besramni starče", reče Elizabet ponovo.

Uzela je za ruku svog pratioca, a zatim su se oboje udaljili. Bespomoćno, starac je zurio za njima, svestan da će od tog trenutka biti mrtav, mada će i dalje živeti.

Zašto nisam zapamtio? pitao se. Kako sam mogao zaboraviti tog

jadnog starca?

Obamrlih nogu, vratio se do šumarka na ivici studentskog grada gde je vremensko polje plamtelo, stupio u njegov svetlucavi zagrljaj i požurio natrag kroz godine koje su ga preobratile iz jednog visokog mladog čoveka u nešto nečisto. Kad je isplatio stražaru drugu polovinu dogovorenog mita i napustio sporednim izlazom vremeplovsku stanicu, odvezao se do groblja gde je Elizabet ležala sahranjena. Stajao je pored groba, na ljutom vetru, dugo vremena. Uvek i uvek iznova čitao je natpis na granitnoj ploči: R. 1952 - U. 2025. U SPOMEN MOJOJ VOLJENOJ ŽENI.

Ali Vreme Lopov još nije okončalo svoj posao. Otvorilo mu je kao skalpelom lobanju i zaseklo duboko u njegovo pamćenje i iščupalo blage letnje noći i usnulo cveće i magličasta popodneva. Ostavilo je samo pusta polja i ogolele bregove.

Pročitao je natpis poslednji put.

"Besramna starice", rekao je.

Klark Darlton i Robert Artner: RAT MAJMUNA

Sledeći zapis hroničara predstavlja prvi opsežan izveštaj o velikom ratu i njegovim posledicama. Ovde, na ovom mestu, prvi put se objavljuju stvari koje su do sada držane u strogoj tajnosti.

Moj izveštaj je, u skraćenom obliku, već objavljen na jednom drugom mestu. Ali ja smatram za neophodno da događaje iz prošlosti još jednom u svoj njihovoj detaljnosti izložim, tako da ubuduće svaki nesporazum bude isključen.

Zovem se Bendžamin Miler. Živim u Vašingtonu, u jednom kvartu bivše prestonice koji nije bio razoren. Po zanimanju sam učitelj, i jedan od mojih najvažnijih zadataka je da omladini pripovedam o slavnom razvitku i usponu našeg naroda, koji je tako dugo živeo u duhovnoj potčinjenosti. U stručnim krugovima moje je ime poznato: pisao sam već članke za mnoge listove i stručne časopise. Da, stekao sam lep ugled. Svako ko zna bližu prošlost zna i to da sam gotovo od samog početka učestvovao u tim događajima i dao svoj lični doprinos; ali ja ne pišem ovaj izveštaj samo za sebe, da bih se tačnije svega prisetio, nego i za moje čitaoce. Moj izveštaj treba da bude svakome ko ga pročita jasna opomena da presudnu ulogu u velikim istorijskim zbivanjima i prevratima ne igra masa angažovanih snaga, već jedino i isključivo - inteligencija.

Rat je već odavno prohujao. Neprijatelj, koji je dugo vremena hteo da nam ospori gospodstvo na Zemlji, do nogu je potučen i prisiljen da igra ulogu koja mu je bila namenjena od samog početka vremena. Mi smo preuzeli vlast nad ovom planetom, kao što je bilo predodređeno još u ono davno vreme dok su Zemlju naseljavali saurusi. A tako će i ostati do kraja vremena. Mi smo ispravili istoriju i ukinuli nepravdu. Konačni ishod rata odlučen je posle teških i ogorčenih bitaka, to je tačno; ali prvi korak načinio je jedan veliki naučnik, najveći naučnik od početka računanja vremena.

Mnogima od nas možda izgleda čudno što su profesoru Hariju M. Grinhergu spomenici podizani još dok su gradovi najvećim delom bili u prahu i pepelu. Svugde se u početku moglo videti moćno kameno postolje koje je nadvisilo ruševine. 'Posvećeno našem oslobodiocu',

bilo je ugravirano u postolju. Na postolju stoji verna kopija čoveka kome svi mi dugujemo našu slobodu.

Kad se danas osvrnem unazad, postaje mi jasno da je prvi uzročni faktor u čitavoj toj istoriji bio neumorni istraživački ljudski duh.

U to vreme profesor Grinberg eksperimentisao je sa izvesnim serumima. Njegovo ime bilo je poznato u čitavom svetu; važio je za jednog od najboljih prirodnjaka na polju ispitivanja životinja i hormonologije.

Počelo je time što je načinio jedan novi serum, koji je ubrizgavao raznim životinjama. Sa svojim saradnicima pratio je rezultate eksperimenata koje je vršio. Nikome nije govorio o tome šta zapravo očekuje. Danas, međutim, znamo da su jednu polovinu njegovog seruma sačinjavali hemijski produkti. Druga polovina sastojala se iz hormonskih preparata ljudskih i životinjskih organa. Ta mešavina ostala je sve do danas jedna tajna.

Grinberg je bio uveren da će svojim metodom, ubrizgavanjem tog seruma, podstaknuti moždanu aktivnost primitivnih živih bića do te mere da će na kraju moći da se sporazumeva s njima. Svoje nade poverio je samo nekolicini najbližih prijatelja i saradnika. A i te malobrojne osobe bile su obavezane na apsolutno ćutanje. Da su one prekršile svoj zavet ćutanja, sve bi možda ispalo drukčije.

Prvi pokušaji bili su bezuspešni. Istina, kod prve generacije opitnih životinja dolazilo je do snažnije telesne građe, ali izostalo je očekivano pojačanje ili pobuđivanje njihovih misaonih sposobnosti. Grinbergu nikako nije polazilo za rukom da se sporazumeva makar sa jednom jedinom od opitnih životinja ili bar da uspostavi neki kontakt - ne računajući, razume se, uobičajene kontakte i sporazumevanja koje je i tako već znao na osnovu svojih dotadašnjih istraživanja. Ali profesor Grinberg je hteo više od toga.

To se desilo pre otprilike šezdeset godina. Profesor Grinberg je kupio jedan par orangutana i dao im injekciju svog seruma. Do tada još nije eksperimentisao sa majmunima.

Posle toga nije više bilo moguće zadržati razvoj događaja.

Tri nedelje posle ubrizgavanja seruma orangutanima, profesor Grinberg je otišao sa svojom asistentkinjom do kaveza dveju životinja.

"Mogu li da vidim beleške o moždanoj aktivnosti?" upitao je profesor. "Svakako", rekla je gospođica Kartrajt i pružila mu jedan list papira. "Ovde već ima nešto da se vidi", promrmljao je Grinberg. "Da, ovde zaista ima nešto da se vidi."

"Ali, ja sam oduvek smatrala da ste vi s time računali tek od sledeće generacije. Zar verujete da već i sami pokusni roditelji mogu veštački da mutiraju?"

"Pa, nadao sam se. Siguran nisam bio. Ali sada izgleda da je zaista tako. U toku sledećih nekoliko dana načinićemo s njima prve testove inteligencije. Strašno me interesuje šta će iz toga da izađe."

"Možete li mi reći, profesore, šta zapravo očekujete od toga? Hoću da kažem, ukoliko eksperiment uspe. Zašto vam je potreban jedan inteligentan majmun?"

"Irena, želim s njim da razgovaram. Želim da ga ispitujem. Hoću da znam da li se nečega seća. I hoću da znam čega se seća. Na taj način saznaću kada se čovek odvojio od majmuna - a pre svega zahvaljujući čemu se odvojio. Jer, da je tako bilo, u to sam ubeđen."

"Sada mi je ponešto jasno", rekla je gospođica Irena Kartrajt. Naime, ona sve do tog časa nije pripadala onima koji su bili upućeni u stvar. "Šta vam je to jasno, Irena?"

"Oh, ništa naročito važno, profesore. Tek tako, jedna usputna misao."

"Drugi smatraju da sam lud, zar ne? Ali oni ne znaju šta ja zapravo hoću. Samo su ponešto načuli i na osnovu toga izveli svoje zaključke."

"Ja vas ipak neću napustiti, jer sada je čitava stvar postala suviše interesantna", rekla je ona.

"Pametna odluka. A sada pođite sa mnom. Hteo bih još nešto da vam pokažem."

Napustili su otvoren prostor i otišli do laboratorije. U jednom od kaveza ležao je veliki ovčarski pas. Kad su njih dvoje zastali ispred kaveza, pas ustade i, mašući repom, priđe rešetkama.

"To još nije nikakav dokaz njegove povećane inteligencije, zar ne?" prokomentarisala je gospođica Kartrajt.

"Strpite se malo", rekao je na to profesor Grinberg. "Šta mislite, zašto je susedni kavez ostavljen prazan?"

Slegnula je ramenima.

"Pazite dobro sada. Eno, upravo dolazi čuvar i donosi mu hranu. Videćete i sami šta sam mislio."

Čuvar je ostavio sud sa hranom u susednom kavezu. Pas se odmah odmakao od rešetke. Prišao je spojnim vratima, pritisnuo naniže kvaku prednjom šapom, ušao spokojno u susedni kavez i pojeo svu hranu iz posude.

"Nije loše", rekla je Irena. "Ali tako nešto već je i ranije zapaženo kod pasa."

"Naravno, ja to uopšte ne poričem. Novo u čitavoj stvari je što mi psa nismo za to izdresirali. Ja sam mu pre tri nedelje dao injekciju seruma. A čuvar mu je samo jedan jedini put pokazao kako se vrata mogu otvoriti."

Prošlo je nekoliko sedmica, u toku kojih se nije desilo ništa naročito. Profesor Grinberg je i dalje radio na usavršavanju svog seruma i već ga je proizveo u znatnoj količini. Zemljište na kome se nalazio institut za opite bilo je ograđeno jakom električnom ogradom, pa se uprava nije ni potrudila da laboratoriju podvrgne posebnom nadzoru. Serum se nalazio u jednom običnom medicinskom ormanu. Grinberg ga je doduše, zaključavao, ali ponekad je zaboravljao da to učini. Nikada se još nije desilo da nešto nestane.

Grinberg je i dalje obrađivao par orangutana. Ali majmuni nisu reagovali na njegove pokušaje da s njima uspostavi kontakt. Profesoru Grinbergu uopšte nije padala na um ideja da bi se majmuni mogli pretvarati da su glupi - naprosto zato što su postali inteligentni.

Jednog jutra kavez je zatečen prazan.

Kad je Grinberg za to čuo, požurio je na lice mesta, da izbliže ispita okolnosti njihovog nestanka.

Irena Kartrajt, koja mu je pravila društvo, počela je da se raspituje: "Mislite li da je čuvar zaboravio da zaključa kavez?"

"To još ne znam, ali videćemo. Možda ćemo se svi mi mnogo čuditi zbog nekih stvari."

A to su zaista i činili.

Čuvar ih je svečano uveravao da je zaključao kavez. Kako je čovek uvek bio izuzetno pouzdan, profesor Grinberg mu je verovao.

Grinberg je zamišljeno stajao ispred praznog kaveza.

"Irena, mislim da znam šta se ovde desilo", rekao je najzad. "Majmuni su shvatili princip brave, mada ih niko tome nije podučio. To je nečuveno. To je neporeciv dokaz. Blagi bože..." Začutao je.

Ali pravi šok tek je usledio.

Sledećeg dana profesor Grinberg je ustanovio da je nestala celokupna zaliha seruma. Ali, ni to još nije bilo sve.

Nestale su, isto tako, i igle za davanje injekcija.

Od tada je prošlo šezdeset godina. Nema verodostojnih podataka o tome šta se zapravo desilo u zavodu za opite profesora Grinberga. Institut je u toku rata potpuno uništen. Ali mora da se desilo tako i nikako drukčije. Ja lično saznao sam tu istoriju od mog oca, koji su rodio uskoro po završetku opisanih događaja.

Posle nestanka para majmuna, u čitavom svetu počele su da se dešavaju čudne i neobjašnjive stvari. Na primer, jednog dana u nekom američkom zoološkom vrtu svi kavezi za majmune zatečeni su prazni. Životinje su netragom nestale. Očigledno, posredi je bila neka organizacija, koja je delovala po tačno određenom planu. Sve je ukazivalo na to da je akcija unapred pažljivo smišljena i izvedena iznenada, u jednoj jedinoj noći. U početku se sumnjalo na društva za zaštitu životinja ili neke fanatike, koji su hteli da životinjama vrate izgubljenu slobodu, ali to se nije moglo dokazati. Sve je bilo i ostalo neobjašnjivo.

U to vreme moj otac već je imao nekoliko godina i mogao se sasvim dobro prisetiti uzbuđenja koje je izazvao taj događaj. Profesor Grinberg je i dalje eksperimentisao, ali nije više imao nekog većeg uspeha. Istina, pokusne životinje dostizale su izvestan stepen inteligencije, ali profesoru nikako nije polazilo za rukom da uspostavi s njima kontakt za kojim je oduvek žudeo. Kad bi eksperimentisao sa majmunima, dešavalo se uvek isto: posle izvesnog vremena oni su iščezavali.

A onda, jednog dana, tama se razbistrila. Bilo je to tačno deset godina nakon tajanstvenog bekstva prvog para majmuna. Koliko god mi raspoloživi podaci dopuštaju, opisaću te događaje onako kako su se desili. Tamo gde nema verodostojnih podataka, dozvoliću sebi slobodu da neke epizode sam iskombinujem. Ali možete biti sigurni da ću se svojski truditi da obuzdam svoju fantaziju. Moji nalazi

bazirani su na onome šta se nekada desilo; direktno nisam ustanovio ništa.

Poluostrvo Yukatan je najvećim delom pokriveno prašumom. Ono je još i danas nastanjeno samo na priobalnom pojasu. U unutrašnjosti je bilo svega nekoliko usamljenih naselja.

Vojna postaja garnizona Progreso nalazila se severoistočno od grada na ivici prašume. Priobalni pojas bio je ovde širok samo pola kilometra i pružao se u glatkoj ravni sve do mora. Tu su postojali samo pesak, šljunak i oskudna trava. Iza toga ležala je prašuma. Na suprotnoj strani granicu zaštitne zone sačinjavalo je more.

Tvrđava je bila sagrađena od opeka, koje su premazali belim krečom, da bi se sunčevi zraci odbijali. Naime, u ovom kraju je veoma vruće.

U toj tvrđavi, koja je sa vojne tačke gledišta bila neinteresantna, bile su uskladištene zalihe municije i oružja. Komandant se zvao major Hwares. Bio je to jedan dobroćudan postariji gospodin, koji se u ovoj graničnoj postaji na kraju sveta osećao sasvim dobro; nije bio ljubitelj gužve niti preterane vojničke revnosti. Njegov zamenik, kapetan Fernandes, bio je sasvim drukčiji tip. Pedantan, korektan i pun osećanja dužnosti. Time se nije htelo reći da je Hwares bio lišen osećanja dužnosti, to nikako; on jedino nije voleo preteranu vojničku revnost.

Fernandes nije propuštao nijednu priliku da se odveze u grad; u takvim prilikama društvo mu je obično pravio poručnik Volter Meri. Meri je bio Englez i njegova shvatanja poklapala su se sa Fernandesovim. Zahvaljujući tome, njih dvojica su se međusobno dobro razumeli i često bili zajedno. Kad se ova dva oficira nisu nalazila u tvrđavi, komandu nad garnizonom preuzimao je narednik Pedro Berner. A Berner je, opet, bio čovek sasvim drukčijeg kova. Živeo je saglasno devizi: "Služba je služba, a rakija je rakija." Tu poslovicu rado je citirao. Bio je poreklom iz Nemačke i veoma ponosan na to što je mogao da upotrebi nekoliko nemačkih jezičkih obrta. Otac mu je bio Nemac a mati Meksikanka. U stvari, trebalo je da postane sveštenik kao i njegov otac, ali nakon što je studirao nekoliko semestara izgubio je volju i prijavio se u vojsku. Hteo je da vidi ponešto od širokog sveta. A sada je, eto, dreždao ovde, na

samom kraju sveta. Ovde, gde se ništa nije dešavalo. Ali Berner se nije žalio zbog toga. Sam je tako izabrao, a on nije pripadao ljudima koji sažaljevaju sami sebe.

Tvrđava je bila četvrtasto zdanje, okruženo visokim zidom. Straže su se upravo smenile i major Huares vratio se u tvrđavu. Gledao je pomalo začuđeno kako Fernandes i Meri pripremaju džip za vožnju. "Zar ipak nameravate u grad?" upitao je major Huares, jer veče se već uveliko spuštalo.

Fernandes je salutirao. "Pošta, komandante, već je uveliko zakasnila. Ljudi čekaju na poštu."

Huares je gledao svog zamenika sa blagom uveseljenošću.

"Zar verujete, kapetane, da će pošta raditi i preko noći zbog naših pisama?"

"Gospodine, upravo smo im telefonirali. Oni nas očekuju, gospodine."

"E pa, onda je u redu. Odvezite se do pošte, kapetane. Samo pazite da uz put ne zalutate."

"Dobro poznajemo put", oglasi se Meri. "Izvinite, gospodine."

"Znam, znam", reče Huares.

Posle toga produžio je u svoj kvartir.

Fernandes se isceri. Meri se isceri. Vozač džipa se isceri.

"Stari zvekan", reče Fernandes.

Sve je bilo u najboljem redu, jer njih su zaista očekivali. Jedino što nisu znali ko ih očekuje.

Vraćali su se pred sam osvit zore. Džip se pomalo zanosio, jer i vozač je bio očekivan u gradu i imao je iza sebe pomalo vlažno druženje. U jednom trenutku džip je čak završio u grmlju. Stenjući i psujući, uspeali su da ga izvuku. Fernandes je bio vojnik od glave do pete. A jedan vojnik od glave do pete mora da vodi redovan život. Zato je Fernandes pio redovno, kad god nije bio na dužnosti. A voleo je i drugima da pruži slično zadovoljstvo.

I tako su Fernandes i Meri sedeli na neukrotivom džipu, pevajući u sav glas poslednji šlager koji su čuli preko džuboksa. Ko bi video Fernandesa u ovakvom stanju nikada ne bi pomislio da je on vojnik sa visoko razvijenim osećanjem dužnosti. Ali on je to bio. Svoje mamurluke savlađivao je sa začuđujućom brzinom i već sledećeg jutra bio još samo vojnik, a ne više pijani, budalasti čovek od

prethodne večeri. Čak i u odnosu na svoje pajtaše iz terevenki. Oni tada nisu za njega bili ništa drugo sem 'vojnički materijal', kako je voleo da se izrazi.

Ni Fernandes ni njegovi pratioci nisu primećivali da se od pre izvesnog vremena nalaze pod prismotrom.

Kad su već stigli do tvrđave, vozač iznenada uzviknu: "Do vraga, izgubili smo džak sa poštom!"

Fernandes zauze odgovarajući stav. Istina, bio je još pomalo nesiguran na nogama, ali se odmah preobratio iz čoveka u vojnika.

"To je nečuveno!" obrecnuo se, savlađujući napad kašlja. "Odmah se vratiti i potražiti! Odmah se vratiti, razumeš?"

"Razumem, gospodine", reče vozač plačljivim glasom, jer je bio veoma pijan, a u pijanom stanju bio je uvek veoma osetljiv.

Meri je odveo kapetana do njegovog kvartira. Onda se vratio natrag na svež vazduh. Uvlačio je vazduh punim plućima. "Gospode, baš sam se nakitio", govorio je sebi. "Ovako ne može dalje da ide. Sutra će me opet jetra boleti. To mora najzad da se promeni. Neka Fernandes potraži sebi drugog pajtaša za bekrijanje." Sem toga, osećao je priličnu mučninu. A kad god bi mu bilo muka spopadalo ga je kajanje, i tada je donosio najbolje odluke.

Prišao je stražaru.

"Čini dobro ovaj vazduh, je l' da?" upitao je stražar i zavidljivo šmrknuo. "Je li bilo mnogo pošte?"

"Čitavo brdo", odgovorio je poručnik Meri.

Bacio je pogled prema šumi. Učinilo mu se da je tamo primetio neki pokret. Ali u polutami praskozorja nije mogao da razabere ništa određenije.

Odjednom se pojavio džip. Iskrснуo je iz šiblja i ljuljajući se i zanoseći pojurio prema tvrđavi. Vozač je urlao kao mahnit.

"Otvarajte", zapovedio je poručnik Meri.

Stražar je otvorio vrata i odmah ih ponovo zatvorio. Meri nije mogao da vidi ništa određeno; video je samo da su neke mračne prilike jurile za vozilom.

Kola se zaustaviše uz cijuk guma.

"Hej, jeste li poludeli?" upita Meri, koji je imao svoje posebne metode pri ispitivanju ljudi. On je prilično tačno video da je džip bio progonjen, ali je hteo da čuje izjavu samog vozača. A gde je džak sa

poštom, do vruga?

Vozač je bio mrtvački bled. Znoj se u potočićima slivao ni njegovo lice.

"Majmuni... oni su me napali. Oni napadaju tvrđavu!" izdeklamovao je, boreći se za dah.

"Ovaj se gadno naroljao", primeti stražar.

Meri se okrete prema njemu. "Ko vam je, do vruga, dozvolio da se mešate u ovo?" prasnuo je s takvim gnevom da mu je jedna žila na čelu iskočila. "Šta vam je! Upristojite se, molim, i pođite na vaše stražarsko mesto."

Stražar se naježio od pete do glave.

"Oprostite, gospodine, naravno, gospodine", promućao je i žurno se uklonio.

"Dakle, šta se desilo?" upita Meri. "Jeste li stvarno videli majmune? Ili vam se to samo učinilo? Znate i sami da ste neku više popili..."

"Gospodine, kunem vam se da sam ih video i da su me napali. A sada kreću na tvrđavu. Bilo ih je tako mnogo da nisam mogao da ih izbrojim. Bilo je nečuveno mnogo majmuna, gospodine!"

Meri je pustio čoveka da stoji.

"Zovite na uzbunu!" doviknuo je stražaru.

Kad je stražar dao signal za uzbunu, iz okolne šume kao odgovor odjeknu paklena dernjava. Tvrđava je oživela. Upola odeveni vojnici iskakali su iz svojih prostorija, puneći puške municijom. Major Haures dotrčao je u potkošulji.

"Šta se ovde dešava, Meri?" povikao je? "Zašto ste dali znak za uzbunu?"

"Gospodine, napada nas jedan čopor majmuna", prodra se Meri.

"Šta? Mora da ste sasvim poludeli! Da niste slučajno i sami pomajmunisali, čoveče!"

"Gospodine, verujte mi, to je tačno!"

Ovo svečano uveravanje bilo je sasvim izlišno. Za majmune, zid oko tvrđave nije bio nikakva velika prepreka. Pristizali su u čitavim čoporima i obrušavali se na posadu. Vazduh je bio ispunjen kricima, praskom oružja i mirisom baruta. Meri je stajao sa leđima uza zid i pucao sve dok šaržer njegovog revolvera nije bio prazan. Kao u snu video je da su neki majmuni bili naoružani puškama i da su pažljivo nišani pre nego što će povući obarač. A sem toga bili su u brojnom

pogledu daleko nadmoćniji.

Meri kao bez duše ulete u Hauerovu kancelariju i dohvati telefonsku slušalicu. Linija je funkcionisala. Odmah je dobio vezu.

"Govori poručnik Meri, granična postaja Severoistok. Slušajte me pažljivo i ne postavljajte nikakva izlišna pitanja. Tvrđava je napadnuta. Pošaljite odmah pojačanja. Zašto ne major? - Čoveče, major se bori za svoj život, kao i mi svi ostali! Učinite odmah ovo šta vam kažem! Majmuni su nas napali! Ne postavljajte ta glupava pitanja, ja ne pravim nikakve viceve! Stupite u akciju!"

Odbacio je slušalicu i ponovo izleteo napolje.

Ako nam oni tamo ne poveruju, gotovi smo, mislio je, psujući sebe što nije uspeo da nađe neku bolju formulaciju. A možda bih i ja reagovao baš kao onaj čovek maločas, mislio je. Jer sve je ovo prava ludost.

Ali oni su mu ipak poverovali. Samo što je tada bilo prekasno.

Kad je pojačanje stiglo, sve je već bilo gotovo. Prizor koji su zatekli u tvrđavi bio je neopisiv. Ni jedan jedini čovek nije preživeo napad. Major Hwares je ležao zgrčen preko nekih merdevina. U njegovom čelu bila je jedna rupa. Poručnik Volter Meri ležao je ispred vrata podzemnog skladišta municije. Vrata su visila koso na svojim šarkama. Tvrđava je bila temeljito opljačkana. Nestali su oružje i municija. Nigde se nije mogao videti nijedan mrtvi majmun.

Ovaj događaj izazvao je, dabome, veliko uzbuđenje u svetu. Ali, kao što to već biva kod ljudi, neki su ovo shvatili kao običnu novinsku patku, neki se uopšte nisu interesovali jer je sve to bilo tako daleko, a neki su naprosto bili ravnodušni.

Nikome nije padala na um pomisao da je ovde posredi bila samo jedna proba. Postojao je samo jedan čovek na svetu koji je naslućivao pravu istinu: profesor Grinberg.

Ali profesor Hari Grinberg je ćutao.

Sada moram da preskočim nekoliko godina. Ljudi naprosto nisu verovali da je eksperiment profesora Grinberga uspeo. A ipak je bilo tako. Majmuni su izgradili pravu armiju. Posle onog prvog napada došli su ubrzo drugi. Ali prošlo je novih desetak godina pre nego što su oni izveli odlučujući udarac. Ja se tada još nisam bio rodio, ali moj otac često mi je o tome pričao. On je tada još i sam bio mladić, ali zato je moj deda bio jedan od onih koji su izgubili život nesebično

ispunjavajući svoju dužnost.

U to vreme još je bilo nacija i država koje su strahovale od atomskog rata. Ali sklopljen je jedan sporazum. Doduše, atomsko oružje nije bilo uništeno - to bi svima izgledalo suviše lakomisleno - već samo uskladišteno u podzemnim depoima. Depo SAD nalazio se negde u pustinji Nevade. Depo SSSR ležao je istočno od Urala, u sibirskoj tundri.

Ove dve zemlje imale su takozvanu 'Vruću liniju' koja im je omogućavala direktnu telegrafsku i telefonsku vezu. Ona se u prošlosti pokazala kao najbolje sredstvo komunikacije. Američki predsednik mogao je u svako doba da dobije vezu sa sovjetskim premijerom.

Odlučujuća faza poduhvata ipak nije počela ni u Vašingtonu ni u Moskvi. Ona je počela u Nevadi i Sibiru.

Atomsko oružje ležalo je dvadeset metara ispod površine zemlje. Bilo je zaštićeno betonskim zidovima. Jedini ulaz osiguran je elektronskim bravama. Ove brave mogao je da otvori samo predsednik lično. Jer jedini je on znao šifru za otvaranje. Čitavo postrojenje bilo je apsolutno bezbedno.

Otpribliže dva kilometra od depoa nalazio se jedan hangar sa malom kućom za stanovanje. U toj kući živeli su pukovnik Džens i dva narednika, Flečer i Džefers. Oni su imali direktnu telefonsku vezu sa Pentagonom. Sem toga imali su i aparat za radio-vezu. U hangaru se nalazio jedan helikopter sa kojim su svakodnevno izviđali okolinu. Dvadeset kilometara dalje stacionirana je jedna jedinica vojske u snazi divizije, koja je bila u stalnoj bojnoj pripravnosti.

Pustinja je bila ravna i prazna. Nekoliko brežuljaka koji su se tu ranije nalazili bilo je poravnato, kako bi ljudi imali što bolji pregled. Svuda oko depoa instalirane su kamere, koje su bez prestanka snimale okolinu. Filmovi su pažljivo proučavani, mada ovde niko nije računao sa iznenađenjem.

Džefers je bio na službi. Flečer je upravo završio kružni let helikopterom i pravio mu je društvo. Pukovnik Džens odvezao se u garnizon.

"Ima li šta?" upita Džefers.

"Ništa, kao uvek. Odleteo sam do bregova. Predeo je vrlo lep. Hoću

da kažem, kad ga čovek odozgo posmatra."

Džefersovo lice se razvuče u grimasu. Flečer je uvek isto govorio kad bi se vratio sa inspeksijskog leta. Od reči do reči isto. To je nerviralo Džefersa. Mrgodnog lica, Flečer izvuče jednu cigaretu iz kutije. I on se pomalo nervirao. Kad god bi se vratio sa obilaska terena, Džefers ga je dočekivao istim frazama. Od reči do reči istim. "Ima li šta?" pitao bi Džefers. I tako iz dana u dan. Flečer je osećao da neće moći još dugo to da sluša. Sutra, sasvim sigurno, mislio je Flečer, kad me on ponovo upita "Ima li šta?" održaću mu lepu bukvicu. Reći ću mu bez uvijanja da je već krajnje vreme da izmisli neko drugo pitanje. Ta ima dovoljno vremena za to.

"Idem malo da prilegnem", reče Flečer. "Smeniću te kad se Džens vrati. Nadam se da će nam doneti poštu."

Džefers klimnu glavom u znak saglasnosti i zadubi se u knjigu pred sobom.

Ipak, svakih nekoliko minuta dizao je glavu, da prokontroliše filmske ekrane. Ma koliko interesantna bila knjiga koju je čitao, Džefers nikada nije zanemarivao svoju dužnost.

Prošlo je nekoliko sekundi pre nego što je Džefers nešto primetio.

Odgurnuo je knjigu u stranu i zagledao se pažljivije u četvrti ekran. Kamera se nalazila na jednom tornju, deset metara iznad površine zemlje.

Džefers je video pustinju, video je bregove, ali video je još nešto. Video je jedno malo ispupčenje. Tog ispupčenja pre pola sata nije bilo. Iza njega bilo je još jedno ispupčenje, a iza ovoga još jedno. A što je najčudnije, sva su ona ležala u istom pravcu.

Džefers napregnu pogled. Pažljivo je vizirao ona tri ispupčenja. Sada je video da iza njih ima još dosta drugih ispupčenja. I sva u pravoj liniji. Do đavola... mislio je. Sada je sedeo potpuno nepokretno, pokušavajući da nađe neko objašnjenje. Naravno, posredi su mogli da budu prerijski psi. To se već često dešavalo. Kad padne sledeća kiša, ispupčenja će ponovo nestati. Ali, od kad to prerijski psi raspolažu teodolitima? Ispupčenja su ležala u pravoj liniji.

Od uzbuđenja, Džefers počeo da grize nokte. Da li bi trebalo, ili ne bi trebalo...?

Otrčao je do vrata i viknuo:

"Hej, Flečer, dođi malo ovamo!"

Prošlo je izvesno vreme pre nego što se Flečer pojavio.

"Zašto višeš toliko?" zagundao je. "Ja nisam tvrd na ušima."

"De, de, nisam mislio da te vređam", uzvratila Džefers.

Bojao se da bi Flečer mogao ponovo da mu održi jedno od svojih predavanja o lepom ponašanju. "Pogledaj malo pažljivije četvrti ekran. Da li ti tu nešto pada u oči?"

Flečer priđe bliže i zagleda se u ekran. Onda se ponovo uspravi i pogleda Džefersa.

"Čuj, da nemaš ti neka priviđenja?" upitao je. "Pa ovo je samo pustinja."

Džefers poluglasno zastenja. "Pogledaj još jednom", rekao je.

"Pogledaj veoma pažljivo, čoveče, to je važno!"

Narednik Vili Flečer zagledao se ponovo u ekran. Onda se okrenuo prema Džefersu i pažljivo ga osmotrio.

"Vejne, jesi li siguran da nemaš sunčanicu?"

"Prestani s tim, Vili, hoćeš li? Prestani sa zanovetanjem. Pogledaj još jednom ekran i reci mi šta vidiš."

"Pa, vidim pustinju. Ne vidim ništa drugo sem pustinje, koju gledamo čitavog prokletog dana."

"Opiši mi pustinju. Šta još vidiš u pustinji, osim trave?"

"Ništa", uzvratila narednik Vili Flečer.

Džefers prasnu.

"Ništa? Onda ću ti ja kazati šta vidiš! Ti tamo vidiš ispuččenja. I to ne dva ili tri, već mnoga ispuččenja. A ta ispuččenja leže u pravoj liniji. Ta ispuččenja ranije nisu bila tu, a ona i ne pripadaju ovde, ona nemaju ovde šta da traže." Grmnuo je na Flečera: "Šta misliš, šta mi zapravo ovde čuvamo? Mi ovde ne čuvamo dečje rublje, mi čuvamo atomske rakete, čoveče!"

Flečer je napregnuto zurio u ekran.

"U pravu si", rekao je posle nekog vremena. "Oprosti ako sam maločas... Znaš, pomalo sam nervozan."

"Flečer, moramo nešto da preduzmemo", reče Džefers.

"Pa ne možeš tek tako da pozoveš predsednika, zbog nekoliko ispuččenja na tlu. Možda su to krtičnjaci?"

"Moramo obavestiti pukovnika Džensa."

"Idem da ga došlepujem helikopterom", reče Flečer i odmah se dade na put. "Ovako nešto", mrmljao je, izlazeći napolje. "Ovako nešto još

mi se nikada nije dogodilo."

I bio je potpuno u pravu.

Minut kasnije helikopter je uzleteo, da dovede pukovnika Džensa. Džefers je bio sam. Zurio je u crveni telefon. Šta ću da radim, pitao se, ako ispadne da sam sve ovo samo uobrazio? Ponovo je skrenuo pogled na ekran. Video je isti prizor. Još dvadesetak minuta, mislio je. Kroz dvadesetak minuta pukovnik Džens će biti ovde. Neka on odluči šta da se radi; uostalom, zato se i nalazi ovde.

Pukovnik Džens je gledao u ekran. Onda se trgnuo, zagledao još pažljivije i posegnuo za crvenim telefonom. Posle tačno tri sekunde javila se stranka sa drugog kraja žice.

"Ovde atomski depo, gospodine, pukovnik Džens. Molim vas da uključite ekran broj deset."

Flečer i Džefers stajali su po strani; oni nisu čuli šta je govorila suprotna stranka.

"Da, gospodine, sumnja je opravdana. Izgleda kao da je u pitanju jedan podzemni hodnik od bregova do nas. Razumem, gospodine. Da, razumeo sam, generale. Da, čekaću..."

Džens odsutno pogleda dvojicu narednika. Onda se odjednom trgnuo i sav nekako ukrutio.

"Razumem, gospodine predsedniče", rekao je. "Ja sam uveren da je posredi podzemni hodnik. Nismo čuli nikakvu eksploziju. Uprkos tome, zamolio bih..."

Začutao je. Jasno se videlo kako je pobledeo.

Najzad je rekao:

"Da, gospodine predsedniče, sve sam razumeo."

Položio je slušalicu pored viljuške.

"Džeferse, pritisnite dugme pored ekrana deset", rekao je.

Onda se duboko sagnuo, sve dok mu usne gotovo nisu dodirnule gornji deo aparata.

"Saratoga", rekao je glasno i razgovetno.

Ekran se osvetlio. Prvi put u svom životu tri čoveka videla su unutrašnjost depoa. Videli su ga prvi put, ali su uprkos tome odmah shvatili da nešto nije u redu.

Pukovnik Džens se sledio kad mu je to postalo jasno. U jednom skoku ponovo se našao pored telefona.

"Gospodine? Jedan deo polica je prazan. Po mojoj proceni,

nedostaje otprilike polovina od ukupnog materijala. Na podu usred depoa nalazi se jedna rupa. Oni su došli odozdo. Kako su to uradili, potpuno mi je nejasno. Zidovi i tavanice su neoštećeni."

Ponovo je predsednik nešto rekao.

"Razumem, gospodine", odgovorio je pukovnik. Onda je spustio slušalicu.

"Crveni alarm", obratio se dvojici podređenih. "Predsednik je izdao naređenje za alarm najvišeg stepena. Danas će nam poslati istražnu komisiju."

"Gospodine", reče Džefers, "meni je sve ovo neobjašnjivo. Pazio sam čitavo vreme. Flečer je helikopterom stalno nadzirao teren. Ne znam kako su uspeali ovo da urade. Ja sam stvarno pažljivo pazio, gospodine."

Ali pukovnik Džens kao da ga nije čuo. Umorno je odmahnuo rukom. "U redu je, Džeferse. Vi niste krivi. Kad bih samo znao ko je bio i kako je to učinio."

Zatim je napustio prostoriju.

Flečer je još zurio u četvrti ekran.

"Krtice", mrmljao je pometeno. "Ja sam mislio da su to bile krtice!"

Tunel je počinjao u jednoj uskoj dolini u brdima. Dolina je odozgo bila pokrivena, da je niko ne bi otkrio. I ne bi je otkrili bar još deset godina da tunel nije do tamo vodio. Strop tunela bio je samo provizorno poduprt gredama, ali je izdržao. Na nekoliko mesta prolaz je bio zatrpan.

Još te iste večeri predsednik Sjedinjenih Država govorio je sa premijerom Zorkovom. Zorkov je takođe bio zbunjen. Naredio je da se prokontrolišu skladišta u Sibiru i ubrzo sa zapanjenošću javio da je i tamo izvršena provala.

"Ne, to nisu bili Rusi", obratio se predsednik svome ministru odbrane. "Nisu to bili ni Rusi, ni Amerikanci, niti bilo koji drugi ljudi. Rusi su uspeali da uhvate nekolicinu provalnika. Držite se dobro, Maknamileru: bili su to majmuni!"

Majmuni su posedovali polovinu atomskog naoružanja ljudi. Uzbuna se širila Zemljinom kuglom. U isti mah, iz mnogih mesta u čitavom svetu stizale su vesti o krađi vozila.

Ubrzo posle toga otpočeo je rat.

Sa jednom jedinom atomskom bombom majmuni su uništili Njujork i zahtevali bezuslovnu kapitulaciju Sjedinjenih Država. Avion koji je nosio bombu bio je prekasno pogoden. Nosio je američke oznake. Ali za komandnim pultom sedeo je jedan majmun.

Sledećeg dana Moskva je iščezla sa lica Zemlje. Pariz, London i mnogi drugi gradovi doživeli su istu sudbinu. Veliki kanali leteli su u vazduh. U vazдушnim bitkama obe strane trpele su velike gubitke. Onda su majmuni počeli da koriste atomske rakete. Nije se moglo tačno utvrditi gde se nalaze njihove baze za ispaljivanje. Mora da su ležale negde u nenastanjenim predelima sveta. Čovečanstvo je bilo iznenađeno divljim besom s kojim majmuni napadaju. Bilo je to kao da se jedna hiljadama godina gomilana mržnja odjednom i neumoljivo oslobodila.

Moji roditelji poginuli su u tom ratu. Ja sam detinjstvo proveo u jednom sirotištu. Čim sam dovoljno stasao, prijavio sam se u vojsku. Rat je trajao dugo. Obe strane istrošile su svoje zalihe atomskih bombi. Čitavi tepisi bombi razorili su prašume Afrike i Južne Amerike. Za uzvrat, majmuni su uništavali nove gradove. Ali ljudi se nisu predavali. I oni su se borili sa ogorčenim besom.

Uskoro nije više bilo sumnje ko će na kraju izaći kao pobednik. U tom ratu ja lično bacio sam poslednju bombu i uništio poslednju veliku grupu protivnika. Time je pobeda najzad bila naša. Vreme straha i umiranja bilo je jednom zauvek prošlo.

Bendžamin Miler je još jednom pročitao svoj izveštaj i konstatovao da ovaj zvuči sasvim prikladno. Onda je složio stranice, pričvrstio ih spajalicom i odložio u stranu. Pogledao je na časovnik. Nije imalo smisla da sada ide na poštu i pošalje izveštaj, jer je već bilo prekasno. Ugasio je cigaretu. Opet sam previše pušio, pomislio je. Kad bih samo mogao da se odviknem od te navike. Sutra ću sigurno zbog toga ponovo kašljati. Sada idem malo na svež vazduh. Dok je u predsoblju skidao mantil sa čiviluka, bacio je pogled na ogledalo. Prešao je rukom preko kose.

Pa, u suštini, ja sam još veoma privlačan muškarac, s obzirom na moje godine, pomislio je. Oči su mi duboko usađene u duplje, baš kao što i treba, a sem toga još imaju mladalački rumenu nijansu.

Kosa mi raste sve do očiju. Ne mogu da se požalim ni na moje zube. Očnjaci su oštri i dugi i još snežno beli. Ne želim biti uobražen, ali siguran sam da izgledam bolje nego Akut, sa onom njegovom crvenom stražnjicom. Uostalom, pavijani su i tako samo upola majmuni.

Bendžamin Miler je meditirao još neko vreme o sebi, a onda izašao napolje, na svež večernji vazduh. Da bi proslavio ovaj dan, otišao je u svoj omiljeni restoran i poručio sveže, bele larve hruštova uvezenih iz Centralne Afrike. Hteo je da malo ugodi svom blagoutrobiju. Uostalom, radio je naporno čitav dan.

Konobar je bio neka individua sa odvratnom belom kožom.

Bio je to jedan čovek.

Alan Blok: LJUDI SU DRUGAČIJI

Ja sam arheolog, a ljudi su moj posao. Pa ipak, pitam se da li ćemo ikada saznati o ljudima, hoću da kažem, stvarno saznati šta je ljude učinilo drukčijim od nas robota - prekopavajući okolo po mrtvim planetama. Vidite, ja sam nekada živio s jednim čovekom i zato znam da to nije tako jednostavno kao što su nam svojevremeno govorili u školi.

Imam nekoliko izveštaja, dabome, i roboti poput mene popunjavaju neke praznine, ali sada mislim da u stvari ništa nećemo dokučiti. Znamo, ili bar istoričari tvrde kako znamo, da su ljudi došli sa jedne planete zvane Zemlja. Znamo, isto tako, da su hrabro putovali od zvezde do zvezde; i gde god bi zastali ostavljali su kolonije - ljude, robote, a ponekad i jedne i druge - za slučaj povratka. Ali nikada se više nisu vratili.

Bili su to blistavi dani sveta. Ali, zar smo mi toliko stari sada? Ljudi su imali jedan jarki plamen - stara reč je 'božanski', mislim - koji ih je vinuo daleko preko noćnih nebesa, a mi smo izgubili niti paučine koju su oni tkali.

Naši naučnici nam kažu da su ljudi bili veoma slični nama - a čovekov skelet je dabome, bezmalo isti kao skelet robota, s tom razlikom što je načinjen od nekog jedinjenja kalcijuma, umesto od titanijuma. Međutim, postoje i druge razlike.

Bilo je to prilikom mog poslednjeg putovanja na teren, do jedne od bližih planeta, kada sam susreo čoveka. Mora da je bio poslednji čovek u tom sistemu, i već je zaboravio da govori - bio je tako dugo sam. Kad je naučio naš jezik lepo smo se slagali i ja sam isplanirao da ga povedem natrag sa sobom. Nešto mu se, međutim, desilo.

Jednog dana, bez ikakvog razloga, požalio se da mu je vrućina. Izmerio sam mu temperaturu i zaključio da nešto nije u redu s njegovim termostatom. Imao sam sa sobom garnituru terenskog alata, a čovek je očigledno bio u kvaru, pa sam se dao na posao. Isključio sam ga bez ikakvih teškoća.

Gurnuo sam mu iglu u potiljak da operišem isključnu ručicu i on je prestao da se pomera, baš kao neki robot. Ali kad sam ga otvorio video sam da nije isti iznutra. A kad sam ga ponovo sklopio nisam ga

mogao navesti da i dalje funkcioniše. Onda je on počeo nekako da se troši i u vreme kad sam bio spreman da krenem kući, otprilike godinu dana kasnije, od njega nije preostalo ništa sem kostiju. Da, ljudi su zaista drukčiji.

Ričard Metison: LEMINZI

"Otkud li samo dolazi to silno mnoštvo?" upita Reordon.

"Odasvud", uzvratu Karmak.

Stajali su na auto-putu, koji je vodio duž obale. Dokle god je pogled dopirao, široka cesta bila je zakrčena automobilima. Hiljade vozila stajalo je jedno do drugog, branik uz branik. Između njih nije više bilo nimalo mesta.

"Eno, dolaze još neki", reče Karmak.

Dvojica policajaca posmatrala su kako ljudi izlaze iz svojih kola i odlaze prema plaži. Neki su se smejali i razgovarali, dok su ostali ćutali, ozbiljnih lica. Ali svi su napuštali cestu i kretali u pravcu mora. Reordon odmahnu glavom.

"Ja to naprosto ne razumem", reče on, valjda po stoti put u toku te sedmice. "Ništa ne razumem."

Karmak sleže ramenima.

"Ne smeš o tome razmišljati, to je sve. Mi i tako ne možemo ništa da izmenimo."

"Ali, to je prava ludost!"

"Pa šta ako je... vidiš i sam da oni uprkos tome idu."

Dvojica policajaca gledali su za ljudima koji su koračali preko širokog pojasa peščane plaže, pravo prema vodi. Kad bi stigli do nje, produžavali su napred, ne oklevajući. Neki su počinjali da plivaju, ali većina to uopšte nije pokušavala. Odeća natopljena vodom odmah bi ih povlačila u dubinu. Karmak je video neku mladu ženu kako očajnički mlatara rukama i nogama. Nosila je veoma skupocen pelc. Potonula je za nekoliko sekundi.

Posle izvesnog vremena više se niko nije video.

Policajci su zurili u mesto na kome su ljudi iščezli. "Koliko će još dugo ovo trajati?" upita Reordon.

"Dok više nikoga ne bude, pretpostavljam. Ali... zašto?"

"Jesi li čuo nekad nešto o leminzima?"

"Ne, nikada. Šta su leminzi?"

"Sisari, koji žive u Skandinaviji", poče Karmak da objašnjava. "Razmnožavaju se strahovitom brzinom, i to sve dotle dok više ne mogu da nađu nikakvu hranu. Onda polaze na dugo putovanje i

prokrstare čitavu zemlju. Pre ili kasnije stižu do morske obale, ali ni tu ne zastaju. Nastavljaju svoj put. Strmoglavljuju se naprosto u more i plivaju sve dok ih snaga ne napusti i ne utope se. Milioni i milioni leminga."

"I niko ne zna zašto oni to čine?"

"Ne."

"Ali, ovde je u pitanju nešto drugo. Ljudi nisu leminzi." "Činjenica je da oni to ipak čine, zar ne?" Ćutanje.

Stajali su i čekali, ali nijedna nova kola nisu više pristigla.

"Pa gde su?" upita Reordon.

"Možda ih više nema", uzvratu Karmak.

"To je nemoguće! Nisu se valjda svi..."

"Stvar traje već čitavu sedmicu, a morska obala je duga. Sem toga, u unutrašnjosti ima mnogo jezera."

Reordon se strese.

"Misliš da su se i ovde svi utopili?"

"Ne znam. U svakom slučaju, ja ne vidim više nijednog. Da ih još ima, već bi odavno bili ovde."

"Nebesa!" prostenja Reordon.

Karmak pripali cigaretu. Onda upita:

"Dakle, šta čekamo?"

Reordon uzdahnu.

"Jesmo li mi sada na redu?"

"Idi ti prvi", reče Karmak. "Ja ću još malo sačekati, da vidim da li je neko zakasnio."

"Slažem se." Reordon pruži ruku svome kolegi.

"Zbogom Karmak."

"Zbogom, Reordone."

Prodrмали su jedan drugom ruku.

Karmak je ostao da stoji i pušio cigaretu. Gledao je za Reordonom, koji je prešao preko plaže i ušao u vodu. Samo četiri ili pet plivačkih zamaha, a onda je nestao. Uniforma je bila teška.

Karmak odbaci nedopušenu cigaretu. Nije se pojavio više nijedan auto.

Lagano je pošao prema vodi a onda ugazio u nju. Osetio je mokrinu i hladnoću.

Onda nije osećao ništa.

Više od milion automobila ostalo je prazno i napušteno na obali pustog kontinenta.

Pol Anderson: FAUN

Jedan krilati zmaj je uzleteo uz grmljavinu blistavih krila. Jedno pitonsko drvo sklupčalo je svoje grane. Melodiono šumorenje strujalo je među sitnim crvenim cvećem koje je prekrivalo tlo. Tuđinac u velikoj šumi, jedan šumarak borova pomerao se samo kad bi dunuo povetarac.

Dečak, Tom, iskoči između borova. Bio je visok i vitak, odeven u tuniku od kože prekrivene krljuštima, sa nožem za pojasom i puškom i rancem na ramenima. Iza njega pojavi se jedan sinopard, bešuman na svojih šest nogu, sa krznom koje se presijavalo plavičasto-zelenom bojom domorodačkog lišća i bilo išarano pegama boje rumene sunčeve svetlosti. Stajali su neko vreme zureći u senoviti čestar, osluškujući mnogobrojne blage zvukove i njuškajući mnogobrojne opore mirise. Najzad dečak klimnu glavom.

"Daaa", rekao je. "Nešto nije u redu. Tamo."

Nastavio je da korača. Sinopard ga je pratio u stopu, sa svojom jezivom glavom odmah ispod njegove leve ruke.

Čovek po imenu Edmund Vajli spoticao se u grmlju pomalo već bez daha, dok su mu siva brada i kosa bile natopljene znojem.

Neću zapasti u paniku, govorio je sebi. Nisam izgubljen. Samo sam se odvojio od ostalih, zato što me je lepota sludila.

Ranije je retko kada imao priliku da vidi paunove noćne leptire; nisu uspevali da prežive u zarobljeništvu. Zatekavši toga dana jednog leptira na njegovom staništu, bio je istinski očaran. Odjednom mu je postalo jasno zašto ovdašnji žitelji vešaju upaljene fenjere ispred svojih kuća da privuku leptire kad padne tama, i tako prave od njih simbol jednog prefinjenijeg stila života. Prateći to blistavo stvorenje, skrenuo je sa staze. Kad se okrenuo da pođe natrag, svi pravci su mu izgledali isti.

Znam da sam tumarao okolo, i tako samo pogoršao čitavu stvar, mislio je. Ali moja družina sigurno nije udaljena više od nekoliko kilometara.

Ipak, to bi mogla da bude suviše velika udaljenost, u ovoj divljini. Ona bi, praktično, mogla da znači isto što i jedanaest svetlosnih

godina do Zemlje.

Rastinje ga je okruživalo sa svih strana i nadvijalo se nad njim. Kroz papratasto lišće video je Epsilon Eridani. Sunčev disk bio je dvaput veći od Sola, koga se nejasno sećao iz godina svoga detinjstva, i crveno-zlatan na purpurnom nebu. Oduvek je verovao da je Arkadija čudesna - jedna neiskvarena planeta koja čeka čoveka kao neka nevesta, više nego vredna dugih decenija zamrznutog sna na svemirskom brodu, napornog dirinčenja i opasnosti pionirstva, izolovanosti od ostatka čovečanstva.

Ali sada je osećao, u svojim kostima, da pripada gradu i mašini. Nije baš sasvim razumeo nove generacije, koje su se u malim grupama rasturale širom sveta, govoreći o saradnji s prirodom a ne o ratu s njom. Te tišine su ga ispunjavale strahom.

Nekakva prilika jurnu uz jedno stablo i iščeze među granama. Vajli je uspeo da je uhvati krajičkom oka, a odmah zatim začuo i ljutito brbljanje. Veverica!

A zašto ne? Mi doseljenici nismo doneli samo seme od biljaka. Doneli smo i zamrznute embrione svih vrsta životinja, spremne da ožive i odrastu u specijalnim tankovima za rađanje kad god to bude potrebno.

Prisećajući se podviga u prošlosti, Vajli je osećao kako mu se raspoloženje popravlja. On nije postao ovo što je bez samopouzdanja. Mada sredovečan, bio je u dobroj fizičkoj kondiciji. Ako ga niko ne pronade, on će i sam umeti da se vrati.

Družina je bila doletela do brvnare na Mesečevom jezeru. Zatekavši je praznu - Faun je očigledno bio u nekoj od svojih misija - krenuli su jednom stazom, koju je napravila divljač, da razgledaju okolinu. Na taj način, Vajli nije znao tačnu poziciju seoceta koje je posetio. Međutim, ako bude putovao prema severu, stići će bar do otvorenih obrađenih polja za nekoliko časova.

Ravnajući se prema suncu, nastavio je da korača. Nije bio svestan jedne stvari koja je uskoro počela da ga prati.

Dečak ponovo zastade. Uznemirenost ga je zahvatala. Sinopard je to osetio i iskezio zube. Tom pomilova stvorenje. "Misliš li da bi trebalo da probam sa intuicijom?" upitao je.

Često je govorio svojim životinjama. Nije to bila nikakva

ekscentričnost. Kod kuće, u školi, u bilo koje vreme kada nije krstario šumama ponašao se što je moguće više kao ma koji običan mladić od trideset četiri godine. (Ili šesnaest, ako ste se obraćali nekoj starijoj osobi koja je mislila u pojmovima Zemaljskog kalendara). Istina, postojale su granice tog njegovoj običnosti. Prirodna nadarenost i naporan trening koji su ga načinili Faunom uvek će ga izdvajati od ostalih - sve više i više, zapravo, dok ekološki projekt bude dobijao na zamahu. Ali inače je vodio jedan prilično normalan život, koji je uključivao i ljudsku naviku velike govornosti.

"Sve što znam jeste da predstoji neka vrsta nevolje", promrmlijao je. "Ptice lete visoko i bučne su, pokretno drveće zauzelo je odbrambeni stav, takvi i slični nagoveštaji. Možemo li sebi dozvoliti malo više vremena da dođemo do tačnijih informacija?"

Sinopard zamaha repom. Tom donese odluku i uputi se prema šumi. Čula su oštrija nego što većina nas sluti. Oko reaguje na svega pola tuceta kvanta svetlosti, nos i jezik na nekoliko delića od jednog miliona, uši i koža čak i na najslabašniji treptaj nadražaja. Uz to, postoje jedinke koje su u stanju da prag percepcije spuštaju po svojoj volji. Čitav jedan okean vizuelnih detalja, zvukova, mirisa, ukusa, vibracija, temperatura, termalnih gradijenata, svega što može da se opazi, prelilo se preko Fauna i progutalo ga.

U takvom stanju, on nije koristio svoj svesni, racionalni um. Pa ipak je njegov mozak, čitav njegov nervni sistem, bio furiozno aktivan. Ne više kanalisani pravolinijskom logikom, funkcionisao je kao analogni kompjuter od milijardu ćelija. Na jednom dubljem nivou nego što je misao, Tom je poimao čitavu svoju okolinu.

"Ne možeš prenebregnuti naučni metod", rekao mu je dr Krišnamurti, dr Natu Krišnamurti, mlađi čovek koji je pomogao da se stvori nova tehnika, na čijem je usavršavanju još radio. "Najveći deo vremena ti ćeš nositi opremu biologa na svojim leđima, prikupljati uzorke, vršiti analize, postavljati i proveravati hipoteze, obavljati druge uobičajene procedure. One su neophodne."

Oči su mu blistale. "Ali one nisu dovoljne, Tome", nastavljao je. "Eto zašto želimo da istreniramo tebe i upregnemo te u posao, bez obzira na tvoju mladost. Ti imaš retki urođeni talenat.

Nadamo se da ćemo preurediti ovaj svet tako da postane pravi raj. Ali ekologija je suviše ogromna i kompleksna stvar da bi se s njom

izvodile nasumične promene. Čitaj magnetofonske trake sa Zemlje. Čitaj o zečevima u Australiji, o biljnim štetočinama i erodiranom zemljištu u Americi, o zagađenosti i opustošenosti koje su zahvatile čitave kontinente.

Mi ovde imamo jedan novi svet, šansu da sve iznova počnemo. Hoćemo li od njega napraviti još jednu mehaničku pustinju, ili ćemo učiniti sve da procveta? Ako želimo pomoći prirodi da nam pomogne, moramo sagledati bezbrojno mnoštvo odnosa u paučini života, njihove interakcije, značenje, vrednost, smisao. To će biti tvoja karijera, Tome, ako želiš. Ne možeš da nađeš za sebe nikakvo drugo uzvišenije zanimanje."

Otkrovenje je iščilelo. Niste ga mogli imati više od nekoliko uzastopnih minuta. Ali svaki put ste sticali nove uvide, dublju mudrost, da rukovodite istraživanjem koje je bilo u toku.

Tom nije procenjivao ovo iskustvo. Činjenica koja ga je sada interesovala bila je jasna: Nedaleko odavde, jedan stanovnik grada je zalutao. A smrt je bila na njegovom tragu.

Počeo je da trči.

Izgledalo je da se žbunje isprečavalo sa nekom zlobnom namerom na Vajlijevom putu. To nije tačno, mislio je. Lokalni žitelji koračali su bez napora između takvih šibljika i puzavica. Ledena uteha za njega. Vruća uteha, bolje rečeno. Odeća mu je bila natopljena znojem. Vazduh je s naporom ulazio u njegova pluća i izlazio iz njih. Radije se malo odmori, govorio je sebi. Jedno parče otvorenog zemljišta, zasečeno kolonijom jasenova koji su već izrasli do visine od petnaestak metara, pozivalo ga je k sebi. Dok je sedao na jedan panj, neko domorodačko drvo koje su doseljenička stabla natkrilila, osetio je da drhti od iznurenosti.

Prokleta da je ova zemlja! A nastupajuća generacija čija se misija sastojala u tome da očuva njen suštinski karakter?

Pa, možda je bilo neke svrhe u onome šta su radili. Mada je bio predsednik 10.000 žitelja Arkadije, Vajli je znao da ne može da nameće svoju volju istoriji. A nije to ni želeo. Njegova odgovornost sastojala se u tome da vodi i savetuje baštinike dok ne načine dobar start. Eto zašto je doleteo ovamo nenajavljen. Naravno, imao je i jedan lični razlog što je želeo da iznenadi Fauna...

Neko šištanje slično onome koje ispušta parni kotao probi mu svest. Skočio je na noge. Srce mu se zgrčilo.

Tri metra dug, prelivajući se u čudesnim duginim bojama, razjapljenih čeljusti i sevajući sabljastim očnjacima, jezivi gušter iskrснуo je iz žbunja i krenuo pravo prema njemu. Vajli je znao da mu nema spasa. Onih šest nogu moglo je da nadtrči, nadpentra, nadkandži i najsnažnijeg čoveka koji je ikada živeo. Posegnuo je za svojim džepnim nožem, uzaludan gest, i promucao imena svoje žene i dece.

Faun se pojavio.

Za jedan trenutak, Vajlijev privatni svet se sledio. Video je dugačku zver, ustremljenu na njega u bezumnoj gladi i besu. Video je dečaka kao neku vrstu šumskog duha, i drugu zver kod njegovih peta, i drveće i polutamu šume iza njih. Ali sve je bilo fokusirano na pušku, pušku snažnog dejstva na dečakovom ramenu; i pomisao na oslobođenje zaklikta u njemu.

Samo... dečak nije skinuo s ramena oružje.

"Drži ga!" povikao je, bacivši se i sam napred.

Sinopard skoči. Poletio je kroz vazduh i udario groznog guštera u slabine. Zubi se zariše u krljušti. Gušter jezivo urliknu, hitro se okrete i ošinu svojim repom sa ubilačkom žestinom. Sinopard se izmače, ali je morao da popusti stisak. Skočio je ponovo, pokušavajući da zgrabi grkljan. Sklupčane zajedno, dve velike životinje kotrljale su se po livadi.

Umalo se nisu sudarile sa Tomom. On jedva da se malo izmakao u stranu. Vajli je stajao paralizovan šokom. Tom ga povuče za ruku. "Sklonite im se s puta, gospodine", rekao je zadihano. "Mogli biste nastradati."

Našli su skrovište u obližnjem čestaru. Bitka je trajala jedva nekoliko minuta. Evolucija nije dala jezivom gušteru instinkt straha od čoveka, ali je usadila u njega zdrav respekt prema drugim velikim arkadijskim mesožderima. Odustao je od borbe i pobegao u žbunje. Sinopard urliknu pobedonosno i doskakuta do Fauna.

"Oh, ti, ti, ti!" Tom je zagrlio golemo obličje i zagnjurio lice u krzno. Prošlo je jedno kraće vreme pre nego što je ustao i stao sučelice Vajliju. "S vama je sve u redu, zar ne?"

"D-da", odgovorio je stariji čovek. Bio je pomalo uplašen, a i srce mu

je još lupalo. Ali mogao je ponovo jasno da misli, a i navika da komanduje oživela je u njemu. Premerio je tvrdim pogledom svog spasioca. "Izuzimajući jedne stvari."

"I nijedan od njih nije zadobio više sem nekoliko ogrebotina i ujeda", reče Tom srećno. A onda, pribravši se: "Oh, izvinite. Rekli ste nešto?"

"Mogao si da smakneš onu zver tvojom puškom", izjavi Vajli, izgovarajući reč po reč. "Znam kakav si strelac. Umesto toga, ti si reskirao i tvoj i moj život. Ti..." Ukratko, izgledao je i osećao se star. Odmahnuo je glavom. "Ne razumem vas mlade. Ne mogu više da uspostavim pravi kontakt s vama. Šta je to Arkadija učinila od vas?" Tom je stajao zaprepašćeno. "Ali, nisam mogao da ga ubijem!" usprotivio se. "Ne sve dotle dok je postojala ma kakva šansa da vas spasem na neki bolji način." Isprasio se. "Ja sam Faun, gospodine. Moja je dužnost da se staram o čitavoj planeti, o celokupnom životu na njoj."

"Čak i o opasnom životu?"

"Prirodi su potrebne grabljivice. Ovi veliki gušteri su postali suviše retki, baš kao i mi. Između ostalog, oni smanjuju broj troroga. Trorози jedu koru drveća na kome paunov leptir polaže svoja jaja i..." Tom ućuta, nemoćan da nađe prave reči. Obgrlio je vrat svog prijatelja sinoparda, tražeći utehu. "Toliko bih želeo da vas navedem da to shvatite, gospodine. To da čovek mora prestati da uništava i početi da pomaže."

Edmund Vajli je dugo posmatrao dečaka. Parče po parče, njegov gnev je nestajao, ustupajući mesto nekoj novoj snazi koja se u njega ulivala. "Možda shvatam", odgovorio je blago. "Možda ti dugujem zahvalnost za nešto više a ne samo za život koji si mi spasao. A sada izostavimo to besmisleno oslovljavanje sa 'gospodine', hoćemo li?"

Tomovo lice se ozari. Zgrabio je ruke drugog čoveka. "U redu, tata."

Artur Klark: REKLAMNA KAMPANJA

Detonacija poslednje atomske bombe kao da je još podrhtavala na filmskom platnu kad su se svetla ponovo upalila. Dugo vremena niko se nije pokrenuo. Onda asistent producenta reče nedužnim glasom: "Pa, R. B., kako vam ovo izgleda?"

R. B. se polako diže sa svog sedišta, dok su njegovi poklonici iščekivali da čuju kakvu će ocenu da izrekne. Tek sada su primetili da je R. B.-ova cigara bila ugašena. Do vraga, tako nešto nije se desilo čak ni na pretpremijeri 'G.V.T.V'!

"Momci", reče on uzbuđeno, "ovo je bogovska stvarčica! Majk, koliko si rekao da košta?"

"Šest i po miliona, R. B."

"Nije mnogo, rekao bih. Čujte, poješću svaki metar ovog filma ako ukupan prihod ne tuče 'Kvo vadis'." Okrenuo se, brže nego što bi se to moglo očekivati od tako korpulentne osobe, prema jednom čoveku koji je i dalje sedeo šćućureno na svome sedištu u dnu projekcione dvorane. "Hej, Džoe, živni malo! Zemlja je spašena! Ti si video sve one ranije svemirske filmove. Kako ti izgleda ovaj u poređenju s njima?"

Džoe se pribrao s očiglednim naporom. "Nema tu nikakvog poređenja", rekao je. "On ima svu napetost, 'Stvari', bez onog strašnog razočaranja na kraju kad gledalac sazna da je čudovište zapravo ljudsko biće. Jedini film koji može donekle da izdrži poređenje jeste 'Rat svetova'. Neki od efekata u njemu bili su dobri gotovo kao naši, ali, razume se, Džordž Pal još nije imao na raspolaganju trodimenzionalnu tehniku. A to čini i te kakvu razliku! Kad se srušio most 'Golden gejt', imao sam utisak da će se stub-nosač strovaliti pravo na mene."

"Detalj koji se meni najviše dopao", primeti Toni Auerbah iz reklamnog odeljenja, "bio je onaj kada se 'Empajer stejt bilding' rascepio pravo po sredini. Samo, pitam se da li će vas vlasnici zbog toga tužiti."

"Naravno da neće. Niko ne može očekivati od jedne zgrade da odoli napadu onih - kako se zvalu u scenariju? - ah, da, 'uništavači gradova'. Sem toga, mi smo sravnili sa zemljom i ostatak Njujorka."

Uh... ona scena u 'Holandskom tunelu' kad je strop popustio. Sledeći put ću se prevoziti skelom!"

"Da, to je bilo vrlo dobro napravljeno... gotovo suviše dobro. Ali na mene su, ipak, najveći utisak ostavila ona stvorenja iz svemira. Animacija je bila savršena... kako si uspeo da to izvedeš, Majk?"

"Poslovna tajna", reče producent s ponosom.

"Ali, objasniću vam neke pojedinosti. Mnoge od tih stvari su autentične."

"Šta!"

"Oh, nemojte pogrešno da me shvatite! Mi, razume se, nismo leteli na Sirius B. Međutim, na Kalifornijskom tehničkom fakultetu načinili su jednu novu mikrokameru, i mi smo je koristili da snimimo paukove u akciji. Ukopirali smo u traku najbolje snimke, i mislim da je sada teško razlikovati šta je bilo mikrosnimak, a šta studijski model u prirodnoj veličini. Sada shvatate zašto sam zahtevao da zavojevači iz svemira budu paukovi, a ne oktopodi, kako je to scenario prvobitno predviđao."

"Dobra polazna tačka za našu reklamnu kampanju", reče Toni. "Ipak, jedna stvar me zabrinjava. Ona scena u kojoj čudovišta kidnapuju Gloriju. Zar vam se ne čini da će cenzura... hoću da kažem, način na koji smo to izveli? Izgleda gotovo kao da je posredi..."

"Oh, prestani da brineš! Pa mi smo i hteli da gledaoci tako shvate stvari! Uostalom, sledeća sekvenca jasno daje na znanje da su čudovišta htela samo da je seciraju, i zato mislim da je sve u redu."

"Dići će se velika prašina", reče R. B. sav blistajući, sa sanjalačkim bleskom u očima, kao da već čuje kako se lavina dolara sliva u kasu.

"Čujte... bacićemo još jedan milion na reklamu! Čini mi se da već vidim plakate... Toni, zapiši ovo: PRIPAZITE NA NEBO! SIRIJANCI DOLAZE! I napravićemo nekoliko hiljada modela koji se pokreću pomoću opruga... možete li ih zamisliti kako jurcaju okolo na svojim dlakavim nogama! Ljudi vole da budu prestravljeni, i mi ćemo ih prestraviti. U vreme kad završimo, niko više neće smeti da digne pogled prema nebu, a da mu trnci ne pođu uz kičmu. Kažem vam, momci - ovaj film će napraviti istoriju!"

Bio je u pravu. Dva meseca kasnije počelo je prikazivanje filma 'Čudovišta iz svemira'. Jednu nedelju posle simultanih premijera u Njujorku i Londonu, u čitavom zapadnom svetu nije bilo čoveka koji

nije video plakate sa zloslutnim upozorenjem ZEMLJO, PRIPAZI SE! ili koji ne bi zadrhtao od jeze ugledavši slike dlakavih džinovskih paukova kako tumaraju napuštenom Petom avenijom na svojim tankim nogama sa mnogo zglavaka. Dirizabli, vešto prurušeni u svemirske brodove, kružili su nebom, na veliku smutnju pilota koji bi ih susretali, a modeli zavojevača iz svemira nalazili su se svugde, plašeći na smrt stare dame.

Reklamna kampanja bila je zaista briljantna, i film bi se bez sumnje davao još mesecima da nije bilo jedne koincidencije, nepredvidive i kobne u isti mah. Dok su se na svakoj predstavi mnogi ljudi onesvešćivali od uzbuđenja, na nebu iznad Zemlje iznenada se pojaviše duge, vitke senke, koje su brzo klizile kroz oblake...

Princ Zavašni bio je dobroćudan, ali sklon plahovitosti - dobro poznata mana njegove rase. Istina, nije bilo nikakvog razloga za pretpostavku da će njegova sadašnja misija, uspostavljanje miroljubivog kontakta sa Zemljom, dovesti do nekih naročitih neprilika. Besprekorna tehnika zbližavanja bila je temeljito razrađena tokom mnogih hiljada godina dok je Treća galaktička imperija polako širila svoje granice, prisvajajući planetu za planetom, sunce za suncem. Retko je kada dolazilo do neprilika: istinski inteligentne rase uvek su spremne na saradnju, nakon što jednom prevladaju neminovni šok izazvan saznanjem da nisu jedine u svemiru.

Istina, tek tokom poslednje generacije čovečanstvo je prevazišlo svoje primitivno stanovište da je rat neophodno sredstvo politike. Međutim, to nije zabrinjavalo Sigisnina II, profesora astropolitike, inače glavnog savetnika princa Zavašnija.

"Jedna tipična kultura Klase E", konstatovao je profesor. "Tehnički napredna, moralno prilično zaostala. Ipak, oni su već učinili prve korake u tehnici svemirskih letova i ubrzo će nas prihvatiti kao nešto samo po sebi razumljivo. Dovoljne će biti normalne mere predostrožnosti dok ne zadobijemo njihovo poverenje."

"Vrlo dobro", rekao je princ. "Reci izaslanicima da odmah krenu."

Bio je to nesrećan slučaj što 'normalne mere predostrožnosti' nisu uključile i reklamnu kampanju Tonija Auerbaha, koja je tih dana dostigla vrhunac međuplanetarne ksenofobije. Izaslanici su se spustili u njujorški Centralni park baš onog dana kada je jedan

ugledni astronom, neobično usplahiren a samim tim i sklon tuđem uticaju, izjavio u nadaleko publikovanom intervjuu da će posetioци iz svemira po svoj prilici biti neprijateljski nastrojeni.

Zlosrećni ambasadori krenuli su prema zgradi Ujedinjenih Nacija i već stigli do šezdesete ulice kada su naišli na gomilu. Okršaj je bio veoma jednosmeran, i naučnici Prirodoslovnog muzeja strašno su se ražalostili što je njima tako malo toga preostalo za izučavanje.

Princ Zavašni pokušao je još jednom, na drugoj strani planete, ali u međuvremenu su tamo već stigle vesti o sukobu. Ovoga puta izaslanici su bili naoružani i pružili su junački otpor pre nego što ih je savladala brojno daleko nadmoćnija gomila. Međutim, tek kada su raketne bombe suknule u nebo prema floti, princ je najzad izgubio strpljenje i odlučio da preduzme drastičnije mere.

Sve je bilo gotovo za dvadesetak minuta, i bilo je zaista sasvim bezbolno. Onda se princ okrenuo prema savetniku i rekao sa velikim potcenjivanjem:

"Izgleda da smo to sredili. A sad... možeš li mi kazati šta je zapravo krenulo pogrešnim tokom?"

Sigisnin II je isprepleo svojih dvanaestak savitljivih prstiju, zahvaćen velikom teskobom. Nije ga patnjom ispunio samo prizor temeljito dezinficirane Zemlje, mada za naučnika uništenje jednog tako lepog uzorka uvek predstavlja vrhunsku tragediju. Bar isto toliko potreslo ga je saznanje da su uzdrmane njegove teorije, a, sa njima, i njegova reputacija.

"Ja to naprosto ne shvatam!" vajkao se. "Naravno, rase na tom stupnju kulture često su nepoverljive kad dođe do prvog kontakta. Ali, oni nikada ranije nisu imali posetioce iz svemira, pa zato nije bilo nikakvog razloga da se ponašaju neprijateljski."

"Neprijateljski! Oni su bili pravi demoni! A možda su svi zajedno bili ljudi." Princ se okrete prema svome kapetanu, jednoj tronogoj kreaturi koja je prilično ličila na klupko vune nasađeno na tri igle za pletenje. "Da li se flota ponovo okupila?"

"Da, gospodine."

"Onda ćemo se vratiti u bazu najvećom brzinom. Ova planeta mi kvvari raspoloženje."

Na mrtvoj i tihoj Zemlji plakati su i dalje izvikivali svoja upozorenja sa hiljadu reklamnih panoa. Jezive spodobe u vidu insekata, prikazane

kako u jatima nadiru iz neba, nisu imale nikakve sličnosti sa princem Zavašnjem, koji je, ne računajući njegova četiri oka, pre ličio na nekog pandu sa purpurnim krznom - i koji je, uostalom, došao sa Rigela, a ne sa Siriusa.

Ali sada je, dabome, bilo prekasno da se ljudima to objasni.

Teodor L. Tomas: 28. DECEMBAR

"Zašto moraju to da čine 28. decembra?" pita se Džon Steplton. Bio je to najgori deo u svemu, datum. Decembar 28, udenut zgodno između najlepših praznika godine.

Steplton se okrete od malog prozora karakterističnim brzim pokretom. Sa šakama isprepletenim iza sebe, zurio je u vrata. U dnu svoje svesti znao je da postoji valjan razlog za ovaj domet. Oni su izabrali godišnjicu dana na koji su se on i Ardela venčali, dana izuzetne sreće, u jeku praznične sezone. Da, 28. decembar bio je vreme za mnoge stvari, ali ne i vreme za vešanje.

U tri koraka Steplton se stvorio kod vrata i zgrabio rešetke svojim velikim šakama. Saznanje o razlozima izbora datuma nije ni najmanje stišalo njegov gnev. Većina sveta proslavljala je praznike, i Steplton je imao osećaj da se to sveopšte slavlje obavlja na njegov račun. Svet je pirovao nad njegovim vešanjem.

Steplton turobno počeo da izvodi svoje vežbe. Stražari su ga posmatrali i s nelagodnošću se međusobno zgedavali. Steplton je zgrabio šakama dve šipke, tanke kao olovke, metodično pokušavajući da ih razmakne. Najpre, desna ruka pravo napred ispred masivnih prsa, a leva ruka izokrenuta postrance. Titive se razgovetno zategnuše. Zatim ruke izmenjaše položaje, i ponovo zatezanje snažnih mišića. Posle toga obe ruke na jednu šipku, a oba stopala na drugu. Tiho stenjanje i potmulo mumlanje duboko u grlu odjekivalo je u prostoriji dok je Steplton radio na šipkama, radio sve dok mu čitavo telo nije bilo pokriveno sitnim graškama znoja. Steplton je znao, a i stražari su znali, da su tanke šipke načinjene od jedne legure koja bi mogla da odoli i najvećim naporima deseterice takvih ljudi. Pa ipak, lagano i pažljivo naprezanje, promišljeno i intenzivno navaljivanje na rešetke koje je izvodio snažni čovek stvaralo je iluziju da će on biti kadar da ih iščaši iz njihovih ležišta. Dva puta dnevno Steplton je izvodio svoje vežbe na šipkama, i dva puta dnevno stražari su ga posmatrali sa strahom koji ni svest o uzaludnosti nije mogla da rastera.

Steplton najzad prestade. Stajao je kod vrata dišući šumno, dok su mu se šake stezale i otvarale a vršci prstiju proizvodili šuštave

šumove pri dodiru sa žuljevitim, izbrazdanim dlanovima. Stražari sa vidnim olakšanjem odahnuše i okrenuše se u stranu. Steplton baci pogled na časovnik i zagrakta. Preostajalo je još malo vremena. Kroz nekoliko trenutaka oni će doći po njega.

On zagrokta još glasnije. Neka ih, neka dođu. Ardela je bila mrtva, Ardela i onaj drugi. I ma šta oni govorili ili činili, bilo je pravično što se to desilo. Ima stvari koje može da zna samo čovek koji je bio jednom sa ženom kao što je Ardela. Između takvog muškarca i takve žene ništa ne može da ostane skriveno, bar ne za dugo. Kako je čudno što je ona to uopšte pokušala.

Ali došao je trenutak kad je on nju pogledao sa blagim pitanjem u svojim očima. Odgovor neverovatan, porazan odgovor - bio je treptaj panike od otkrivanja. Samo kratak blesak u njenim očima, ali on ga je pravilno protumačio; bilo je to dovoljno.

Ardela je ćutala tokom svega onoga šta je usledilo. Shvatala je tog čoveka od željeza i vatre, i zato za čitavo vreme nije ispustila nijedan krik, nijedan vapaj. Drukčije je bilo sa onim drugim. On je u flertu sa Ardelom video neku vrstu igre, i uopšte nije bio spreman da plati cenu gubitka. Umro je gadnom smrću.

A Steplton? Ostala je jedna enigma. Ovde i sada, kad ljudi više nisu morali da plaćaju životom svoje zločine, pojavio se čovek koji je odbijao priznati da je jedan zločin bio počinjen. Bilo je potrebno tako malo za njegovo spasenje, ali on je odbijao da to malo učini. Ovde i sada čoveku je bilo dovoljno da samo uzvikne: "Oprostite mi, zgrešio sam. Oprostite mi", i bio bi spasen.

Steplton se okrete i uperi pogled prema spoljnim vratima, koja su se otvorila da propuste jednog visokog, sedokosog čoveka. Odmerenim korakom čovek priđe sasvim blizu rešetkama i zagleda se kroz njih u Stepltona. Bol je, kao uvek, bio snažno ispisan na njegovom licu, a tuga i preklinjanje isto toliko rečiti. Njegove reči, kad je progovorio, bile su promukle od patnje. "Džone Stepltone, šta kažete sada? Jeste li zgrešili?"

Steplton ga pogleda i reče: "Nisam zgrešio. Učinio sam ono što je moralo da se učini, ništa više."

Sedokosi čovek se ćutke okrete. Njegov hod natrag prema vratima delovao je svečano, jer mu je glava bila pognuta a ramena podrhtavala. Onda je nestao.

Iza spoljnih vrata čulo se komešanje i struganje mnogih stopala. Steplton je znao da oni dolaze po njega i stupio je natrag na sredinu ćelije. Znao je kako će sve to izgledati. Oni će ući u njegovu ćeliju, strahujući od toga da bi se on mogao poslužiti svojom fizičkom snagom, a ipak se neće usuditi da ga pogledaju u lice. On će sačekati jedan trenutak, zatim se nasmejati, zatim povesti povorku prema prostoriji u kojoj su se nalazila vešala. Tamo će stajati glave obavijene tamom osećajući tesnu omču oko svog vrata i čvor iza levog uva. Kad dođe trenutak, neće biti osećaja propadanja; samo će osetiti popuštanje pritiska ispod svojih stopala. Zatim tupi šok i prodoran blesak svetlosti. Zatim tama.

Te stvari on je dobro znao, ali postojale su i neke druge stvari. Bio je jedan lekar, koji je stajao pored njega, da ga proglasi mrtvim u najranijem mogućem trenutku; krv što dovodi kiseonik ne sme da bude sprečavana da dopre do mozga duže od 4,3 minute. Čim je proglašen mrtvim, intravenozne igle bile su zarivene u njega i pumpe su nastavile posao tamo gde je srce zatajilo.

Zatim su došli na red hirurzi. Sa velikom spretnošću oni su opravili njegovu slomljenu kičmu. Pokidane mišiće, zdrobljene vene i arterije. Kad su bili gotovi sa tim smestili su njegovu glavu i vrat u kalup i posvetili svoju pažnju obnavljanju rada srca. To je bilo ubrzo obavljeno, i Steplton je, još u nesvesti, odvezen natrag u ćeliju.

Svesti je obično ponovo dolazio sredinom januara. U martu je napuštao krevet, noseći i dalje svoj kalup. U junu je počinjao sa vežbama, jer je insistirao na tome da bude snažan. U avgustu je skidao kalup. Tokom jeseni postajao je snažan, kako bi ciklus mogao ponovo otpočeti 28. decembra. Koliko se puta sve to ponovilo od onog dana, tamo 1997? Četrnaest? Osamnaest? Čovek izgubi smisao za računanje, ali ne mari ništa. Ako je to ono šta oni moraju da čine, onda neka im bude.

Ali, zašto to moraju uvek da čine na dan 28. decembra?

Džek Luis: KO PLAGIRA?

Gosp. Džek Luis 2. aprila, 1952.
Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

Vraćamo Vam rukopis 'Deveta dimenzija'. Već na prvi pogled pomislio sam da priča zaista zaslužuje da bude objavljena. A zašto ne bih? Tako su mislili i izdavači 'Kosmičkih priča', tamo 1934. godine, kada je priča bila prvi put objavljena.

Kao što bez sumnje znate, veliki Tod Tromberi napisao je priču koju ste Vi pokušali da nam poturite kao original. Dozvolite mi da Vas upozorim na kazne propisane za plagiranje.

To se ne isplati. Verujte mi.

Sa poštovanjem,

Dojl. P. Gejts

urednik naučne fantastike

Magazin 'Svemir'

Gosp. Dojl P. Gejts, urednik 5. aprila 1952.

Magazin 'Svemir'

Njujork

Dragi gospodine Gejts,

Ne znam, niti imam pojma o tome da postoji nekakav Tod Tromberi. Priča koju ste odbili poslana Vam je sa najčasnijim namerama, i ja odbijam tvrdnju da sam je plagirao.

'Devetu dimenziju' sam napisao pre jedva mesec dana, i ako postoji bilo kakva sličnost između nje i priče koju je napisala ta osoba po imenu Tromberi, onda je to čista koincidencija.

Ipak, sve ovo nateralo me je na razmišljanje. Pre izvesnog vremena poslao sam drugu jednu priču SF magazinu 'Zvezdana prašuma' i dobio obaveštenje nažvrljano olovkom na parčetu papira da je priča bila 'suviše tromberjanska'.

Ko je, dovraga, Tod Tromberi? Ne sećam se da sam čitao bilo šta od njega tokom deset godina otkako se interesujem za naučnu fantastiku.

Sa poštovanjem

Džek Luis

Gosp. Džek Luis 11. aprila, 1952.

Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

Mada urednici ovog magazina nemaju običaj da iznose otvorene optužbe, i mada su veoma svesni činjenice da će u spisateljskom poslu uvek dolaziti do izvesnog poklapanja osnovnih ideja, veoma nam je teško poverovati da Vi niste upoznati sa delima Toda Tromberija.

Iako g. Tromberi nije više među nama, njegova dela, kao i dela mnogih drugih pisaca, dobila su najšire priznanje posle njegove smrti 1941. Možda ga je njegov rad na polju elektronike snabdeo beskrajnim bogatstvom novih ideja, koje su toliko očigledne u svim njegovim delima. Uz to, bez obzira na stepen razvitka današnje naučne fantastike, očigledno je da je on imao i jedan stil koji bi mnogi od takozvanih savremenih pisaca mogli mirne duše da kopiraju. Pod 'kopiranjem' ja ne podrazumevam prepisivanje od reči do reči jednog ili većeg broja njegovih dela, kao što ste Vi to učinili. Mada tvrdite da je posredi čista slučajnost, svakako ćete i sami uvideti da je šansa da se tako nešto zaista desi otprilike milion puta manja od mogućnosti da se dobiju četiri kraljevska fleša u jednom deljenju.

Žalim, ali, mi nismo toliko naivni.

Sa poštovanjem

Dojl. P. Gejts

urednik naučne fantastike

Magazin 'Svemir'

Gosp. Dojl P. Gejts, urednik 14. aprila 1952.

Magazin 'Svemir'

Njujork

Gospodine,

Vaše optužbe tipične su za šund koji izdajete. Molim da odmah obustavite moju pretplatu.

Sa poštovanjem

Džek Luis

Društvo naučne fantastike 14. aprila 1952.

Front Strit 144

Čikago, Illinois

Gospodo,

Zainteresovan sam da pročitam neka dela pokojnog Toda Tromberija.

Voleo bih da dobijem neke od publikacija koje objavljuju njegove priče.

Sa poštovanjem

Džek Luis

Gosp. Džek Luis 22. aprila 1952.

Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

I mi bismo to voleli. Sve što mogu da Vam preporučim jeste da kontaktirate izdavače, ukoliko je neki od njih još aktivan u poslu, ili da prekopate antikvarnice.

Ukoliko uspete da dođete do nekog od tih magazina, molimo Vas da nas obavestite. Platićemo Vam lep honorar za njih.

Vaš,

Rej Albert

Predsednik

Društvo naučne fantastike

Gosp. Saumpson Dž. Gros, urednik 11. maja 1952

Magazin 'Čudni svetovi'

St. Luis, Montana

Dragi gospodine Gros,

Prilažem rukopis jedne priče koju sam upravo završio. Kao što vidite na naslovnoj stranici, ja sam je nazvao 'Uništenje deset miliona galaksija'.

Zbog zamašnih istraživanja koja su u nju uložena, minimalna cena ne sme da bude manja od dva centa po reči.

U nadi da ćete je oceniti kao pogodnu za objavljivanje u Vašem magazinu, ostajem

Sa poštovanjem,

Džek Luis

Gosp. Džak Luis 19. maja 1952

Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

Žao mi je, ali mi za sada nećemo moći da objavimo 'Uništitelja deset miliona galaksija'. Međutim, to je sjajna priča, i ako u nekom budućem trenutku odlučimo da je koristimo, poslaćemo honorar za preštampavanje direktno Todu Tromberiju.

Taj momak je zbilja umeo da piše.

Srdačno

Sampson Dž. Gros

Urednik

Magazin 'Čudni svetovi'

Gosp. Dojl P. Gejts, urednik 23. maja 1952.

Magazin 'Svemir'

Njujork

Dragi gospodine Gejts,

Mada sam rekao da nikada više neću imati ma kakvog posla s Vama ili Vašim magazinom, iskrsnula je jedna situacija koja je krajnje zbunjujuća.

Izgleda da su mi sve moje priče vraćene zato što su, izuzimajući potpis autora, verne kopije dela te osobe zvane Tod Tromberi.

U Vašem poslednjem pismu zgodno ste opisali kolika je verovatnoća da se takav fenomen slučajno desi sa nekom pričom. Koliko biste onda procenili približnu verovatnoću za ne manje od pola tuceta mojih rukopisa?

Slažem se s Vama - kao astronomsku!

Pa ipak, u interesu čitavog čovečanstva, moram još jednom naglasiti da sam ja lično zaista napisao svaku reč koju sam Vam poslao! Nikada nisam prepisivao bilo kakav materijal od Toda Tromberija, niti sam ikada video neko od njegovih književnih dela. U stvari, kao što sam Vam već rekao u jednom od mojih pisama, ja sve do nedavno uopšte nisam imao pojma o njegovom postojanju.

Međutim, pala mi je na um jedna ideja. To je zbilja čudna teorija, takva da je verovatno ne bih čak ni nagovestio ma kome drugome

sem jednom uredniku naučne fantastike. Ali pretpostavimo samo pretpostavimo - da je taj Tromberi, zahvaljujući svojim eksperimentima u elektronici i svemu ostalom, uspeo na neki način da provali barijeru vreme-prostor, koja se tako često pominje u vašem magazinu. I pretpostavimo - ma koliko to egoistično zvučalo - da je on izabrao moje delo kao onaj tip materije koju je oduvek želeo da piše.

Da li počinjete da me shvatate? Ili Vam ta ideja o jednoj osobi iz drugog vremenskog perioda koja gleda preko mog ramena dok pišem izgleda suviše fantastična da biste je prihvatili?

Molim Vas, pišite mi i recite šta mislite o mojoj teoriji.

Sa poštovanjem,

Džek Luis

Gosp. Džek Luis 25. maja 1952.

Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

Mislimo da bi trebalo da konsultujete nekog psihijatra.

Sa poštovanjem

Dojl P. Gejts

Urednik naučne fantastike

Magazin 'Svemir'

Gosp. Sem Majns 3. juna 1952.

Urednik naučne fantastike

'Standardni magazini'

Njujork 16

Dragi gospodine Majns,

Mada ovo što prilažem zapravo uopšte nije rukopis, ja Vam ipak šaljem ovu seriju pisama, indigo-kopija i korespondencije, u nadi da ćete možda pokloniti izvesnu veru tim naizgled neverovatnim zbivanjima.

Sva priložena pisma su poređana hronološkim redosledom i trebalo bi da budu sama sebi objašnjenje. Možda će, ukoliko ih objavite, neki od Vaših čitalaca doći na ideju kako da se objasni taj fenomen.

Čitavu stvar sam nazvao 'Ko plagira?'

Sa poštovanjem

Džek Luis

Gosp. Džek Luis 10. juna 1952.

Ulica 90-26219

Kvins Vilidž, Njujork

Dragi gospodine Luis,

Vaša ideja o seriji pisama kojima bi se iznela na javnu raspravu jedna naučnofantastična ideja svakako je zanimljiva, ali se bojim da nije sasvim sveža.

Bilo je to u avgustovskom broju iz 1940. časopisa 'Jezive pustolovine' da je gospodin Tod Tromberi prvi put upotrebio tu istu ideju. Ma koliko zvučalo ironično, i naslov njegove priče bio je: 'Ko plagira?'

Slobodno nas ponovo kontaktirajte kada budete imali nešto originalnije.

Vaš,

Semjuel Majns

Urednik naučne fantastike

'Standardni magazini'

Piter Kartur: MAGLA

Veliki čovek je zagundao, a onda rekao polako: "Ne mogu to da učinim, mister. Subotom uveče odlazim u varoš. A ovo je subota veče."

Mali čovek na tremu drhtao je dok se naginjao napred, pokušavajući da razabere reči prigušivane lavežom pasa u zadnjem dvorištu. Njegovo sitno, budno lice bilo je bledo, otegnuto, njegove oči usplamtele. Delovao je kao da je, na neki način, manji nego što bi trebalo da bude - kao da se smežurao. Odelo je visilo na njemu, suviše veliko. Oči su mu bile umorne, pogled izgubljen.

"Gospodine... gospodine Braune, slušajte me, molim vas. Ako je to stvarno, ovoga puta... a ne samo glasina... molim vas!"

Braun polako odmahnu glavom, budnih očiju.

"Ali, to je ono za čim sam tragao, gospodine Braune. Vi ste to videli. I drugi su. Zakleli ste se da je to istina."

"Naravno." Braun otpljunu, klimajući glavom.

"Naravno. I k'o što oni vele, mi bogme nismo lažovi."

"Znam... Gospodine Braune, ja sam istraživač psihičkih fenomena - duhova i sličnih stvari. Moram noćas da vidim to priviđenje." Smežurani čovek zatvori za trenutak oči i osloni se o stub trema.

"Subota veče."

"Ali, gospodine Braune... ovo će biti poslednje veče."

"Možda je baš sad ovde, ne znam."

"Ja znam, gospodine Braune." Mali čovek protrlja svoj prst na kome se nalazio velik zlatan prsten. "Znam. Još najviše desetak minuta. A ja moram..." On zastade, puštajući svoje oči da preklinju u njegovo ime.

"Pa, držim da to zaslužuje da ga čovek pogleda, jakako."

"Jeste, li... sigurni da znate kako izgleda?"

"Znam valjda šta sam video. Zlatno i blistavo, eto kakvo je. Mora biti mrak da bi se videlo. Potpuni mrak. Ono se, u stvari, ne pokreće. Samo mirno stoji i nekako šljašti."

"To je ono, gospodine Braune. Moram da ga vidim!"

"Bojim se da neće moći, mister. Ja idem u grad."

Braun je motrio na oči malog čoveka, video bol u njima. "Bogme, ako

se to isplati... a držim da bi moralo da mi se isplati ako treba da ostanem kod kuće u subotu uveče."

"Trajaće samo jedan minut... jedan trenutak."

"Mor'o bih da pođem."

"Spreman sam da dam za to sve što imam, gospodine Braune. Sve."

"Koliko?"

"Ja... ja nemam novaca."

"Humh!"

"Moljakao sam za auto-stop nekoliko stotina milja da bih stigao ovamo."

Braun odmahnu glavom. "Imate lep prsten... E pa, moram da pođem u varoš."

Mali čovek opusti svoju ruku niz bok. Onda je ponovo podiže. I njegov pogled se premestio na čudno oblikovani prsten na njegovom prstu.

"Ja... ne mogu vam dozvoliti da imate ovo."

Braun sleže svojim masivnim ramenima, odstupi jedan korak i spusti ruku na unutrašnju bravu.

"Sada moram da zaključam kuću i pustim napolje pse... Nemojte se motati po dvorištu kad pustim pse."

"Ne... Čekajte... možete imati prsten."

Braun zaškilji očima. "Ne znam..."

"Možete ga imati."

Veliki čovek otvori ulazna vrata i prihvati prsten. Stao je u stranu, da bi propustio malog čoveka. Zatim kresnu šibicu i pripali petrolejku na stolu. Okretao je prsten uvek iznova, veoma polako, u svojim debelim prstima. Oči su mu lukavo škiljile. Zlatan, ali ne od zlata. Suviše težak da bi bio zlato - ili bilo koji drugi metal. Suviše veliki za prste malog čoveka. Braun ga natače na svoj mali prst, osećajući kako prijanja uz meso.

Mali čovek, koračajući nervozno, pronašao je vrata spavaće sobe.

Braun ga grubo gurnu. "Hajde, napred. Platili ste, i tu nema ničeg što bi pozledilo čoveka."

Ali mali čovek stade u stranu, propuštajući Brauna da uđe prvi.

U vazduhu, nasred spavaće sobe, svetlucala je jedna zlatna mrlja. Visoka možda osam stopa, a oko četiri široka.

Braun se hrapavo nasmeja.

"Nije utvara, je l' da mister? Znao sam da nije. Držim da ste mislili da plaćate za utvaru. Ja bogme nisam rekao da je utvara."

Lice malog čoveka otvrdnu. Pogledao je Brauna ispitivački, sa tugom. Onda slegnu ramenima.

"Ne mogu nikako verovati da ste vi stvarno prošli kroz ovo, Braune."

"Jakako." Veliki čovek se nasmeja. "Jakako da jesam. Gledajte."

"Čekajte. Ja ću poći s vama. Čekajte!" Mali čovek koraknu napred, a onda, kao da još uvek nije siguran, položi svoje prste na Braunovu ruku. "U redu."

Zajedno su krenuli napred u zlatnu maglu.

Bilo je drukčije za velikog čoveka - ovoga puta. Dok su ulazili u maglu, osetio je svuda po svojoj koži oštro bockanje. Ranije, nije bilo ničega sem osećaja vazduha. Pokušao je da korakne unazad, ali ga je mali čovek sprečio u tome nekom iznenađujućom snagom. Braun je bio prisiljen da produži napred.

Bockanje je postalo gotovo nepodnošljivo. Činilo mu se, sada, da dolazi u vrelinim strujnim udarima, sa prsta na kome se nalazio prsten. Braun požuri napred, pokušavajući da se domogne poznatog miljea svoje spavaće sobe.

Iskoračili su iz magle.

Nije bilo nikakve poznate spavaće sobe. Kuća je nestala, a zajedno s njom i noć.

Dnevna svetlost. Dnevno doba u jednom poljskom pejzažu gde je trava bila plava, kakvu Braun još nikada nije video, i gde je drveće, visoko i bez grana, samo sa dugim iglicama, stremilo prema narandžastom nebu. Nebu na kome je Braun mogao da vidi tri džinovska sunca.

Veliki čovek se oslobodi stiska, opsova i okrete se da pogleda maglu iza sebe. Mali čovek odmahnu glavom.

"Uspeli smo, Braune. Magla je nestala."

Mali čovek se sada menjao. Činilo se da raste, da ispunjava svoju odeću. "Žao mi je, Braune. Nisam mogao da prođem sem sa prstenom na ruci... ili s nekim ko nosi prsten... A to znači - s vama."

"To je ludost. Gde..." Veliki čovek zastade, ponovo dižući pogled prema ona tri sunca. Zatim protrlja čelo.

"Kod kuće. Kod moje kuće... Pronađite neku drugu maglu dok budete nosili prsten. Onda se vratite kući... vašoj kući."

"Ali... magla?"

"Čućete glasine. Čudne priče. I mi ovde imamo priče o duhovima. Budite istraživač. Krenite tragom tih glasina."

"Ali..."

"Srećno, Braune."

Mali čovek se brzo okrete i poče da korača po čudnoj plavoj travi. Jednom se osvrnuo i pogledao Brauna, koji je bespomoćno zurio za njim.

Oklevao je trenutak, pa opet žurno nastavio napred. Časak kasnije bio je među iglastim drvećem, a onda nestao Braunu s vidika.

Skot V. Šumak: PERSEFONA I HAD

Evo kako se rađaju legende.

Dvadeset tri časa od dvadeset četiri Karver ju je proganjao. Puzao je tiho kroz lavirintske hodnike i veštačke pećine Nekropolisa, naoružan, budan za zasede, i iznad svega mrzeći je.

Danas, jednu nedelju posle njenog oživljenja i dva dana otkako je otpočeo njihov rat, pretraživao je stambeni horizont u kome je nekada obitavalo osoblje Centra. Svojevremeno je bio učinjen pokušaj da se blagim bojama i cvećem u saksijama ova sekcija učini domaćom i udobnom. Mutno osvetljenje koje je Karver koristio u odseku za spavanje podrugivalo se bojama, a rat je ubio cveće baš kao i ljude. I tako je stambeni horizont bio avetinjski grad praznih gostinskih odaja, kafe-restorana i prostorija za rekreaciju; nekoga drugoga bi ispunila jezom nagomilana sećanja, ali Karver je bio sam u Nekropolisu dve godine, i jedino čega se plašio bio je neuspeh.

Kretao se niz jedan hodnik, zastajući povremeno da prisloni mikrofon uz svaka vrata i oslušne bilo kakav šum koji bi mogao ukazati na njeno prisustvo. Prvih sedam odavalo je tišinu, ali osma, od glavnog salona, uzvratila su nejasnim štropotom i šumom kretanja. Možda je to bio neki robot za kućne poslove, nedotupavno zauzet pospremanjem odaje za ljude koji je više nikada neće koristiti, ali kada je Karver pojačao napon začuo je disanje. Postojala je samo jedna stvar u Nekropolisu koja je mogla da diše.

Kontrolišući se napregnuto, spremio je pištolj za ošamućivanje - koji je prethodno bio podešen na široki snop i visoki napon - i slomio kontrolni snop vrata jednom rukom. Vrata se otvoriše i on upade u prostoriju, gazeći tiho po podu prekrivenom pločicama, jer su mu stopala imala đonove od gume. Ona je bila upalila svetlosti u ovoj prostoriji, ali njegove se oči odmah prilagodiše. Nije obraćao pažnju na prazne stolove i stolice, tamnu kocku holovizije, mali bar, i fokusirao je svoju pažnju i svoj pištolj na nju.

Poslednja žena na Zemlji sedela je za dugačkim stolom u centru prostorije i jela. "Zdravo, Bobe", rekla je mirno; nije učinila nikakav pokret da pobegne ili izbegne njegovu liniju vatre.

"Ne pomerajte se, gospođice Armendes." Karverov glas bio je

hladan i običan dok je prilazio stolu.

"Koliko sam puta zatražila od tebe da me zoveš Kerol? Privuci stolicu i sedi."

On je stajao nepomično na drugoj strani stola.

"Oh, u redu", reče ona. "Ne možeš. Žao mi je."

Gledajući malu crnokosu ženu sa svoje visine od dva metra, Karver reče: "Ustanite polako." Brzim pogledom premerio je sto i nije opazio nikakvo oružje; poslužavnik, pribor za jelo i krčag za vodu bili su od plastike, a hrana ga nije interesovala.

"Želiš da plešeš?" upita ona ustajući. "Sigurna sam da bismo se složili."

"Budite mirni, molim." Ona je imala na sebi tamnoplavi radni kombinezon od rebrastog somota, ali kad je prešao sa svojim detektorom metala preko nje nije pronašao ništa.

"Mogu li sada da sednem?" obratila mu se dok je on povlačio svoj detektor. Nije sačekala dozvolu, i Karver umalo što nije opalio iz svog pištolja u nju pre nego što je video da se ponovo latila jela. Obuzdao se i odložio oružje; ona mora biti pri punoj svesti za ispitivanje, i ne može mu pobeći - a još manje mu može naškoditi.

"Gospođice Armendes..."

"Kerol", reče ona, stavljajući kašiku pirinča u usta.

"Gde je traka?" Glas mu je bio čeličan, oštar i tvrd.

Odjednom se uozbiljila. Odložila je kašiku, zavalila se u plastičnoj stolici i digla pogled prema njemu. "Dobićeš traku onda kad ja dobijem ono što želim."

"Gospođice Armendes, rekao sam vam u više navrata da je to šta zahtevate nemoguće. Ta traka je od vitalne važnosti za Plan. Recite mi dobrovoljno, ili ću vas prisiliti."

Ona izdiže jednu crnu obrvu. "Droge?" Njena leva ruka dohvati ivicu poslužavnika.

"Nemam drugog izbora", uzvрати on. Sto je bio širok jedan metar, ali Karverova ruka broj tri bila je duga sto i pedeset centimetara kad bi se potpuno ispružila. Ispružena, ona sunu u blistavom srebrnom luku prema njenom desnom ramenu, držeći u svojoj paukovskoj šaci sa šest prstiju hipodarmičku iglu sa sprejom. Ali uopšte nije stigla do nje.

Jer istog trenutka kada je on prestao da govori ona je skočila iza

stola, odgurnuvši sa treskom stolicu prema zidu, a njena leva šaka podiže poslužavnik i hitnu ga prema njegovoj ruci u pokretu; tanki metalni ud tresnu dole o plastičnu površinu stola. Njena desna ruka držala je krčag za vodu i dok se oko ivice stola hitro ustremila prema vratima ona ga baci na njegovo cilindrično belo telo.

Krčag odskoči od tvrdog metalnog kostura koji je pridržavao njegovih šest ruku i druge priključne naprave, prosuvši bistru tečnost po njegovim rukama i nogama. Njegova glava slična kutiji za cipele okrete se na svom tankom, cevastom vratu da bi ispratila pogledom ženu. "Ne možete pobeći", odjeknu njegov glas iz zvučnika koji je bio smešten ispod njegovih crvenih fotočelijskih očiju.

Propeo se na svoje četiri noge sa višestrukim zglobovima i nezgrapno krenuo za njom, ispruživši svih pet preostalih ruku - broj tri je mlitavo visila - da bi pograbio ženu dok su se vrata otvarala. Posle tri koraka njegove dve prednje noge klонуše, i on se sa treskom sklјoka na pod.

Ruka broj dva petljala je oko pištolja za ošamućivanje koji se nalazio u futrolji na njegovom metalnom kosturu, ali nikako nije uspevao da kontroliše svoje prste, i vrata se zatvoriše za njenom vitkom, trčecom prilikom pre nego što je stigao da opali. Hipersonični talasi su beskorisno poigravali po vratima, a onda pištolj ispade iz njegove mlitave ruke.

Pokušao je da ustane. Njegovi žirosi se napregnuše, ali jedino što je uspeo bilo je da tresne po susednom stolu kad se jedna od njegovih nogu izmakla ispod njega. Ležeći poleđuške na podu sa prezagrejanim servomotorima, prineo je ruku broj jedan svojoj glavi zakićenoj sensorima i ustanovio da mu se zglobovi šaka i prstiju rastapaju.

Kiselina, pomislio je. Njegovo telo bilo je obloženo tvrdom keramikom, a njegovi udovi načinjeni od jedne legure otporne na koroziju, ali zglobovi njegovih ruku i nogu bili su od tanke, osetljive, metalne tkanine. Proklinjući je tiho, poslednji čovek na Zemlji počeo je da se odguruje prema vratima pomoću svojih preostalih ruku i nogu.

Treći svetski rat trajao je dva meseca i bio dotle neviđeni pokolj. Uništio je gotovo sav život na Zemlji, sav život na Luni, i bezmalo

sve ljudske artefakte u Solarnom sistemu. Nedeljama posle toga Karver je bio u kontaktu sa jednim od malobrojnih preostalih satelita, jednom sondom bez posade za istraživanje resursa. Kroz njene senzore širokog spektra video je kratere koji su označavali nekadašnje gradove, izgorele šume i penom prekrivene okeane. Ustanovio je da je, od svih dela ljudskih ruku, ostao netaknut samo Severnoamerički centar za skladištenje odloženog života, i da je, od svih ljudi, jedino on ostao u životu.

Tokom dve godine bio je sam u minijaturnom gradu ukopanom ispod severne Nevade koji je počeo da naziva Nekropolis - grad smrti. Nekada bi to ime bilo netačno, jer mada je pedeset hiljada ljudskih bića koja su spavala u specijalnim sanducima, kupajući se u tečnom azotu na sedamdeset osam stepeni Kelvina, bilo daleko od života, ona su bila podjednako daleko i od smrti. Ali bolesnici koji su čekali napredak medicine, kriminalci koji su bili prognani u budućnost, avanturisti koji su čekali da novi svetovi evoluiraju - svi su oni zauvek umrli sa ostatkom čovečanstva kada je glavni kompjuter Centra privremeno poludeo od eksplozije tempirane elektronske bombe prokrijumčarene tokom rata.

Spavači su umrli čak i ne otkrivivši se kada je namučeni mozak naredio masovno naprasno oživljenje bez odgovarajućih sigurnosnih mera. Osoblje Centra je umrlo kada je druga bomba ispustila nervni gas u ventilatore; kvar kompjutera paralizovao je sistem za filtriranje. Jedini preživeli bio je dr Robert Vejn Karver, direktor istraživanja, kiborg AT5-495, koji nije disao već pet godina, i čiji su jedini nezamenljivi delovi, mozak i kičmeni stub, bili ugrađeni u gotovo nerazorivu keramičku kuglu tik iznad njegovog nuklearnog 'srca'. Karver je uspeo da 'lobotomizira' pomahnitali mozak, ali tek nakon što je ovaj pričinio veliku štetu Centru. Sledeće dve godine utrošio je na opravke i planove - na pravljenje Plana. S obzirom na to da je nastupio kraj sveta, stvari su se odvijale prilično dobro, ili je on tako bar govorio sebi pre nego što se pojavila Kerol Armendes.

Stvari su se odvijale dobro i prvih pet dana posle njenog dolaska; Karver ju je smestio u stambenom nivou, vešto odgovarao na njena smešna pitanja, i svojski se trudio da je ignoriše.

Krajem petog dana vratio se u banku sa ćelijama, nakon što je izvršio opravke u pomoćnom postrojenju za fuziju, i ustanovio da je

nestala njegova jedina traka sa redosledom revitalizacije sperme. Pošto je gotovo potpuno ispreturao odsek tragajući za njom, setio se da nije sam i odmah shvatio da je ona uzela traku, verovatno iz ljubomore na ono što joj je on ispričao o svom snu - Planu.

Nije se odazvala preko interfona u svojoj sobi, i upravo kad se spremao da ode u kontrolni centar i iskoristi složeni sigurnosni sistem da bi je locirao, njegov interfon je počeo da zuji.

Njeno smeđe lice bilo je hladno i mirno na tridesetcentimetarskom ekranu, a njena kratko podsečena crna kosa dobro se slagala sa tamnom kestenjastom bluzom koju je nosila, ali Karver to nije zapazio. "Gospođice Armendes, gde je traka?"

"Smiri se, Bobe", rekla je. "Ona se nalazi na jednom sigurnom mestu gde je ti nikada nećeš pronaći. Razgovarajmo o poslu."

Njegov veštački glas gotovo se zagrcnu. "Posao! Ta traka je od vitalne važnosti za budućnost čovečanstva, i ja je moram odmah dobiti natrag. Jeste li poludeli?"

"Zar je lud onaj ko želi da živi?"

"Da li vi opet počinjete s tim?" upita Karver. Dok je govorio, mozak mu je brzo radio; zid iza nje bio je obojen zeleno - što je značilo da se ona nalazi na horizontu u kome je bila banka sa ćelijama. Vrata koja je mogao da vidi na ivici ekrana nosila su broj '73'. To je značilo da je bila udaljena svega pet minuta hoda. "Ne moram to da slušam" rekao je, isključivši interfon. Ona ga je odmah ponovo nazvala, kao što se i nadao, i on se odazvao. Ovoga puta je isključio vizuelnu transmisiju samoga sebe, tako da je ona sada mogla samo da ga čuje.

"Zar ne smem da vidim tvoje lepe crvene oči? Nije važno. Kao što sam htela da kažem: ti si odgovoran za moju situaciju, pa da li je, onda, previše što tražim da mi pomogneš?" Dok je ona govorila, Karver izvuče minijaturni radioprijemnik iz svoje torbice za opremu i pričvrsti ga uz okvir svog interfona. Koristeći prijemnik kao relej, mogli su nastaviti da razgovaraju dok se on kreće svuda po horizontu, a ona pri tom uopšte neće saznati da je on napustio banku sa ćelijama.

Trudeći se da priguši trijumf u svome glasu, rekao je: "Ja nastojim da vam olakšam situaciju... i baš zato sam odlučio da razgovaram sa vama, ali o toj stvari smo ranije već raspravljali." Dok je napuštao

banku sa ćelijama, izvadio je špric sa serumom za umirenje i aktivirao svoj lični odašiljač. "Rekao sam vam i ranije: nisam imao pojma da je bilo koja od novih kapsula za samostalno zaleđivanje bila stavljena u upotrebu pre rata, pa zato nisam mogao znati da je jedna kapsula preživela kvar kompjutera." Kretao se niz tunel prema njoj, pažljivo nastojeći da bude tih. "Kad sam ubacio u kompjuter program za oživljavanje, nisam znao da postoji neki spavač koji će ponovo oživeti. Naprosto sam ga upotrebio kao probu da proverim strujno kolo koje sam pravio." Morao je da je zadrži kod interfona i tako uljuška u nebudnost.

"Ipak, ti si me oživeo", uzvratila ona. "Osudio si me na propast." Bilo je to konstatovanje činjenice, ne ogorčenost.

"Niko nije bio više od mene iznenađen kad me je kompjuter obavestio da je poslednji spavač uspešno oživeo i da me čeka u bolničkom odseku. Da sam znao za vas, gospođice Armendes, nikada vas ne bih oživeo." Sada je između njih preostalo još svega nekoliko metara i dva-tri ugla.

"Shvatiću to kao znak tvoje uviđavnosti." Njen glas iz prijemnika bio je nešto tiši. "Ali i dalje očekujem od tebe da mi pomogneš da ostanem u životu."

"To ne mogu učiniti." Zastao je; ona se sigurno nalazi odmah iza sledećeg ugla i još govori u zidni panel sa interfonom, uopšte ne podozrevajući da je on tako blizu. "Video sam vaš dosije, gospođice Armendes. Vaša biohemija čini vas krajnje podložnom kanceroznim virusima; sva je prilika da biste tokom sledećih pet godina dobili ozbiljan, smrtonosan rak. Mogla bi da vas spase samo transplantacija mozga u jedno novo telo, a to je nemoguće." Proverio je špric i napeo opruge na svojim nogama za skok iza ugla koji će ga odbaciti do nje.

"Vi ne možete da budete ponovo zaleđeni; nikada nijedno ljudsko biće nije to preživelo po drugi put, a ja vas ne mogu izlečiti. Bio sam voljan da vas pustim da ovde udobno živite. Dozvolio bih vam čak da koristite robo-hirurga u odseku za ćelije da vam olakša bol kad dođe vreme. Ali ne..." Pripremio se za skok. "Vi ste hteli da se isprečite na putu Plana. Hteli ste da mi se suprotstavite."

"Da, jesam."

On skoči kao neki grabežljivi pauk belog trbuha, raširivši svoje

srebrne ruke da je zgrabi ili da joj prepreči bekstvo, i sa rukom broj pet spremnom da zarije špric, kao bokser koji zadaje swing-udarac. Video je jasno hodnik u kratkoj sekundi dok je visio u vazduhu; dugi zelenkasti hodnik koji je, vijugajući, nestajao u tami; vrata Laboratorije broj 73, čvrsto zaključana; panel sa interfonom, taman i nekorišćen; ali nije bilo nikakvog traga od Kerol Armendes.

"Gde ste?" povikao je u radio i audio-sistem dok se spuštao na tle. Eho zvuka odbio se kroz hodnik. Pitao se kako je ona uspela da se prebaci na drugi interfon a da on to ne opazi.

"Ja sam sa tvojom dragocenom trakom, Bobe. Naći ćeš i nju i mene kad budeš spreman da mi pomogneš."

"Ne bih vas spasao čak i kad bih mogao." Prišao je vratima i otvorio ih, bacio pogled u mračnu laboratoriju, a onda se uputio ka sledećima.

"Vi ste inferioran uzorak niže inteligencije; saznao sam da je tako kad sam pročitao vaš dosije, a ova glupost to samo potvrđuje. Zar stvarno mislite da mi možete prkositi i isprečiti se na putu ljudske sudbine?" Premeravao je ostatak hodnika svojim infracrvenim senzorima, ali od nje nije bilo ni traga.

"Da", rekla je ona mirno i prekinula vezu.

Karver je otišao do završne stanice konvejera u dnu hodnika i tu uprogramirao jednu kabinu da ga odveze gore u glavnu kontrolnu prostoriju. Dok je kabina jurila kroz vakuumski tunel na svojim magnetizovanim šinama, on je razmišljao o onome šta se dogodilo. Devojka je bila glupa ako je mislila da će moći da mu umakne svojim drskim govorenjem i trikovima; fizički i umno on je bio superiorniji od nje, a sem toga imao je na raspolaganju sve resurse Nekropolisa. Pogrešio je što je pokušao sam da je uhvati, jer u Centru je postojalo hiljadu raznih mesta za sakrivanje, a sem toga, morao je priznati, ona je bila životinjski prepredena.

Iz kontrolnog centra bio bi mu dovoljan svega jedan trenutak rada da je locira pomoću sigurnosnog sistema infracrvenih tragača, a zatim još jedan da pošalje malu armiju robota-poslužitelja da je uhvate. Jedna injekcija seruma istine, i ona bi rekla gde se traka nalazi. Onda bi je se otarasio - bezbolno, razume se - da bi izbegao buduće nevolje, a posle toga Plan bi nastavio da se ostvaruje.

Prva stvar koju je opazio kad je ušao u kontrolni centar bila je da je ovaj razoren. Ekрани monitора bili su smrskani u paramparčad, kontrolni pultovi izobličeni, a fina elektronska kola razbacana po podu. Očigledno, desila se eksplozija.

To mora da je učinila ona, ma koliko izgledalo nemoguće. Vrata su bila nameštena tako da omogućе ulazak samo Karveru i robotima za održavanje; ona čak nije mogla da uprogramira kabinu konveјera da je doveze ovamo.

Zakoračio je kroz krš i šutnuo jedan beskorisni deo elektronske memorije. Kontrolna prostorija bila je improvizovana posle rata; biće potrebni meseci za njenu opravku, a ko zna šta će ona za to vreme učiniti? Nekropolis sam po sebi nije bio oštećen, jer će delimično popravljени glavni kompjuter održavati čitav kompleks u redu, a roboti će nastaviti svoje cikluse održavanja. Ono šta je nestalo bila je Karverova sposobnost da drži u svojoj vlasti sve snage Nekropolisa. Raspršila se njegova nada da će je lako uhvatiti. Tokom jednog sata otkako je otkrio krađu trake ona ga je svrgnula kao kralja Nekropolisa, načinila budalu od njega i spustila ga na svoj nivo, jer bez kontrolnog sistema za reprogramiranje robota on je bio sam baš kao i ona.

Što je još gore, ona je kočila Plan, i to sve zato što nije želela mirno da umre. Sav šokiran, shvatio je da počinje da je mrzi; koliko li je vremena prošlo otkako je mrzeo bilo šta?

Njegove nejasno svetlucajuće fotoćelije pretraživale su prostoriju, i tamo, u ruševinama svoje moći, on odluči da je uhvati, otrgne traku od nje, i ubije je.

Od tada ju je neprekidno proganjao.

Pošto se odvukao na horizont sa skladištima i tamo opravio svoja oštećenja rezervnim delovima, Karver se vratio u odsek gde su bile banke sa ćelijama. Svoj glavni štab smestio je tu ne samo zbog toga što je kontrolni centar postao nekoristan, nego i zato što je ovaj odsek bio od vitalne važnosti za Plan.

U njegovim hladnjacima bilo je uskladišteno na milijarde spermija i ovula, ne samo ljudskih, nego i od gotovo svih životinjskih vrsta koje su postojale pre rata. Pored njih, tu su bile i ćelije biljaka pogodnih za kloniranje i hidrofonično rašćenje. Laboratorije odseka

bile su opremljene za egzogenetsko rađanje, ili rađanje iz 'pokusne epruvete': uz dovoljno vremena i truda, ovaj kompleks će biti u stanju da ponovo zaseje čitavu Zemlju ljudskim, životinjskim i biljnim životom.

Plan: on će sačekati dok tle ne postane ponovo pogodno za život; biće potrebno možda stotinu ili više godina da se radioaktivna prašina razasuta širom sveta raspadne, da se iskasapljen atmosfera stiša, i da nemirna kora prestane da se komeša. Onda, posle jednog veka planiranja i priprema, moći će da otpočne povratak života na Zemlju.

Bez roditelja, prva generacija nove ljudske rase neće znati nijednog mentora osim Roberta Karvera. Ponovna izgradnja Zemlje predstavljaće veliki zadatak: biće potrebna disciplina, jako vođstvo i nadljudska volja i inteligencija. Karver je znao da samo on može da ponudi te stvari. Bio je, praktično, besmrtn i nerazorljiv; njegova ćelija atomske energije mogla je da bude beskonačno dugo punjena iz fuzionog reaktora Centra, a u hemijski kontrolisanoj životnoj sredini njegov je mozak bio pošteđen starenja.

On će biti otac čovečanstva, vodič, prorok i (ko to zna?) na kraju možda i Bog. Generacije i generacije neće znati ni za jedan drugi postojani element osim za njega. On će vratiti život na Zemlju i čovečanstvo veličini. Ništa nije moglo da osujeti Karverov Plan, a ponajmanje Kerol Armendes.

Jedan poziv ga je čekao na interfonu u kontrolnoj prostoriji banke ćelija kad je ušao. Treperava svetlost na komunikacionom pultu izazvala je bes u njemu, i umalo nije polomio prekidač aktivirajući ekran.

"Šta želite, dovraga?" rekao je kad su se njena glava i ramena ocrkali na ekranu. Zid iza nje bio je od neobrađenog crnog kamena - novi tuneli pitao se u nedoumici.

"Zaboga, ne padaj u vatru! Samo sam htela da vidim jesi li dobro; na kraju krajeva, mi smo potrebni jedno drugom." Ponašala se sa onom istom neozbiljnom nehajnošću koju je kod nje već ranije zapazio i koje se užasavao.

Želeo je da smrska ekran jednom od svojih metalnih ruku, ali je nastavio da govori: već godinama nije osetio takav gnev, i morao je da ga nekako istutnji. "Gospođice Armendes, uveravam vas da mi

niko nije manje potreban od vas. Ne bih vas poštedeo čak i da ste mi dali tu traku."

"Stvarno? A zašto ne?"

On gotovo počeo da drhti. "Zato što ste inferiorni, neproduktivni, degenerisani, namenjeni smrti, i zato što ste pretnja mojim planovima."

Ona postade ozbiljna, napući zamišljeno usne i reče: "Prihvatiću jedan deo toga šta si rekao... pitanje 'smrti'. Živim na pozajmljeno vreme, i eto zašto ga trošim na ovakav način. Ali ono ostalo!" Ponovo se osmehnula. "Najobičnije koještarije, mister. Jer, tokom protekla dva dana ja nisam radila ništa drugo nego te vukla za nos, a ti još insistiraš na tome da sam glupa. Ono što zapravo hoćeš da kažeš jeste da sam ja žena, upola Meksikanka upola Indijanka, a ne limeno strašilo poput tebe.

Znaš šta ja mislim, Bobe? Dve godine koje si proveo usamljen u ovome groblju samo sa mašinama i sudbinom čovečanstva na tvojih šest ramena učinile su te pomalo ćaknutim. Toliko si opijen svojom svemoći, sveznanjem i sve-biločime da ne možeš više pravilno misliti. Uzmi tvoj slavni Plan, na primer..."

"Šta je s njim?" prekide je on, ljut na sebe što postaje zainteresovan za njene reči.

"Rekao si da ga ja ometam. Kako?"

"Ukrali ste traku za koju bi mi bile potrebne godine da je nadomestim, godine koje su mi potrebne za druge zadatke. Ne pokušavajte da to poreknete."

"Ja i ne pokušavam, ali čemu tvoja žurba? Moraćeš sačekati nekih stotinu godina da Zemlja ponovo postane nastanjiva. Kad bi bio racionalan, ti bi utrošio možda jedan mesec da popraviš sigurnosni sistem a onda bi me uhvatio za svega nekoliko časova, ali ti nisi racionalan; ti želiš tu prokletu traku sada.

Te godine samoće, Bobe, stvarno su te poremetile." Ona se naže napred, tako da joj lice postade krupnije na ekranu. "Ti misliš da si Bog. Ne možeš podneti da bilo šta krene pogrešno sa tvojim grandioznim Planom - jer ako bi krenulo, ti bi se raspao na paramparčad."

"Prestanite", viknu on. "Prestanite!"

"Priznaj to, Bobe", reče ona blago. "Kad bi bio upola supermen, kako

si tvrdio dok si besedio o tvojoj slavnoj viziji, ti bi me do sada već uhvatio i raščerečio. Bio si van ljudske rase toliko dugo da si potpuno izgubio predstavu o tome kakvim sposobnostima raspolaže jedno normalno ljudsko biće. Imaš sreću što ja nisam odlučila da uništim tebe."

"Prokleta kujo, sada ću vas ubiti. Nije mi potreban sigurnosni sistem ili bilo šta drugo. Ljudska sudbina je u mojim rukama, usud je na mojoj strani, i ja ću trijumfovati."

"Hajl", reče ona podrugljivo i prekide vezu.

Prostorija se ispuni Karverovim kricima nemoćnog gneva. Morao je koračati po okrugloj kontrolnoj prostoriji nekoliko minuta da bi se smirio, a pomisao na san nikada mu nije izgledala manje utešna.

Nije pio, jeo, obavljao fiziološke potrebe ili se odmarao, ali spavanje je još bilo potrebno za njegovo duševno zdravlje. Elektronska kola koja su povezivala njegove senzore i efektore sa mozgom mogla su da kontrolišu i njegov centar spavanja tako da izazovu jedan sat snevanja, što je predstavljalo ekvivalent za osam časova spavanja.

Taj sat uvek je provodio u banci sa ćelijama, jedinom mestu u Nekropolisu u koje je imao puno poverenje. Ovoga puta njegovi snovi bili su samo košmar na jednu temu: šta ako je ona u pravu!

U Nekropolisu nije bilo ni dana ni noći, nego samo postojani hladni odsjaj hemilita, ili bleštavija svetlost neona, ali Karver je uobičajio da svoj čas snevanja naziva ponoć i računao je svaki novi dan od trenutka svog buđenja. Trećeg dana četvrtog svetskog rata hermetički je zatvorio banku sa ćelijama i vratio se na stambeni horizont da nastavi svoje traganje.

Znao je da ona po svoj prilici neće biti tamo posle njihovog jučerašnjeg sukoba - ali šta bi se drugo i moglo očekivati od nje nego da učini neočekivano? Bar tako je uveravao sebe dok je koračao mutno osvetljenim hodnicima. Sada je nosio laserski pištolj umesto ošamućivača - tražio je krv. Za trakom će tragati kasnije, sada je želeo nju...

Nije je pronašao.

Bilo je mnoštvo tragova, iz smočnice je nestala fantastična količina hrane, iz radionica su bila odneta razna oruđa, a iz magacina izvesna količina odeće. Očigledno, ona se spremala za opsadu. Šok je naišao dok je pretraživao prostoriju u kojoj je ona boravila pet

dana posle svog oživljenja. Gomila audio-vizuelnih traka ležala je na stolu, a kad je pregledao jednu ustanovio je da nije posredi neka jevtina literatura, kao što je očekivao, nego jedno delo sa naslovom 'Termoaktivna svojstva plastičnih eksploziva'. Bilo je možda dvadesetak traka iz biblioteke Centra, mapa Centra, tekstovi iz oblasti elektronike i hemije, i 'Osnovni principi buntovničkog i protivbuntovničkog ratovanja'.

Ono najgore bilo je skriveno ispod njenog jastuka: jedan priručnik za ATS kiborge. Propustivši traku kroz očitavač pored kreveta, našao je elektronske markere na tekstu koji su označavali slabe tačke njegovog tela, vrat, potiljak, zglobove... Prvi put u toku dve godine osetio je nervozu.

Možda ju je potcenio; ona se pripremala za ovaj konflikt od samog početka. Morao je priznati tu mogućnost, makar samo radi svog sopstvenog opstanka. Duboko uznemiren, napustio je prostoriju, digao pogled sa poda prekrivenog plavim pločicama, i skamenio se.

Na zidu preko puta njega bila je ispisana velikim crnim slovima, verovatno pomoću raspršivača za boju, reč Njuškalo! Boja je još bila vlažna. Pogledao je levo i desno duž hodnika svojim infracrvenim i teleskopskim sočivima, ali nije ništa opazio. Njegov napregnuti pogled se polako diže prema rešetki ventilatora na zidu iznad poruke i tri metra iznad poda. Tokom čitavog svog lova nikada ih nije pregledao, nikada čak ni pomislio na njih, zato što su bili suviše mali za njega...

Rascepio je rešetku munjom iz lasera, a onda nekoliko minuta poigravao fotonskim mačem duž šahta pod jakim naponom sve dok metal nije postao nešto crveniji od rubinskih zraka lasera. Ispruživši ruku broj šest, koja je na svom špicu imala jednu minijaturnu TV kameru povezanu sa njegovim vizuelnim sistemom, stajao je na 'vrhovima prstiju' i razgledao unutrašnjost ventilatora. Bio je to pravi krš od istopljenih cevi i užarenih žica, ali nije bilo izgorelog mesa, i njemu postade jasno u kolikoj se meri uzaludno trudio.

Ventilatori su bili pravi pacovski lavirint: za svega nekoliko minuta mogla je da stigne do bilo kog mesta u Centru a da ne koristi konvejere ili čak da je ne registruje neki od senzora. Mogla je svugde da ga prati, neotkrivena u jednom podsvetu u koji on uopšte nije imao pristupa.

Bio je to lukav, lako uočljiv trik, ali on ga je zaboravio. Koliko li sam drugih stvari zaboravio? pitao se.

Sada je shvatio da je ona bila u pravu - izgubio je kontakt sa ljudskom prirodom. Sa svim svojim znanjem, moći i besmrtnošću on nije bio dorastao jednoj ženi. Ona ga je mogla svakog časa ubiti...

Zašto to nije učinila? Šta li je želela od njega? Znala je da on nije mogao da je spase od konačne, neopozive smrti. "Potrebni smo jedno drugom", rekla je. Nije mogao da zamisli zašto.

Dok se vraćao konvejskim vozilom natrag ka dubinama Nekropolisa i banci sa ćelijama, promenio je svoju odluku. I dalje je smatrao da mora da je uhvati, makar samo radi trake, ali ne sme joj pričiniti nikakvo zlo; ako bi je suviše izazivao, mogla je promeniti svoje mišljenje da joj je on potreban.

U njemu mržnja poče da ustupa mesto strahu, i jednoj klici poštovanja.

Dani su postali nedelje, ali još nije mogao da je nađe. Pretražio je sve horizonte Centra, i onda ponovo otpočeo pretragu. Pronašao je mnoge tragove njenog prisustva, jednu prostoriju u kojoj je spavala, jedno skladište koje je opljačkala, jedan strujni priključak gde je ponovo napunila baterije, ali uvek je bila jedan ili više koraka ispred njega.

Njegovo tumaranje odvodilo ga je na mesta gde već mesecima nije bio, i nešto je počelo da se dešava sa njegovom predstavom o sebi samome i svojoj okolini; prisećao se zašto je Centru dao ime 'Nekropolis'. Bez ljudi, kompleks je bio jedan sablasni grad - impresija koju su povećavali poluosvetljenost i znaci oštećenja izazvani ratom. Nekropolis: šta su bile džinovske pećine za zamrzavanje ako ne najobičnija groblja, sa svojim praznim kovčezima i telima pridodatim skladištima organske materije Centra u jednoj sterilnoj nekrofagiji. Radioaktivna pustinja gore iznad grada imala je više života od ovog groblja.

Samo su se roboti kretali ovde, tupavo izvršavajući naređenja koja su im ostavili mrtvi ljudi. Karver je počinjao da u njima vidi hodajuće leševe, sablasti onoga šta je Centar nekada bio, karikature živih bića, i što je bilo najgore od svega, neki od njih su ličili na njega.

Jednom je ugledao svoj odraz u staklenoj pregradi na administrativnom spratu, i šokirala ga je njegova insektoidna

neljudska prilika. Šta je on postao ako ne čelično čudovište sa mozgom jednog mrtvog čoveka koje je proganjalo poslednju ženu kroz ovaj grad smrti?

Čeznuo je da je ponovo ugleda, makar samo zato da bi osvežio svoju memoriju ljudskog lika.

Takva morbidnost nije ga uznemiravala još od dana rata, a znao je i zašto. Tokom protekle dve godine bio je okupiran Planom i vođenjem brige o Centru. Sada je njegov rad na Planu bio prekinut, a bez kontrolnog centra nije više mogao smatrati sebe za produžetak mašinerije kompleksa. Bio je malo ljudsko biće u jednoj ogromnoj praznoj školjci.

Imao je dve nove odbrane protiv tih osećanja. Najpre je intenzivirao svoju veru u svoju sudbinu; možda je počinio neke greške - ali to nije bilo važno, jer je jedini on osmislio Plan, i jedini on će ga ispuniti. Jedini će on spasti čovečanstvo. Nikakva količina sumnje, ništa što bi ona mogla da kaže, neće mu to oduzeti. Druga odbrana bile su njegove aktivnosti tokom ostatka dana.

Dvadeset dva časa na dan on ju je proganjao, a zatim se vraćao u banku sa ćelijama na jedan čas snevanja, i jedan čas slušanja onoga šta mu je ona govorila. Jednom, otprilike nedelju dana posle njihovog poslednjeg susreta, ona ga je počela pozivati preko interfona na razgovor, i on je slušao. U početku je uveravao sebe da to čini samo zato da bi pratio njeno kretanje - svaki put ga je pozivala sa drugog mesta - i nagovorio je da se preda. Postepeno je počeo priznavati, mada samo sebi, da naprosto čezne da vidi i čuje drugo ljudsko biće.

U početku je govorila o budućnosti, dajući mu sugestiju u pogledu njegovih planova, i potežući stvari koje on nije uzimao u obzir. "Jesi li siguran da smo samo mi preostali? Trebalo bi da pretražiš površinu, pa čak i ako ne pronađeš ništa mogao bi pokušati da tamo gore opraviš kompjuterske centre i fabrike robota. Mogao bi da iskoristiš vreme koje moraš čekati na to da sve resurse planete staviš sebi na raspolaganje." Već poodavno je prestao da joj oponira. Sada je slušao i priznavao vrednost njenih sugestija. Međutim, Plan je ostajao samo njegov.

Jednog dana počela je da govori o sebi. Hteo je da isključi interfon, ali iz nekog nedokučivog razloga, nije to učinio. Znao je o njoj samo

ono što je stajalo u njenom dosjeu u odseku memorije; prikazala mu je svoj život, i on se čudio kako je mogao da je nazove inferiornom.

Proživela je dvadeset osam godina u Njujork Sitiju krajem dvadesetog stoleća. Prebrodila je pobune izazvane glađu, rasistički rat i inverziju temperature 1988. godine. Nekako je uspela da sačuva svoj život i svoj smisao za humor u jednoj od najsurovijih sredina u ljudskoj istoriji, ali nije tražila nikakvo saosećanje, nego samo da se prizna njena sposobnost da preživi sa izvesnom merom dostojanstva. Prećutno, on je to učinio.

Obrazovala se i stekla praksu u radu na komjuterima - monotono dirinčenje, ali korisno - u jednoj od novonastalih međunarodnih firmi, angažovanih na istraživanju kosmosa. U dvadeset petoj godini, kada je, prema statistikama za Amerikance nižih klasa, već imala više od polovine svoga života iza sebe, lekari su je identifikovali kao osobu neizlečivo sklonu raku.

Pune tri godine je prosjačila, pozajmljivala, varala, zarađivala i krala novac koji je bio potreban da se podmićivanjem kupi jedna postelja u Centru za odlaganje života, koji je osnovala korporacija Severnoamerička bionika. Zaleđena, mogla je sačekati razvoj medicine koja će je izlečiti pre nego što njeno telo počne da proždire samo sebe.

Imala je sreću: Centar je nadživeo rat, kapsula je nadživela kvar kompjutera, a ona je nadživela ponovno rađanje. Sada će prihvatiti svaku sledeću stvar onakvu kakva je.

(Hteo je da je upita šta će biti sledeća stvar; šta ona pokušava da uradi, kakve su joj namere? Ali nije mu dala vremena za to.)

Priznala je svoje zločine, perverzije i poroke rađene iz dosade i bede, ali nije tražila oprostaj, nije davala nikakva opravdanja. Prezentirala je svoj život bez ikakvog komentara, i on uhvati sebe kako počinje da joj se divi.

Zatražila je od Karvera da joj priča o sebi. On se pomalo odupirao i popustio je tek kad se podsetio da je ona bila zaleđena pre nego što je njegov slučaj dobio publicitet.

Rođen i odgajen u jednom od novih gradova koje su nikli na Zapadnoj obali posle atomske desalinizacije vode, nikada nije ni u čemu oskudevao. Roditelji su mu bili rukovodeći kadar u

Severnopacifičkoj fuzionoj elektrani, i dobio je najbolje moguće obrazovanje, probio se na propulzivnom polju biofizike, dobio Nobelovu nagradu, zaradio veliki novac, dobio žarko željeni posao u firmi Severnopacifička bionika, i u dvadeset petoj godini razboleo se od raka izazvanog radijacijom posle jedne teške laboratorijske nesreće.

Dospeo je u NAB-ov projekat za kiborge, koji je finansirala vlada, i tu je njegov zdravi mozak bio transplantiran u jedno potencijalno besmrtno telo. Postao je kiborg, kibernetički organizam, 'čovek-mašina'. Odatle se uzdigao do svoje najveće slave kao direktor istraživanja u Centru za život.

Stvorio je banke ćelija, poslednju liniju odbrane čovečanstva. Zaleđena plazma klica značila je da nijedna vrsta neće morati ponovo da izumre, i da će buduće ljudsko potomstvo biti pošteđeno od mutirajućeg uticaja narkotika i radijacije. Postao je najslavniji od dvadeset svetskih kiborga: dr Robert Vejn Karver, besmrtnik, gospodar života, vrhovni simbol čovekove pobede nad životom i smrću. Onda je došao rat.

"Siroto čudo od deteta: nije nimalo neobično što si stekao kompleks Boga", rekla je ona kad je završio. "Žudiš da ponovo stekneš svu tu slavu i moć."

Tada je on probio jednom rukom ekran. "Prokleti da ste", prošaptao je. Odjednom se setio da je jedna od traka u njenoj prostoriji bila popularna biografija Roberta Karvera. Žena je udarala na njegov ego, i njegove emocije. Još je imao emocije, bez obzira na to što su njegove žlezde umrle sa njegovim telom. Imao je pamćenje i uslovne reflekse - 'fosilizirana osećanja' - koja su mogla da budu ponovo stimulirana i ponovo doživljena. Zaboravio ih je tokom proteklih godina samotnog života, ali razgovor s njom, razmišljanje o njoj, ponovo su ih probudili.

Zar je to tako gadno? pitao se. Ono šta je upravo osetio bio je jedan žestok izliv plahovitosti, duboko različit od njegovih ranijih hladnih, glagoljivih nastupa besa. Zar nije bilo dobro ponovo postati ljudsko biće? Njegova mržnja i strah od nje već su se mešali sa poštovanjem, čak divljenjem, i nejasno, gotovo podsvesno, on se pitao da li bi još mogao da voli.

Ostatke svog gneva iskaljivao je kroz nameštanje klopki. Na

raskrslama tunela postavljao je bombe za ošamućivanje sa električnim vizuelnim okidačima. Pravio je kaveze i nameštao ih da vise sa tavanica u većim prostorijama, podešenih tako da padnu ako ona uđe u infracrveni snop. Čak je kopao rupe na hodnicima i prekrivao ih plastičnim čaršavima da bi se potpuno uklapale u okolni pod. Sve klopke su povezane sa alarmnim uređajima u kontrolnoj prostoriji banke sa ćelijama.

Jedino što je sada želeo od nje bilo je da porazgovara s njom licem u lice, sazna šta ona želi i, ako je moguće, dobije njenu pomoć. Klopke nisu nikada ništa ulovile, sem u dve specijalne prilike.

Popravio je svoj interfon sledećeg dana nakon što ga je razbio, i oni su nastavili svoje komuniciranje kao da se ništa nije desilo, s tom razlikom što su sada vodili prave dijaloge.

"Nikada nisam mogao da shvatim kako ste digli u vazduh kontrolnu prostoriju. Možete li mi sada reći?"

"Naravno. Prikala sam bombu na jednog robota za održavanje pre nego što se popeo gore konvejerom. Jadna glupa naprava odnela ju je u prostoriju i eksplodirala zajedno s njom."

"A kako je došlo do one podvale sa interfonom u laboratoriji 73?"

"Lako. Bila sam u prostoriji 63, svega jedan horizont iznad tebe. Malo boje obavilo je sav posao."

"Jeste li stvarno pročitali sve one trake?"

"Ne. Samo one o tebi i Centru, a ponešto i o eksplozivima i elektronicima da bih mogla izvesti neke trikove koji će te impresionirati; sve ostalo bilo je samo dekorisanje izloga."

Smejao se zajedno s njom, bez obzira na to što je humor bio na njegov račun. Posle izvesnog uvežbavanja njegov veštački grkljan mogao je da proizvede prilično pristojno smejanje.

Igrali su šah preko interfona, i on je uvek pobeđivao. Zatim su prešli na poker, i stvari su se obrnule. Ustanovio je da je memorisao svaki centimetar njenog strogo izvajanog smeđeg lica.

Nikada je nije pitao kakvi su njeni planovi - nije želeo da uništi ono šta su imali. Razonodio se bolje nego tokom mnogih minulih godina, a kad ona jednog dana umre, kao što je znao da će morati, sećanje na nju krepice ga još decenijama. I kad on najzad postigne svoj veliki trijumf, kad stvori novo čovečanstvo, još uvek će je se sećati.

Sada je retko napuštao banku sa ćelijama i provodio je vreme u svojim planovima, svojim snovima i razgovorima s njom. Povremeno je odlazio u šetnju, nenaoružan i ne krijući se, i baš na jednoj od tih ekskurzija najzad ju je pronašao.

Tumarao je kroz jednu od velikih pećina, kupolu od stene prečnika nekoliko stotina metara, koja je bila izdubljena u zemlji nuklearnom eksplozijom da bi se u njoj smestile kapsule za zaleđivanje. Jedna velika geodezijska metalna mreža bila je razapeta širom pećine, poput srebrne džungle ili trodimenzionalne paukove mreže. Na svakom preseku metalnih konopaca nalazila se jedna crna cilindrična kapsula. Konopci koji su dovodili tečni azot iz rezervoara i kontrolne impulse iz kompjutera visili su poput raskidanih vena, a povremena pojava pojedinih robota-poslužitelja samo je činila da prostorija izgleda još samotnija.

Stojeći u centru pećine i gledajući u paučinu, Karver je osećao kako ga preplavljuje sva silna tuga koju je poricao još od završetka rata. Ovde je bila prva čovekova postaja do besmrtnosti, a rat ju je razorio kao i tolike druge ljudske snove.

Uglom jedne od svojih fotoćelija ugledao je vitku, u plavo odevenu priliku kako iskače iza jedne nekorisne mašine i nestaje u izlaznom tunelu. Hitro se okrenuo prema njoj i povikao: "Gospođice Armendes! Stanite! Molim vas!" Projurio je kroz otvor tunela, gotovo se soplevši o jedan pitonski debeli opskrbni kabl.

"Neću vam naškoditi!" Obleteo je oko jednog ugla u mračnom prolazu. "Aaagghhh!"

Upao je u jednu od svojih sopstvenih jama, uganuo jednu ruku i iščašio nekoliko opružnih zglobova. Uspravljajući se, opazio ju je kako stoji na ivici i gleda dole ka njemu. "Gospođice Armendes", povikao je. "Zašto ste pobešli? Ja vam ne bih naškodio." Video je konopac koji je visio sa stropa, van njegovog domašaja, i koji je ona očigledno koristila da se prebaci preko jame. "Šta želite od mene?"

Gotovo čitav mesec dana viđao je samo njeno lice na teleekranu; sada se prisećao koliko je lepo bilo ljudsko telo. Ali kad je progovorila, njeno lice i glas kao da su bili modelirani prema njegovom sopstvenom licu i glasu. "Želim život, doktore Karver."

"Ne shvatam kako bih to mogao da vam dam", rekao je bespomoćno. "Ništa osim potpuno novog tela ne bi moglo da vas

spase, pa čak i kad bismo imali jedno za transplantaciju, ono bi odbacilo vaš mozak. Pođite sa mnom; moj robo-hirurg ne može, da vas izleči, ali može da olakša stvari."

Sada je molio. "Pomozi mi da isplaniram čovekovu budućnost. Kerol, volim te." Bio je šokiran, a onda sav preplavljen radošću. Reкао je da voli, i to je bilo istina. Mrzeo je ime u dosijeu, plašio se neprijatelja, poštovao ličnost, i sada voleo ženu. "Kerol, volim te."

"I ja tebe volim. Ti možeš da mi daš život. Život u jednom telu koje neće odbaciti moj mozak. Ti možeš da od mene načiniš kiborga kao što si ti." Kleknula je pored ivice jame. "Roberte, želim da delim tvoju besmrtnost. Želim da ti pomognem u ponovnom stvaranju čovečanstva."

"Šta?" Njegova novopronađena osećanja uskovitlaše se u njemu.

"Ti možeš da sastaviš jedno novo telo od rezervnih delova i uprogramiraš tvog hirurga za operaciju. Znam da možeš. Bilo je to očigledno čitavo vreme, ali ti si bio suviše blizu rešenja da bi ga video."

Nije hteo da je sluša, jer je posegnula da sruši poslednju barijeru koja je stajala između njih. "Ne! To je moje. Ja sam izgradio banku sa ćelijama; to je moj svet. Ja imam pravo da budem... spasitelj, samo ja. Zašto bih to delio s tobom?"

Ona se izgubila s njegovog vidika. "Ti mi kaži", rekla je i bacila nešto dole k njemu.

Uhvatio je predmet, video da je to traka, i odbacio je u stranu. Zaboravio je na nju pre više dana: bio je budala kad je mislio da je nezamenljiva. Jedino što je želeo bila je žena. "Kerol, vrati se! Daću ti sve samo ne to!" Ali jedino što je čuo bio je sve slabiji šum njenih koraka.

Jedan sat kasnije uspeo je da se ispenetra iz jame. Ona ga nije pozvala interfonom to večer, niti sledećih večeri posle toga. Tri dana je mozgao o njenim rečima, ne napuštajući banku sa ćelijama. Na kraju je odgovorio na svoje sopstveno pitanje.

Dve godine osame u Nekropolisu gotovo su ga učinile ludim; šta bi tek učinilo jedno stoleće? Zar ne bi postao jedno neljudsko čudovište, nesposobno da uči svoju decu? Bio mu je potreban saputnik, jedan besmrtnik poput njega samoga, drugi kiborg koji bi mogao da razume njegova hladna osećanja. Dvoje ljudi bili bi kadri

da spasi jedno drugom duševno zdravlje i isplaniraju budućnost. Bio mu je potreban neko - bila mu je potrebna ona.

Počeo je da sanjari. Kad zajedno ponovo izgrade svet, tokom hiljadu ili pet hiljada godina, on će se vratiti genetičkim istraživanjima. Uz pomoć njihove dece, naučiće kako da stvara tela koja neće odbacivati implantirane mozgove, tela koja će moći da dodiruju, osećaju i vole. Oni će ponovo postati ljudska bića u svetu koji će izgraditi.

Želeo je da otrči njoj i ispriča joj o svom snu, snu koji će ih okrepljivati stolicima, ali nije imao prilike za to.

On ju je odbacio, i sada je zauvek iščezla. Nikada je neće pronaći, i ona će umreti sama u nekom mračnom tunelu, nikada i ne saznajući koliko je on žudeo za njom.

Izgubio sam je, razmišljao je. Izgubio sam svoju dušu. Hteo sam da budem Bog, i zbog moje taštine izgubljeno je čovečanstvo. Provešću čitavu večnost razmišljajući o njoj. Osećao je potrebu da zaplače, ali njegova besmrtnost uskraćivala mu je to.

Četvrtog dana otkako ju je izgubio počeo je sumnjati da će je ikada pronaći.

Sledećeg dana ona je upala u jednu od njegovih zamki.

Pošto je isključio alarm, otišao je polako na horizont sa skladištima, do prostorije u kojoj je ona čekala. Stajala je mirno u kavezu koji je pao sa tavanice, na čistom prostoru među sanducima i denjkovima zaliha. Zurila je u njega bezizrazno dok je stajao ispred nje kao neki produžetak metala i plastike okolo njih.

"Isplanirala si sve ovo, zar ne?" reče on najzad. Ništa nije odgovorila. "Čitava ova groteskna igra bila je jedan gambit da me vratiš ljudskim osećanjima, prisiliš me na to kroz mržnju, strah, smeh i ljubav; navedeš me da iz poverenja i ljubavi činim ono što ti želiš. Isplanirala si sve to od samog početka."

"Morala sam da preživim nekako, Roberte", uzvratila ona tiho. "Volim te, i želim da ti pomognem."

"Ona stvar sa jamom bila je završni potez, zar ne? Htela si da me vidiš licem u lice i utuviš mi i poslednje detalje." On uzdahnu. "Sada to shvatam, ali ostaje ipak da si ti pobedila. Nije mi važno da li si iskrena ili nisi. Možda još manipulišeš mnome, a možda je tačno sve

što si rekla. Jedino što znam jeste da ne mogu živeti bez tebe." Premeštao se na svojim diskolikim stopalima kao neki školarac, a onda dodao: "Idem da donesem neki plamenik i isečem taj kavez."

"Ne trudi se", reče ona, vadeći jedan minijaturni laserski rezač ispod svog džempera. Dok je rasecala rešetke (njegove zamke kao da nisu bile kadre nikada ništa da ulove osim njega samoga, zapazio je) nastavila je da govori. "Postoje neke stvari koje bih želela da uradim pre operacije... okupam se poslednji put, najedem dobre hrane i slično. Sledeće nedelje mogli bismo da to obavimo. Moći ću da ti pomognem pri programiranju i montaži; proučila sam odgovarajuće priručnike."

"Naravno da jesi", reče on.

Posegnula je rukom kroz rupu koju je isekla i zgrabila njegov snažni metalni kostur da se osloni kad je iskoračila napolje. Sada je stajala odmah do njega, podigavši pogled gore ka njemu. "Znaš, Roberte", rekla je, "ovo je prvi put da smo dodirnuli jedno drugo."

On je privuče k sebi. Uskoro će to biti metal o metal, ali jednog dana će biti živo telo o živo telo.

Pa, mislio je Karver, sledećih stotinu godina bar bi trebalo da budu interesantne.

Sveca mu, mislila je Kerol Armendes, sa roditeljima-bogovima kao što smo mi, nova ljudska rasa će stvarno biti nešto drugo.

Oboje su bili u pravu.

I eto kako se rađaju legende.

Skot V. Šumak

Persefona i Had

Podaci o piscu i delu:

Voren Braun: POSLEDNJI VALCER

Alvin Menlar je voleo igračke. Voleo ih je zato što je voleo da se igra. Homo ludens bio je njegov moto, i zahvaljujući njemu uspeo je da stekne ogromno interplanetarno bogatstvo. Otkako je prvi put držao u svojim rukama jednu raketu-igračku dok je još bio dete, maštao je o tome da ima svemir i planete s kojima bi se igrao. Postao je jedan od prvih velikih svemirskih preduzetnika. Njegove kompanije rudarile su na Mesecu i obrađivale Mars. Njegovi sateliti

snabdevali su sunčevom energijom Zemlju, koja je postala bogata i miroljubiva zahvaljujući tom jeftinom i izobilnom energetsom resursu.

On nikada ne bi sebe nazvao okrutnim čovekom, a pogotovo ne tiraninom. Nikada čak nije pomislio o sebi da je vešt manipuliratelj. Smatrao je, naprosto, da je vešt igrač, bolji od većine drugih igrača. Verovao je da su ljudska bića najbolji objekti za njegovu razonodu, jer su ona bila ne samo igrači, nego i predmeti za igru. Moralnost je bila reč na koju je povremeno nailazio dok bi rešavao ukrštene reči. Van toga, moralnost nije imala nikakvog značaja za njega.

Njegova najnovija igračka sedela je sučelice prema njemu za stolom orijentalnog stila, na kome su se nalazile dve čaše od čistog kristala, napunjene prvoklasnim vinom. Bila je visoka i graciozna, sa besprekornim grčkim licem i smaragdno-zelenim očima koje je još više isticala bledožuta kaskada njene kovrdžave kose. Haljina joj je bila od ružičaste svile i providna.

Menlar je bio odeven u belo, neka vrsta kombinacije između šeika i mandarina. Za pojasom je nosio krivi bodež, ukrašen basnoslovno vrednim draguljima. Sa svojom kratko podšišanom, kovrdžavom belom kosom i bledoplavim očima izrazito je ličio na okrutnog i oholog princa iz neke drevne i dekadentne civilizacije. Dopadao mu se utisak koji je ostavljao; smatrao je da tako deluje prilično vragolasto. Nadao se da će impresionirati Margaret kad ona dođe. A doći će, ako je on povukao ispravan potez.

Kao da je hteo da potvrdi ispravnost njegovog poteza, blagi zvuk zvona odjeknuo je kroz stan-baštu na vrhu džinovske zgrade, a odmah zatim oglasila se i Margaret, tražeći dozvolu da se popne gore. On ustade i pruži ruku svojoj lepoj družbenici, koja je sedela sva u stavu usrdne predusretljivosti.

"Hoćeš li uspeti to da obaviš, dušo? Uzmi me za ruku."

Ona ćutke prihvati ispruženu ruku i ustade graciozno. Kliznuvši pored njega uz šuštanje svile, prišla je udubljenju u zidu gde se nalazio lift i pritisnula dlan na ploču za odobravanje pristupa u apartman. Mašinerija je prepoznala šifru šare njenog dlana uz melodiozno šumorenje, a indikator spratova pokazao je da je lift krenuo naviše. Biće mu potreban gotovo čitav minut da se popne dve stotine spratova do vrha zgrade.

Menlar prinese svoj dlan grlu dok je posmatrao blago svetlucanje lampice indikatora. Koji časak pre toga zapazio je izvesnu malu iskrivljenost u svome glasu i pitao se da li je možda sintesajzer govora koji je korigovao urođenu manu njegovih glasnih žica postao neispravan. Pomislio je kako bi trebalo da ode u svoju spavaću sobu i uzme rezervni, ali je odmah odbacio tu ideju zato što je želeo da bude prisutan kad se vrata lifta otvore. Biće to veoma zanimljiv prizor.

"Osmehni se našoj posetiteljki kad izađe iz lifta", rekao je lepoj družbenici. "Ispruži ruku i poželi joj dobro veče."

Žena ga je posmatrala trenutak svojim svetlim smaragdnom očima, a zatim se nemo okrenula prema kitnjastom mozaiku vrata lifta. Indikator spratova najzad je upalio i svoju poslednju svetiljku. Gošća je stigla. Vrata se otvoriše i Margaret Luis stupi u prostoriju. Menlarova pratilja ispruži ruku prema novopridošlici.

"Dobro veče", rekla je.

Margaret prihvati ponuđenu ruku, ali gledala je Menlara, kao da se spremala da mu se obrati. U tom kratkom trenutku njene oči se prilagodiše na prigušenu svetlost u niši i ona postade svesna da se rukuje sa samom sobom. Trgnula je ruku natrag kao da je ova vatrom oprljena. Menlar začu kako je šumno udahnula vazduh i nasmeja se. Margaret je zurila u androida; android je zurio u nju.

Menlar se ponovo nasmeja, koraknu napred i stade pored lepих bliznakinja - one prave u poslovnoj odeći, one lažne u raskošnoj večernjoj haljini. "Šta se desilo, Margaret? Zar nikada ranije nisi pogledala u ogledalo? Siguran sam da neko tako privlačan kao ti mora da koristi ogledala."

Sada već pribrana, ona se okrete prema svome domaćinu, skupljenih očiju. "Do đavola, Alvine, šta ovo treba da znači? Još jedna od tvojih bolesnih igara?"

"Oh, Margaret", zaprede Menlar, "zar se tako razgovara sa svojim poslodavcem?"

"Bivšim poslodavcem", uzvratila ona.

On je uze za ruku. "Hm, da, to je jedna od stvari zbog koje sam te pozvao ovamo da porazgovaramo... tvoja ostavka."

Ona istrže svoju ruku. "Znači, ovo je stvarno jedna od tvojih šala. Trebalo mi je biti jasno da lažeš još onog trenutka kad si mi

telefonirao i rekao kako se Haris nalazi u nekakvoj neprilici. Odlazim." Okrenula se i krenula prema liftu.

"Zaustavi je", naredi Menlar androidu.

Brže nego što bi ljudska ruka mogla da se pokrene, ruka žene robota sevu napred da prepreči put. Margaret nalete prsima na nju. Ona je bila snažna žena, ali ruka koja joj je preprečila prolaz izgledala je kao da je od kamena. Menlar pomisli kako je prizor Margarete koja pokušava da prođe pored Margarete vredan visoke cene plaćene za njegovu najnoviju igračku.

"Izgleda da si van sebe, dušo", zakikotao se.

Videći da je to bekstvo beznadežno, žena se ponovo okrete prema njemu.

"Ovo ti neće uspeti", procedila je, glasom punim gneva.

"Neće mi uspeti šta?" uzvratila Menlar blago.

"Ti imaš slobodu da me napustiš. Mislio sam naprosto da bi te moglo interesovati da saznaš šta čeka tvog dragana."

Margaret se sledi.

"Pusti je da prođe", naredi on androidu, čija je ruka još bila vodoravno ispružena. Ruka se spusti. Menlar odmahnu glavom.

"Ona je lepa, ali tako bukvalna. Nema istinske inteligencije. Nije kao ti, Margaret."

Margaret je zurila u njega, ne pomerajući se.

"Dakle, zar nećeš da odeš?" reče Menlar.

"Šta si učinio?" upita ona, ignorišući njegovo pitanje, sa prizvukom panike u glasu. "Gde je Haris?"

"Hoćeš li da uđeš unutra pa da porazgovaramo o tome?" reče Menlar, osmehujući se. "Možemo da popijemo po jednu čašicu za ljubav starih dana."

Njena ramena se opustiše. Činilo se da život ističe iz nje. Menlar pokaza rukom prema salonu širokim gestom gostoljubivosti. Ona bez reči pođe za njim.

"Zašto me ne ostaviš samu?" prošaptala je.

"Zato što je tragična i sama pomisao da ti budeš sama", uzvratila Menlar.

"S tobom sam oduvek bila sama", siknu ona, stojeći ukrućeno dok se on spuštao u duboku, meku fotelju.

"A ja sam mislio da ti je nekada bilo stalo do mene", reče Menlar

glasom punim preuveličane pozleđenosti.

"Šta si učinio Harisu?" upita ona.

"On je jedan od mojih najboljih inženjera. Zašto bi trebalo da mu bilo šta učinim?"

"Ali, rekao si..."

"Nisam rekao. Pitao sam. Pitao sam da li želiš da znaš šta mu se sprema."

Menlar je posmatrao igru emocija na njenom licu: neodlučnost, strah za sudbinu njenog ljubavnika, gnev. Bio je to hladan gnev. Menlaru se sve ovo dopadalo; oduvek je cenio Margaret zbog nje, i samokontrole.

"Mrzim te", reče ona bez uvijanja.

"Ne zameram ti to. I mnogi drugi ljudi me mrže."

"Ne možeš više igrati nikakve igre sa mnom. Odlazim. I Haris odlazi. Ima mnoštvo nameštenja za dobre inženjere."

"Sa dobrim poslovnim preporukama", uzvratila on milozvučno.

"Pokušaj da nas ucenjuješ. To bi bilo isto što i preporuka za neke od tvojih konkurenata."

"Možda je tako. Ali moji konkurenti žele poštene ljude."

"Šta hoćeš time da kažeš?"

"Naprosto to da je tvoj ljubavnik Haris neopravdano premašio sredstva koja su mu bila dodeljena za njegov istraživački rad, i to poprilično."

"Ti, bitango! Nećeš se usuditi..."

"Mogu da udesim stvar tako kao da je on od mene ukrao mnogo novaca."

"Nikada ti neće poći za rukom da izvedeš takvu podvalu."

"Imam dokaz u mome sefu", reče Menlar, pokazujući rukom prema jednom izrezbarenom drvenom ormaniću. "Fakture, priznanice i slične stvari."

"Ti si čudovište."

"Ja sam hazarder. I zadržavam ono šta sam osvojio. Tebe, u ovom slučaju."

"Šta želiš?"

"Želim da budeš rano izjutra svakoga dana na poslu, a posle toga ovde svake noći - sve dok ja ne budem zahtevao drugačije."

"A šta je sa Harisom?"

"On može da čini šta mu je drago. Ti si ta koju želim."

"Ne možeš ga zastrašiti."

"Pogrešno si me razumela, Margaret", reče Menlar ustajući. "Ja ne pokušavam nikoga da zastrašim. Ja sam naprosto povukao jedan potez. Ti možeš da odgovoriš na njega kako ti je volja."

Margaretine oči sevnuše prema kamufliranom sefu, a zatim ponovo prema Menlaru. On je uhvatio taj potajni pokret.

"Sef je od durila, debelog deset centimetara, sa samopogonskim alarmom koji direktno upozorava policijsku centralu. Ugrađen je u pod i reaguje na šaru dlana samo jedne osobe. Alarm će zazvoni i ako mu se primakne dlan bilo koje druge ličnosti."

Margaretina ruka polako posegnu u džep njenog radnog mantila. Menlar se osmehnu. Znao je za čim ona poseže; on lično joj je to dao.

"Pre nego što pokušaš da me prinudiš sa tim elegantnim malim oružjem koje nosiš, mislim da bi bilo dobro da znaš da nije moj dlan taj koji otvara sef."

Njena ruka se pojavi iz džepa, prazna.

"Šta hoćeš time da kažeš?"

On sleže ramenima. "Hoću da kažem samo to da neko ko mi je veoma blizak može da otvori taj sef. Nađi tu osobu da ga otvori i domoći ćeš se onoga šta je unutra."

"Imaš li i druge lažne izveštaje skrivene negde?"

On ćutke odmahnu glavom.

"Ali mogao bi druge da napraviš."

"Ah, ne. Časna skautska reč. Ovo je moja jedina igra protiv Harisa."

"Da li to znači da postoji jedna i protiv mene?"

Menlaru se dopadala njena oštroumnost. To je samo pojačavalo draž igre.

"Pa, imam nešto u rezervi, za svaki slučaj." Pružio joj je holografski aparat za gledanje dijapozitiva. "Ti nikada nisi mnogo volela prizore pijančenja."

Margaret je nekoliko sekundi gledala kroz okular, teško dišući, a onda gnevno hitnula aparat prema Menlaru, koji vešto odskoči u stranu.

"Gde si nabavio ovo đubre? Ja nikada nisam..."

"Zašto se uzbuđuješ? Nije namenjeno za javnu potrošnju." On se

isceri. "Original je u sefu."

Ona je zurila u njega bez reči, sa mržnjom u očima.

"To je jedna stvarčica u kojoj je učestvovala tvoja bliznakinja." - Menlar mahnu rukom prema ženi-androidu koja je stajala, ćutljiva i lepa, pored lifta. "Ona čak i pleše isto tako dobro kao ti."

Dao je znak androidu da priđe i otvorio usta.

Nikakav zvuk nije se čuo. On lupnu prstima ukrašeni disk sintesajzera govora na svome grlu. "Tehničke smetnje", zakikotao se iskrivljenim glasom. "Hodi ovamo", naredio je androidu, koji se nemo primače.

Menlar priđe tastaturi muzičkog sistema apartmana i izabra jedan valcer.

"Želiš li da prvi ples bude tvoj?" upitao je, poklonivši se Margareti.

"Idi u pakao!"

"Onda možda drugi." Osmehnuo se ženi-androidu kad mu se pridružila. "Igraj valcer sa mnom", naredio je mašini. "Margaret treba da donese jednu odluku."

Čovek i mašina ubrzo su klizili duž uglačanog drvenog poda ispod visokih prozora koji su formirali jedan zid stana-bašte na krovu džinovske zgrade. Bila je to prava scena iz bajke o Pepeljugi - galantni, zgodni princ i njegova zanosno lepa ljubljena dok plešu u magičnoj balskoj dvorani visoko iznad bezbrojnih svetlosti grada. Margaret ih je posmatrala ledenim očima.

"Volela bi da me ubiješ, zar ne?" upita Menlar, nadjačavajući muziku dok su on i lažna Margaret proleteli mimo nje nošeni muzikom iz starih bečkih vremena. "Ali tvoj Haris bi bio okrivljen." Muzika ih odnese u udaljeni ugao prostranog salona. "Zagrli me, ljubavi!" povikao je, na šta android čvrsto obavi svoje ruke oko njega. "Vidiš", doviknuo je, kad ih je veliki talas muzike ponovo proneo pored Margarete, "tvoja verna bliznakinja nikada me neće napustiti."

Glas mu je odjednom postao iskrivljen zbog neispravnog sintezajzera; zvučao je dijabolički hrapavo. Margaret okrete leđa prizoru. Menlar ju je pratio pogledom dok se brzo okretao po podu u androidovom zagrljaju. Jedan valcer se stapao u drugi, a Margaret je i dalje bila okrenuta leđima njemu i njegovoj neumornoj partnerki. U tom trenutku on je znao da je pobedio. Naravno, moraće uvek da bude na oprezu posle ovoga. Ali, kakva bi to igra bila bez

uzbuđenja? I upravo kada mu je ta misao prošla kroz glavu, Margaret se okrenula i pogledala ga. "Pobedio si!" povikala je, nadjačavajući muziku. "Pobedio si, proklet bio!"

Menlar je otvorio usta da kaže "Naravno", ali nikakav zvuk nije izašao iz njegovog grla. Zapazio je izraz očajanja na Margaretinom licu dok su on i android proleteli pored nje, ne propustivši nijedan takt.

"Pobedio si, rekla sam", vrisnu ona. "Prestani sa tim besramnim plesom!"

Menlar otvori usta da naredi androidu da prestane i oslobodi ga iz svog zagrljaja, ali ni ovoga puta nije se čuo nikakav zvuk. Prokleti sintesajzer, pomislio je, pokušavajući da podigne ruku svome grlu i lupne po disku. Međutim, androidov zagrljaj bio je suviše čvrst. Oštar ubod straha prostruja kroz njega kad se ples nastavio. Napregao je snagu i pokušao da se otrgne, ali ritam plesa jedva da se malo poremetio. Novi valcer stopio se sa onim koji je upravo prestajao. "Muzika", nemušto je dovikivao Margareti, "moraš zaustaviti muziku..."

Video ju je kako prilazi kontrolnoj tastaturi zvučnog sistema. Ruka joj je oklevala iznad nje. Onda se njen pogled susrete s njegovim i ona naglo povuče ruku unazad. Umesto da se pozabavi kontrolnom tastaturom, pošla je prema plesačima, podešavajući svoje pokrete prema ritmu valcera.

Margaretina ruka munjevito posegnu napred i Menlar oseti njene prste oko diska na svome vratu. Divljim i snažnim trzajem otkinula je sintesajzer sa njegovog grla i zavitlala ga prema suprotnom zidu.

Valcer ga ponovo zakovitla okolo i on za trenutak izgubi Margaret iz vida. Kad ga je android u brzim okretima vratio natrag, video je da je u međuvremenu otvorila drveni orman kojim je sef bio obložen. Na crnoj površini durita nije se nalazio nikakav brojčanik, nikakve vidljive šare, samo sivi kvadrat i pločice za prislanjanje šifrovanog dlana. Margaret je stajala ispred sefa, držeći čvrsto svoj mali laserski pištolj obema rukama.

Pucaj u njega, mislio je Menlar dok ga je android neumorno vitlao po prostoriji. To će dovesti policiju.

Ala ona je spustila oružje i pretojala je nepomično čitav jedan valcer, zatim drugi, a onda još jedan. Menlarove noge počeo je da

hvata grč. Potočić ljutog znoja ispuni mu oči. Pucaj u njega, mislio je sa očajanjem, pucaj, pucaj, pucaj.

Android ga zakovitla u suprotni ugao prostorije. On posrnu, a automatovo stopalo ravnodušno nagazi na njegovo. Osetio je kako kosti krckaju, a crveni blesak bola sevnu mu pred očima. Onda su, plešući, stigli bliže Margareti. Ona je odložila u stranu laserski pištolj, i sada je stajala sasvim blizu sefa, polako ispružajući svoj dlan.

Nije moguće da je pogodila kome se otvara, mislio je on. Njegovo ozleđeno stopalo se saplete, a lepa mašina nemilosrdno nagazi na njega. Spazma mučnine pogodi ga uporedo sa bolom; osetio je potrebu da povraća. Prigušivši s naporom taj refleks, okrenuo se taman na vreme da vidi kako se Margaretin dlan čvrsto prislanja na šifrovanu pločicu sefa. Vrata se uz tihi šum otvoriše. Video ju je kako pažljivo pretražuje sadržaj, stavljajući papire koji su je interesovali u svoju ručnu torbu. Zatim ga je robot ponovo u ritmu valcera odneo prema staklenom zidu. Svetlosti grada vrtoglavo su se okretale dole u dubini. Muzika se nastavljala.

Počeo je da udara androida, lupajući svojim pesnicama po elastičnom mesu plastike, lupajući i lupajući sve dok mu se ruke nisu izranjavile i iskrvavile od udaranja o duritni skelet ispod gotovo ljudske kože. Pokušao je da se nasloni na ruke koje su ga objumljivale, da se odmori. Ali njegovo smrskano stopalo bilo je ponovo nagaženo i on se uspravi, pokušavajući očajnički da održava takt sa beskonačnim valcerom.

Kroz izmaglicu bola video je Margaret kako stoji iznad kontrolne tastature, posmatrajući pažljivo njega i svoju bliznakinju. Ona ne može ovo da mi učini, mislio je.

Kad se njena ruka spustila na tastaturu, robot ga je ponovo odvukao prema suprotnom kraju prostorije. Osetio je navalu snage pri pomisli na oslobođenje i pri pomisli na revanš. Mene niko nije pobedio dvaput, govorio je sebi. Okrenuvši se, video je da Margaret još stoji iznad kontrolne tastature. Kako glupo od jednog inženjera, pomislio je u bolu, ne ume da barata ovom spravom. Zeleno dugme, otvarao je usta nemušto. Onda je ponovo bio odvučen niz prostoriju.

Kad ga je android još jednom okrenuo tokom plesa, video je da je Margaret nastala. A kad je čuo da muzika postaje sve brža, otvorio je usta i pokušao da vrisne.

Kliv Kartmil: OSKAR

Pol Roki je parkirao svoj kabriolet ispred pivnice.

"Ona živi u onoj stambenoj zgradi na uglu", rekao je. "Srešćemo se ovde, kasnije."

"Hteo bih da stavim jedan prigovor", reče Majkl Korbin.

Terens Finegan i Pol Roki pogledaše Korbina sa izrazom strpljive dosade. Korbinovo mršavo lice pocrvene.

"Moj prigovor je umesan", usprotivi se on.

"Pretpostavimo da ta devojka pošizi. Naći ćemo se u vraški gadnom škripcu."

Terens Finegan položi očinski svoju krupnu šaku na Korbinovo rame.

"Majk, sine, uvežbavali smo to dva sata sa Elzi. Da li joj se digla makar samo jedna dlaka na glavi? Nije. A neće se ni toj Polovoj prijateljici."

"Elzi je najobičnija glupača."

"Zar to nisu sve žene?"

"Ne budi tako pogan, Teri. Ja tvrdim da je to opasno. Prema Polovim rečima, ta devojka ima okultne sklonosti. Ona želi da veruje u takve fenomene kao što je naš imaginarni Oskar. Ako odigramo naše uloge dovoljno ubedljivo, uveravam vas da ćemo izazvati nevolju."

"Ja nisam toliko zabrinut zbog Lindinog duševnog zdravlja", umeša se Pol Roki, "koliko zbog tvoje glume."

"U redu. Hajdemo."

U hodniku na trećem spratu stambene zgrade Pol Roki je zakucao na jedna vrata. Ubrzo ih je otvorila zgodna crnka u plavim pantalonama.

"Oh, baš lepo", rekla je. "Društvanice."

Trojica mladića umarširaše unutra. Pol Roki nehajno mahnu prema svojom pratiocima.

"Linda, dozvoli da ti predstavim Terija Finegana i..."

Zastao je u pola rečenice. Majkl Korbin je svojim hladnim, plavim očima pratio Nešto Nevidljivo duž zidova prostorije.

Roli kašljucnu. "Ah, hm, Majk."

Korbin se trže. "Izvinite", promrmljao je devojci. "Kako ste?"

"...i Majkla Korbina. Linda Hausmen."

Finegan zatvori vrata. On i Roki izmjenjaše značajne poglede, premeriše sažaljivim očima Korbina i zamahaše glavama u znak saosećanja. Linda se, zapazivši ovu usputnu igru, za trenutak namršti i pokretom ruke ponudi ih da sednu.

"Jeste li za viski i sodu?"

Tri zadovoljna uzdaha se ogласiše.

Dok je led zveckao u kuhinji, Korbin je postavio jedno pitanje sa svojim obrvama. Dva potvrdna klimanja mu odgovoriše.

Linda je donela poslužavnik sa pićem, podvila jednu nogu ispod sebe na divanu i podigla svoju čašu.

"Da li nazdravljamo nečemu, ili naprosto pijemo?"

"Nazdravljamo našoj lepoj domaćici", uzvрати Korbin. "Baš prošle sedmice moj otac mi je rekao..."

"Sinoć si nam ispričao da je on poginuo u Velikom orkanu 1906. godine", prekide ga Roki.

"Nije udar vetra ubio mog oca. Rekao mi je baš prošle sedmice da crнке, u poređenju sa plavušama..."

Zastao je. Njegove oči počеше ponovo da prate Nešto Nevidljivo duž zidova.

Roki i Finegan zbunjeno spustiše poglede na svoje čaše. Onda Roki učini usiljen napor da prekine nastalu nelagodnost: "Kako živiš u poslednje vreme Linda?"

Ona, zagledana netremice u Korbina, nije obratila pažnju na pitanje. Finegan klimnu glavom Rokiju.

"Opet ga je uhvatilo", reče Roki sa gađenjem.

"Majk!" prasnu Finegan.

Korbin poskoči. Poput čoveka koji se budi iz dubokog sna, zatreptao je očima i postepeno shvatio gde se nalazi.

"Kao što rekoh", promrmljao je, "...gde sam ono stao?"

"Mislim da će biti najbolje da objasnimo", obrati se Roki devojci, koja je zurila široko otvorenih očiju. "Majk misli da je spiritistički fenomen. Ima jednog prisnog duha, koga, u duhu prisnosti, naziva Oskar."

"Koješta!" frknu Finegan. "Njemu ne fali ništa, sem što je lud."

"On viđa jednu Stvar", produži Roki glagoljivo. "Ona ga prati. On ne može, ili ne želi, da je opiše. Ona nije uvek vidljiva. On je vidi, ili tvrdi da je vidi, samo u nekim noćima, i to u ograđenom prostoru - nekoj

sobi, dvorani, ili sličnom mestu. Ona se nikada ne pokazuje na dnevnoj svetlosti... Ne uznemiravaj se, Linda. Ona nikada nikoga ne uznemirava. Teri i ja više ne obraćamo pažnju na to."

"Sve što možemo da uradimo", primeti Finegan, "jeste da se izvinemo u njegovo ime. Naravno, ta njegova osobitost odvlači pažnju od nekih njegovih očiglednijih nedostataka, i ljudi stiču utisak da je on prilično prijatan momak ako se izuzme njegova nastranost."

Tokom razgovora, Majkl Korbin je pažljivo posmatrao Lindu. Kad ga je pogledala, progovorio je poverljivim glasom.

"Osećam da smo nas dvoje srodne duše, gospođice Hausmen. Mi znamo da postoje izvesne sile, bića, koji se ne mogu objasniti takvim klipanima kao što su moji prijatelji. Ali vi i ja, i drugi slični nama... mi znamo."

Lindine usne bile su razdvojene; zaboravljenu čašu s pićem stezala je obema rukama.

"Da", prošaptala je. "Da."

"Ne dozvolite mu da i vas nasanka, gospođice Hausnen", reče Finegan. "I popijte vaše piće pre nego što se ugreje."

"Razgovarajmo o nečem drugom", predloži Roki. "Ako Majk jednom otpočne, govoriće čitavu noć o bićima iz druge ravni. Sećam se jedne pijane i olujne noći..."

Njegov glas utihnu. Vilice mu se opustiše. Njegove oči, baš kao što su to učinile i Korbinove, počеше da prate Nešto Nevidljivo duž podnožja jednog zida. Sav se ukrutio.

"Šta je ovo, neki štos?" zagunđa Finegan.

Korbin ga odmeri samozadovoljnim i ciničnim pogledom. Lindine širom otvorene, crne oči napregnuto su motrile čas jednog čas drugog. Lako zadrhtavši, odložila je svoju čašu.

Roki, u stilu nekog mesečara, spusti svoje piće i krutim korakom krenu iz stana, ne osvrnuvši se na Lindu i ne dobacivši joj nijednu reč u znak pozdrava.

"Šta je to, do vraga, s tobom?" prasnu Finegan. "Kuda ćeš?"

Kad su se vrata zatvorila za Rokijem, ostalih troje su ćutke sedeli. Korbinove usne oblikovale su neodređen osmeh. Finegan proguta ostatak svog pića i spusti čašu na pod. Linda je uplašenim pogledom prelazila po prostoriji, ispitujući, istražujući svaki ugao.

"Ovo je jedna kolosalna glupost!" zagundā Finegan.

"Budi dobar momak, Oskare", dobaci Korbin preko ramena jednom praznom uglu.

"Što je mnogo, mnogo je", produži Finegan.

"Nikada ti to ranije nisam rekao, Majk, ali mislim da je sve ovo samo jedna tvoja poza da skreneš na sebe pažnju koju inače ne bi dobio zbog tvoje bezbojne i stupidne prirode. Priznajem da je kumulativni efekat tih mučnih incidenata mogao ubediti jednog slaboumnog vizionara kao što je Pol da za trenutak ugleda nešto. Tvoje prizemno umeće pobedilo je za časak. E pa, meni se to tvoje foliranje ni najmanje ne dopada, i moraćeš ili da ga se odrekneš, ili ja više ne želim tvoje prijateljstvo." Zastao je. "Mogu li, da dobijem još jedno piće, gospođice Hausmen?"

Linda dostojanstveno prihvati njegovu čašu i uputi se u kuhinju. Korbin i Rinegan se isceriše jedan drugom.

Kad se Linda vratila u prostoriju, Finegan se osmehnuo u znak zahvalnosti za sveže piće i nastavio, obraćajući se devojci.

"Nadam se da ćete mi oprostiti moju žestinu, ali ja sam već sit ovih štosova. Ne volim da od mene prave budalu, a kad je Pol izašao odavde kao neki leš, to je bilo zbilja neukusno. Ako ima dovoljno mozga u glavi da shvati šta je šta, morao bi znati da ništa nije video; samo je zamišljao da je video. A ni Majk ništa ne vidi. On..."

Finegan huknu zapanjeno. Njegov pogled se prikova na Nešto u vratima koja su vodila u kuhinju.

Korbin se okrete lenjo, baci pogled prema kuhinji i sleže ramenima. Linda prinese zgrčenu ruku svome grlu.

Finegan se kruto osovi na noge. Držeći i dalje čašu u ruci, unatraške je krenuo prema vratima.

Posegnuo je drugom rukom iza sebe, otvorio ih i odstupio u predsoblje, pogleda još uvek prikovanog na ulaz u kuhinju.

Kad su se vrata zatvorila i zvuk koraka utihnuo, Korbin baci pogled na svoj časovnik.

"Sada smo sami s njim", rekao je pogrebnim glasom. "Kroz pet minuta nastupiće ponoć, završetak jednog starog dana. Ovo će biti prvi put da je neko drugi osim mene video Oskara. Možda je to neko predskazanje." Razmišljao je ćutke trenutak. "Možda... ovoga puta..."

neće hteti da izađe sa mnom napolje."

"Ne... ne!" zacvile Linda dok je on ustajao.

Prigušen krik grgotao joj u grlu dok joj je pogled bio prikovan na ulaz u kuhinju. Korbin se i sam zagleda u tom pravcu. Kratke dlake na njegovom vratu se ukrutiše, a jeza mu prostruja niz kičmu.

U do vratku kuhinje čučala je nekakva mračna Stvar. Imala je dve žive zmijske umesto ruku i jedno veliko zeleno oko.

"Dakle?" zareža ona hrapavim glasom. "Dakle?"

Herbert V. Franke: NALOG

Lekar je seo na bolesnikov krevet i dobrodušno uhvatio njegovu ruku: "Sada nam još jednom ispričajte vašu priču, ali potpuno mirno, molim! Pa mi vam verujemo."

Pacijent se iscrpljeno zavalio natrag na jastuk. Počeo je tiho da govori, dok su mu plavičasto natečene usne podrhtavale.

"Otpočeo sam sasvim skromno. Danas je moja reklamna agencija preduzeće svetskog glasa. Najbolje firme davale su mi naloge - propagandne kampanje, ispitivanje javnog mnjenja, ugovaranje poslova. Međutim, najveći nalog dobio sam od jednog neznanca. Moj zadatak bio je pomalo čudan - ali iza njega se nalazio novac. Već godinama su moja firma i njene filijale širom sveta uglavnom time zauzete. Ali sve je trebalo da ostane u tajnosti.

Moj zadatak? O tome nisam smeo da govorim. Ali danas to ipak moram da učinim. Trebalo je da čovečanstvo uputim u međuzvezdanu misao. Ono je trebalo da postane upoznato sa pitanjima svemirskog putovanja, trebalo se pripremiti na ono šta su mogle da donesu ekspedicije u kosmos, trebalo se priviknuti na misao da je čovek samo jedan od raznih oblika života među mnogim drugim u zvezdanom prostoru.

Nisam se raspitivao za razlog. Čovek je plaćao. Najpre sam testirao javno mnjenje - većina krugova bez razumevanja je gledala na takve ideje, samo se mali broj pojedinaca bavio sličnim problemima. Doduše, bilo je nekoliko pisaca koji su iz tog područja crpli svoje teme, ali ko je njih čitao? Tu sam se ja umešao, i sada svi znaju za naučnu fantastiku. Upregao sam u posao moje evropske filijale. Sa uspehom, gospodo! Imam veze i u Rusiji. Znete li koja je literatura tamo u poslednje vreme doživela najveći polet? Učinio sam još mnogo toga. Finansirao sam filmove i predavačke turneje, okupljao sam zainteresovane i vodio brigu o tome da se oni udruže u klubove. Pojma nemate koliko je teško širiti nove misli! Ali ja sam imao uspeha.

Pre nedelju dana moj nalogodavac me je pozvao kod sebe. Po prvi put. On stanuje izvan grada u jednoj usamljenoj kući. Izgleda da je nekakav privatni naučnik. Primio me je u jednom udobno

nameštenom salonu. Bio je primetno nervozan.

'Ide suviše sporo', uzviknuo je. 'Vi radite premalo!'

Oprostite, rekao sam, časopis 'Galaxy' danas izlazi na deset jezika, osnovan je prvi evropski klub naučne fantastike, u istočnim zemljama imamo državnu podršku...'

On me prekide.

'Sve je to premalo!' obrecnuo se. 'Kako je danas moglo doći do panike dok su leteći tanjiri kružili iznad Sidneja?'

O tome nisam ništa čuo, mada sam uvek dobro obavešten. Otkuda je ovaj čovek mogao to da sazna?

Čitava stvar izgledala mi je sve čudnija. Čovek je brzo koračao tamo-amo, kao da oseća strah. Da, to je prava reč - strah! A onda su iz susedne prostorije odjeknuli neki neobični zvuci. On je potrčao prema vratima i prošao kroz njih, ne otvorivši ih ni za palac više nego što je bilo neophodno. Ali, uprkos tome, osetio sam vlažnu vrelinu i kiselkast zadah koji je prodro u sobu iz susedne prostorije. Onda sam se prikrao do vrata i bacio jedan pogled kroz ključaonicu... Nije trebalo to da učinim...

Kad se on ponovo vratio, obećao sam mu sve što je od mene zahtevao. Nisam želeo ništa drugo sem da se izgubim, i on me je uskoro otpustio. U kolima mi je posle toga bilo crno pred očima. Moj šofer me je ovamo dovezao.

Šta sam video u susednoj prostoriji? U jednoj naslonjači sedela je nekakva prilika, veća od čoveka, ali ne čovek - njegovo telo sastojalo se iz mnoštva isprepletenih belih gumenih cevi, udovi su izgledali kao račje štipaljke a glava je bila u obliku zvona sa jednom sisaljkom i čitavim nizom buljavih očiju svuda naokolo. Nije to bilo biće sa ovoga sveta..."

Bolesnik zaklopi oči. Mada je ćutao, usne su mu i dalje podrhtavale. Međutim, nije više reagovao ni na jedno pitanje.

"Ostavimo ga na miru!" odluči šef lekara. "Tipično stanje iscrpljenosti posle srčanog udara izazvanog nervozom. Ili, razumljivije govoreći, menadžerska bolest. Neobične su samo halucinacije. On se neće više vratiti na svoje radno mesto. Sva sreća što njegov sin nastavlja njegovo životno delo. U poslovanju firme nije došlo ni do najmanjeg zastoja!"

Gospoda napustiše bolesnikovu sobu i posvetiše se sledećem pacijentu.

Volt Šeldon: LOVCI

Svemirski brod je ležao u dolini, baš kao što je bilo javljeno. Lon i Dženi su ga mogli videti sa planinskog grebena.

Lon najzad reče: "Nastavićemo da hodamo. Otići ćemo dalje u brda. Kanjon Čara... tamo je jedan potok."

"A kad oni stignu u Čaru?" upita Dženi.

Lon se polako okrete. Oči su joj bile nerazgorelo ognjilo, dimljive, ali ne i usplamtele. Neće ni usplamteti. Bio je to njen način, ženski način, tih i strpljiv, i uvek tu iza njega, prateći ga svuda gde ju je vodio. Bila je njegova žena. Pratila ga je iz blistavog grada kada su bombe iz svemira počele da padaju a veliki crni stubovi dima napravili spomenike na nebu. Ogulila je ruke pomažući mu u dovlačenju balvana za kolibu, perući odeću u reci; iskrvarila ih je kasapeći ulovljenu divljač.

Nisu bili sami. Bilo je i drugih koji su pobegli u visoke planine, kičmu kontinenta, ali oni su se raštrkali po padinama i kanjonima, i ostali bliže svojim kolibama i zemunicama i pećinama.

"Kad oni stignu u Čaru..." Lon sleže ramenima.

"Znam, znam. Nije trebalo da to kažem. Suviše je krupno da bi o tome vredelo razmišljati."

On pomisli: kad je tako krupno, onda mozak odbija da to prihvati. Naprosto nastaviš da radiš ono šta si radio.

Treperenje neke svetlosti dole niže na padini privuče mu pogled. Bilo je svega nekoliko stotina jardi ispred njih. Njegove oči sevnuše u tom pravcu; napregao je pogled i ugledao figure koje su se kretale naviše prema njima. Svetlost je bila odraz - sunčev zrak koji je uhvatio jedno od njihovih čudnih oružja.

"Hajde, Dženi!"

"Prema kolibi?"

"Ne, ne. Moraćemo da napustimo kolibu... oni će je otkriti kroz dan ili dva. Kanjon Čara..."

Krenuli su prema severu. Bacio je još jedan pogled prema onoj stvari u dolini, tamo na suvom platou. Bila je duža od jednog uličnog bloka u gradu, u obliku projektila, blistava kao ogledalo. Izgledala je otprilike onako kako je on i očekivao: radio-izveštaji u toku prošlog

meseca bili su puni opisa tuđinaca. Onda je jedan po jedan radio-izveštaj prestajao, dok su gradovi padali.

Držali su se grebena, ali su ostajali u senkama drveća. Bilo je svežije u senkama. Nisu trčali, ali su grabili krupnim koracima.

Bacajući pogled ulevo, Lon je mogao da vidi zasenčene odseve neba i veliku okruglu dolinu koja se protezala prema zapadu. Još je povremeno mogao da vidi lovce koji su se kretali dijagonalno uz padinu, kao da su želeli da im preseku put. S vremena na vreme mogao je, mada nejasno, da čuje njihove grlene glasove.

Na severnom završetku grebena Lon i Dženi počеше da se spuštaju niz suprotnu padinu. Ušće kanjona Čara, oštar usek u planinama s njihove desne strane, bilo je udaljeno otprilike jednu milju. Čuli su prasak nekog oružja čiji je eho odjekivao širom bregova. Prasak je dopro sa vrha grebena iza njih; znali su da ih lovci prate u stopu.

Pri dnu padine naišli su na suvo korito jednog potoka. Lon je preskočio na drugu stranu a onda ispružio ruku da pomogne Dženi. Ati njen skok bio je neuspešan. Pala je i uganula članak.

"Oh, Lone!"

"Moraš nastaviti da koračaš, dušo... moraš nastaviti da koračaš."

"Da, znam."

Pomogao joj je da produži, držeći je jednom rukom oko pasa. Video je kako prikriva bol koji je osećala. Usne bi joj se čudno iskrivile svaki put kad bi njeno ranjeno stopalo dodirnulo tlo, ali lice joj je inače bilo kruto.

Posmatrao je to lice, ispunjen uobičajenim tihim čuđenjem. Crte lica još su joj bile sitne i delikatne: fini porculan. Čitava njena ličnost odisala je saosećanjem, uprkos svemu šta se desilo. Sećao se šta mu je rekla pre gotovo godinu dana, kada su se brodovi zavojevača prvi put pojavili na nebu. Avioni su poletali uvis da ih presretnu, bilo je pucnjave... nekoliko neprijateljskih letelica je uništeno. Lon i Dženi su videli kako je jedna eksplodirala iznad grada. Napravila je veliku narandžastu kuglu u vazduhu, i ta kugla postajala je sve veća i stalno se prevrtala, a dim se uvijao oko nje kao smežurana koža. Dženi je rekla: "Oni jadnici, ona jedna stvorenja tamo gore..."

A onda su pobjegli. Imali su više sreće od većine drugih. Lon je radio u jednoj fabrici vazduhoplova i posedovao je mali avion. Pobjegli su prema zapadu, leteći noću da ih blistavi projektili ne bi opazili;

čitavim putem su moljakali i krali gorivo. Avion se teško oštetio prilikom ateriranja u planinama, ali su bar iskoristili njegove delove prilikom izgradnje kolibe.

Odjeknuo je još jedan pucanj, ovoga puta iz zastrašujuće blizine. Usudio se da okrene glavu. Lovci su bili na pola puta niz padinu grebena. Mahali su i dovikivali se međusobno.

"Ovuda!" viknuo je Lon i povukao Dženi u jedan šumarak stabala sa belom korom.

Dženine usne bile su stisnute, ali jedan prigušen jecaj ipak se probio između njih.

Obavio ju je rukom još čvršće, upola je noseći. Srce mu je mahnito tuklo. Noge su ga bolele. Dženi - krhka Dženi - bila je teška.

Posrnuo je i pao, zajedno s njom. Ležali su tamo, ispod drveća, jedno drugom u naručju i gledali jedno drugom oči i znali da više ne mogu nastaviti sa bežanjem.

Čuli su sve glasnije povike.

"Ja ne osećam ništa", reče Dženi tiho. "Čudno. Nisam ni ljuta, niti se plašim, ili bilo šta."

Zagrlili su se još čvršće. On pređe usnama preko njenih obraza i kose, mešajući svoje suze sa njenima i mrmljajući reči nežnosti i utehe.

"Srećna sam što smo zajedno", reče Dženi.

Čuli su lomljivu u žbunju.

Odjednom, on ustade. Okrenuo se licem prema zvucima koji su se približavali, stežući pesnice. Oči su mu bile pune gneva "Prokleti da ste!" povikao je. "Prokleti da ste! Prokleti da ste!"

"Oni su takvi", reče Dženi. "Oni su lovci. Takvi su."

Nije bilo ljutine u njenom glasu.

Jedno stvorenje iskrsnu između stabala sa belom korom. Stajalo je tamo i zurilo u Lona, a onda skrenulo pogled prema Dženi na tlu. Činilo se da je i sam tuđinac bio pomalo uplašen.

Lon je uzvrćao pogled, upijajući očima svaki detalj. Sada je prvi put imao priliku da izbliže osmotri jednog od tih zavojevača sa planete zvane Zemlja, koja je bila treća od Sunca i imala jedan mesec.

Čekao je prasak oružja, pitajući se da li će ga čuti.

Alan E. Ners: DOBAR PAZAR

U utorak, Prisindžer je ugledao đavolovo lice u ogledalu upravo dok je završavao brijanje.

Možda zvuči čudno, ali za Prisindžera je to bila stara priča. Svakog utorka izjutra ono je bilo tu redovno kao svetlost dana. Ovoga jutra hladno je pogledao lice. "Ti tamo" rekao je, "mislim da bi trebalo da svratiš malo na razgovor."

"Stvarno?" upita đavo.

"Stvarno", reče Prisindžer. "Koliko znam, mi smo sklopili jednu pogodbu. A ti se uopšte ne pridržavaš tvojih obaveza. Bolje navrati, ili se bojim da od posla neće ništa biti."

Završio je brijanje i ušao u solarijum da pozvoni za doručak. Prošle su samo tri godine, razmišljao je. Ostaje još sedam godina. A sedam godina je prilično dugo vreme.

Završavao je svoj sok od narandže i kafu kad je đavo stupio kroz zid u sobu. Princ Nitkova vonjao je pomalo na sumpor i nagorelu tkaninu. Bio je visok i lep sa svojim gizdavim crnim idn-šešiom i elegantnim crnim ogrtačem. U ruci je držao tanak štap od abonosa za šetnju.

"Dakle, kakva je to budalaština o poništavanju naše pogodbe?" rekao je. "Prošle su tek tri godine, a ti se već žališ."

"Imam puno pravo da se žalim", izjavi Prisindžer hladno. "Ti se izvlačiš. Nisi bio pošten prema meni. Uopšte se ne pridržavaš svojih obaveza. Uopšte ne."

Đavo se osvrte po prostoriji. "Pa, koliko vidim", rekao je, "ti živiš sasvim dobro. Najotmeniji apartman u gradu. Dovoljno gotovine da ga održavaš. Ne oblačiš se baš po mom ukusu, ali to je tvoja stvar." Pogledao je oštro Prisindžera. "Ipak, nešto si mi ufutiljio. Je li prošla noć bila naporna?"

"Nije bila baš najpriятnija noć koja se može zamisliti", reče Prisindžer.

"Stvarno? Nešto nije u redu sa opskrbom?"

"Oh, ne", reče Prisindžer. "Naprotiv. Ima ih čitavo jato. Gde god se okrenem ima devojaka, na desetine devojaka."

"Ah!" Đavo se malo namršti. "Jesu li nepredusretljive? Da li ti

uskraćuju naklonost? Ili su možda malo previše agresivne?"

Prisindžer odmahnu glavom. "Ne, ne. Ništa slično tome."

"Pa šta je, onda? Možda raznovrsnost nije bila dovoljno zadovoljavajuća? Ili smatraš da su neprivlačne? Ne?" đavo sleže ramenima. "Onda povuci svoju tvrdnju. Šta bi više mogao da zahtevaš? Ostaje ti još sedam godina... ali što se tiče mene ja sam se pridržavao mog dela pogodbe."

"Slova pogodbe, možda", reče Prisindžer. "Ali ne i duha. Tvoj deo pogodbe bio je da mi kompletno ugodiš, a ja nikada nisam bio potpuno zadovoljan. Nešto je nedostajalo od samog početka."

"Ako govoriš o ljubavi, ja ti tu ne mogu pomoći", reče đavo. "To je potpuno van mog faha, znaš."

"Nije posredi ništa tako tugaljivo", reče Prisindžer brzo. "Ne, to je mnogo teže definisati." Skočio je na noge, tražeći reči. "Te devojke su suviše... kako da to objasnim? ... suviše upućene. Ne postoji ništa što bi one mogle da nauče. Da, to je ono! One izgledaju tako - iskusne."

"Mislio sam da se to smatra za vrlinu", reče Sotona suvo.

"Ali, kako ne shvataš?" upita Prisindžer. "One znaju sva pravila! Ponašaju se kao lutke na žici. Nedostaje osećanje dostignuća, senzacija buđenja..."

Đavolove oči sada su sijale od razumevanja. "Hoćeš da kažeš da je nevinost ono što želiš!" Grohotom se nasmejao. "Dolaziš da od mene tražiš nevinost? Kako čudesno naivno! Razmisli i sam! Tokom deset zemaljskih godina ja moram da ti obezbedim neograničeno blagostanje i sav potreban novac plus najlepše devojke na svetu da zadovolje sve tvoje krajnje ekstravagantne prohteve. Za uzvrat, dobijam od tebe jednu beznačajnu sitnicu u čije postojanje ti čak i ne veruješ - tvoju dušu." Đavo se tresao od smeha. "A sada zahtevaš još nevinost!" Zastao je za časak. "Zanimljiva ideja, ali smešna. Potpuno smešna."

"Hoćeš da kažeš kako ne možeš to učiniti?" upita Prisindžer.

"Nisam kazao ništa slično", obrecnu se đavo.

"Potpuno nevinna devica, netaknuta ljudskom rukom...?" Pogladio je svoju bradu. "Teško. Neverovatno teško."

"Ali, možeš li to?" insistirao je Prisindžer. "Kad bi samo shvatio koliko su strašno dosadne one druge... Možeš li to da učiniš?"

"Teško", reče đavo, "pod sadašnjim uslovima našeg ugovora. To bi zahtevalo rad, vreme, najveću delikatnost. Cena bi bila visoka." Pogledao je Prisindžera. "Da li bi mi dao tvojih preostalih sedam godina?"

Prisindžer preblede, ali ipak polako klimnu glavom. "Sve što tražiš", rekao je.

Đavolovo lice sinu.

"Onda je dogovoreno. Provešćeš sa njom samo jednu noć, razume se. Više od toga bilo bi nezamislivo."

Prisindžerovi prsti su podrhtavali. "Ona mora da bude savršena. To mora da vredi sto hiljada drugih noći."

"Imaš moju reč", reče đavo.

"Ja moram da budem prvi muškarac, apsolutno prvi, čak i u njenom duhu..."

"To se podrazumeva."

"A ako omaneš - čitava pogodba je poništena."

Đavo se osmehnu.

"Važi. A ako uspem..." On dodirnu šoljicu od kafe abonosovim štapom i ona postade užareno crvena. "Jedne noći", rekao je i iščezao kroz zid.

Pet dana je Prisindžer čekao.

Ranije, osećao je zasićenost i dosadu; sada je drhtao od zamišljanja onoga što je trebalo da dođe. Ali dok su dani prolazili, postajao je nervozan i razdražljiv. Žudno je zagledao svako novo lice koje bi sreo na ulici, a onda se razočarano okretao u stranu. Živci su mu postajali zategnuti. Njegovo telo i duh bili su ispunjeni silnom čežnjom.

Šestog dana kasno popodne u prizemnoj galeriji jednog malog muzeja umetnosti, naišao je na nju.

Bila je visoka i vitka. Kosa joj je bila pepeljastoplava, usne pune. Koračala je graciozno, neupadljivo upadljiva, samodovoljna, jedno ostrvo za sebe. Bila je sveža kao martovski povetarac i topla kao smeh pored ognjišta.

Bila je zanosna.

Pošao je za njom i oslovio je, a ona mu se osmehnula neprovokativno. Nastavili su da zajedno koračaju kroz galeriju. Njen

smeh bio je veseo; njene oči su postajale toplije dok ga je gledala. Saznao je da se zove Moira i da ima devetnaest godina. Saznao je i mnoge druge stvari koje ga nisu ni najmanje interesovale. Napustili su galeriju i odšetali u park i posmatrali grad iza njega i razgovarali. Prisindžer je predložio da popiju po jedan koktel.

"Lepo", reče devojka. "Ali, ja još nikada nisam pila koktel."

"Neverovatno", reče Prisindžer.

"Ali istinito", reče devojka.

Uzeli su po dva koktela, ali ne više. Razgovarali su o umetnosti i muzici i knjigama; njeno poznavanje tih stvari bilo je zadovoljavajuće. Razgovarali su o ljubavi i želji i ispunjenju; njena nevinost bila je obezoružavajuća.

Posle su otišli na večeru i igrali u jednoj bašti na krovu visoko iznad grada. Igrala je sa lakoćom i nevinošću. Prisindžer se trgnuo kad je njen obraz dodirnuo njegov a telo joj se primaklo bliže njegovom. Obuzdaj se, govorio je sebi, budi strpljiv. Ona je bila devojka iz snova, ono što je tražio tako dugo, ali bilo je još prerano, prerano...

Ushićavale su je svetlosti grada ispod njih. Udisala je duboko noćni vazduh, i on je osećao kako ga njena blizina omamljuje. "Pogled je još lepši tamo gde ja živim", rekao je. "Mogli bismo da slušamo muziku, a možda i da popijemo malo vina."

Osmehnula mu se. "Da", rekla je. "To bi bilo dobro. Volela bih da odemo."

Pogled sa njegovih prozora bio je bolji. Živopisne boje ispod njih oduzimale su dah. Muzika je poprimila nova značenja; vino je bilo iz njegove najodabranije zalihe, čudesne boje, izvrsnog ukusa. Razgovarali su i smejali se nežno, a onda ućutali. Svetlosti su polako izbledele, vatra u kaminu je svetlucala.

Bila je čudesna.

Tek u neko doba shvatio je da joj nije bio prvi.

Đavo je, ipak, omanuo i on je sada bio slobodan. Ta misao ga je milovala dok je spavao sa glavom na njenom ramenu.

Ujutro nje više nije bilo, a đavo je stajao pored prozora, nestrpljivo vrteći svoj štap od abonosa.

Prisindžer ga ugleda i prsnu u smeh. "Ti, budalo", povikao je. "Nisi uspeo da to do kraja izvedeš, ali ja nimalo ne žalim. Nisi ispunio

pogodbu, a ipak si mi dao ono što sam morao da imam."

Đavo ga je samo gledao.

Prisindžer prestade da se smeje. "Dakle? Zašto čekaš? Mi smo završili, i sad odlazi! Pogodba je poništena."

"Neće biti", reče đavo. "Dao sam ti ono što si zahtevao."

"Ali ne prema dogovoru", viknu Prisindžer. "Ja nisam bio prvi. Drugi muškarac bio je pre mene..."

Onda je Princ Lažova počeo da se smeje dok su mu dimljive suze potekle na oči. "I ti mene nazivaš budalom", rekao je. "Zar si stvarno mislio da ti mogu isporučiti nevinost bez ikakve mane? Smešno. To nikad ne bih mogao. Naravno da je neko drugi bio pre tebe - ali đavo je đavo, a ne čovek."

I sa urnebesnim smehom on povede Prisindžera kroz zid pravo u peć.

Juta Frit: DRUŠTVO VANREDNOG STANJA

Opet je došlo vreme vanrednog stanja. Svako je dohvatao svoju opremu išaranu crveno-belim prugama, svoju kutiju u obliku srca za prvu pomoć, svoju minijaturnu garnituru oružja za vanredno stanje. Neki ljudi su posegnuli i za takvim dopunskim detaljima kao što su kišobrani, gasmaske, odela za ronjenje, azbestni kombinezoni, sprinterice sa ekserima, štule i slično - ali ovi su bili neobavezni.

Svi su voleli vreme vanrednog stanja, a naročito deca. Bilo je to vreme za gizdavo oblačenje, za akciju, i uvek je postojala šansa da će se desiti nešto apsolutno novo, nešto zaista iznenađujuće.

Spineli, koji se nedavno povukao u penziju iz državne službe, odlučio je da ostane kod kuće, blizu svog radio-aparata i svog golemog, bleštavog televizora. Najnoviji izveštaji sa lica mesta bili su kontinuirano emitovani. Uzbuđenje je bilo strahovito, kao i u svim drugim prilikama kada bi se proglasilo vanredno stanje.

Kako li će biti ovoga puta? Sklapale su se opklade, konsultovali kompjuteri i biroi za ispitivanje javnog mnjenja. Astrolozi su najavlјivali značajna proročanstva, novine su donosile merodavne izveštaje svojih specijalnih dopisnika. Intuicije su se uveliko razmenjivale. Svako, ali baš svako, imao je svoju omilјenu hipotezu. Neki ljudi su čvrsto verovali da će se najgore - to jest, ono čega su se najviše plašili - bez sumnje desiti. Neki su gajili veru da će se to desiti drugima, a ne njima. Jedna velika grupa bila je uverena da će kazna neminovno snaći sve grešnike i da će opšte pokajanje preovladati.

Kao što se Spineli prisećao iz svoje sopstvene mladosti, pozorišna i filmska industrija daleke prošlosti mogle su samo da sanjaju o tako intenzivnoj i aktivnoj rasonodi. Već i sama anticipacija vredela je više od bilo kog amfiteatarskog spektakla koji je priredio neki rimski imperator. Ljudi su lično bili u areni, kao posmatrači ili učesnici, kao žrtve ili pobednici - zavisno od toga kako su odredili tajanstveni planovi Saveta.

Sa milionima drugih gledalaca Spineli je posmatrao inserte najatraktivnijih vanrednih stanja koja su se desila tokom poslednje decenije. Znao je, baš kao i svi ostali gledaoci, da su oni svaki put

kada bi uspeali da prežive predstavljali istinsko društvo vanrednog stanja. U dva maha Spinel je i sam bio odlikovan kao heroj: u Velikoj poplavi organizovao je spasilačku flotu koja je iščupala mnoštvo ljudi iz zapenušanih bujica, a tokom Najezde skakavaca posipao je insekticidom pogođena područja uz značajan rizik po sopstvenu bezbednost.

Vanredno stanje je, naravno, imalo i svoju vedriju stranu. Spinel se uvek iznova smejaio i smejaio gledajući omiljene scene iz Invazije rakuna, kada je na stotine rakuna bilo spušteno padobranima u bašte na periferiji grada, i Orgiju krempita, kada su se milioni ljudi međusobno gađali krempitama u jednoj urnebesnoj komediji.

Bilo je i dramatičnih scena, kao onoga dana kada je svaka stota osoba u telefonskom imeniku igrala ruski rulet, a bilo je i filmova o bolesti slinavke i šapa, o blokovima kuća koji su se rušili, o specijalnim zemljotresima i tako dalje. Televizijski intervjuista prišao je jednom čoveku uvijenom u medveđe krzno: "Znači, vi mislite da će ovoga puta nastupiti jedno novo Ledeno doba?" "Moralo je to da se desi, pre ili kasnije", odgovorio je čovek, sležući krznom oko svojih ušiju. "Ja već osećam hladnoću, a vi?" U pozadini se mogla uočiti nekakva mahnita figura koja je uzvikivala da će egipatska kuga ponovo početi da hara.

Spinel je u ovakvim prilikama najviše voleo vesti - više čak i od samog spektakla, istinu govoreći. Unapred se radovao svim sutrašnjim novinama; heroji će biti proglašavani, žrtve oplakivane. Čak i ako bude žalosti i gubitaka na nekim mestima, sledeću sedmicu će proslavljati svi srećni ljudi koji su se istinski istakli. Bilo je zaista čudesno kako su ljudska ingenioznost, organizacija i snalažljivost svaki put spasavale zajednicu od nesreće. Nijedna nesreća nikada nije bila dovoljno gadna da bi uticala na ekonomsku ekspanziju ili na priraštaj stanovništva.

"Teška vremena", prokomentarisao je jedan biznismen na ekranu nedaleko od Spinelijevog nosa, "uvek su bila blagoslov za nas. Ljudi se združuju i pomažu jedni drugima. Sve male čarke iz proteklih sedmica bivaju zaboravljene kad stavimo na sebe našu opremu za vanredno stanje. Ujedinjeni, mi smo snažni." Vodio je čitavo svoje osoblje prema jednom od fudbalskih stadiona, na kojima su se često okupljale velike mase ljudi da posmatraju, kao opčinjene, događaje

koji su se odvijali na džinovskim televizijskim ekranima.

Kako je to tačno, pomisli Spinel. I on lično bio je jedan od članova-osnivača stranke koja je uvela instituciju vanrednog stanja. "Još pre deset godina", govorio je televizijski intervjuista, "psiholozi su dokazali da destruktivni porivi u čoveku, kojima je vekovima bilo dozvoljavano da provale u obliku nemotivisanog nasilja i iracionalnog čina ratovanja, mogu da budu kanalisani u korisnom pravcu. Stvaralačka energija, inteligencija, prisustvo duha, hrabrost, čast, nesebična žrtva, disciplina - nekada su ti kvaliteti bili gotovo zaboravljeni. Ali sada, zahvaljujući vanrednom stanju, oni su se vratili da obogate našu civilizaciju."

Spinel se prisećao svojih studentskih dana kada su, čeznući za svrsishodnošću i uzbuđenjem, on i njegovi prijatelji izvodili demonstracije i meteže u želji da osete ukus istinske lične angažovanosti. Kako ih je često zapanjivala ravnodušnost na koju su nailazili! Da, sve se to sada izmenilo; stranka je pomogla da se unesu smisao i sadržajnost u svakodnevni život.

I upravo u tom trenutku dubokog zadovoljstva Spineliju je bilo suđeno da po prvi i poslednji put u svome životu odigra ulogu žrtve. Kao i u milionima drugih domova, njegov televizor je eksplodirao.

Filip K. Dik: VARALICA

"Jednog od ovih dana uzeću dopust", reče Olem za doručkom. Okrenuo se prema svojoj ženi. "Mislim da sam zaslužio odmor. Deset godina je dugo vreme."

"A projekt?"

"Rat će biti dobijen i bez mene. Ova naša kugla od ilovače u stvari i nije u velikoj opasnosti." Olem sede za sto i pripali cigaretu. "Nove mašine preinačuju izveštaje, da bi izgledalo kao da su nam Svemirci već za samim vratom. Znaš li šta bih voleo da radim kad uzmem odmor? Voleo bih da kampujem u onim brdima van grada, gde smo jednom već bili. Sećaš se? Ja sam nabasao na otrovni bršljan, a ti umalo što nisi nagazila na poskoka."

"Satnova šuma?" Meri poče da sklanja posuđe sa stola. "Ta šuma je izgorela pre nekoliko nedelja. Mislila sam da to znaš. Neka vrsta požara iz vedrog neba."

Olem se snuždi. "Zar nisu pokušali čak ni da saznaju uzrok?" Njegove usne se stisnuše. "Niko više ni za šta ne mari. Jedino na šta mogu da misle je rat." Stegnuo je vilice, dok mu je pred očima iskrsavala čitava slika - Svemirci, rat, iglasti brodovi.

"Kako možemo da mislimo na bilo šta drugo?"

Olem klimnu glavom. Ona je bila u pravu, naravno. Tamni mali brodovi sa Alfe Kentauri prolazili su lako pored zemaljskih krstarica, ostavljajući ih kao bespomoćne kornjače. Bila je to jednosmerna bitka, čitavim putem do Tere.

Tako je to trajalo sve dok u Vestinghausovim laboratorijama nije demonstrirana zaštitna opna. Razapeta iznad najvećih zemaljskih gradova, a na kraju i oko same planete, opna je bila prva stvarna odbrana, prvi dostojan odgovor Svemircima - kako su ih nove mašine imenovale. Ali dobiti rat, to je bila druga stvar. Sve laboratorije, projektni biroi radili su danju i noću, neumorno, da bi pronašli nešto više: oružje za ofanzivnu bitku. Njegov sopstveni Projekt, na primer. Iz dana u dan, iz godine u godinu.

Olem ustade, gaseći cigaretu. "Kao Damoklov mač, koji uvek visi iznad nas. Postajem umoran. Sve što želim jeste jedan dug odmor. Ali pretpostavljam da se svi osećaju tako."

Dohvatio je sako iz plakara i izašao na prednju verandu. Vozilo je trebalo da stigne svakog trenutka, mala brza kabina koja će ga odbaciti do Projekta.

"Nadam se da Nelson ne kasni." Bacio je pogled na ručni časovnik. "Skoro će sedam."

"Eno, kabina dolazi", reče Meri, zagledana među redove kuća. Sunce je blistalo iza krovova, reflektujući se o teške metalne ploče. Naselje je bilo tiho; ulicom se kretalo samo nekoliko osoba. "Videćemo se kasnije. Nastoj da ne radiš prekovremeno, Spense."

Olem otvori vrata vozila i kliznu unutra, zavalivši se sa uzdahom na sedišta. Sa Nelsonom se nalazio i neki stariji čovek.

"Dakle?" reče Olem, kad je kabina suknula napred. "Ima li nekih interesantnih novosti?"

"Uobičajene stvari", uzvрати Nelson. "Pogođeno nekoliko vanzemaljskih brodova, još jedan asteroid napušten iz strateških razloga."

"Stvari će krenuti nabolje kad dovedemo Projekt u završnu fazu. Možda je naprosto razlog propaganda koju vrše nove mašine, ali tokom poslednjeg meseca postao sam umoran od svega ovoga. Sve izgleda tako sumorno i ozbiljno, nikakve vedrine u životu."

"Mislite li da je rat uzaludan?" upita stariji čovek iznenada. "I vi lično ste njegov integralni deo."

"Ovo je major Piters", objasni Nelson. Olem i Piters se rukovaše. Olem je pažljivo posmatrao starijeg čoveka.

"Šta vas je nateralo da tako rano ustanete?" upitao je. "Ne sećam se da sam vas ikada ranije video u Projektu."

"Ne, ja i nisam angažovan na Projektu", reče Piters, "ali znam ponešto o onome što vi radite. Moj posao je sasvim drukčije prirode." On i Nelson izmenjaše poglede. Olem je to zapazio i namrštitio se. Vozilo je sada jurilo sve brže, brišući preko golog, beživotnog zemljišta prema zgradama Projekta koje su se videle u daljini.

"Kakvim se poslom bavite?" upita Olem. "Ili možda niste ovlašćeni da o tome govorite?"

"Radim za vladu", reče Piters. "Za FSA, organ službe bezbednosti."

"Oh", Olem uzdiže jednu obrvu. "Zar je u ovom kraju došlo do neke infiltracije neprijatelja?"

"U stvari, ja sam došao ovde da bih video vas, gospodine Oleme."

Olem se osećao zbunjen. Razmišljao je o Piteršovim rečima, ali nikako nije uspevao da shvati njihovo značenje. "Da vidite mene? Zašto?"

"Došao sam ovamo da vas uhapsim kao vanzemaljskog špijuna. Eto zašto sam jutros ustao tako rano. Držite ga, Nelzone...!"

Revolverska cev se zari u Olemova rebra. Nelzonove ruke su se tresle, drhtale od osećanja olakšanja, a lice mu je bilo bledo. Uvukao je duboko vazduh, a onda ga izdahnuo.

"Hoćemo li ga odmah ubiti?" upitao je šapatom Pitera. "Mislim da bi trebalo sada da ga ubijemo. Ne smemo oklevati."

Olem je zurio u lice svog prijatelja. Otvorio je usta da nešto kaže, ali nikakve reči nisu iz njih dolazile. Oba čoveka zurila su u njega netremice, ukočeni i smrknuti od straha. Olem je osećao vrtoglavicu. U glavi mu je bučalo.

"Ne razumem", promrmljao je.

U tom trenutku vozilo napusti tle i suknu uvis, pravo prema svemiru. Ispod njih ostale su zgrade Projekta, sve manje i manje, da bi uskoro iščezle.

Olem zatvori usta.

"Možemo malo da sačekamo", reče Piter. "Hteo bih najpre da mu postavim nekoliko pitanja."

Olem je zurio turobno pred sebe dok je vozilo jurilo kroz svemir.

"Hapšenje je proteklo bez teškoća", reče Piter u videoekran. Na ekranu se pojavi lice šefa službe bezbednosti. "Verujem da je sada svima pao veliki teret sa srca."

"Da li je bilo nekih komplikacija?"

"Nikakvih. Ušao je u vozilo ništa ne sumnjajući. Moje prisustvo kao da mu se nije učinilo suviše neobično."

"Gde ste sada?"

"Na putu napolje, mada još ispod zaštitne opne. Krećemo se maksimalnom brzinom. Možete smatrati da je kritična faza prebrođena. Srećan sam što su uzletne mlaznice ovog broda bile u ispravnom stanju. Da je u tom pogledu bilo neke greške..."

"Dajte da ga vidim", reče šef bezbednosti.

Zagledao se direktno u Olema, koji je sedeo sa rukama u krilu, zureći pred sebe.

"Dakle, to je naš čova", produži šef. Posmatrao je Olema neko

vreme. Olem nije ništa govorio. Najzad šef klimnu glavom Pitersu. "U redu. To je dovoljno." Lice mu se mrštilo od lakog gađenja. "Video sam sve što treba. Uradili ste nešto što će se dugo pamtili. Oni se spremaju da vas zvanično pohvale."

"To nije neophodno", reče Piters.

"Koliki je sada stepen opasnosti u svemu tome? Postoji li još uvek velika mogućnost da..."

"Izvesna mogućnost postoji, ali nije suviše velika. Koliko sam ja shvatio, za aktiviranje je potrebno da se izgovori određena rečenica-šifra. U svakom slučaju, moraćemo rizikovati."

"Obavestiću bazu na Mesecu da dolazite."

"Ne", odmahnu Piters glavom. "Spustićemo se dalje od baze. Ne želim da je izložim opasnosti."

"Kako god želite." Šefove oči su zablistale kad je ponovo pogledao Olema. Zatim njegov lik iščeze. Ekran ostade prazan.

Olem skrenu pogled prema prozoru. Brod je već prošao kroz zaštitnu opnu, i sada je sve više i više povećavao brzinu. Pitersu se žurilo; ispod njega mlaznice su grmele, širom otvorene. Žurili su panično, uplašeni od njega.

Na sedištu pored njega, Nelzon se nervozno pomeri. "Mislim da bi trebalo da to sada učinimo", obratio se Pitersu. "Dao bih sve na svetu da već jednom završimo s tim."

"Smirite se", reče Piters. "Preuzmite komandu nad brodom za trenutak, da bih mogao malo porazgovarati s njim."

Skliznuo je na sedište pored Olemovog i zagledao se u njegovo lice. Zatim polako ispruži ruku i dodirnu ga oprezno po mišici a onda i po obrazu.

Olem ništa nije govorio. Kad bih nekako mogao obavestiti Meri, pomislio je ponovo. Kad bih mogao smisliti neki način da je obavestim. Osvrnuo se oko sebe. Kako? Videoekran? Nelzon je sedeo za komandnim pultom, držeći revolver. Ne, nije mogao ništa da učini. Bio je uhvaćen, sateran u stupicu.

Ali zašto?

"Čujte", reče Piters. "Hteo bih da vam postavim nekoliko pitanja. Vi znate kuda idemo. Prema Mesecu. Kroz jedan sat spustićemo se na suprotnu stranu, na pustu stranu. Kad se spustimo, vi ćete biti predati jednom timu ljudi koji tamo čekaju. Vaše telo će odmah biti

uništeno. Da li shvatate?" On baci pogled na časovnik. "Kroz dva sata vaši delići će biti razbacani na sve strane. Ništa od vas neće ostati."

Olem se trže iz svoje letargije. "Možete li mi reći..."

"Naravno da ću vam reći", klimnu Piters glavom. "Pre dva dana primili smo izveštaj da je jedan brod Svemiraca prodro kroz zaštitnu opnu. Iz broda je ispušten jedan špijun u obliku humanoidnog robota. Zadatak tog robota bio je da uništi jedno određeno ljudsko biće i da zauzme njegovo mesto."

Piters je mirno premeravao Olema.

"Unutar tog robota bila je jedna U-bomba. Naš obaveštajac nije znao na koji način treba da se izazove detonacija bombe, ali je pretpostavljao da bi se to moglo učiniti izgovaranjem neke naročite rečenice, izvesne određene grupe reči. Robot bi živio životom osobe koju je ubio, obavljajući sve njene uobičajene aktivnosti, njen posao, njen društveni život. Konstruisan je tako da liči na tu osobu. Niko ne bi mogao da uoči razliku."

Olemovo lice postade mrtvački blede.

"Osoba koju je robot trebalo da personifikuje bila je Spens Olem, stručnjak visokog ranga u jednom od istraživačkih projekata. Pošto je taj posao ulazio u završnu fazu, prisustvo živog špijuna-bombe, koji je u mogućnosti da uđe u sam centar Projekta..."

Olem je zurio u svoje ruke. Ali, ja jesam Olem!

"Kad je robot jednom pronašao i ubio Olema, bilo mu je sasvim lako da preuzme njegovu ulogu. Robot je pušten iz broda verovatno pre osam dana. Zamena ličnosti, po svemu sudeći, izvršena je tokom prošle sedmice, kad je Olem otišao na kraću šetnju do brežuljka."

"Ali, ja jesam Olem", reče uhapšenik. Okrenuo se prema Nelzonu, koji je sedeo za komandnim pultom. "Zar me ne prepoznaješ? Znaš me već punih dvadeset godina. Zar se ne sećaš da smo išli zajedno na koledž?" On ustade. "Ti i ja smo bili zajedno na univerzitetu. Imali smo zajedničku sobu." Pošao je prema Nelzonu.

"Dalje od mene!" zareža Nelzon.

"Slušaj. Sećaš li se naše druge godine studija? Seti se one devojke. Kako se ono zvala..." Protrljao je čelo rukom. "Ona sa crnom kosom. Ona koju smo upoznali u Tedovom stanu."

"Stoj!" Nelzon usplahireno zamlatara revolverom. "Ne želim više da

te slušam. Ti si ga ubio! Ti... mašino."

Olem je zurio u Nelzona. "Varaš se. Ne znam šta se desilo, ali robot uopšte nije stigao do mene. Nešto mora da je krenulo pogrešnim tokom. Možda se brod razbio." On se okreće prema Piterisu. "Ja sam Olem. Znam to. Nikakva zamena nije izvršena. Ja sam isti kakav sam oduvek bio."

On dodirnu sebe, prelazeći rukama preko svog tela. "Mora da postoji neki način da se to dokaže. Odvedite me natrag na Zemlju. Izvršite ispitivanje X-zracima, neurološki pregled, bilo šta drugo, i uverićete se da sam u pravu. Ili možda možemo pokušati da pronađemo razlupani brod."

Ni Piteris ni Nelzon nisu ništa govorili.

"Ja sam Olem", reče on ponovo. "Znam da jesam. Ali ne mogu to da dokažem."

"Robot", reče Piteris, "ne bi ni sam bio svestan da nije pravi Spens Olem. On bi postao Olem i duhom i telom. U njega je ugrađen sistem veštačke memorije, lažnih sećanja. Načinjen je tako da izgleda kao on, da ima njegovu memoriju, njegove misli i interesovanja, da obavlja njegov posao. Ali jedna razlika ipak bi postojala. Unutar robota je smeštena U-bomba, spremna da eksplodira u trenutku kad se izgovori kritična rečenica." Piteris se malo odmače. "Eto u čemu je razlika. Eto zašto vas mi odvodimo na Mesec. Oni će te rastaviti i ukloniti bombu. Možda će ona eksplodirati, ali to neće biti od neke važnosti, ne tamo."

Olem se polako spusti na svoje sedište.

"Uskoro ćemo biti tamo", reče Nelzon.

Olem je sedeo zavaljen na sedištu, razmišljajući grozničavo, dok se brod polako spuštao. Ispod njih bila je pustošna površina Meseca, beskrajna surova golet. Šta bi mogao da učini? Šta bi ga spasilo?

"Spremajmo se", reče Piteris.

Kroz nekoliko trenutaka on će biti mrtav. Dole ispod letelice mogao je da vidi jednu majušnu pegu, nekakvu zgradu. U zgradi su bili ljudi, ekipa za demoliranje, koja je čekala da ga raznese u paramparčad. Oni će ga raščerečiti, iščupati mu ruke i noge, rastavili ga na sastavne delove. Kad ne pronađu nikakvu bombu sigurno će se začuditi; tada će znati istinu, ali prekasno.

Olem se osvrte po maloj kabini. Nelzon je još držao revolver. U tom

pogledu nije bilo nikakve šanse. Kad bi samo nekako uspeo da stigne do nekog lekara, da bude pregledan - to je bio jedini izlaz. Meri bi mogla da mu pomogne. Razmišljao je grozničavo, mozak mu je bućao od naprezanja. Samo malo vremena mu je još ostalo, samo nekoliko minuta. Kad bi mogao da stupi u kontakt s njom, da joj na neki način javi.

"Polako", reče Pitera. Brod se lagano spustio i uz tup udar dodirnuo tvrdo tle. Zatim je nastupila tišina.

"Čujte", reče Olem stisnutog grla. "Ja mogu dokazati da sam Spens Olem. Pozovite lekara. Dovedite ga ovamo..."

"Eno našeg tima", pokaza Nelson rukom.

"Dolaze." Bacio je nervozan pogled prema Olemu. "Nadam se da se ništa neće desiti."

"Mi ćemo otići pre nego što oni otpočnu svoj posao", reče Pitera. "Izgubićemo se odavde za koji trenutak." Zatim počeo da navlači svoje zaštitno odelo. Kad se obukao, uzeo je revolver od Nelsona. "Ja ću za trenutak pripaziti na njega."

Nelson navuče svoje zaštitno odelo, nespretno zbog žurbe. "A šta je s njim?" upitao je pokazujući Olemu. "Hoće li i njemu biti potrebno?"

"Ne", odmahnu Pitera glavom. "Robotima verovatno nije potreban kiseonik."

Grupa ljudi bila je već blizu samog broda. Onda su zastali, čekajući. Pitera im se obrati:

"Dođite!" Mahnuo je rukom, i ljudi se oprezno približiše; krute, groteskne figure u svojim naduvenim odelima.

"Ako otvorite vrata", reče Olem, "to će značiti moju smrt. To će biti ubistvo."

"Otvorite vrata", reče Nelson i posegnu prema ručici.

Olem ga je posmatrao. Video je kako čovekova ruka čvrsto steže metalnu šipku. Za koji trenutak vrata će se širom otvoriti i sav vazduh će iz broda suknuti napolje. On će umreti, a oni će odmah uvideti svoju grešku. U neko drugo vreme, kad nema rata, ljudi možda ne bi postupali ovako, gurajući žurno neku jedinku u smrt samo zato što su uplašeni. Svi su bili prestravljeni, svi su želeli da žrtvuju tu jedinku zbog grupnog straha koji ih je zahvatio.

Ubijali su ga zato što nisu mogli čekati da se uvere u njegovu krivicu. Nije bilo dovoljno vremena.

On skrenu pogled prema Nelzonu. Nelzon je već godinama bio njegov prijatelj. Išli su zajedno u školu. On mu je bio kum na venčanju. A sad se Nelzon spremao da ga ubije. Ali Nelzon nije bio podmukao; sve ovo nije bila njegova krivica. Krivica je bila do vremena u kome su živeli. Možda su se ljudi tako ponašali i u vreme velikih epidemija. Kad bi neko od njih ispoljio bilo kakvu slabost, verovatno su ga ubijali, bez i najmanjeg oklevanja, bez dokaza, samo na osnovu sumnje. U vremenima opasnosti nije bilo drugog načina.

Nije ih krivio zbog toga. Ali morao je da živi. Njegov život bio je suviše dragocen da bi ga tek tako žrtvovao. Olem je razmišljao brzo. Šta bi mogao da učini? Da li je postojala neka šansa?

Osvrnuo se oko sebe.

"Evo, sad ću", reče Nelzon.

"U pravu ste", uzviknu Olem. Iznenadio ga je zvuk njegovog sopstvenog glasa. Bila je to snaga očajanja. "Nemam potrebe za vazduhom. Otvorite vrata."

Oni zastadoše, gledajući ga radoznalo i podozrivo.

"Hajde, napred. Otvarajte ih. Sada to i tako nije važno." Olemova ruka iščeze ispod sakoa. "Pitam se koliko ćete daleko uspeti da trčite."

"Da trčimo?"

"Ostaje vam još petnaest sekundi života." Olemovi prsti ispod sakoa se zgrčiše, ruka mu odjednom postade kruta. Na licu mu se ukaza senka osmeha. "Niste imali pravo u pogledu šifrovane rečenice. U tom pogledu ste se varali. Četrnaest sekundi još."

Dva šokirana lica zurila su u njega ispod skafandera. Onda se mahnito uzmuvaše, priskaćući vratima, otvarajući ih. Vazduh šiknu napolje, prosuvši se u prazninu. Pitera i Nelzon iskočiše iz broda. Olem se natisnu za njima. Pograbio je vrata i silovito ih zalupio. Automatski sistem za regulisanje pritiska zašišta gnevno, ponovo ispunivši kabinu vazduhom. Olem duboko odahnu, stresajući se od jeze.

Još samo jedna sekunda...

Napolju, iza prozora, dva čoveka se pridružiše grupi. Sledećeg časa grupa se raštrka i ljudi poleteše u svim pravcima. Jedan po jedan bacali su se na tlo i ostajali da leže potrbuške. Olem zauze mesto za

komandnim pultom. Pritisnuo je odgovarajuće komande. Dok se brod dizao uvis, ljudi ispod njega nezgrapno su se osovili na noge i zurili za njim, otvorenih usta.

"Žao mi je", promrmlja Olem, "ali ja moram da se vratim natrag na Zemlju."

Usmerio je brod u onom istom pravcu iz kojeg je došao.

Bila je noć. Svuda oko broda pevali su zrikavci uznemirujući hladnu tamu. Olem se naže nad videoekran. Postepeno, slika se formirala; poziv je stigao do odredišta bez teškoća. On uzdahnu od olakšanja.

"Meri", rekao je. Žena se zagleda u njega. Teško je disala.

"Spense! Gde si ti? Šta se desilo?"

"Ne mogu da ti kažem. Čuj, moram govoriti brzo. Oni mogu svakog časa da prekinu vezu. Kreni odmah u glavnu zgradu Projekta i pronađi doktora Čemberlena. Ako on nije tamo, nađi nekog drugog lekara. Dovedi ga kući i zadrži ga tamo. Neka ponese opremu, rendgen, fluoroskop, sve što treba."

"Ali..."

"Učini kao što kažem. Požuri. Neka bude spreman kroz jedan sat."

Olem se nagnu prema ekranu. "Da li je sve u redu? Jesi li sama?"

"Sama?"

"Da li je neko s tobom? Da li te je... da li te je kontaktirao Nelson ili bilo ko drugi?"

"Spense, ne razumem te."

"U redu. Videćemo se u kući kroz jedan sat. I ne govori nikome ništa. Dovedi Čemberlena pod bilo kojim izgovorom. Reci mu da si jako bolesna."

On prekide vezu i baci pogled na časovnik. Trenutak kasnije napustio je brod, sišavši napolje u tamu. Morao je da prepešači pola milje.

On počeo da korača.

Jedan prozor bio je osvetljen, prozor njegove radne sobe. Posmatrao ga je klečeći pored ograde. Nije bilo nikakvog zvuka, nikakvog pokreta. On baci pogled na ručni časovnik, čitajući vreme pod zvezdanom svetlošću. Od njegovog razgovora sa Meri prošao je gotovo čitav sat.

Ulicom je naišlo jedno mlazno vozilo. Produžilo je dalje.

Olem se ponovo zagleda u kuću. Doktor je trebalo već da stigne.

Trebalo bi da je unutra i da ga čeka, zajedno sa Meri. Jedna misao ga pogodi. Da li je ona bila u mogućnosti da napusti kuću? Možda su je sprečili u tome. Možda on ulazi u klopku.

Ali, šta bi drugo mogao da čini?

Sa lekarevim nalazom, fotografijama i ostalim izveštajima postojala je jedna šansa za njega, šansa da se dođe do dokaza. Kad bi samo mogao da bude pregledan, kad bi samo mogao ostati u životu dovoljno dugo da ga oni prouče...

On bi mogao tako da dokaže istinu. Bio je to verovatno jedini način. Njegova jedina nada ležala je unutar kuće. Doktor Čemberlen je bio uvažan čovek. Bio je lekar osoblja u Projektu. On bi mogao ustanoviti pravo stanje stvari; njegova reč u tom smislu imala bi značaja. Mogao bi činjenicama da prevlada njihovu histeriju, njihovo ludilo.

Ludilo - eto u čemu je stvar. Kad bi samo mogli da sačekaju, da deluju polako, da se strpe. Ali oni nisu mogli da čekaju. On će morati da umre, da umre odmah, bez dokaza, bez bilo kakve vrste suđenja ili ispitivanja. Najjednostavniji test bi mogao da pokaže kako stvari stoje, ali oni nisu imali vremena za najjednostavniji test. Mogli su da misle samo na opasnost. Opasnost, i ništa drugo.

On se uspravi i pođe prema kući. Polako se popeo na verandu. Zastao je ispred vrata, osluškujući. I dalje nikakvog zvuka. U kući je vladala apsolutna tišina.

Suviše velika tišina.

Olem je stajao na verandi, ne pomerajući se. Oni unutra nastojali su da budu nečujni. Zašto? Bila je to mala kuća; svega nekoliko stopa dalje, iza vrata, trebalo bi da stoje Meri i doktor Čemberlen. Pa ipak, on nije mogao ništa da čuje, nikakav zvuk glasova, baš ništa. Zagledao se u vrata. Bila su to vrata koja je otvorio i zatvorio već hiljadu puta, svakog jutra i svake noći.

On položi ruku na kvaku. Onda, odjednom, posegnu rukom naviše i pritisnu dugme. Odjeknuo je zvuk zvona, odnekud iz dna kuće. Olem se osmehnu. Sada je najzad mogao da čuje kretanje.

Meri otvori vrata. Čim je ugledao njeno lice shvatio je sve.

Potrčao je, bacivši se u džbunje. Jedan pripadnik službe bezbednosti odgurnu Meri s puta i opali pored nje. Grmlje se raspade. Olem hitro zavi iza ugla kuće. Skakao je i jurio, grabeći mahnito u tamu. Jedan

reflektor sevnu i načini svetlosni krug nedaleko od njega.

Preskočio je stazu i otisnuo se preko ograde. Skočio je dole i pojurio preko dvorišta. Iza njega pristizali su ljudi iz službe bezbednosti, dovikujući se međusobno dok su jurili. Olem se borio za vazduh, dišući šumno.

Njeno lice... Odmah je shvatio. Stisnute usne, prestravljene, ojađene oči. Šta da je produžio, otvorio vrata i ušao! Oni su prisluškivali razgovor i krenuli su odmah, čim je on prekinuo vezu. Verovatno je poverovala njihovom izveštaju. Nema sumnje, i sama je mislila da je on robot.

Olem je trčao i trčao. Uspeo je da umakne ljudima iz službe bezbednosti, ostavivši ih negde iza sebe. Očigledno, nisu bili bogzna kako dobri u trčanju. Uspentrao se uz jedan brežuljak i krenuo niz suprotnu padinu. Još koji trenutak i naći će se ponovo kod broda. Ali, kuda da krene ovoga puta? Usporio je korak i zastao. Već je mogao da vidi brod, ocrtan prema noćnom horizontu, tamo gde ga je parkirao. Naselje je bilo iza njega; nalazio se na ivici divljine između dva naseljena mesta, gde su počinjale šume i pustoš. Prešao je preko jedne ogolele poljane i ušao među drveće.

Dok se približavao brodu, vrata na njemu se otvoriše.

Piters iskoči napolje, nejasno ocrtan prema noćnoj svetlosti. U rukama je držao teški laserski pištolj. Olem se ukoči na mestu. Piters se osvrtao unaokolo, pokušavajući da pronikne tamu. "Znam da ste tu negde", rekao je. "Pridite ovamo, Oleme. Ljudi iz službe bezbednosti su svuda oko vas."

Olem se nije pokretao.

"Slušajte me", produži Piters. "Mi ćemo vas uhvatiti za najkraće vreme. Vi očigledno još ne verujete da ste robot. Vaš telefonski razgovor sa ženom ukazuje da ste i dalje pod uticajem iluzija koje je stvorila vaša veštačka memorija. Ali vi ste doista robot. Vi ste robot, a u vama je smeštena bomba. Svakog trenutka može da bude izgovorena rečenica koja izaziva detonaciju; možete da je izgovorite vi, neko drugi, bilo ko. A kad se to desi, bomba će razoriti sve miljama uokolo. Projekt, vaša žena, svi ćemo biti ubijeni. Da li razumete?" Olem nije ništa govorio. Slušao je. Ljudi su se kretali prema njemu, prikradajući se kroz šumu.

"Ako se ne predate, mi ćemo vas uhvatiti. To je samo pitanje

vremena. Nemamo više nameru da vas prebacimo u Mesečevu bazu. Unišćićemo vas na licu mesta i moraćemo se izložiti riziku da bomba detonira. Mobilisao sam sve ljude službe bezbednosti iz ovog kraja. Čitav okrug će biti pretražen, pedalj po pedalj. Nema mesta gde možete da odete. Svuda oko ove šume je kordon naoružanih ljudi. Preostaje vam oko šest časova pre nego što i poslednji pedalj terena bude pretražen."

Olem poče da se udaljava. Pitera je nastavio da govori; on ga uopšte nije video. Ali Pitera je bio u pravu. Nije bilo mesta gde bi mogao da ode.

Nalazio se van naselja, na samotnom mestu gde su počinjale šume. Mogao je da se skriva neko vreme, ali na kraju oni bi ga ipak uhvatili. Sve je samo pitanje vremena.

Olem se tiho kretao kroz šumu. Milju po milju, čitav okrug je bio premeravan, pročešljan, pretraživan, proučavan, ispitivan. Kordon se približavao čitavo vreme, sabijajući ga u sve manji i manji prostor. Šta mu je preostajalo? Izgubio je brod, jedinu nadu za bekstvo. Oni su se nalazili u njegovoj kući; njegova žena bila je s njima, verujući, bez sumnje, da je pravi Olem ubijen. On steže pesnice. Negde u okolini nalazio se slupani raketni brod Svemiraca, a među njegovim ostacima robot. Brod se sunovratio negde u blizini, sunovratio i smrskao.

A robot je ležao u njemu, razoren.

Tračak nade pojavi se u njemu. Šta ako mu pođe za rukom da nađe ostatke? Kad bi mogao da im pokaže olupinu, ostatke broda, robota...

Ali gde? Gde da ih traži?

Nastavio je da korača, zanet u razmišljanje. Neko mesto, ne suviše udaljeno, po svoj prilici. Brod je morao da sleti negde u blizini Projekta; od robota se očekivalo da ostatak puta pređe peške.

Olem se pope uz padinu jednog brežuljka i baci pogled oko sebe. Smrskan i izgoreo. Da li je ostao neki trag, neki putokaz? Da li je negde čitao nešto, čuo nešto? Neko mesto u blizini, do koga se može stići peške. Neko zabačeno mesto, neki skroviti kutak gde neće biti ljudi.

Odjednom, Olem se osmehnu. Smrskan i izgoreo...

Satnova šuma.

On ubrza korak.

Bilo je jutro. Sunčeva svetlost probijala se kroz slomljene grane i obasjavala čoveka koji je čučao na ivici čistine. S vremena na vreme Olem je bacao pogled naokolo, osluškajući. Oni nisu bili daleko od njega, svega nekoliko minuta. On se osmehnu.

Dole ispod njega, sa delovima razbacanim svuda po čistini i među ugljenisanim stablima Satnove šume, ležala je zgužvana olupina. Svetlucala je pomalo pod sunčevim zracima, tamnim sjajem. Nije mu bilo suviše teško da je pronađe. Satnova šuma je bilo mesto koje je on dobro poznavao; tumarao je ovim krajem mnogo puta u toku svog života, dok je bio mlađi. Znao je gde će naći olupinu. Postojao je jedan ćuvik, koji je iskrsavao iznenada, bez upozorenja. Neki brod koji se spušta, kome nije poznata konfiguracija šume, imao je slabe šanse da ga izbegne.

Čučao je, gledajući u brod, bolje rečeno u ono šta je od njega preostalo.

Olem se uspravi. Sada je već mogao da ih čuje, na nevelikoj daljini, kako dolaze govoreći tihim glasovima. Telo mu se zateže. Sve je zavisilo od toga ko će ga prvi ugledati. Ako to bude Nelson, on neće imati nikakve šanse. Nelson bi odmah pucao. Bio bi mrtav pre nego što oni ugledaju brod. Ali ako bude imao vremena da im dovikne nekoliko reči, da ih zadrži za trenutak...

Samo to mu je bilo potrebno. Kad jednom ugledaju brod, on će biti bezbedan.

Ali ako prvo opale...

Jedna nagorela grana puče. Neka prilika se pojavi, oprezno koračajući. Olem duboko uvuče vazduh. Preostajalo je još samo nekoliko sekundi; bile su to možda poslednje sekunde u njegovom životu. On podiže ruke, zureći napregnuto.

Bio je to Piters.

"Piterse!" Olem zamaha rukama. Piters podiže pušku, ciljajući. "Ne pucajte!" Glas mu je drhtao. "Sačekajte samo trenutak. Bacite pogled pored mene, preko čistine."

"Pronašao sam ga", doviknu Piters. Ljudi iz službe bezbednosti nagruše između izgorelog drveća i sjatiše se oko njega.

"Ne pucajte. Bacite pogled na poljanu. Brod, iglasti brod.

Vanzemaljski brod. Gledajte!"

Piters je oklevao. Puška u njegovoj ruci je podrhtavala.

"Brod je tamo dole", produži Olem brzo. "Znao sam da ću ga ovde naći. Izgorela šuma. Sada mi verujete. U brodu ćete pronaći ostatke robota. Pogledajte, hoćete li?"

"Dole ima nešto", reče jedan od ljudi.

"Ustrelite ga!" viknu jedan glas. Bio je to Nelson.

"Čekajte", uzvratil Piters oštro. "Ja ovde komandujem. Neka niko ne puca. Možda on govori istinu."

"Ustrelite ga", reče Nelson. "On je ubio Olema. Svakog trenutka može da ubije i sve nas. Ako bomba eksplodira..."

"Zavežite!" Piters se uputi prema padini. Zurio je naniže. "Pogledajte ono." Pozvao je rukom dva čoveka iza sebe. "Siđite dole i vidite šta je ono."

Ljudi otrčaše niz padinu preko čistine. Sagnuli su se i počeli da pretražuju olupinu broda.

"Dakle?" viknu Piters.

Olemu zastade dah. Osmehnuo se malo. Mora da je tamo; on lično nije imao vremena da to proveri, ali mora biti da je tamo. Odjednom ga zahvati sumnja. Šta ako je robot živeo dovoljno dugo da ode sa mesta nesreće? Šta ako je njegovo telo bilo potpuno razoreno, pretvoreno u pepeo prilikom požara?

On pređe jezikom preko usana. Na čelu mu izbiše kapljice znoja. Nelson je netremice zurio u njega, pepeljasto bledog lica. Prsa su mu se šumno uzdizala i spuštala.

"Ubijte ga", reče Nelson. "Pre nego što on ubije nas."

Dva čoveka se uspraviše.

"Šta ste pronašli?" upita Piters. Čvrsto je stezao pušku. "Ima li nešto tamo?"

"Izgleda da ima nešto. Ovo je nesumnjivo iglasti brod. A nešto se nalazi pored njega."

"Pogledaću." Piters prođe pored Olema.

Olem ga je posmatrao kako silazi niz padinu i priključuje se svojim ljudima. Ostali krenuše za njima, naprežući oči da što bolje vide.

"Nekakvo telo", reče Piters. "Pogledajte!"

Olem im se pridruži. Stajali su u krugu, zureći naniže.

Na zemlji, savijena i zgrčena u čudnom položaju, ležala je nekakva

groteskna figura. Izgledala bi, možda, kao ljudsko biće, da nije bila savijena onako čudno, sa rukama i nogama zabačenim u svim pravcima. Usta su bila otvorena, oči su gledale staklasto.

"Kao neka mašina koja se istrošila", promrmlja Pitera.

Olem se slabo osmehnu. "Dakle?" rekao je.

Pitera ga pogleda. "Ne mogu da verujem. Govorili ste istinu, sve vreme."

"Robot uopšte nije stigao do mene", reče Olem. Izvadio je cigaretu i pripalio je. "Bio je uništen kad se brod srušio. Svi ste vi bili suviše zauzeti ratom da se upitate zašto je u jednoj ovako zabačenoj šumi iznenada izbio požar. Sada znate."

Stajao je, pušeći i gledajući ljude dok su izvlačili groteskne ostatke iz broda. Telo je bilo kruto, ruke i noge ukočene.

"Sada ćete pronaći bombu", reče Olem. Ljudi položiše telo na zemlju. Pitera se nagnu napred.

"Mislim da vidim jedan njen čošak." Ispružio je ruku i dodirnuo telo.

Grudi leša bile su otvorene. Unutar razjapljene posekotine nešto je svetlucalo, nešto metalno.

Ljudi su zurili u metal, ništa ne govoreći.

"To bi nas sve uništilo, da je ostao u životu", reče Pitera. "Ova metalna kutija, ovde."

Zavladala je tišina.

"Mislim da smo vam dužni nešto", obrati se Pitera Olemu. "Ovo mora da je bio košmar za vas. Da niste pobjegli, mi bismo vas..." Zaćutao je.

Olem odbaci opušak cigarete. "Znao sam, naravno, da robot uopšte nije uspeo da stigne do mene. Ali nisam imao načina da to dokažem. Ponekad je nemoguće odmah dokazati neku stvar. U tome je i bila čitava nevolja. Nije postojao način na koji bih mogao dokazati da sam ja - zaista ja."

"Šta mislite o jednom lepom odmoru?" reče Pitera. "Mislim da bismo mogli udesiti da dobijete jednomesečni odmor. Moći ćete da se odmorite, opustite."

"Sada bih najviše želeo da krenem pravo kući", reče Olem.

"U redu", složi se Pitera. "Neka bude kako vi kažete."

Nelson je čučao na nagoreloj zemlji, pored leša.

Onda je odjednom posegnuo rukom prema svetlucavom metalu koji

se video unutar grudi.

"Ne diraj je", reče Olem. "Još bi mogla da eksplodira. Bolje prepustimo timu za demoliranje da se kasnije pobrine o njoj."

Nelzon ništa nije rekao. Odjednom je zgrabio metal, zavukavši ruku u grudi. Snažno je trgnuo.

"Šta to radiš?" vrisnu Olem.

Nelzon se uspravi. U ruci je držao metalni predmet. Lice mu je bilo belo od užasa. Bio je to metalni nož, vanzemaljski iglasti nož, prekriven krvlju.

"Ovo ga je ubilo" prošapta Nelzon. "Moj prijatelj je ubijen ovim nožem." Pogledao je Olema. "Ti si ga ovim ubio i ostavio ga pored broda."

Olem poče da drhti. Zubi su mu cvokotali. Skrenuo je pogled sa noža prema lešu. "Ovo ne može da bude Olem", procedio je. U glavi mu je hučalo, misli su se kovitlale. "Zar sam se prevario?"

Njegova usta se otvoriše od zapanjenosti.

"Ali, ako je ovo Olem, onda ja mora da sam..."

Nije završio rečenicu, već samo prvi deo. Eksplozija se mogla videti čak do Alfe Kemtauri.

Vil Stenton: BARNI

30. avgust. Sada smo sami na ostrvu, Barni i ja. Palo mi je teško što sam se morao otarasiti Tejloa posle svih tih godina, ali nisam imao alternative. Male vandalizme mogao sam da oprostim, ali kad je iz čiste zlobe pokušao da otruje Barnija, isprečio se na putu naučnog napretka. To ne mogu da oprostim.

Mogu samo verovati da je pokušaj učinjen pod uticajem alkohola, jer bio je tako nezgrapnan. Posuda sa otrovom bila je prevrnutu a trag od praška vodio je do Barnijeve zdele sa hranom. Tejlo se vrlo nevešto branio. Naprosto je poricao. A ko bi drugi mogao?

2. septembar. Sada pribranije gledam na incident sa Tejloom. Ovdašnji isposnički život mora da mu je suviše teško padao. To, i odricanje od njegovih omiljenih zamorčića. Insistirao je do samog kraja da su oni pogodniji od Barnija za moje eksperimente. Više su odgovarali njegovom mentalitetu, bojim se. Bio je ozbiljan i prilježan radnik, ali pomalo priglup, jadni čovek.

Najzad imam potpunu slobodu da nastavim svoj posao bez nemih Tejloovih prekora. Njegov žestoki antagonizam prema Barniju mogu da pripisem samo ljubomori. A sada, kada njega više nema, koliko mnogo srećniji Barni izgleda! Dao sam mu punu slobodu kretanja u zgradi, i kakvo je zadovoljstvo posmatrati kako ga njegova tek probuđena intelektualna radoznalost nosi tamo-amo. Posle samo dve sedmice tretmana glutaminskom kiselinom zainteresovao se za moju biblioteku: stalno svlači knjige sa polica i pregleda ih, stranu po stranu. Siguran sam da mu je poznato da se iz njih može izvući izvesno znanje, kad bi samo imao ključ.

8. septembar. Tokom protekla dva dana morao sam držati Barnija pritvorenog, a kako je njemu to mrsko! Bojim se da ću, kad moji eksperimenti budu završeni, morati da likvidiram Barnija. Možda zvuči smešno, ali postoji mogućnost da bi on bio kadar da prenese svoju inteligenciju na ostale pripadnike svoje vrste. Ma koliko mala ta šansa bila, rizik je suviše velik da bi ga čovek mogao ignorisati. Srećom, ovde u prizemlju postoji jedan trezor, sagrađen sa idejom

da onemogući pristup štetočinama, i on će podjednako dobro poslužiti da držim Barnija u njemu.

9. septembar. Očigledno je da sam se suviše brzo izlanuo. Jutros sam ga pustio da trčkara okolo pre nego što ću otpočeti novu seriju testova. Nakon što je izvršio brz pregled prostorije, on se vratio u svoj kavez, skočio na kvaku od vrata, izvukao ključ zubima i, pre nego što sam uspeo da ga sprečim, izleteo kroz prozor. U vreme kad sam stigao u dvorište opazio sam ga na obodu bunara, i stigao sam na lice mesta taman na vreme da čujem kako je ključ pljusnuo dole u vodu.

Priznajem da sam pomalo zbunjen. To je jedini ključ. Vrata su zaključana. Neki dragoceni spisi nalaze se u zasebnim pretincima unutar trezora. Srećom mada je bunar dubok više od četrdeset stopa, na dnu ima svega nekoliko stopa vode, tako da spasavanje ključa ne predstavlja nasavladivu prepreku. Ali moram priznati da je Barni dobio prvu rundu.

10. septembar. Imao sam jedan prilično neprijatan doživljaj, i ponovo sam u manjem sukobu sa Barnijem izišao kao pobeđeni. Moram priznati da je u ovom slučaju on odigrao ulogu heroja i možda mi čak spasao život.

Da bih olakšao sebi spuštanje u bunar, napravio sam lestve od dugačkog konopca na taj način što sam vezao čvorove u razmacima od po jedne stope. Stigao sam do dna dosta lako, ali nakon što sam nekoliko minuta uzalud pokušavao da napipam ključ u vodi, moja džepna lampa se ugasila i morao sam krenuti natrag ka površini. Na nekoliko stopa ispod vrha čuo sam Barnija kako uzbuđeno ciči, a kad sam se domogao tla primetio sam da je konopac bio gotovo sasvim prekinut. Očigledno se nagriza o betonsku ivicu bunara, i mali drugar, videći u kakvoj se nevolji nalazim, učinio je sve što je bilo u njegovoj moći da me upozori.

Sada sam zamenio taj deo konopca i podmetnuo ispod njega jedan stari džak da bih predupredio ponavljanje malera. Zamenio sam i baterije u mojoj džepnoj lampi, i sada sam spreman za konačno spuštanje. Ovih nekoliko trenutaka sam iskoristio da malo predahnem i da ažuriram svoj dnevnik. Možda bi trebalo da napravim sendvič, jer nije isključeno da ću morati dole da provedem

više vremena nego što mi to u ovom času izgleda.

11. septembar. Jadni Barni je mrtav a uskoro ću i ja biti. Bio je čudesan pacov i život bez njega nije vredan življenja. Ako neko pročitava ovo molim da ne dira ništa na ostrvu nego neka sve ostavi kao svetilište posvećeno Barniju, a specijalno stari bunar. Ne tragajte za mojim telom jer ću se ja baciti u more. Možete da ponesete samo jedan par mladih pacova i pustite ih kao živi spomenik Barniju. Ženke - ne mužjake! Ja išćešio moj zglavak i toje razzlog što pisati vako rđavo. Ovo jemoja poslednji volja. Učinite kakovam kažem i ne vraćajte se natrag da dirate ma šta pošto donesete mlade pacove kišto sam rekao. Samo ženke.

Zbogom

Rej Bredberi: DVOJNIK

U osam časova uveče najzad je sve bilo lepo postavljeno: duge cigarete, kristalne čaše i srebrna činija sa isitnjenim ledom u kojoj se nalazila trbušasta, zelena boca. Bacila je još jedan, poslednji pogled po prostoriji - sve slike visile su uspravno a pepeljare stajale na dohvatu ruke. Protresla je malo jastučić na sofi, odstupila korak unazad i ispitivački začkiljila očima. Posle toga otišla je brzo u kupatilo, donela otuda bočicu sa strihninom i stavila je ispod nekoliko ilustrovanih magazina na stočiću levo od kauča. Čekić i mašice za led već je ranije sakrila ispod stola.

Bila je spremna.

Činilo se da je i interfon to shvatio jer je baš tada zazvonio. Kad je podigla slušalicu, jedan glas je rekao:

"Dolazim gore."

Zamišljala ga je kako sada stoji u liftu, lebdi polako naviše kroz gvozdeni šaht kuće, prstima dodiruje svoju malu, negovanu bradicu, ispravlja svoj beli sako od smokinga da mu bolje nalegne uz leđa i ramena, a na kraju još jednom prolazi rukom preko svoje prosedoplave kose. Da, dobro je izgledao taj muškarac od pedesetak godina, koji je još mogao da posećuje slobodne, tridesetogodišnje žene - živahan, šarmantan, veseo i zabavan, na vino i sve ostalo spreman.

"Ti si varalica", prošapta ona vratima, pre nego što je on zakucao.

"Dobro veče, Marta", rekao je. "Hoćeš li samo tako da stojiš i zuriš u mene kao da me prvi put vidiš?" Poljubila ga je bez reči. "Zar je to bio poljubac?" hteo je da zna. Njegove tople plave oči uveseljeno sevnuše. "Evo, ovako", rekao je i vatreno je poljubio.

Zar je ovo zaista drukčije nego što je bilo prošle nedelje, prošlog meseca, prošle godine? pitala se ona sklopljenih očiju. Zašto sam tako nepoverljiva? Zbog neke ko zna kakve sitnice, koju čak ne bi mogla ni definisati, zato što je tako beznačajna. On se neznatno ali ipak drastično promenio. U stvari, toliko drastično i potpuno, da ona već nedeljama nije imala mira. U želji da pobegne od sebe i svog nespokoja, stekla je naviku da oko tri izjutra leti helikopterom do Pointa na morskoj obali, gde su preko čitave noći na oblacima bili projicirani filmovi - prastari filmovi iz 1975. i nešto kasnijih godina - gigantske slike prošlosti u magli iznad mračnih talasa koji su donosili glasove glumaca kao glasove bogova i poput plime zapljuskivali obalu. Bila je stalno premorena.

"Ovo nije baš oduševljen doček", reče on, držeći je čvrsto ispruženim rukama i posmatrajući je kritički. "Zar nešto nije u redu, Marta?"

"Sve je u redu", reče ona. Ništa nije u redu, mislila je. Ti nisi u redu, mislila je. Gde si ti večeras, Leonarde? S kim to igraš na nekom mestu, s kim piješ u nekom stanu na drugom kraju grada, prema kome se ponašaš tako ljubazno i šarmantno? Jer, sasvim je izvesno da se ne nalaziš sada u ovoj prostoriji, i ja sam čvrsto rešena da to najzad dokažem.

"Šta je to?" upita on pognute glave. "Čekić? Jesi li možda vešala slike, Marta?"

"Ne. Njime ću tebe da udarim po glavi", uzvratila ona i nasmeja se.

"Naravno", složio se on vedro. "A sada, možda će ti ovo skrenuti misli na nešto drugo." Izvadio je iz džepa somotsku kutijicu, otvorio je i pokazao Marti bisernu ogrlicu.

"Oh, Leonarde!" Drhtavim rukama stavila je ogrlicu i uzbuđeno se okrenula prema njemu. "Tako si dobar prema meni."

"To je samo mala pažnja", branio se on.

U takvim prilikama ona je gotovo zaboravljala svoje nepoverenje. Nije imala nikakvog razloga da se žali na njega, zar ne? Njegovo interesovanje za nju nipošto nije oslabilo, ili možda jeste? Sasvim

sigurno nije. On je bio nepromenjeno ljubazan i nežan i velikodušan. Prilikom svake posete donosio joj je neki skupocen nakit. Zašto se, onda, u njegovom prisustvu osećala tako usamljena? Zašto je imala osećaj neke čudne nelagodnosti dok god je on bio kod nje? Počelo je to pre osam nedelja sa jednom slikom u novinama. Slikom koja je prikazivala njega i Alisu Saners uveče sedamnaestog aprila u golf klubu. Ona je tu fotografiju videla tek mesec dana kasnije i odmah zatražila o tome razjašnjenje:

"Leonarde, nisi mi pričao da si sedamnaestog aprila bio sa Alisom Samers u golf klubu."

"Stvarno, Marta? Pa, zaista sam je tamo pratio."

"Ali, zar nisi to isto veče bio ovde sa mnom?"

"Nemoguće. Znaš dobro da mi posle večere sve do rane zore slušamo simfonije i pijemo vino."

"Sigurna sam da si sedamnaestog aprila bio kod mene, Leonarde."

"Pobrkala si stvari, mila moja. Da li redovno vodiš dnevnik?"

"Nisam više dete."

"Time je slučaj zaključen. Nema dnevnika, nema dokaza. Verovatno sam veče pre toga ili jedan dan kasnije bio kod tebe. Hodi, Marta, ispij svoju čašu."

Ali ona se nije zadovoljila tim odgovorom. Noću nije mogla da spava zato što je stalno o tome razmišljala i znala zasigurno da je on sedamnaestog aprila bio kod nje. A to je, dabome, bilo apsurdno. On nije mogao da bude istovremeno na dva različita mesta.

Sada su oboje gledali čekić pored njihovih stopala. Ona ga podiže i položi pored činije za hlađenje vina. "Poljubi me", rekla je iznenada. Htela je najzad da bude načisto sa čitavim tim slučajem.

On malo ustuknu i reče: "Najpre jedan gutljaj vina."

Odlučno je odmahнула glavom.

"Ne, već sada, odmah", insistirala je i pritisnula svoje usne na njegove.

Ono je opet bilo tu. Razlika. Mala promena. Ta razlika nije se mogla definisati, ili makar samo objasniti. Bilo bi to ravno pokušaju da se jednom slepcu dočaraju boje duge. Ali jedva primetna, hemijska promena njegovog poljupca bila je očigledna. To više nije bio poljubac gospodina Leonarda Hila. Imao je mnogo sličnosti sa poljupcem Leonarda Hila, ali je ipak bio toliko različit da je njena

podsvest alarmantno reagovala. Šta bi pokazala jedna analiza vlažnosti na njegovim usnama. Nedostatak bakterija? A što se tiče samih usana - da li su one zapravo bile nešto čvršće, ili nešto mekše nego ranije? Da, bilo kakva sitnica.

"Lepo, a sada pređimo na vino", reče ona, vadeći zapušač iz zelene boce. Nasula je do vrha njegovu čašu. "Oh, donesi, molim te, podmetače za čaše iz kuhinje." Dok je on bio odsutan, usula je poveću dozu strihinina u njegovu čašu. On se vratio sa podmetačima i dohvatio sa stola svoju čašu.

"Za nas dvoje", nazdravio je.

Blagi bože, mislila je ona, šta ako sam se ipak prevarila? Ako je on to zaista? Ako sam ja samo običan paranoik, stvarno ćaknuta, a da toga ni sama nisam svesna?

"Za nas dvoje." Čaše su tiho zazvečale.

On je na dušak iskapio svoju. "Nebesa", rekao je i skupio lice u grimasu. "Ova stvar ima odvratn ukus. Gde li si je samo nabavila?"

"Kod Modestija."

"Mora da su ti podvalili već ukvarenu bocu. Javiću im odmah da nam donesu drugu."

"Nije potrebno, imam još dve u hladnjaku."

Kad je donela novu bocu iz kuhinje, on je kao i ranije sedeo živahan i čio u jednoj od fotelja. "Sjajno izgledaš", izjavi ona.

"I osećam se sjajno. A ti si prekrasna. Čini mi se da te večeras volim više nego ikada ranije."

Čekala je da on klone u stranu i počne da zuri u nju slomljenim pogledom. Umesto toga, samo je otvorio novu bocu i rekao: "Napred, u zadovoljstvo!"

Prošao je jedan sat dok su ispraznili drugu bocu. On je pričao zanimljive anegdote, držao njene ruke u svojim i ljubio ih nežno s vremena na vreme. Ali onda je ipak zabrinuto namrštitio čelo.

"Marta, večeras mi izgledaš tako potištena", rekao je. "Zar nešto nije u redu?"

"Ništa", odgovorila je.

Vest je pročitala prethodne nedelje u novinama - malu, neupadljivu vest koja ju je ispunila neimirom i navela da smisli neki plan koji će objasniti njen osećaj usamljenosti u njegovom prisustvu.

Vest o marionetama. O firmi 'Marionete, Inc'. Naravno, tvrdilo se u

članku, takve grozote u stvarnosti uopšte ne postoje. Ali, uprkos tome, širile su se svakakve glasine. A i policija je već počela da vodi istragu.

Marionete prirodne ljudske veličine. Mehaničke, bez kojekakvih veza i kanapa, savršene kopije stvarnih ljudi, tako da ih je nemoguće raspoznati. Mogle su da se nabave po ceni od deset hiljada dolara na nekakvoj tajanstvenoj crnoj berzi. Mogla se nabaviti tačna kopija sopstvene ličnosti. Osobe kojima su dojadile društvene obaveze trebalo je samo da poruče svoju vernu kopiju, koja je jela, pila, rukovala se i sa ostalim gostima vodila razgovore - gospođom Rajnhart s vaše leve strane, gospodinom Simonsom desno od vas, i gospođicom Glemer, preko puta vas.

Koliko li se samo političkih tirada moglo tako izbeći, i to potpuno čiste savesti? Koliko li slabih pozorišnih komada čovek više nije morao da gleda! Koliko dosadnih poznanika se čovek na taj način mogao elegantno otarasiti, a da ih zbog toga ne uvredi! I, najzad, morale su se imati u vidu i ljupke dragane, koje je sada čovek mogao spokojno da ignoriše, a da ih pri tome ipak ne ignoriše!

Već i od same pomisli na to ona je postajala gotovo histerična. Razume se, ni izdaleka još nije bilo dokazano da takve marionete zaista postoje. Sve su to bile samo ružne glasine, koje su zvučale taman toliko verodostojno da šokiraju ljude osetljivije prirode.

"Opet duhom odsutna", reče on, prekidajući je u njenim razmišljanjima. "U mislima si ponovo ko zna gde. Šta se danas dešava u tvojoj lepoj glavi?"

Zurila je u njega, prekorevajući sebe da je učinila veliku grešku; jer on je mogao svakog časa da se sruši u grčevima i umre. Tada bi gorko žalila zbog svoje smešne ljubomore.

Odgovorila je impulsivno: "Tvoja usta. Imaju tako smešan ukus."

"Oh", reče on. "Otkud sad odjednom...?"

"Ona već dosta dugo vremena imaju smešan ukus."

Sada je po prvi put izgledao istinski pogođen. "Stvarno? Jako mi je žao. Zatražiću da mi se prepíše neko sredstvo protiv toga."

"Ne trudi se, to i nije toliko važno."

Osećala je kako joj srce brže kuca, a istovremeno i neku ledenu jezu. Da, bila su to njegova usta. Uostalom, kako bi se od najboljih hemičara i moglo očekivati da nečiji ukus tačno analiziraju i

reprodukuju? To je bilo isključeno. Ukus je individualno specifičan. On kod svakog čoveka znači nešto drugo. U tom pogledu naučnici su zatajili. Nije više mogla nijedan minut da izdrži. Otišla je do drugog kauča, sagnula se i ispod jastučića izvukla pištolj.

"Šta ti je to?" upita on začuđeno. "Oh, bože moj." Nasmejao se. "Pištolj. Kako dramatično!"

"Uhvatila sam te", reče ona.

"Zar kod mene ima nešto da se uhvati?" upitao je mirno. Oko njegovih očiju obrazovaše se male bore osmeha, ali usta su mu bila tvrda.

"Obmanjivao si me. Ti već osam nedelja ili možda čak i više nisi ovde bio."

"Stvarno? Pa gde sam to bio?"

"Kod Alise Samers, pretpostavljam. Mogla bih se kladiti da si i u ovom trenutku kod nje."

"Zar je to moguće?"

"Ja ne poznajem Alisu Samers. Još nikada se nismo srele, ali ovog časa osećam veliku želju da je pozovem telefonom."

"Molim lepo", reče on, gledajući je pravo u oči.

"I učiniću to", uzvratila ona, prilazeći telefonu.

Ruka joj je drhtala tako jako da je jedva okrenula broj centrale. Dok je čekala da joj saopšte broj telefona Alise Samers, posmatrala je Leonarda. I on je, sa svoje strane, nju posmatrao, ispitivačkim pogledom psihijatra koji postavlja dijagnozu za jedan neobičan fenomen.

"Suviše si uzbuđena", reče on odlučno. "Draga moja Marta..."

"Ostani da sediš!"

"Draga moja Marta." Zavalio se natrag na jastuk. Na licu mu je bio osmeh, kao da ga je nešto zabavljalo. "Šta si čitala u poslednje vreme?"

"Samo članak u novinama o marionetama."

"Onu besmislicu? Blagi bože, Marta, ja se gotovo stidim zbog tebe. Pa to je sve najobičnije naklapanje. Lično sam o tome zatražio obaveštenja!"

"Šta?"

"Naravno!" uzviknu on razdragano. "Imam toliko mnogo društvenih obaveza, a sem toga i moja prva žena se vratila iz Indije, o čemu

sam ti već pričao, i toliko me je saletala da sam najzad došao na ideju o tome kako bi bilo divno da poručim negde vernu kopiju sebe samog i pošaljem tog dvojnika da je zabavlja i tako me oslobodi jedne velike napasti - što bi bilo zaista zgodno, zar ne? Ali u čitavoj priči o tim marionetama ni jedna jedina reč nije bila istinita. Najobičnija novinarska patka, to te uveravam. A sad hodi, odloži najzad slušalicu, da popijemo još po jednu čašu vina."

Zurila je u njega pometeno dok joj je servirao to objašnjenje. Bila je gotovo već ubeđena da govori istinu i taman se spremala da spusti slušalicu, kad je on izgovorio reč 'vino'. Onda je odmahнула glavom i rekla: "Jedan trenutak! Neću dozvoliti da me ubediš verbalnim argumentima. Maločas sam ti usula u piće dozu otrova koja bi ubila pola tuceta ljudi. Ali ti do sada nisi ispoljio još nikakve znake trovanja. To nešto dokazuje, zar ne?"

"To ne dokazuje baš ništa. Dokazuje samo da ti je apotekar omaškom dao pogrešnu bocu, što je sasvim moguće. Žao mi je što te moram razočarati, ali ja se izvrsno osećam. A sada ostavi telefon, Marta, i budi ponovo razumna."

Ona je čvrsto držala slušalicu. "Pozivni broj glasi pet-pet-jedan-dva-četiri-devet" začula je glas iz slušalice.

"Htela bih samo da se osvedočim", prošaptala je.

"U redu, neka ti bude." Slegnuo je ramenima. "Ali, ako mi ne veruješ, bojim se da ćeš ubuduće morati da se lišiš i mojih poseta. Ono što je tebi potrebno, draga Marta, to je jedan dobar psihijatar. I to što je moguće pre!"

"Halo, gospođice, dajte mi, molim, pet-pet-jedan-dva četiri-devet."

"Ostavi to, Marta", reče on i ispruži ruku prema njoj.

Telefon je beskonačno dugo zvonio. Najzad se javio jedan glas. Marta je slušala nekoliko trenutaka, a onda spustila slušalicu.

Leonard je pogleda u lice i reče: "Pa, jesi li sada zadovoljna?"

"Da", uzvratila ona. Usta su joj bila suva. Podigla je pištolj.

"Ne!" vrisnu on prestravljeno i skoči na noge.

"To je bio tvoj glas na telefonu", reče Marta.

"Bio si kod nje!"

"Poludela si! Pobogu, Marta, shvati već jednom da se varaš, to je bio neko drugi, a ti si toliko razdražena da njegov glas brkaš s mojim!"

Ona povuče obarač - jedanput, dvaput, triput.

On pade na pod.

Stajala je sasvim blizu njega. Osećala je strah i počela da plače. Saznanje da on stvarno leži na tepihu zbunjivalo ju je i zapanjilo. Ona je zamišljala da će marioneta ostati na nogama i smejati joj se u lice - neranjiva, neoštećena, besmrtna.

Prevarila sam se, mislila je. Poludela sam. To je Leonard Hil, a ja sam ga ubila.

Njegove oči bile su zatvorene, ali usne su se pokretale. "Marta", prošaptao je. "Zašto me nisi ostavila na miru? Oh, Marta."

"Pozvaću lekara", reče ona.

"Ne, ne, ne." On odjednom poče da se smeje.

"Morala si kad-tad saznati. A kako nipošto ne možeš da se obuzdaš, mala ludo, nemam ništa protiv da ti sve priznam."

Pištalj ispade iz njene ruke.

"Ja..." poče on, tresući se od smeha. "Ja već... već čitavu godinu nisam bio kod tebe!"

"Šta?"

"Već čitavu jednu godinu, punih dvanaest meseci! Da, Marta, dvanaest meseci!"

"Lažeš!"

"Oh, sada odjednom misliš da želim da te lažem, je l' da? Zašto si u poslednjih desetak sekundi promenila mišljenje? Smatraš li možda da sam Leonard Hil? U tom slučaju grdno se varaš!"

"Znači, ono si ipak bio ti? Maločas, u sobi Alise Samers?"

"Ja? Ne! Vezu sa Alisom otpočeo sam pre godinu dana, kad sam tebe napustio!"

"Napustio si me?"

"Da, napustio, napustio!" uzviknu on smejući se gromko. "Ja sam umoran čovek, Marta. Moje srce nije više u redu. Čitava ta društvena gungula bila je suviše naporna za mene. Tada sam uobražavao da će mi biti dovoljna jedna mala promena. Zato sam otpočeo sa Alisom, ali mi je ubrzo i nje bilo dosta. Onda je na red došla Helena Kingsli - sećaš se još nje, zar ne? I to je trajalo sasvim kratko vreme. Njena naslednica postala je En Montgomeri, koja me takođe nije mogla duže vezati za sebe. Oh, Marta, večeras se šest mojih kopija nalaze na različitim mestima u gradu, šest blistavo uspelih mehaničkih dvoličnjaka, koji uspešno zabavljaju pola tuceta žena. A

znaš li šta ja - pravi Leonard Hil - u međuvremenu činim?

Ležim kod kuće u krevetu, nakon što sam čitao jedan mali tom Montenjevih eseja, popio pola čaše čokoladnog mleka i u deset časova ugasio svetlost. Spavam već čitav jedan sat, uživam u snu pravednika, i oko pet časova izjutra ustaću svež i odmoran."

"Ućuti, najzad!" vrisnu ona.

"Moram ti sve ispričati", produži on. "Prostrelila si nekoliko mojih tetiva. Ne mogu više da ustanem. Svaki lekar odmah bi ustanovio šta sam ja u stvari, jer u tom pogledu moja konstrukcija nije dovoljno savršena. Ona je gotovo savršena, ali za ovakve slučajeve ipak ne u dovoljnoj meri. Oh, Marta, nisam hteo da te pozledim. Veruj mi, hteo sam samo tvoju sreću. Zato sam moje povlačenje i isplanirao tako brižljivo. Samo ova do svake pojedinosti savršena kopija koštala me je petnaest hiljada dolara. Ali uprkos tome postoje neki varijabilni faktori. Na primer, pljuvačka. Žalosna omaška, koja je pobudila tvoju sumnju. Ali moraš znati da sam te voleo."

Ona je imala utisak da će se svakog časa srušiti na pod, početi da se grči i ludi. Morala ga je na neki način naterati da ućuti.

"A kad sam video koliko me i ostale vole", prošapta on, zureći široko otvorenih očiju u tavanicu, "morao sam i te sirotice snabdeti mojim kopijama. Jer, sve me one tako mnogo vole. Nadam se, Marta, da im nećeš ništa pričati o ovome? Obećaj mi da nećeš pokvariti moje veze s njima. Ja sam veoma umoran i hteo bih samo da imam svoj mir, jednu dobru knjigu, malo toplog mleka i mnogo sna. Nećeš ih pozvati i reći im istinu o meni?"

"Ove godine, čitave ove godine, bila sam sama, svake noći sama", reče ona kao da je ošamućena. "Zabavljala sam se sa jednom marionetom! Bila u Ništa zaljubljena! Živela sam sa mrtvom stvari, a ne sa živim čovekom!"

"Ja još mogu da te volim, Marta!"

"Gospode!" uzviknu ona i dograbi čekić.

"Ostavi to, Marta!"

Udarila ga je po lobanji, a zatim počela da ga mlati teškim oruđem po grudima, po rukama i nogama, koje su se divlje trzale. Posle toga se ponovo okomila na njegovu mekanu lobanju i udarala je sve dotle dok ispod kože nije izbio goli čelik. Onda je iznenadna detonacija raspršila mesingane točkiće i delove žice po čitavoj prostoriji.

"Volim te", govorila su usta neživog čoveka. Udarila ih je čekićem i jezik ispade napolje. Staklene oči otkotrljaše se preko tepiha. Ona je i dalje mahnito udarala po marioneti sve dok ova nije ličila na žalosne ostatke neke električne železnice. Dok je to činila smejala se kao luda.

U ostavi pored kuhinje našla je nekoliko velikih kutija od kartona. Ubacila je u njih zupčanike, žice i metalne delove i uvezala ih kanapom. Desetak minuta kasnije pozvala je telefonom pokućara.

"Odnosite ove pakete gospodinu Leonardu Hilu na Elm drajvu, broj sedamnaest", rekla je i dala mu napojnicu. "Odmah, još večeras. Probudite ga i recite da mu donosite jedno iznenađenje od Marte."

"Jedno iznenađenje od Marte", ponovi pokućar.

Kad su se vrata za njim zatvorila, ona je sela sa pištoljem na kauč, igrajući se nervozno oružjem i osluškujući. Poslednji šum u njenom životu bilo je lako zveckanje paketa koje je pokućar odnosio niz hodnik: metal je tiho zveketao, točkić o točkić, žica o žicu, sve slabije i udaljenije, dok na kraju nije sve utihnulo.

S. Fauler Rajt: OČIGLEDNO SAMOUBISTVO

"Za otprilike dve sekunde Zemlja bi nestala u jarosnom plamenu", govorio je Grafton, naučni istraživač iz N. U. Laboratorija, svojoj ženi. "Blesnula bi snažna svetlost, jedna planeta manje u svemiru. Zapanjujući aspekt je velika jednostavnost svega toga. Moglo bi da se izvede u nekoj dvorišnoj šupi. Potrebno je samo da se napravi kombinacija od tri supstance, koje sve mogu lako da se nabave, a posle toga ništa više sem jednog komada usijane žice."

"Zar zdrav razum ne nalaže da se te tri supstance potpuno unište?" upita ona.

"Na nesreću, one su toliko rasprostranjene i u tako masovnoj upotrebi, da bi njihovo uništavanje bilo potpuno nemoguće."

"Hoćeš da kažeš kako bi, u slučaju da to izbije u javnost, bilo koji ludak - ili bilo koji kriminalac koji nema nade da će pobeći ili dobiti pomilovanje - mogao uništiti ljudsku rasu u jednom vidu sveopšteg samoubistva?"

"Nemoguće je ne biti zabrinut." Naučni istraživač mirno pripali svoju lulu. "Stvar je poznata samo ljudima A-Stepena - to jest, otprilike tridesetorici, za sada. Položili smo zakletvu da ćemo čuvati tajnu o sastojcima, što znači da ja nemam nameru čak ni tebi da je otkrijem. Ali ako bi se među nama našao samo jedan koji bi sada, ili ubuduće..."

"Otkuda to da je u stvar upućeno toliko mnogo lica?"

"Mogućnost da se tako nešto napravi iskrsnula je prvi put na jednoj nedeljnoj sednici kojoj smo prisustvovali svi mi iz Prvog stepena. Nekolicina nas radila je nezavisno na tome eksperimentišući do izvesnog stepena, a zatim čisto matematičkim proračunima. Svi smo došli do istog zaključka. I mada definitivni test, iz razumljivih razloga, ne možemo da izvršimo, nema nikakve sumnje da su zaključci tačni."

"Znači, trebalo bi to opasno znanje izbrisati što je moguće temeljitije iz mozgova svih vas koji ga posedujete."

"Diskutovali smo već i o tome, i učinićemo to ponovo na specijalnom sastanku koji se sutra održava. Možda će se doneti baš takva odluka. Ali prirodno je što postoje razlike u mišljenjima među tolikim

ljudima. Na prošlom sastanku bila su trojica koja su se odmah usprotivila. Nijedna naučna činjenica, tvrdili su oni, ne može da se tretira na takav način... Nevolja u svemu tome je: mada se proračuni mogu uništiti, sam proces i sastojci suviše su jednostavni da bi se mogli istisnuti iz glava - naročito ovakvih glava kao što su naše."

"Ipak, izgleda da je to jedina razumna stvar koju bi trebalo učiniti... A ako se neki od njih protive, mislim da bi bilo najbolje strpati ih u gasnu komoru, pre nego što stignu da izazovu nesreću koju više niko ne bi mogao popraviti."

Grafton se s tim složio. Ništa više nije bilo rečeno, i njegova žena je zaspala.

Ali on nije mogao da spava. Tokom protekle sedmice stalno je razmišljao o tome kako bi to izgledalo živeti u jednom svetu u kome bi svako znao da ga može uništiti po svom trenutnom ličnom ćefu. Čak i sama pretnja, kojoj bi mogla da pribegne svaka beskrupulozna individua: "Dajte mi ono što zahtevam, inače ćemo kroz jedan sat svi nestati!" bila bi takva da je ni najhrabriji čovek ne bi mogao ignorisati. Ali i nezavisno od toga, pitanje je koliko bi dugo Zemlja mogla da egzistira ako bi takvo znanje jednom postalo opšte i svačije? Svakog meseca dešava se na hiljade samoubistava ljudi raznih rasa, raznih ličnih dispozicija. Zar među njima ne bi postojao nijedan koji bi se opredelio za tako dramatično rešenje? Pustite takvo znanje širom sveta - i sasvim je izvesno da Zemlja ne bi postojala više od nedelju dana. Ali, šta sada može da se uradi?

Međutim, njegova žena, okrepljena zdravim snom, predložila je nešto što ga je uznemirilo.

Žene su praktičnije i nemilosrdnije od muškaraca. Bacila je pogled prema krevetu na kome je spavalo malo dete i pomislila na njegovu sestru, godinu dana stariju, u susednoj sobi. Onda je rekla: "Ako bi bilo moguće da se ta tridesetorica unište pre nego što stignu da prenesu svoje znanje ostalim ljudima, to bi bila najbolja stvar koja bi sada mogla da se desi."

On se pobunio: "Ali, draga, seti se samo ko su oni! Tu je profesor Gribstajn i doktor Tornton i..."

"Doktor Tornton nikada mi se nije sviđao", uzvratila je ona, kao što to već žene umeju.

U prvi mah on nije dublje porazmislio o toj kriminalnoj sugestiji, i ona

nikada ne bi ponovo ušla u njegov duh da nije došlo do diskusije u Savetu - diskusije koja se rasplamsala kad je postalo jasno da jedna znatna manjina ne želi da se opasno znanje neutrališe. Jedan od njih je čak savetovao da bi trebalo da obaveste široku javnost o svom otkriću, tako da bi oni mogli postati Savet Tridesetorice koji bi kontrolisao čitav svet, posle čega bi taj svet puzao u ropskom strahu pred njima... A onda mu je u glavi sinula ideja kako bi jednostavno sve to moglo da se izvede... na njihovom sledećem sastanku, kad se ponovo okupe, a on bude odsutan! Mogao bi da ima gadan nabez!

Pravi nabez! To bi moglo lako da se izvede... Bezmirisni smrtonosni gas, namenjen za upotrebu u sledećem ratu - jedno stado od dve stotine goveda bilo je uništeno za svega sedamnaest sekundi mnogo manjom količinom od one koja se nalazila u malom cilindru na najvišoj polici u prostoriji gde su se oni uvek sastajali. Držan je tu iz razloga specijalne sigurnosti. I zapečaćen na sto odsto siguran način. Ali neka korozivna kiselina mogla bi se tempirati tako da u određeni čas progrize zidove cilindra. (Oni ne bi znali kako su umrli, niti bi, što je još važnije, to saznao bilo ko drugi). Nema sumnje, veoma privlačna ideja. Čak je i Mod, njegova prostodušna, sentimentalna žena, rekla da bi to bila prava stvar. Kad malo bolje porazmisli, ni njemu se doktor Tornton nije baš sviđao... a kad bi sve to bilo gotovo, on bi se našao u jednoj neuporedivoj poziciji!

I tako, kad se Savet ponovo sastao, stvar je bila obavljena.

I niko ni najmanje nije posumnjao u njega.

Njegova jedina greška sastojala se u tome što je sve ispričao svojoj Mod, smatrajući da će ona odobriti njegov postupak, što je zaista i učinila.

Rekao joj je da se sada sva moć nalazi isključivo u njegovim rukama i da mora porazmisliti o najmudrijem planu za dalju akciju.

I Mod je razmišljala o mnogim stvarima. Između njih bila je i nedoumica šta bi on mogao poželeti da učini ako bi i kad bi umirao. Pogledala je, ponovo usnulo dete, a onda učinila ono što je bilo najpraktičnije.

Stanovali su u kraju u kome nije bilo teško nabaviti otrov. Dala mu ga je sa njegovom jutarnjom kafom.

Bio je to jasan slučaj samoubistva, jer ona je mogla da kaže kako je on ispričao o dvadeset devet smrti koje su prethodile njegovoj, kako

je on lično, zbog neke svoje nepažnje, bio krivac za te smrti, i kako je njegovo kajanje zbog svega toga bilo toliko da se i sam morao ubiti. Bilo je neophodno da otkloni od sebe svaku sumnju. Imala je dvoje dece, za koje je trebalo živeti. A bila je svesna strogosti kojom bi Pravda mogla gledati na smrt jednog čoveka - mada bi, bez sumnje, olako prešla preko ubistva bezbrojnih miliona.

Deni Plahta: USKRSNUĆE

Grejem Krejken je ležao na samrtnoj postelji. Zureći izgubljenim pogledom u tavanicu, upijao je u sebe reči ohrabrenja.

"Sve prognoze su u vašu korist", govorio je lekar. "Jednoga dana, medicinska nauka će uznapredovati dovoljno da vas ponovo oživi. Vaše zaleđeno telo u međuvremenu neće istrunuti. Tada će ga nauka izlečiti i vi ćete ponovo živeti."

Grejem Krejken je umro lakom smrću, a onda su zaledili njegovo telo.

Sanjao je da se nalazi u Majami Biču i otvorio je oči. Zatreptavši kapcima u polutama sobe, ustanovio je da jedan posetilac sedi pored njegovog kreveta.

"Dobro jutro", reče posetilac. Bio je to postariji džentlmen, sa ćelavom glavom i prijatnim licem.

"Dobro jutro", reče Krejken. "Imate lepe minđuše."

"Hvala vam", reče posetilac. "To su antene."

"Oh."

"Za tranzistorski radio ugrađen u moje ušne školjke. Stereo sistem."

"Zbilja lepo", reče Krejken. "A kako ga gasite?"

"Nemojmo sada o tome", reče posetilac. "Bolje da porazgovaramo o drugim stvarima. Imamo lepo vreme, zar ne?"

"Nisam ni obratio pažnju na to. Uz put rečeno, jesu li preduzeli nešto u tom pogledu?"

"Pa, izvesno vreme su ga veštački regulisali", reče džentlmen. "Ali onda su morali da dignu ruke od toga."

"Nisu mogli da udovolje svačijoj želji?"

"Bojim se da je tako."

"Šteta." Krejken skrenu pogled prema prozoru zastrvenom teškom zavesom. Dok je posmatrao staklo iza zavese odjednom se rasprsnu.

"Oh", reče on. "Ulični nemiri?"

"Ne", uzvratilo posetilac. "Supersonični transport."

Drugi komad stakla automatski je zamenio ono razbijeno.

"Izgleda da je tehnika dosta uznapredovala", reče Krejken. "Uz put

rečeno, koja je ovo godina?"

"Dve hiljade osamdeset osma."

"Pa", reče Krejken, "prošlo je dosta vremena."

"Niko ne može da zaustavi vreme", primeti stranac.

"A šta je sa novcem?" upita Krejken. "Da li se moje imanje održalo?"

"Bojim se da nije. Morao sam da platim troškove za vaše oživljavanje."

"Veoma ljubazno od vas", reče Krejken. Video je kako sunce pozlaćuje ivicu zavese na prozoru. S naporom se malo odigao i oslonio na lakat. Imao je utisak da će se onesvestiti od slabosti.

"Molim vas, nemojte da se pokrećete", reče posetilac. "Trebalo da budete odmorni za transplantaciju srca."

"Oh." Krejken se ponovo spustio na jastuk. "Zar nešto nije u redu sa mojim srcem?"

"Ne", uzvratilac posetilac polako ustajući, "ali nešto nije u redu sa mojim."

Mirijem Alen de Ford: VELIKI KAVEZ

Zajedno sa dr Dadlijem Barnsom stajao je Rodžer Ferfild ispred džinovskog kaveza od čelika i s nevericom zurio u ono šta se nudilo njegovom pogledu.

"Samo posmatrajte, bez žurbe", savetovao je Barns mirno.

Zagrađeno zemljište iznosilo je četiri hektara i bilo je očigledno neobrađeno. Iznad guste trave uzdizalo se nekoliko visokih stabala. Na više mesta ležale su velike izolovane stene, kao što to često biva u brdskim oblastima Sijere.

Svuda na tlu i u vazduhu videla su se stvorenja duga nekih desetak centimetara, koja su mogla i da trče i da lete. Bilo ih je na tlu u travi, u malim šupljinama između kamenja, na drveću i u vazduhu. Bila su smeđe boje i zaštićena nekom vrstom oklopa. Na glavi su im štrčale majušne antene, a ispod velikih očiju nalazila su se široka usta.

Nisu se kretala na svojih šest udova, već su hodala uspravno na zadnje dve noge. Sa svoje četiri ruke dohvatala su tu i tamo po neki predmet. Neka od njih nosila su iverke drveta kao oružje. Sva su na sebi imala sićušne pregače od ispletene trave, ali te pregače nisu toliko izgledale kao komadi odeće, koliko kao oznake ranga ili ukrasi. "Eto, to su X-stvorenja", reče Barns. "Izgledaju kao veliki insekti, samo što... Ona su i bila insekti kada sam ih - to jest, njihove pretke - otkrio pre dvadeset godina u jednom usamljenom području Anda. Danas se o njima ne može više govoriti kao o insektima. Šest meseci posle rođenja ona su već odrasla i imaju pred sobom životni vek od četiri godine. Moglo bi se, dakle, kazati da jedna njihova generacija traje pet sedmina godine. Najmlađi među odraslima su dvanaesta generacija. Pod normalnim okolnostima tu se ne može očekivati neki naročiti razvitak, ali ne smete zaboraviti da su X-stvorenja već dvadeset godina podvrgnuta intenzivnom zračenju. Pre svega, ona su potpuno imuna na radioaktivnost i mogla bi da egzistiraju pod uslovima koji bi bili katastrofalni za čitavo čovečanstvo; i drugo, njihov razvitak time je čudovišno ubrzan. Rekao bih da se nalaze u istom stadijumu u kome je bio čovek iz paleozojskog doba, dakle pre više od pedeset miliona godina. Prvi majmuni."

U kavezu i iznad njega vladalo je postojano zujanje, kao od visokog napona struje. Kroz to zujanje Felfild je mogao jasno da razabere artikulisane uzvike.

"Mogu li ona međusobno da se sporazumevaju?" procedio je stisnutog grla.

"Naravno. Njihov mozak se ogromno razvio i funkcioniše slično našem. Istina, vizuelni i verbalni regioni moraju još da sazrevaju. Ali, bez obzira na to, začeci govora su neosporni, i ja čak mogu da ih razumem. Kasnije ću uključiti pojačivač zvuka, pa ćete se moći i sami u to uveriti."

"Ako umeju da misle, kakve onda predstave imaju o vama?"

"Ona veruju da sam ja njihov bog. Kad jednom budu civilizovana, ja ću i dalje ostati u njihovom sećanju kao bog; a ona jadna X-stvorenja koja ne budu u mene verovala biće osuđena i pogubljena. Eno, tamo... pogledajte sami."

Pokazao je rukom prema tlu. Nedaleko od rešetki kaveza, pored jedne ispucale stene pune pukotina i rupa, nekoliko X-stvorenja se bacilo potrbuške na tle, sa licem u pesku i blistavih krila priljubljenih tesno uz telo. Njihove antene su podrhtavale, a ruke bile ispružene napred u znak pokornosti i preklinjanja. Na njihovim potiljcima videle su se žute mrljice od blata.

"To su sveštenici ili vrači", počeo Barns da objašnjava. "Oni mi se mole. Kad ne stojim pored ograde, oni obožavaju male drvene figure, koje predstavljaju veoma neveštu imitaciju čovečjeg tela. Te figurice obrađuju komadićima kremenja. Kremen koriste i za proizvodnju primitivnog oružja."

"Čime se hrane?"

"Mesom i biljkama, kao i mi ljudi. Uglavnom lišćem i travom. U poslednje vreme čak sam mogao primetiti kako čine pokušaje da skladište životne namirnice. Već raskrčuju male delove svog terena i seju travu. To je početak seoskog gazdovanja iz drevnih vremena. Verovatno neće imati nikakve domaće životinje, jer takvih nema. Hvataju mušice, muve i mrave i jedu ih... Eno, tamo, vidite li? Kod velikog kamena."

Ispred jedne šupljine Felfild ugleda grupicu X-stvorenja. Izgledalo je da na nešto čekaju. U rupi je gorela treperava svetlost, čiji je odsjaj izbijao napolje, očigledno privlačeći ova neobična stvorenja.

"Otkrili su vatru", reče Barns. "Udaraju kremen o kremen, ili trljaju drvo. Preko leta nagomilavaju male grane na suvim mestima, da se ne bi preko zime smrzavali. Ne vole hladnoću i sneg. Od pre izvesnog vremena počeli su da kuvaju i peku meso. Odeća im nije potrebna, jer je njihov oklop ipak bolja zaštita od nevremena nego naša koža."

"Šta se dešava kad udar groma zapali neko drvo na njihovom zemljištu?"

"U ovoj fazi svog razvitka X-stvorenja su još upućena na moju pomoć. Veći požar teško da bi uspela da prežive."

Ferild obrisa maramicom oznojeno čelo. Ruke su mu malo podrhtavale.

"Zar se ne osećate dobro?" upita Barns.

"Oh, sasvim mi je dobro. Ali, imao bih da vam postavim čitavu gomilu pitanja, doktore Barns."

"Zbog toga ste i došli ovamo", klimnu glavom genetičar.

"Odmah da se izjasnim, doktore, ja nisam naučnik poput vas, ja samo pišem o nauci. Mnogo sam čitao. U sve sam pomalo upućen. Pitam se, kako ćete sprečiti da se ova... ova X-stvorenja ne razmnože toliko da postanu opasnost? Sada ste još u situaciji da ih držite u kavezu, ali ako se ona i dalje budu tako brzo razvijala, kao što vi predviđate, jednog dana naći će puta i načina da provale ogradu kaveza. Zar ne mislite i sami tako? Insekti legu bezbrojna jaja. Otkuda to da ih već danas nema toliko mnogo da umiru od gladi, ili pokušaju da pobjegnu?"

"Mnogo pitanja odjednom. Zato pođimo redom. Tačno je da bi X-stvorenja, ukoliko bi živela na punoj slobodi, u pogledu svoje brojnosti daleko nadmašila ljude. Ali ja ih kontrolišem i vodim brigu o tome da se ona ne razmnože suviše. Vršim strogu selekciju. Vidite li ona vrata tamo? Mogu da ih izložim dejstvu struje, kad stupim na zemljište. X-stvorenja to dobro znaju i izbegavaju njihovu blizinu, jer ona znače smrt za njih. Sem toga, konstruisao sam jedan aparat sa kojim mogu da po volji izvučem svaki primerak iz kaveza. Posle odgovarajuće terapije vraćam ih ponovo natrag. Možete li zamisliti kakvi mitovi nastaju kad povratnici podnesu izveštaj o svojoj avanturi? X-stvorenja umeju da misle, ne samo kolektivno, već i individualno. Možda će čak postati buntovnici."

"Pobogu, doktore, vi govorite o insektima!"

"Oni su bili insekti, to sam već naglasio.

Zapazio sam ih u Andima samo zato što su hodali na zadnjim udovima, umesto da gamižu. I ruke su im od samog početka bile dostojne pažnje, jer su u odnosu na ostale prste imale jedan izdvojeni palac. Šta to znači, nije potrebno da vam objašnjavam. Opremljeni neophodnim mozgom, ispunjavali su na taj način sve preduslove jedne inteligentne rase. Mesecima sam proučavao te životinje, gospodine Ferfilde. To je bilo u ono vreme kada sam moje pratiocce ostavio na cedilu i iščezao. Znao sam da me niko neće naći u divljinama Anda, pa makar poslali za mnom i deset ekspedicija. Tako se desilo da su me punih dvadeset godina smatrali za pokojnika. Svi su verovali da sam se strmoglavio u neku od mnogobrojnih provalija i tamo poginuo. Na kraju su prestali da tragaju za mojim lešom. Onda me je, na žalost, prepoznao jedan od vaših reportera - ali o tome ćemo kasnije još govoriti. I tako sam, dakle, dugo proučavao X-stvorenja i ustanovio da se jaja posle dva meseca rasprskavaju i larve izmille napolje. Posle još tri meseca one se učauruju."

"Nisam ovde primetio nikakve kukuljice."

"Ženke ih pažljivo zakopavaju ili skrivaju u pukotine. Posle mesec dana gotovo X-stvorenje izmili na površinu, a godinu dana kasnije može i samo da nosi jaja. Ovaj vremenski raspon je za insekte neobično velik. Shvatate li šta to znači?"

"Ne, na žalost."

"U svom četvorogodišnjem veku ona provode jednu osminu u detinjstvu, a da bi odrasla potrebna im je još jedna četvrtina. Primenjeno na ljude, to bi značilo da bi detinjstvo i mladost trajali dvadeset šest godina. Drugim rečima, X-stvorenja imaju dužu mladost od nas. Setite se onoga šta je jednom prilikom rekao veliki biolog Čarls Skot Šerington: 'Da su čoveku, pored ruku, izrasla i krila, njegova iskustva u trodimenzionalnom prostoru samim tim dala bi mu i razvijeniji mozak. Njegov razvitak uzeo bi drugi tok.' Ova mala stvorenja u svom Rajskom vrtu, potomci jednog tuceta Adama i Eva, predodređena su da postanu čovekovi sledbenici. Sudeći prema mojim dosadašnjim nalazima, ona će kroz otprilike trideset godina dostići stadijum razvitka koji odgovara ovome na kome se mi

danas nalazimo. Samo što će njihove duhovne i telesne sposobnosti biti neuporedivo veće."

Zapanjen, Ferfild uzviknu:

"Ali, čemu sve to? Zašto vi, čovek kao i svi mi ostali, namerno odgajate jednu novu rasu koja će jednog dana biti kadra da nas iskoreni? To ne razumem."

"Umirite se, gospodine Ferfilde. O svim tim problemima iscrpno ćemo prodiskutovati. A sada se vratimo u kuću, pa ću tamo odgovoriti na sva vaša pitanja. Ali pre toga želeo bih da vam nešto pokažem, kako biste se sami mogli uveriti dokle je odmakao razvoj X-stvorenja."

Pritisnuo je jedno dugme pored kapije. Istog časa zujanje u džinovskom kavezu postade glasnije. Žuborenje malog potoka koji je tekao kroz ograđeno zemljište pretvorilo se u moćni huk.

Ferfild je sada jasno mogao da čuje žagor nerazumljivih glasova.

"I kad se okupi veća gomila ljudi, teško je izdvojiti neki pojedinačni razgovor i jasno ga razumeti. Ipak, ja ću pokušati da izoliram jedan dijalog. Tamo, vidite li ona dva mužjaka koji šetaju u pravcu potoka?" Ferfildu je bilo nemoguće da razlikuje mužjake od ženki, ali video je jasno oba primerka koja su koračala kroz visoku travu. Klimnuo je glavom.

"Oni planiraju lovački izlet. Treba da se održi svetkovina u čast nekoliko larvi koje su se iščaurile. Potrebno je meso. Oni sada razgovaraju samo o predstojećem lovu. Ali ovde, pravo ispred nas, dešava se nešto što, na žalost, moram da sprečim." Barns pokaza rukom prema jednoj grani na kojoj su sedela dva X-stvorenja. "On joj upravo govori kako mu se ona sviđa. Želi da je kupi od njenih roditelja, da bi mogao s njom srećno živeti. To, dabome, ne sme da se desi, jer ja sam nju već markirao. Čim ostane u drugom stanju, moraću da je izvučem iz kaveza i ubijem. Jadni momak, biće mu teško bez nje i tugovaće za njom najmanje jedan dan... A sada, neka bi bilo dosta za danas. Hajde, pođimo."

Krenuli su zajedno niz kamenit put. Dalje nizbrdo čekao je džip, koji ih je odvezao do naučnikove kuće. Bila je podignuta između stena i nekoliko grupa visokih stabala, na nepun kilometar od velikog kaveza. Sva posluga bila je gluvonema.

"Kako uspevate da živite u ovoj divljini?" pitao je Ferfild prethodnog

dana, kad se spustio na mali aerodrom obližnjeg grada, gde ga je doktor sačekao i povezao svojim kolima.

"Nije tako loše kao što se vama čini!" odgovorio je naučnik. "Čovek se navikne na to. Jednom mesečno odlazim u grad i donosim namirnice i ostale potrebne stvari. Razume se, ovde živim pod lažnim imenom, ali imam dovoljno novca, što mi omogućava da radim u miru. Ispričao sam ljudima da sam ornitolog i da odgajam u svom kavezu ptice, kako bih mogao u potpunom miru da ih proučavam. Sve dok me vaši ljudi nisu otkrili, Dadli Barns je bio mrtav. I on bi to i ostao, sve dok ja jednog dana ne bih našao za shodno da ga vaskrsnem iz mrtvih."

Ferfild se vrlo dobro sećao onoga dana kada ga je njegov šef, gospodin Gudvin, pozvao u svoju kancelariju.

"Hteo bih da vam ispričam jednu neobičnu priču, Ferfilde. Već nedeljama razmišljam o tome, ali sada bi, čini mi se, trebalo da stupimo u akciju. Za izvršenje tog zadatka izabrao sam vas, ali naglašavam da je stvar strogo poverljiva. Jeste li ikada čuli za Dadlija Barnsa?"

Naravno da je čuo. A ko nije? Ali Barns je iščezao još pre dvadeset godina.

"Naš dopisnik Flečer dao nam je prvu informaciju o tome. Za vreme jedne duge lovačke turneje naišao je na jedno zabačeno područje za koje se, sasvim prirodno, veoma zainteresovao. On tvrdi da tamo živi, u potpunoj izolovanosti, baš taj navodno mrtvi doktor Barns. Radi na jednom velikom projektu, čiju prirodu Flečer nije uspeo da sazna. Uspeo je da prepozna naučnika prema starim fotografijama."

Ferfildu je bilo čudno što se Barns odmah odrekao svoje anonimnosti kad mu je Gudvin pisao. Odgovorio je i izrazio spremnost da primi jednog saradnika lista, pod uslovom da to bude neki mlad i zdrav čovek. Gudvin je predložio Rodžera Ferfilda, na šta je Barns odgovorio da zna to ime i da je saglasan sa posetom.

Eto tako se sve dogodilo. A sada je Ferfild bio ovde u kući iščezlog i živahnog istraživača i čekao njegova objašnjenja.

"Hoćemo li nešto da prezalogajimo, gospodine Ferfilde?"

"Ne, hvala. Sada više nisam gladan."

"Kako god želite. Dakle, postavljajte pitanja. Sećate li se onog prvog koje ste mi postavili? Hteli ste da znate da li sam ja lud. E pa, u

međuvremenu ste uvideli da nisam."

"Interesuje me zašto ste sve ovo učinili."

"Ne zato što mrzim čovečanstvo ili što bih želeo da ga uništim, već zato što njegovu situaciju sagledavam jasnije i trezvenije od vas, mladi prijatelju. Čovečanstvo stoji pred uništenjem."

"Mislite na opasnost od atomskog rata?"

"Da, mislim na mogućnost da bi neko, neki Rus ili neki Amerikanac, mogao da pritisne, namerno ili nenamerno, ono zlokobno dugme, koje bi ugasilo čitav naš život. Naša Zemlja bila bi ponovo onakva kakva je bila u devonsko doba. Razvitak bi počeo od samog početka, ukoliko zračenje ne bi uništilo sve, bez poštete i bez ostatka. Da bih to sprečio, odgajio sam X-stvorenja. Ona su imuna na zračenje. I tako, kad čovečanstvo bude uništeno, to nipošto neće značiti kraj civilizovanog života na našoj planeti."

"U redu", reče Ferfild posle dužeg razmišljanja. "Ali, pretpostavimo za trenutak: čak i da se ono strašno zaista desi, ipak je moguće da bi ljudi preživeli tu katastrofu. Oni bi onda postali žrtva jedne rase koja je preplavila sve kontinente i beskrajno se razmnožila."

Barns istera nekoliko oblačića dima iz svoje lule.

"Mislite zbog toga što su X-stvorenja surova i još nisu dostigla vrhunac svoje civilizacije? Ne brinite ništa. Ja sam uveren da ona ne bi bila surovija od onih koji bi uništili njihov svet. Kroz nekoliko godina njihova civilizacija bila bi bolja od one koju bismo mi stvorili. Naravno ja se zajedno sa vama nadam da atomski rat nikada neće postati stvarnost, ali opasnost još postoji. Tek kada svi budemo potpuno sigurni da do atomskog rata ne može doći, ja ću uništiti X-stvorenja. Preduzeo sam sve mere u tom smislu. Ipak, ne zaboravite da će oni kroz trideset godina dostići stepen na kome se mi danas nalazimo. Ko zna, možda će tada i sami otkriti atomsku energiju? U svakom slučaju, uveren sam da oni neće pobiti preživle primerke uništenog čovečanstva, nego da će ih - naprotiv - obožavati, jer njihova religija im kaže da su ljudi njihovi bogovi. Zar ste to zaboravili?"

"Sve je to lepo, doktore, ali mi moramo da mislimo realistički. što se tiče propasti sveta, ona će se na nas obrušiti iznenada i bez ikakve prethodne najave. Vi ćete umreti kao i svi mi ostali. Zar zaista verujete da ćete imati još dovoljno vremena da otvorite kavez i

pustite vaša X-stvorenja na slobodu? Ako to ne uspete, ona će ostati u svome zatvoru i pre ili posle poumirati zbog prenaseljenosti."

"I na to sam mislio. Čim jedna određena mera radioaktivnosti u atmosferi bude prekoračena, vrata kaveza automatski će se otvoriti. U svakom slučaju, starija stvorenja uspeće da pobegnu i potraže sebi neki novi zavičaj. Ali ja se i dalje nadam da do katastrofe neće doći bar još tokom sledećih trideset godina."

Ferfild je za trenutak oklevao.

"Ne bih želeo da budem neučtiv, doktore, ali mi moramo da gledamo činjenicama u oči. Vi imate sada šezdeset šest godina. Zar stvarno verujete da ćete živeti još trideset godina?"

Naučnik se, mimo očekivanja, osmehnuo.

"Sada ste najzad naišli na temu o kojoj moram da govorim sa vama. Ubrzo ćete shvatiti zašto sam vašeg šefa zamolio da baš vas pošalje k meni. Razume se, ja ne mislim da ću doživeti devedeset šest godina. Drugi jedan čovek će raditi ovde zajedno sa mnom, upoznati moje metode i ciljeve i kasnije preuzeti moje nasledstvo - nastavak eksperimenta i čitavo moje imanje. A ja imam zaista mnogo novca."

"Aha, najzad govorite razumno! Sada shvatam i zašto ste pristali da vaša istorija bude obelodanjena. Jeste li već razmišljali o tome ko će biti vaš naslednik?"

"Ali, gospodine Ferfilde, pa to valjda znate! Vi lično, razume se!"

Ferfild poskoči sa stolice i besno uzviknu:

"Batalite se nastrane šale, doktore! Zar zaista verujete da bih se ja odrekao moje perspektivne karijere, pristao da izgubim sve prijatelje i povučem se u ovu divljinu samo zato da odgajam ove vaše superinsekte? Ja sam novinar, doktore Barns. Došao sam ovamo da obavim jedan posao, ali niko me nije osudio da doživotno ostanem u zatvoru. Odmah ću otputovati i napisati moj izveštaj."

"Ne, to nećete!"

Ferfild je odjednom ugledao pred sobom cev pištolja.

"Ne, nećete", ponovi doktor Barns i tvrdo se osmehnu. "Zar ste zbilja poverovali da ću već sada odati svetu moju tajnu? I zar mislite da mi nije poznato da bi vlada intervenisala odmah čim bi za ovo saznala? Moja X-stvorenja bila bi uništena, a ja odveden ili u zatvor ili u ludnicu."

"Tamo vam i jeste mesto! U svakom slučaju, mene nećete moći da

zadržite, čak ni silom."

"Polako! Moje sluge su gluvoneme; one su jače od vas; one slušaju svaku moju zapovest. Ne bi vam pošlo za rukom da stignete čak ni do garaže, gospodine Ferfilde. A ako pokušate da bežite peške, nikada ne biste stigli do grada. Ovde nema ni telefona ni radio-prijemnika. U slučaju potrebe narediću da vas okuju lancima, jer nisam nimalo raspoložen da vam stalno držim pištolj ispod nosa. I ne zavaravajte se nadom da ćete me, eventualno, zaskočiti i savladati. Ja sam vraški dobar strelac. Neću oklevati i da vas ubijem ako bi situacija nalagala."

Ferfild ponovo sede. Noge su mu podrhtavale.

"Još nešto", produži Barns mirno. "Ukoliko bi vam, mimo očekivanja, bekstvo uspelo, ja bih odmah otvorio vrata kaveza. Pre nego što bi se nešto moglo preduzeti protiv mojih štićenika, oni bi već pobjegli. I, verujte mi, tada ih niko ne bi mogao tako brzo iskoreniti. Jedan rat protiv X-stvorenja već danas je praktično besmislen; on bi bio isto toliko besmislen kao i atomski rat između Zapada i Istoka. X-stvorenja bi ostala pobednici, zato što će njihova brojnost kroz nekoliko godina biti tako velika da bi naprosto pregazili čovečanstvo."

Ferfild je disao brzo i suzdržano.

"Možda biste uspjeli da me ovde zadržite silom neko vreme, ali šta bi vam to koristilo? Ne možete me prisiliti da budem vaš asistent ili naslednik."

"Mislite?" osmehnuo se Barns nehajno. "Posle nekoliko nedelja ili meseci boravka u jednoj maloj ćeliji promenili biste svoje mišljenje. A onda biste činili sve što bih zahtevao od vas samo da malo prošetate po čistom vazduhu i siti se najedete. Morila bi vas čežnja za dobrim obrokom i mekim krevetom, Ferfilde. Zar ne mislite i sami?" On se malo sagnu, ne spuštajući pištolj. "Tada biste rado pristali da mi pomažete u ovom jedinstvenom eksperimentu. I ne samo to. Ubrzo biste se uverili, baš kao i ja, da činite nauci jednu veliku uslugu. Moje shvatanje postalo bi vam veoma blisko i punim srcem biste odobravali sve moje odluke. Sa radošću biste postali moj sledbenik." "Sklonite taj pištolj", reče Ferfild. "Predajem se."

Doktor Barns se glasno nasmeja.

"Pa da me onda savladate i pobegnute? Nikada!"

Mahnuo je slobodnom rukom. Jedan od poslužitelja bešumno uđe u prostoriju, i pre nego što je Ferfild uspeo da učini bilo kakav odbrambeni pokret, ruke su mu već bile savijene iza leđa. Lisice škljocnuše. Pištolj je i dalje bio uperen u njegov trbuh. Onda mu je sluga vezao i noge, a zatim ga bacio na kauč, kao neki paket. Tek sada Barns je uklonio oružje. Sluga iščeze. Barns privuče jednu stolicu i sede pored Ferfilda.

"Sada smo obojica gladni, zar ne? Narediću da se donese jelo. Ja ću vas hraniti."

"Najlepše hvala", zagundā reporter. "Prošao me je apetit."

"Besmislica! Smirite se, najzad. Razgovaraćemo kao razumni ljudi."

"U redu, ali pustite mene da prvi govorim. Vi dobro znate da nisam k vama došao iz sopstvenih pobuda."

"Tačno, ja sam vas pozvao."

"Da, a moj list me je poslao. Ako se ne vratim u najskorije vreme, gospodin Gudvin će zatražiti obaveštenje o razlogu mog odsustva. Ne zaboravite da vas je otkrio jedan od naših dopisnika. Gospodin Flečer je prišao dovoljno blizu ovom području i prepoznao vas prema jednoj fotografiji. Gudvin će ga poslati ovamo, a Flečer neće dići ruke od potrage sve dok me ne nađe."

"Bio je to nesrećan slučaj što me je on otkrio. Preduzeo sam mere da se tako nešto više nikada ne dogodi."

Barns je govorio mirnim glasom, ali Ferfildu se činilo da u njemu razaznaje izvesnu malu nesigurnost. Brzo je to iskoristio.

"Morate priznati, doktore Barns, da je čitava situacija istinski smešna. Vi niste nikakav ljudi naučnik, a ja nisam nikakav međunarodni špijun. Moj list i ja smo zabrinuti zbog međunarodne situacije baš kao i vi. Strahujemo od atomskog rata baš kao i vi. Ako dođemo do uverenja da je najbolje da vaš eksperiment ostane u tajnosti, postupićemo upravo tako. Možete imati poverenja u nas. Zbog toga nije neophodno da me zatvorite i pokušate me naterati da stupim u vašu službu. Možda ćemo čak naći nekoga ko je kvalifikovaniji od mene da nastavi vaše delo. Ja poznajem bar pola tuceta sposobnih mladih ljudi koji bi dali sve da mogu raditi s vama. Možda ne uvek iz naučnog žara, ali svakako zbog novca, koji vi nesumnjivo možete da ponudite."

"A ako odlučite da bi bilo bolje da eksperiment ne ostane u tajnosti -

šta onda?"

"U tom slučaju dajem vam reč da ćemo vam ostaviti dovoljno vremena da ovde sve sredite i nestanete bez traga. Možete to i napismeno dobiti, ukoliko želite."

"To bi značilo da moram pobiti moja X-stvorenja. I to u jedno vreme koje vi odredite, a ne ja."

"Ne mora da bude tako. Niko vas ne može sprečiti da ponesete nekoliko primeraka sa sobom i otpočnete iznova na nekom drugom mestu - pod uslovom da nam obećate da ćete životinje pustiti na slobodu tek ako izbije atomski rat."

Usledila je duga pauza. Onda je Barns bez reči ustao i oslobodio Ferfilda njegovih okova.

Trenutak kasnije ušla je jedna služavka i donela obed. Dva čoveka su jela u atmosferi mira, kao da su stari prijatelji. Tek kad je sto bio rasporemljen, Barns prvi prekide nelagodnu tišinu.

"Ovde sam veoma dugo bio sam", rekao je tihim glasom. "Istina, čitam mnogo, ali ni sa kim nisam mogao govoriti. Možda sam se pomalo otuđio od sveta."

"Da, možda", potvrdi Ferfild. Osećao je sažaljenje prema starom čoveku.

"Možda biste zaista mogli udesiti da gospodin Gudvin..."

"Sasvim sigurno! Otputovaću tek onda kad budem sve saznao. Tada ćemo stupiti u vezu s vama."

"A izveštaj nećete objaviti pre nego što ja ovde sve dovedem u red i iščeknem?"

"Dajem vam reč da će biti tako."

Ferfild se nije osećao baš najlagodnije. Možda će Gudvin pristati na njegove predloge, ali ko zna... Gudvin je bio njegov gazda, a ova priča bila je najbolje što mu je ikada došlo u ruke.

"Dobro", reče Barns. "Pođimo sada još jednom do kaveza. Nadam se da niste ljuti zbog onog... onog malog incidenta?"

"Ni najmanje."

Odvezli su se do kaveza. Kad su izašli iz džipa, Ferfild diže pogled prema nebu.

"Biće kiše."

"Onda moramo požuriti. X-stvorenja ne mogu da lete po kiši. Ipak, verujem da će vremenom postati otporniji, tako da ne moraju uvek

bežati u neki zaklon kad pada kiša."

Put je bio strm i Barns je disao teško, kašljući od napora. Ferfild je koračao iza njega. Oblaci su se spustili nisko, ali još nisu doneli kišu. U kavezu su se X-stvorenja bavila svojim uobičajenim delatnostima. Jedna polovina bazala je po tlu, a druga letela.

"Zašto ne pokušaju da izađu kroz rešetku?" upita Ferfild kad su stali ispred kaveza. "Mogli bi da je napadnu svojim oruđima i naprave rupu."

"Oni ne znaju da rešetka tu postoji."

"Kako to... ne znaju?"

"Zato što ona pripada svetu u kome žive."

Barns pruži reporteru svoj dogled i pritisnu dugme za pojačanje zvuka, da bi šumovi postali čujniji.

"Da li razgovarate s njima, doktore Barns?"

"Nikada. Jednom, kasnije, kad budu civilizovani, neće više biti potrebno da veruju da sam ja njihov bog. Tada ću im omogućiti da me razumeju i shvate ko sam zapravo. Kako bi, inače, mogli naučiti da se ophode sa ljudima? Kako bi mogli da nas shvate? A kad jednom budu slobodni, moraće shvatiti preživele."

"Aha." Jedna misao pade na um Ferfildu.

"Još koliko jutros bio sam ovde s vama. Prema mome proračunu, to iznosi otprilike dve sedmice njihovog vremena. Zar ne mislite da su njihovi sveštenici razbijali sebi glavu pitanjem zašto se njihov bog iznenada udvostručio?"

"Mislite da je neka vrsta jeresi uzdrimala njihovu dosadašnju veru? Ne, tako brzo to ne ide. A ako neki brzopleti sveštenik nešto zucne u tom smislu, ostali će ga sigurno ubiti. U njihovim očima, on bi počinio jedan greh. Religije su uvek konzervativne. Ali oslušnimo ih, pa ćemo tačno znati."

Prineo je dogled očima i usmerio ga prema jednoj grupi X-stvorenja nedaleko od ograde. Onda je uzviknuo od začuđenosti.

"Izgleda da ste bili u pravu, Ferfilde! Doduše, stvari nisu uzele potpuno baš onaj tok koji ste vi pretpostavili. Oni tamo u grupi nisu sveštenici, već... hm, rekao bih intelektualci. Ne diskutuju o tome da li postoji jedan bog, ili dva, već o tome da li su zakoni prirode uzdrmani ako ne postoji samo jedan bog. Nebesa, oni su odmakli dalje u svojoj misli nego što sam pretpostavljao. Odmakli su čitave

generacije napred. Istina, njihov rečnik nije dovoljno bogat da bi mogli formulirati svoje misli ovako kao što sam ja sada učinio, ali razumem ih uprkos tome. Sada bi, u stvari, moralo... ah, eno, već se desilo. Pogledajte tamo!"

Iz jedne obližnje šupljine izašla je mala procesija. Svi su imali žutu fleku na potiljcima. Sveštenici! Grupa koja je diskutovala pored ograde imala je taman toliko vremena da uoči opasnost. Učesnici skupa otrčali su ili odleteli u svim pravcima, samo trojica nisu bili dovoljno brzi. Pre nego što su mogli da umaknu, sveštenici su ih savladali.

"Pa, sada ćemo biti svedoci inkvizicije", reče Barns turobno.

"Zar će da ubiju te jadnike? Hoćemo li im priteći u pomoć?"

"Ni u kom slučaju ne smemo da utičemo na njihov sociološki razvitak. Oni moraju da prođu kroz tu fazu, da bi stigli do sledećeg stupnja. I mi smo to morali. U stvari, još je nismo potpuno ostavili iza sebe. Bojim se da će ovde doći do javnog pogubljenja. U slučajevima normalne smrti oni zakopavaju svoje mrtve, licem okrenutim prema jugu, jer se tamo nalaze vrata kroz koja k njima ulazim. Interesuje me šta će da urade sa leševima ovih prestupnika."

Razume se, bilo bi glupo osećati sažaljenje prema tim jadnim kreaturama, uveravao je Ferfild samoga sebe, ali uprkos tome on ga je osećao. Pre nego što je stigao da kaže nešto, počela je da pada kiša.

Već prve kapi rasterale su inkviziciju. Sva X-stvorenja kao po komandi požuriše da nađu neki zaklon. Na desetine njih spuštalo se sa drveća na tle, jer odjednom nisu vrše mogli leteti.

"Bolje je da se i mi negde sklonimo", reče Barns.

"Još samo trenutak. Voleo bih da izbliza pogledam neku od ovih životinja. Možete li da otvorite vrata i izvučete jednu napolje, pre nego što sve iščeznu u rupama?"

"Ne znam ni sam tačno. Nikada još nisam otvorio vrata, a da prethodno ne uključim struju. Na kiši bi se lako moglo desiti da me električni udar ubije." Pogledao je ispitivački Ferfilda. "Nije vam to valjda bila namera?" upitao je blago.

"Nebesa, ne! Kako možete da mislite tako nešto o meni?"

"Žao mi je, oprostite... U redu, pokušaću da za vas izvadim jedan

primerak iz kaveza."

Pored vrata nalazio se metalni sanduk. Barns ga otvori i iz njega izvuče spravu za hvatanje, koju je ranije spomenuo. Onda je oprezno otvorio vrata i ispružio u kavez šipku sa mrežastom zamkom na kraju.

Nekoliko X-stvorenja bilo je na vidiku. Pokušavala su panično da se domognu skloništa. Mreža zalebde nad njima. Sledećeg trenutka Barns je uhvatio jednu od životinja.

Predao je Ferfildu mrežu, zaboravivši za sekundu da zatvori na vrata. Ta jedna sekunda bila je dovoljna. Uz glasan uzvik Barns se bacio na vrata, ali bilo je već prekasno.

Šest X-stvorenja iskoristilo je pukotinu da nađe put u slobodu. Po svemu sudeći, ona nisu ni bila svesna te činjenice. Električna blokada nije bila uključena. Nekoliko trenutaka kasnije već su netragom nestala.

"Moramo ih pronaći!" uzviknu Barns uzbuđeno. "Jedan mužjak i jedna ženka... to je dovoljno. Mogli bismo isto tako da ih pustimo sve koliko ih ima!"

Bilo je jasno da je traganje beznadežan posao. Svuda po tlu ležalo je uvelo lišće i nudilo hiljade skrovišta. Dva čoveka puzala su na rukama i kolenima okolo. Barns je postao vrlo bled.

"Moramo ih pronaći, moramo ih pronaći!" jadicovao je. "Još je prerano. Još ne smeju da budu na slobodi."

"Rekli ste da imate neko sredstvo kojim možete da ih uništite", reče Ferfild. "Zašto ga sada ne primenite?"

"To je gas, koji ubija samo njih, ali je neškodljiv za ostala živa bića. Međutim, ako ga upotrebim sada, u blizini kaveza, usmrtiću ih sve. Sem toga, ne mogu biti siguran da bi i sami begunci stradali. Ne, bilo bi uzaludno."

Zurili su jedan u drugoga, zahvaćeni očajanjem i ne znajući šta da preduzmu.

Tog trenutka iz zvučnika se začuo jedan glas. Nedaleko od Barnsovih nogu puzalo je prema njemu jedno X-stvorenje na svih šest svojih nogu. Krila je priljubilo sasvim uz telo, a lice sakrilo u blato. Na njegovom potiljku nalazila se žuta pega.

Jedan ad sveštenika. Sigurno se dosetio da je počinio nešto što mu bogovi zabranjuju i sada je došao da preklinje za oproštaj. Barns

kleknu na zemlju, da bi mogao bolje razumeti slabašni glasić. Podesio je pojačavač. Kad se ponovo uspravio, lice mu je bilo još bleđe.

"On kaže kako nije imao nameru da kroz vrata ode u 'Daleku zemlju'. Moli me da mu oprostim. Ako to učinim, on će da pronađe sve ostale i dovede ih natrag. Reći će im da je kiša kazna. Kazna za krivoverje nekolicine jeretika."

"Ima li to neke veze sa mojom jutrošnjom pojavom kod kaveza?"

"Da. Oni stvar predstavljaju tako kao da sam ja hteo dokazati svoju veliku ljubav prema njima time što sam im doveo još nekoga od moje vrste. Ovaj ovde je vrhovni sveštenik. On kaže da ga ostali slušaju."

"Šta ćemo sada da radimo?"

"Ništa. Ne ostaje nam drugo nego da čekamo."

Bilo je hladno na kiši. Obojica su drhtali, ali se nisu pomerili s mesta. Ferfild je bio zabrinut za starog čoveka. Barns je izgledao rđavo. Uzbuđenje ga je urnisalo. Ako bi sada odjednom dobio srčanu kap...

"Pogledajte!" uzviknu naučnik.

Šest X-stvorenja je promarširalo, jedno iza drugog, nedaleko od njihovih nogu pravo prema još zatvorenim vratima. Na čelu male kolone išao je glavni sveštenik, pognute glave.

"On ih je stvarno našao i privoleo da se vrate u kavez. Sada ću malo odškrinuti vrata. Pazite samo da niko ne izađe. Ali, ja verujem da ta opasnost ne postoji. Sveštenik bi svakoga poslao natrag."

Po kiši koja je sve jače padala, begunci su se vraćali natrag u svoj zabran, u svoj zavičaj. Ne okrenuvši se više nijednom, iščezli su u pukotinama prve stene.

Barns zaključa vrata. Zatim obrisa kišu sa svog lica.

"Hajdemo" predložio je. "Vratimo se u kuću. Osećam se vrlo jedno; još jedno ovakvo uzbuđenje moglo bi mi naškoditi. Trebalo bi da odem na lekarski pregled, ali nemam vremena.

Vrata imaju sigurnosni uređaj, Ferfilde. To je jedan prijemnik za otkucaje mog srca, koji se prenose preko minijaturnog odašiljača. Kad ja umrem vrata će se otvoriti." Govorio je glasnije, dok su se spuštali prema džipu. "Ferfilde, vi se morate pobrinuti da dobijem lekarsku pomoć. Ako mi se nešto desi..."

"Možete se osloniti na mene, doktore Barns. Sada znam da vi

možete da diktirate uslove. Možda ćete samo vašom pretnjom uspeti da sprečite atomski rat."

Lako je ovako govoriti, pomisli Ferfild, ali da li to odgovara istini? Jer, šta mogu on, Barns ili Gudvim da učine? Ko zapravo odlučuje o daljem opstanku čovečanstva?

"Požurite" čuo je Barnsov glas. "Mokri smo do gole kože. Kiša danas više neće prestati. Čoveče, zašto stojite tu i zurite u nebo?" Ferfild skrenu pogled prema kavezu, a zatim ponovo prema oblacima zatvorenom nebu.

"Ja... ovaj, upravo sam o nečem razmišljao", rekao je polako i sa nesigurnošću u glasu.

Avro Menhetn: LOPTICA ZA KRIKET

Gvozdeno-žitka supstanca tresnula je o tlo uz tup udar, koncentrisala se u oblik lopte, otkotrljala polako iz šupe, stigla do sredine druma, a onda zastala. Njena putanja preko armiranog betona bila je obeležena dubokom brazdom, kao da se kotrljala kroz glinu.

Profesor Lej baci pogled na časovnik: bilo je tačno 3:33 posle podne. Njegov eksperiment je uspeo. Napravio je jednu supstancu do tada nepoznate specifične težine koja je sada, nesrećnom slučajnošću, ležala nasred druma.

"Hej", reče P. S. Dželks, "šta je to?"

Profesor i policajac su gledali loptu. "Umakla vam je i zaorala drum", produži Dželks. Izgledao je zabrinut. "Šta je to?"

"U nekim zvezdama", reče profesor, "atomi su zbijeni na takav način da je materija od koje su sastavljeni neobično teška. U slučaju Van Maanena, na primer, zvezde čija je materija 300.000 puta gušća od vode, čiodina glava bi probila vašu šaku kao metak."

"Shvatam", reče P. S. Dželks. Izgledalo je da se sprema da pogleda svoju šaku kao da bi to moglo razjasniti situaciju. "Vi najbolje znate kako stvari stoje, gospodine, siguran sam u to. A sad najbolje da je vratite u vašu radionicu. Ne želimo da zaustavimo saobraćaj." P. S. Dželks je želeo da nema više nikakve veze sa objektom.

"Bojim se da ne mogu", uzvratil profesor. Sagnuo se i pokušao da podigne loptu. Nije se ni pomerila.

"Zaglavila se?" upita P. S. Dželks. Zamahnuo je svojom velikom cokulom i tresnuo loptu, a onda se zateturao natrag, stežući stopalo. Lopta se nije pomerila.

Nobi Klark, iz garaže, zaustavi svoj kamion. "Ovde se ne igra fudbal, druškane", dobacio je P. S. Dželksu, svom starom neprijatelju.

"Zaglavila se", reče Dželks, suviše iznenađen da bi mu vratio milo za drago.

Nobi izađe iz kamiona. Čušnuo je loptu nogom. "Šta je ovo?" obratio se profesoru.

"Jedan eksperiment", reče profesor Lej. "Imate li neku alatku? Voleo bih da je vratim natrag u moju radionicu."

Nobi izvuče iz kamiona čekić težak sedam funti. Tresnuo je njime postrance po lopti, upotrebivši svu svoju snagu. Čekić odskoči unazad.

Nobi zaurla, ispusti čekić i poče da siše svoje prste.

"Taj udarac bi pomerio najmanje tri stotine funti", reče profesor Lej. "Zbilja interesantno. Lopta mora da teži više."

Iza ugla izbiše lokalna vatrogasna kola, koja je pozvao P. S. Dželks. Vatrogasci se zagledaše u loptu. Kao i obično, njihov talenat za improvizaciju priskočio im je u pomoć. Obavili su omču od čeličnog užeta oko lopte, a drugi kraj užeta privezali za vatrogasna kola. Vozač vatrogasnih kola polako je krenuo prvom brzinom. Trenutak kasnije uže puče, pričinivši znatnu štetu vatrogasnim kolima.

Stigla su i jedna policijska kola. Četiri policajca sa pljosnatim kapama iskočiše iz njih. Ubrzo posle toga drum je bio blokiran, a okolo lopte podignut zastor od tkanine za džakove. O svemu je obavešten predsednik vlade, a novinama je dato oprezno saopštenje o tome kako se, zbog udesa u eksperimentalnoj stanici nedaleko od Ministarstva rata, građanstvu zabranjuje pristup u to područje. Ipak, naglašeno je da nema razloga za uznemirenost, jer nisu u pitanju nikakvi radioaktivni materijali.

Tri viša oficira iz Ministarstva rata stigla su u vreme popodnevnog čaja, koji su pripremile lokalne predstavnice Ženskog instituta a poslužio ga u ograđenom području P. S. Dželks.

"Profesore Lej", reče general, "ne sviđa nam se ovaj publicitet. Krajnje je neprikladan."

"Lopta se otkotrljala iz moje radionice", objašnjavao je profesor. "Neka iznenadna, ekstragravitaciona sila. Nisam mogao da je zaustavim."

"Dopremite dizalicu za tenkove", obrecnu se general.

Prošlo je izvesno vreme pre nego što je posada dizalice uspela da načini zadovoljavajući zahvat na objektu. Pokušali su da iskopaju beton oko njega, ali dok su to činili, izgledalo je da lopta tone sve dublje. Na kraju su podesili dizalicu u neku vrstu mengela i njima obuhvatili loptu.

Motor dizalice je zagrmio. Čelične sajle su zacvilele. Čitava dizalica je drhtala u silnom naporu da uspe. Ali lopta se nije pomerila.

"Daj pun gas, čoveče!" prodra se general. "Ovo je vladina svojina."

Sajle su se slomile. A isto tako a ruka dizalice. Morali su dopremiti iz vojne baze drugu dizalicu da ukloni prvu. General i ostali visoki oficiri vratili su se u Ministarstvo rata da napišu izveštaj o tome kako civilne firme snabdevaju oružane snage Njenog Kraljevskog Veličanstva falš opremom, što bi svakako trebalo odmah podvrći vojnom disciplinskom sudu.

Sledećeg jutra svi listovi zemlje - a glavni izvor inspiracije bio im je Nobi Klark - podjarili su naciju u takvo stanje zabrinutosti zbog bizarnog objekta profesora Leja da se ubrzo posle doručka u Dauning stritu okupila velika gomila. Svi prisutni - muškarci, žene i deca - zahtevali su da se nešto preduzme. Stigao je čak i kablogram od australijskog premijera sa pitanjem koje su mere preduzete da bi se sprečilo da lopta propadne kroz centar Zemlje i izbije na drugoj strani, i tom prilikom, možda, upropasti igralište za kriket koje je bilo tako brižljivo pripremljeno za Četvrti međunarodni šampionat.

Predsednik vlade lično se pojavio nekoliko puta na stepeništu broja 10, dajući prstima znak 'V'. Kao metod pomeranja lopte, međutim, to nije delovalo bogzna kako prikladno.

U vreme ručka događaji su poprimili još dramatičniji tok. Ekstremističko krilo Opozicije, zahtevajući istovremeno ostavku vlade, predlagalo je da se na sramnu loptu baci jedna britanska hidrogenska bomba, i na taj način uništi i ona i jedna izrazito torijevska izborna jedinica.

Američko ratno vazduhoplovstvo, koristeći mlazne bombardere iz Grinhem Komona, dovezilo je u delovima najveću dizalicu na svetu - jednog teškaša od 250 tona. Krupova firma iz Esena javila je telefonom da će kroz nekoliko časova završiti dizalicu od 500 tona.

Posle ručka predsednik vlade napustio je Dauning strit kolima da ispita problem na licu mesta. Sada su ga videli kako daje znak 'V' držeći jednu ping-pong lopticu između prstiju.

Pozornica je sada bila pravi darmar privremenih železničkih pruga, dizalice, vatrogasnih kola, vojske, predstavnika sindikata i, na periferiji, drvenih tribina koje je podigla firma 'Batlinovi vikend kampovi'. Premijer se s teškom mukom probio do unutrašnje ograde. "Žao mi je zbog svega ovoga, gospodine", obratio mu se profesor. "Neke nepredviđene komplikacije."

Premijer zagunđa. Pogledao je loptu, koja je postala sva uglačana

od raznih sprava za dizanje što su se tokom proteklih časova obavijale oko nje. Ljutito ju je džarnuo svojim štapom. Loptica iskoči iz žljeba u kome je ležala i otkotrljala se polako niz nagib drumu, da bi se na kraju smirila u slivniku.

Profesor Lej se nasmeja i baci pogled na časovnik. Bilo je 3:33 posle podne. "Trebalo je da pomislim na ovako nešto", rekao je. "Nepostojana smesa. Njena molekularna struktura se pogoršava posle..." bacio je ponovo pogled na časovnik, "...posle dvadeset četiri časa. Moram videti šta tu može da se uradi."

Podigao je loptu i stavio je u džep. "Posao jednog naučnika nikada nije do kraja obavljen", promrmljao je. Onda je ušao u svoju radionicu i zalupio vrata iza sebe.

Artur Feldman: MATEMATIČARI

Bili su u vrtu. "A sada, Zoe", reče Zinia Hokins svojoj devetogodišnjoj kćerki, "prestani da lepršaš okolo, pa će ti tata ispričati jednu priču."

Zoe se spustila na viseću mrežu. "Istinitu priču, tata?"

"Sve se desilo tačno ovako kako ću ti ispričati", reče Drejk Hokins, uštinuvši Zoe za rumeni obrašćić. "Elem: pre dve hiljade i jedanaest godina, u 1985. - računajući to vreme prema Zemaljskom kalendaru - jedno pleme bića sa zvezde Pas, u Siriusu, izvršilo je invaziju na Zemlju."

"A kako su izgledala ta bića, oče?"

"Kao ljudska, u mnogom, mnogom pogledu. Svako od njih je imalo po dve ruke, dve noge i sve ostale organe kojima su ljudi obdareni."

"Zar nije bilo baš nikakve razlike između tih bića sa Psa i ljudi, tata?"

"Bilo je. Svaki od došljaka imao je jedan par krila pokrivenih zelenim perjem, koja su izrastala iz njihovih ramena, a dugi purpurni rep."

"Koliko je takvih bića bilo, oče?"

"Tačno tri miliona i četrdeset jedan odrasli mužjak a tri odrasle ženke. Ta stvorenja su se na Zemlji pojavila najpre na ostrvu Sardiniji. U roku od pet sedmica ona su postala gospodari čitavog globusa."

"Zar se Zemljani nisu oduprli, tata?"

"Ljudi su ratovali protiv zavojevača, koristeći metke, obične bombe, super-atomske bombe i gasove."

"Kako izgledaju te stvari, oče?"

"Oh, one već odavno ne postoje. Nazivali su ih municijom. Ljudi su se borili međusobno takvim stvarima."

"A ne idejama, kao što mi to sada činimo, oče?"

"Ne, već vatrenim oružjem, kao što sam rekao. Ali zavojevači su bili imuni prema municiji."

"Šta znači 'imun'?"

"Zaštićen od povrede. Onda su ljudi pokušali klicama i bakterijama da se odupru zvezdanim bićima."

"Kako su izgledale te stvari?"

"Sićušne, sićušne bubice koje su Zemljani pokušali da ubace

injecijom u tela zavojevača, sa ciljem da se ovi razbole i umru. Ali bubice uopšte nisu delovale na Zvezdana bića."

"Nastavi, tata. Ta bića su ovladala čitavom Zemljom. Nastavi odatle."

"Treba da znaš da su došljaci bili neuporedivo inteligentniji od Zemljana. U stvari, zavojevači su bili najveći matematičari u Sistemu."

"Sta je to Sistem? I šta znači matematičar?"

"Mlečni put. A matematičar je onaj koji dobro računa, procenjuje, premerava, koji se dobro razume u brojeve."

"Znači li to, oče, da su zavojevači pobili sve Zemljane?"

"Ne sve. Pobili su mnoge, ali su od mnogih drugih načinili robove. Baš kao što su ljudi koristili konje i stoku, tako su i pridošlice koristile ljude. Od nekih su načinili radnike, a ostale su poklali radi hrane."

"Tata, kakvim su jezikom govorila ta bića sa Psa?"

"Veoma jednostavnim jezikom, ali ljudi nikada nisu uspeli da ovladaju njime. A zavojevači su, zahvaljujući svojoj mnogo većoj imteligenciji, savladali sve jezike globusa."

"Kako su Zemljani nazivali zavojevače, oče?"

"An-voli'. Upola anđeli, upola đavoli."

"Znači, tata, na Zemlji je vladao mir pošto su An-voli pokorili ljude?"

"Jedno kraće vreme. Onda su neki od najhrabrijih ljudi, predvođeni jednim koji se zvao Sveznadar, pobjegli u unutrašnjost Grenlanda. Sveznadar je bio psihijatar, najistaknutiji na Zemlji."

"Šta je to psihijatar?"

"Onaj koji drugima deli ideje."

"Znači, bio je veoma bogat?"

"Bio je najbogatiji čovek na Zemlji. Posle dubljeg razmišljanja, Sveznadar je smislio način da oslobodi Zemlju od An-vola."

"Kako, tata?"

"Usavršio je jedan metod, zvan Svezandar--Hjuz-Ilinski tehnika, pomoću koga je prožeo An-vole ljudskim emocijama."

"Šta znači 'prožeti'?"

"Nakljukao ih je njima i udesio da oni budu svesni toga."

Zenia se umeša: "Zar ne govoriš pomalo iznad moći razumevanja jednog deteta, Drejk?"

"Ne, mama", reče Zoe. "Ja razumem ono šta je tata objasnio. A sada nemoj više da nas prekidaš."

"I tako", produži Drejk, "Sveznadar je napunio An-vole ljudskim emocijama kao što su ljubav, mržnja, ambicija, ljubomora, zloba, zavist, očajanje, nada, strah, stid i tako dalje. Ubrzo su An-voli počeli da se ponašaju kao ljudi, i tokom strašnog desetodnevnog građanskog rata bilo je istrebljeno dve trećine populacije An-vola."

"Znači, tata, da su An-voli na kraju pobili jedni druge?"

"Umalo, sve dok jedan od njih po imenu Žalibar, pun svetosti i rečitosti, nije održao propoved o bratstvu svih An-vola. Zavojevači, brzo preobraćeni, prekinuli su svoje svađe, i Zemljani su bili još žešće podjarmljeni."

"Oh, tata, zar nisu Sveznadar i njegovi sledbenici na Grenlandu bili strašno tužni kad su se stvari tako preokrenule?"

"Neko vreme. Onda je Sveznadar potegao svoj poslednji adut."

"Je li to sleng, tata? Adut?"

"Da. Coup de grace. As u rukavu, koga je čuvao za slučaj da sve drugo omane."

"Shvatam, tata. Ideja koja će nadadutirati sve što bi druga strana mogla da iznese. Šta je to bilo, oče? Šta su oni imali?"

"Sveznadar je prožeo An-vole nostalgijom."

"Šta je nostalgija?"

"Čežnja za zavičajem."

"Oh, tata, zar Sveznadar nije bio mudar? To znači da su An-voli bili potpuno ispunjeni željom da odlete natrag na Zvezdu sa koje su došli."

"Tačno. I tako, jednog dana, svi An-voli, jedna ogromna armija, lepršajući svojim velikim zelenim krilima, okupili su se u Crnim brdima Severne Amerike i, na dati signal, poleteli sa Zemlje, dok su svi ljudi pevali: ;Slava, slava danu našeg oslobođenja!'"

"Znači, oče, svi An-voli su odleteli sa Zemlje?"

"Ne svi. Bila su dva deteta An-vola, jedno muško i jedno žensko, stara po dve godine, koja su se rodila na Zemlji i koja su krenula i poletela prema nebu sa ostalim An-volima. Ali kada su stigla do gornjih granica stratosfere, ona su se pokolebala, okrenula repove i odletela natrag na Zemlju. Zvali su se Zizo i Ziza."

"I šta je bilo sa Zizijem i Zizom, tata?"

"Pa, kao i svi drugi An-voli, oni su bili veliki matematičari. I tako su se namnožili."

"Oh, tata", nasmeja se Zoe, lepršajući uzbuđeno svojim krilima, "to je bila veoma lepa priča!"

Piter Filips: ČAROBNI BROJAČ

Šavalan je bolje namestio tovar na svojim starim, koščatim ramenima i nastavio mučno napredovanje. Rastresiti škriljac izmicao se ispod njegovih klecavih nogu. Putovanje do Tihe Zemlje bilo je naporno, ali njegovo odredište ležalo je bezmalo na vidiku. Oblačna izmaglica obavijala je gornje padine Sliv-na-mona; ali vrh planine bio je čist, i kad je iskrsnuo iz magle, Šavalan je mogao da vidi presto kralja Šia.

Svi dvorani bili su na okupu, čekajući njegov povratak; i teret teži od onoga koji mu je pritiskao pleća podiže se sa njegovog srca kad je ugledao svoj narod i njihove mnogobrojne rođake iz udaljenih zemalja koji su se okupili ovde.

Dva šumska duha sa severa pohitaše napred da mu pomognu, ali Šavalan ih je oterao pokretom ruke i stigao do podnožja prestola pre nego što je, uz uzdah olakšanja, spustio na zemlju svoj dar. Paket je bio velik gotovo koliko i on sam.

Tri male vile počеше da čupkaju hartiju i kanap brzim nestašnim prstima. "Štajeto, štajeto, štajeto?" ali Šavalan i njih otera i pokloni se kralju Ši.

"Sedi", reče kralj. "A vi ostali malo se umirite. Dajte drugaru vremena da dođe do daha."

"Sve vreme na svetu", promrmlja jedan vilenjak. "Sve vreme na velikom širokom svetu."

Šavalan sa zahvalnošću sede i osloni se leđima o svoj paket.

"Kako je bilo?" upita kralj.

Šavalan ušmrknu mrvicu burmuta, kinu jednom i strese se od zadovoljstva. "Velika magija", reče zatim. "Magija veća čak od onih koje ti možeš da izvodiš, Gospodaru, uz sve poštovanje koje ti pripada. Svuda vlada potpuna tišina: ne čuje se čak ni pesma ptica ili cika pacova."

"A Oni-Koji-Nas-Ne-Vide?"

"Polja su žuta", produži Šavalan, pretvarajući se da nije čuo. "Čak i korov oskudno raste. Drveće je bez lišća. Reke su mutne i u njima nema nikakvih riba."

"Ali, šta je sa Onima-Koji-Nas-Ne-Vide?"

"Nikada-Nas-Neće-Videti", uzvratu Šavalan jednostavno. Kleknuo je i počeo da razvezuje kanap omotan oko paketa. Kralj se naže napred a ostali se uzbuđeno sjatiše okolo.

"Ovo", reče Šavalan sa primesom ponosa, "ovo je velika čarolija, Magija-Brojač. S njom možemo da idemo slobodno i bez opasnosti u njihove kuće i palate, da nosimo njihovu odeću i plešemo na njihovim ulicama."

Sa namernom sporošću otkrivao je svoj dar Malom Narodu.

"Sve vreme na svetu", promrmlja ponovo vilenjak. "Sve vreme na velikom širokom svetu."

"Dakle, šta je to?" upita kralj nestrpljivo.

"Ovo je", reče Šavalan, skidajući omot, "Gajgerov brojač za otkrivanje ostataka radioaktivnosti."

Sadržaj

Kliford D. Simak: DRUGO DETINJSTVO

Rej Rasel: SOBA

Robert Blok: ČASNA REČ

Edmond Hamilton: MRTVA PLANETA

Mek Rejnolds i Frederik Braun: MRAČNI INTERMECO

Rodžer Di: NEPOŽELJNI STANAR

Alan Neizon: NARAPOJA

Mek Rejnolds: PUTNIK KROZ VREME

Robert M. Lipsit i Tomas Rodžers: MAJSTOR REŽIJE

Frederik Braun: ORUŽJE

Robert F. Jang: GODINE

Klark Darlton i Robert Artner: RAT MAJMUNA

Alan Blok: LJUDI SU DRUGAČIJI

Ričard Metison: LEMINZI

Pol Anderson: FAUN

Artur Klark: REKLAMNA KAMPANJA

Teodor L. Tomas: 28. DECEMBAR

Džek Luis: KO PLAGIRA?

Piter Kartur: MAGLA

Skot V. Šumak: PERSEFONA I HAD

Voren Braun: POSLEDNJI VALCER

Kliv Kartmil: OSKAR

Herbert V. Franke: NALOG

Volt Šeldon: LOVCI

Alan E. Ners: DOBAR PAZAR

Juta Frit: DRUŠTVO VANREDNOG STANJA

Filip K. Dik: VARALICA

Vil Stenton: BARNI

Rej Bredberi: DVOJNIK

S. Fauler Rajt: OČIGLEDNO SAMOUBISTVO

Deni Plahta: USKRSNUĆE

Mirijem Alen de Ford: VELIKI KAVEZ

Avro Menhetn: OPTICA ZA KRIKET

Artur Feldman: MATEMATIČARI
Piter Filips: ČAROBNI BROJAČ